

13
Kniha v. univ. prof.
Dr. K. R. STOVKY

— KNIHOVNA —

SBORNÍKU VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH

VYDÁVANÁ

S PODPOROU ČESKÉ AKADEMIE ČÍS. FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY,
SLOVESNOST A UMĚNÍ.

A) ŘADA PRÁVOVĚDECKÁ. Čís. XVIII.

23-C-184

ZABAVENÍ V PRÁVU TISKOVÉM.

NAPSAL

JUDr. FRANTIŠEK STORCH,

C. K. DVORNÍ RADA A PROFESSOR ČESKÉ UNIVERSITY V PRAZE.

*V kolegiální věci
podať
opisovat*

SEMINÁRNÍ
Judicial.

KNIHOVNA
Judicial.

V PRAZE.

WYDAVATEL A NAKLADATEL: „SBORNÍK VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH“
(BURSÍK & KOHOUT V PRAZE.)

1908.

STŘEDNÍ KNIHOVNA
PRAVICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
C. inv.: 12852

Koupil od _____
Darem od *M. Kantorová*
v _____ za Kčs _____
Inv. čís.: 36.268
Sign _____

ODDÍL PRVÝ.

ÚČEL A ZPŮSOBY ZABAVENÍ VŮBEC.

ÚVOD.

Zabavením nebo, chceme-li se přidržeti označení všeobecnějšího, konfiskací v nejširším smyslu rozumíme všeliký úřední výkon, kterým se věc nějaká podrobuje disposiční moci veřejného orgánu, aniž bylo vyžádáno k tomu svolení toho, kdož posud měl možnost jí disponovati. Zda dotčený veřejný orgán převede věc při tom zároveň ve svoje držení resp. uschování, či ji ponechá v držení posavadním, arci s výhradou svého práva disposičního, jest jednostejno.¹⁾ Povahou svojí konfiskace náleží buď do práva hmotného nebo formálního. Do onoho zejména potud, pokud účelem jejím jest, buďsi způsobiti tomu, kdož nějakého činu trestného se dopustil, újmu majetkovou, anebo zabrániti dalším škodám, jež by z takového činu mohly vzniknouti, anebo konečně zameziti nebezpečensví, že nějaký čin trestný teprve budoucně bude spáchán. V prvé z obou případů máme činiti s opatřením rázu trestního, v obou ostatních policejního. Formální povahy konfiskace jest tam, kde má sloužiti účelům processním, buďsi že má se jí zabezpečiti budoucí vykonatelnost rozsudku, nebo rozsudek ten má se skutečně vykonati, nebo že mají se zabezpečiti průvody potřebné

¹⁾ Sr. *Pražák*, „Beschlagnahme“ v Mischlerově a Ullbrichově Oesterr. Staatswörterb. 2. vyd. I. str. 484 dd. O rozličném významu, jaký má slovo „zabavení“ v různých zákonech, v. zvláště *Mothes*, Die Beschlagnahme, 1903 str. 2—8. Sr. také čl. *Dochowüw* „Einziehung“ v Holtzen-dorffově Rechtslex. I. (3. vyd.).

k vedení důkazu. Platné právo vyjadřuje rozdíl mezi různými těmito způsoby konfiskace z části alespoň i co do terminologie. Pro konfiskaci náležející do hmotného práva trestního užívá názvu „propadnutí“ a „zničení“ (německé právo: „zájem“, „zabrání“, „Einziehung“), pro konfiskaci processní „zabavení“, „Beschlagnahme“. Označení posléz uvedeného užívá jak rakouské, tak německé právo také o zabavení tiskopisů.

Účel a z toho plynoucí právní povaha konfiskace jsou ovšem rozdílny podle toho, do jakého právního oboru konfiskace sama náleží.

A) Konfiskace v právu trestním.

V právu trestním konfiskace vyskytuje se ve formě trestu propadnutí a zničení věci. „Zničení“ můžeme pokládati ovšem jen potud za zvláštní způsob propadnutí, pokud účinkem obojího jest, že posavadní vlastník věci pozbývá vlastnictví, jenže při propadnutí toto vlastnictví zároveň přechází na stát, čehož při zničení není. Někdy bývá tímto způsobem posuzován i trest záležející v tom, že se věc učiní neupotřebitelnou. Proti tomu však *Schoetensack*²⁾ právem ukazuje k podstatnému rozdílu, který jeví se v tom, že tento posléz uvedený způsob trestu nikterak se nedotýká vlastnictví.

Věci samy, o něž tu běží, jsou t. z. „instrumenta et producta sceleris“. Totiž věci, které jsou určeny a zároveň způsobilé k tomu, aby jimi čin trestný byl spáchán; nebo kterých k účelu tomu skutečně bylo užito; nebo které činem trestným byly vyrobeny.

Německý zákon trestní rozeznává toliko „zabrání“, „zájem“ věci („Einziehung“) a učinění jí neupotřebitelnou („Unbrauchbarmachung“), neuváděje vedle toho ještě zvláště „zničení“. Zároveň pak § 40 určuje povšechné podmínky a meze „zabrání“ a to tímto způsobem:

„Gegenstände, welche durch ein vorsätzliches Verbrechen oder Vergehen hervorgebracht, oder welche zur Begehung eines

²⁾ *Schoetensack*, Der Konfiskationsprozess, 1905, str. 23.

vorsätzlichen Verbrechens oder Vergehens gebraucht oder bestimmt sind, können, sofern sie dem Täter oder einem Teilnehmer gehören, eingezogen werden.

„Die Einziehung ist im Urteile auszusprechen.“

Vedle toho § 41 má zvláštní ustanovení o tom, kdy lze učiniti neupotřebitelným nějaký spis, vyobrazení nebo znázornění a k jejich vyrobění určené plotny a formy:

„Wenn der Inhalt einer Schrift, Abbildung oder Darstellung strafbar ist, so ist im Urteile auszusprechen, dass alle Exemplare sowie die zu ihrer Herstellung bestimmten Platten und Formen unbrauchbar zu machen sind.

„Diese Vorschrift bezieht sich jedoch nur auf die im Besitze des Verfassers, Druckers, Herausgebers, Verlegers oder Buchhändlers befindlichen und auf die öffentlich ausgelegten oder öffentlich angebotenen Exemplare.“

Odstavec 3. stanoví zvláštní zmírnění, když jen část spisu atd. jest trestnou.

Konečně § 42 připouští, aby tyto tresty byly ukládány i způsobem řízení objektivního:

„Ist in den Fällen des §§ 40 und 41 die Verfolgung oder Verurteilung einer bestimmten Person nicht ausführbar, so können die daselbst vorgeschriebenen Massnahmen selbständig erkannt werden.“

Způsob řízení, jež při tom sluší zachovávat, upravují §§ 477—479 něm. ř. tr.

Vedle těchto ustanovení všeobecných z. tr. německý také ještě při jednotlivých činech trestných zvláště — a to za podmíněk z části odchylných — dovoluje nebo nařizuje takový zájem. Tak jest tomu v §§ 152, 295, 296a, 360, 367, 369.

Právo francouzské má alespoň všeobecné ustanovení o konfiskaci některých určitých věcí potud, že čl. 11 franc. zák. tr. prohlašuje za trest společný „aux matières criminelles et correctionnelles“:

„... la confiscation spéciale, soit du corps du délit, quand la propriété en appartient au condamné, soit des choses produites

par le délit, soit de celles qui ont servi ou qui ont été destinées à le commettre . . .“

V našem právu trestním naproti tomu, nehledíme-li k §§ 36 dd. tr. zák. důchodkového, takových všeobecných ustanovení není. Toliko § 240 lit. b) a § 241 z. tr., obsahují ustanovení rázu všeobecnějšího jmenující mezi tresty ustanovenými na přečiny a přestupky také „propadnutí zboží, věci prodejných a náradí“ a příkazující věci, jež byly za propadlé prohlášeny (resp. výtěžek jejich prodejem dosažený) chudinskému fondu místa, kde čin trestný byl spáchán. Jinak máme tu činiti jen s řadou předpisů zvláštních, jež týkají se toliko některých určitých činů trestných nebo některých jejich kategorií. Ustanovení, aby určité věci byly prohlášeny za propadlé, nebo byly zničeny nebo učiněny neupotřebitelnými, obsahují zejména: zbrojní patent z 24. října 1852, §§ 29—34 a 36; zákony o nákažl. nemocech zvířecích a dobytčím moru z 29. února 1880, ř. z. č. 35, §§ 46 a č. 37, § 39; zák. o třaskavinách z 27. května 1885, § 7; zák. o porušování potravin ze 16. led. 1896, § 20; zák. o ochraně práva známkového ze 6. ledna 1890, § 27, práva auktorského z 26. prosince 1895, § 56 a práva patentního z 11. ledna 1897, §§ 100 a 101; § 3 zákona o ochraně svobody volební a shromažďovací z 26. ledna 1907, č. 18 ř. z. při přečinu podplácení k účelům volebním; konečně některé zákony finanční.³⁾ Z obecného zákona trestního náleží sem ustanovení o propadnutí daru při zločinech §§ 104 a 105 a při přestupku § 311; potom o propadnutí zboží, věci prodejných a náradí (§ 240 lit. b) při přečinech a přestupcích obsažených v §§ 296, 325, 326—328; rovněž o „ztrátě“ — slovo znamenající patrně totéž, co v citovaných §§ „propadnutí“ — zásob a zboží v §§ 362, 364 a 445 a o povinnosti tyto zásoby vydati stanovené v § 355. Konečně lze sem i počítati ustanovení, arci velmi kusé i neurčitá, § 136 tr. ř. o falšovaných veřejných papírech úvěrních a mincích.⁴⁾

Jestliže konfiskaci (ve formě propadnutí a zničení) ve všech těchto případech počítáme k trestům po rozumu hmotného práva

³⁾ Eglauer, Gefällsstrafrecht (Oesterr. Staatswörterb. 2. vyd. II. str. 212) uvádí tyto zákony a příslušná jejich ustanovení.

⁴⁾ Sr. níže oddíl lit. D. (str. 24, 25).

trestního, nechtěli jsme tím předstihovati rozhodnutí o právní její povaze. Zákonodárný důvod pro tento způsob trestů dán jest, byť i ne napořád, přece z veliké část samou povahou věcí, na nichž tyto tresty se vykonávají. Jsou to totiž většinou věci, jejichžto ponechání v rukách posavadního držitele mohlo by způsobiti nebezpečství pro statky a řád právní. Na př. nebezpečství, že jich bude užito k opakování dřívějšího nebo spáchání nového činu trestného; nebo nebezpečství, že neopatrným s nimi zacházením, ba snad i zcela nahodile vzejde někomu škoda na životě, zdraví, majetku a pod. Tuto povahu mají na př. zbraně, třaskaviny, zkažené potraviny, nástroje a materiálie ke spáchání činů trestných. Při věcech, jež byly vyrobeny činem trestným, na př. porušením cizího práva známkového, auktorského nebo patentního, jde hlavně o to, aby jejich prodejem, rozšiřováním atd. nedála se další škoda tomu, jehož právo již činem trestným samým bylo porušeno; nebo — jako při falšování veřejných papírů úvěrních nebo mincí — aby byly staveny další škodné účinky činu trestného.

Kdežto tedy vřadění těchto způsobů konfiskace do zákona trestního nasvědčovalo by tomu, že v nich máme spatřovati tresty po rozumu hmotného práva trestního: zmíněný zákonodárný důvod ukazuje patrně za hranice tohoto právního oboru, v obor práva policejního, a vtiskuje oněm „trestům“ ráz opatření správního, policejně předstíženého. Není proto divu, že o právní jejich povaze doktrína jest v rozporu. Platí to zejména o doktríně německé, kteráž touto otázkou zvláště horlivě se zabývala. Přehled různých o tom projevených mínění podává Schoetensack str. 7—26, kterýž citátem z vládních motivů k osn. z. tr. něm. (str. 8, pozn. 2) ukazuje, jak málo ujasněné byly představy o této věci při zdělávání tohoto zákona.

„Učinění neupotřebitelným“ (§ 41 tr. z. něm.) pokládá se většinou⁵⁾ jen za předstížené opatření policejní, poněvadž při něm nezáleží na tom, čím věc jest, ani nejde o to, aby tím vinníkovi byla způsobena jaká újma. „Zabraní“ (§ 40) naproti tomu jen někteří, jako Liszt, Beling, Frank, Nissen, Koebner,

⁵⁾ Míňení odchylná jsou ovšem také zastoupena. Sr. Schoetensack l. c. str. 19.

prohlašují vždy za opatření správní (policejní), poněvadž — jak praví *Liszt* L. B. des deutschen Str. R. § 58, I. 2 — jeho „účelem není, aby byl porušen nějaký zájem zločincův,“ kdežto mínění, že by mělo výlučně povahu trestu, zastoupeno jest jen ojedinele *Glücksmannem*.⁶⁾ Obecné mínění však, jež nejostřeji formulovali *Merkel*⁷⁾ a *Binding*⁸⁾, a jež také zevrubně vymezil a obšírně odůvodnil *Schoetensack* str. 7—19, trvá na obojakém rázu zabrání, prohlašujíc je potud za policejní, soudem nařízené opatření, pokud zasahuje věci nenáležející vinníkovi, ostatek pak za pravý (vedlejší) trest. V podobném smyslu i *Finger*⁹⁾ přiznává mu povahu trestu tam, kde „jen vedle trestu hlavního může býti uloženo a má vinník jím býti postižen“: tam pak, kde samostatně a bez zmíněného účelu lze je nařídit; je prohlašuje za „ryzí opatření policejní“.

I pro právo rakouské nezbývá než uznati, že právní povaha konfiskace není jednotná. Sluší pak tu rozeznávati moment materielný a formální. Co do stránky materielné jsou četné případy propadnutí, při kterých jest zcela nepochybným účelem zákonodárným, způsobiti vinníkovi újmu majetkovou, jíž by zvýšena byla intensita trestu hlavního na čin trestný uloženého. Tak jest tomu při propadnutí daru podle §§ 104, 105 a 311 z. tr. (přijímání darů ve věcech úředních a svádění ke zlému užívání moci úřední) a § 3 zákona z 26. ledna 1907 a při propadnutí pokladen a náradí tajné společnosti podle § 296 z. tr. Co do §§ 104 a 105 již *Herbst*, komm. I. při § 104 č. 6 poukázal k tomu, že propadnutí daru nebo jeho ceny jest nařízeno bezvýmínečně, tedy i pro ten případ, kdyžby úředník daru nebo jeho ceny již neměl v rukou nebo je byl zatím vrátil. Z toho *Herbst*, arcif s dávkou opatrnosti, vyvozuje: „... so

⁶⁾ *Glücksmann*, Die Rechtskraft der strafprozessualen Entscheidungen über Einziehung und Unbrauchbarmachung, 1898, (citováno u *Schoetensacka* str. 19).

⁷⁾ *Merkel*, Lehrbuch des deutschen Strafrechts, 1889, str. 227 a 228.

⁸⁾ *Binding*, Die Normen und ihre Übertretung I. 2. vyd. 1890, str. 31 a 32; Handbuch des deutschen Strafrechts I. 1885, str. 84, 85, 497 (odchylně však v Grundriss des deutschen Strafrechts I. 5. vyd. 1897, § 97 II. 1).

⁹⁾ *Finger*, Lehrbuch des deutschen Strafr. I. 1904, str. 496.

scheint der gedachte Erlag allerdings die Natur einer Strafe an sich zu tragen“. Důvod *Herbstův* jest zajisté správný a platí rovnou měrou i o propadnutí podle § 3 cit. zák. z 26. led. 1907. Na jiný účel nelze tu již proto mysliti, že zákon nehledí k povaze a určení věci, jež byla dána darem, a ukládá povinnost jej nebo cenu jeho složití výslovně vinníkovi (§ 104: „Auch hat er ... zu erlegen“). Při deliktu § 296 nastává z propadnutí pokladen a náradí újma majetková jen nepřímou, pokud ztráta uložena společnosti zasahuje i její členy. Intencí zákona však jest, aby právě tyto osoby fyzické trestem byly dotčeny, již proto, že společnost sama jakožto nedovolená po právu neexistuje. Tu všude můžeme tedy propadnutí pokládati za trest.

V ostatních nahore vyčtených případech nelze sice tvrditi, že by zákon vylučoval účel, způsobiti vinníkovi újmu majetkovou; ba lze se i domnívati, že jest mu dosažení tohoto účelu žádoucím. Avšak není to ani účel jediný, ani hlavní. Spíše vystupuje tu v popředí onen z počátku naznačený účel předstízně-policejní, jenž určuje materielnou povahu konfiskace. V těchto případech nezbývá ovšem než připustiti, že zabavení jest buď výlučně opatřením předstízně-policejním anebo, sloužíc jak účelům policejním, tak trestním, má povahu smíšenou.

Přece však zbývají pravidelně některé momenty rázu formálního, jež zabavení, i když materielný jeho účel jest ryze policejní, jsou společny s tresty a činí z něho proto instituci práva trestního. To jsou tyto:

a) Povšechnou podmínkou zabavení jest spáchání určitého činu trestného. Při ustanoveních, jež uvedli jsme ze všeobecného zákona trestního, věc ani nemůže býti pochybnou, poněvadž zákon trestní co do přečinů a přestupků uvádí propadnutí výslovně mezi způsoby trestu (§ 240 lit b), co do zločinů pak tato podmínka v §§ 104 a 105 nepochybně jest vyjádřena. Podobně i zák. tr. důchodkový uvádí propadnutí mezi „způsoby trestu“ (§ 36) a zahrnuje je spolu s trestem peněžitým společným názvem „trestů majetkových“ (§ 37). Rovněž i ostatní citované zákony speciálně připínají zabavení ke skutkové povaze zcela určitých činů trestných. Nelze sice popírati, že by i potřeba ně-

jakého opatření policejního mohla býti odůvodněna spácháním nějakého činu trestného. Ale i potom trvá tu zásadný rozdíl ten, že pro opatření policejní spáchání činu trestného nemůže býti podnětem jediným a tedy také ne nezbytnou podmínkou, ježto nebezpečností, jemuž má býti zabráněno, může nastati a poznáno býti, i když ani žádný takový čin trestný spáchán nebyl. Jest-li tedy opatření nějaké vázáno takovou podmínkou, stírá se tím s něho částečně ráz pouhé předstíznosti, na místo které v tomto směru nastupuje repressivnost vyznačující opatření trestní.

b) Formou, ve kteréž nařízení konfiskační může býti učiněno, jest vůbec rozsudek odsuzující, kterýmž se propadnutí atd. ukládá jakožto trest vedlejší ke zstředění trestu hlavního. I to jest náležitost, jež by při opatřeních rázu jen policejního byla nevysvětlitelnou. Že pak náležitost tato jest podstatnou, to jest pro obor obecného zákona trestního, jenž, jak jsme viděli, propadnutí zcela zřejmě počítá mezi způsoby trestu, odůvodněno již podle § 1. ř. tr., kterýž nedovoluje, aby někdo byl „p o t r e s t á n“ pro čin trestný soudům k rozsuzování přikázáný leč jen „vedle rozsudku příslušným soudcem vynesěho.“

Ale i ostatní sem náležející zákony jsou v dokonalé shodě s tímto názorem. V některých z nich stanoví se dotčený formální požadavek výslovně. Tak jest tomu nejen v § 38 zák. tr. důchodkového, nýbrž i v § 56 zák. o právu auk., v § 100 zák. o pr. patentním, v § 20 zák. o potravinách. Tu všude se nařizuje, že propadnutí má býti vysloveno „trestním nálezem“, „při odsouzení“ nebo „s odsouzením“, podle § 23 zák. o potrav. také „trestním příkazem“. V ostatních citovaných zákonech pak se totéž alespoň docela samozřejmě předpokládá, ježto by jinak tyto zákony nebyly opominuly dáti ustanovení o tom, kterým orgánům a za kterých podmínek přísluší takový výrok činiti. Nebudíž proti tomu namítáno, že i v jiných případech přikazuje se soudům trestním, aby v rozsudku odsuzujícím činili výrok o některých opatřeních, jež jsou zcela nepochybně rázu správního resp. policejního, jako jsou: odevzdání do pracovny a do polepšovny a dozor policejní. Tu všude soud prohlašuje se toliko o p ř í p u s t n o s t i těchto opatření, ale sám jich přímo nenařizuje. Soudcovský výrok znamená tu tedy jen formální podmínku, kterou

se sice obmezuje, avšak nevyklučuje nařizovací moc úřadů administrativních. Zabavení naproti tomu nařizuje se přímo výrokem soudním, úřadům správním pak přísluší jen obsah tohoto výroku vykonati, když onen výrok nabyl právní moci (§ 408 řádu trest.).

c) Předpokládá se, že věc, jež má býti zabavena, náleží v i n n í k o v i. Konečně

d) propadnutí, jakožto trest vedlejší ukládá se vedle jiného trestu h l a v n í h o.

Z těchto pravidel jsou arci hojné výjimky, jimiž konfiskace i po stránce formální nabývá povahy opatření policejního. Od podmínky vytčené pod lit. a) neupouští se sice výslovně nikdy, ale nezřídka tato podmínka pozbývá praktické účinnosti tím, že zákon nežadá, aby její splnění bylo formálně zjištěno výrokem soudním (podmínka lit. b), ano přestává někdy i na tom, že zjištěny byly okolnosti, které mohou odůvodniti snad jen povšechné podezření, že takový čin byl spáchán (sr. na př. § 38 odst. 3, 4 a 5 zák. o dobytčím moru). Nejčastěji upouští se od podmínky lit. c) a dovoluje se prohlásiti věci za propadlé, i když ani odsouzenému nenáležejí (§ 7 zák. o třaskavinách, § 46 resp. 39 zákonů o nákažl. nemocech zvířecích a dobytčím moru, § 20 zák. o potrav., § 56 zák. o právu auktorském a § 101 zák. o pr. patentním).

Různých modifikací docházejí také podmínky vytčené pod lit. b) a d). Nejprve rozumí se samo sebou, že tam, kde rozhodování o některém činu trestném přikázáno jest úřadům správním, přísluší těmto úřadům také nařizovati propadnutí. Příklad podává § 31 zák. o ochraně známek. Další modifikaci obsahuje § 46 odst. 4 zák. o nákažl. nemocech zvířecích, podle kteréhož úřad politický může se svolením státního zastupitelství veřejnou dražbou prodati věci, které lze prohlásiti za propadlé (zvířata a suroviny), i když ještě propadnutí nebylo soudně vyřčeno, „když jeví se toho třeba z ohledů veřejných nebo udržování jest spojeno s náklady nepoměrně velikými“.

Nejzávažnější modifikace však nastává z obou těchto podmínek v ten způsob, že dovoluje se někdy učiniti výrok o propadnutí ve formě nálezu objektivního, a to buďsi v rozsudku osvobozujícím (§ 101 zák. pat.) anebo i tam, kde vůbec

ani nedostává se podmíněk, aby určitá osoba trestně byla stíhána nebo odsouzena (§ 46 zák. o nákažl. nemocech zvíř. a § 20 odst. 2 zák. o potravinách).

B) Zabavení v právu processním.

Zabavením ve vlastním smyslu nazýváme to, jež děje se k účelům processním. Takové zabavení vyskytuje se v řízení civilním (§§ 259—262, 298, 346—348, 379, 382 exekučního řádu z r. 1896), v řízení trestním důchodkovém (§ 552 zák. tr. důchodkového, kdež užívá se pro ně názvu „Beschlagnahme“) i ve vlastním řízení trestním. Nám tu jde jen o zabavení v tomto řízení posléz uvedeném. Tu pak podle účelu, pro který se předsebere, můžeme rozeznávat zase trojí způsob zabavení, a to:

1. **Zabavení exekuční.** Trest propadnutí, o němž právě bylo pojednáno, vyznačuje se tou zvláštností, že se vykonává přímo na určité věci. Tuto zvláštnost má společnou s tresty záležejícími v tom, že se nařídí, aby věc nějaká byla zničena nebo učiněna neupotřebitelnou. Tato zvláštnost jest příčinou, že výkon jejich není možný jinak, než když prve věci, na nichž má být proveden, byly přivedeny v držení příslušného orgánu úředního nebo byla mu nad nimi zjednána možnost disposiční. Prostředkem k tomu jest zabavení, kteréž jeví se být v tomto směru výkonem exekučním.

Již *Friedmann* str. 71 a 72 konstatoval, že o tomto způsobu zabavení nemáme vůbec podrobnějších ustanovení. Ba možno říci, že zákon opominul upravit i nejenom tento způsob zabavení, nýbrž skoro i sám způsob exekuce, k jejímž výkonům prováděcím zabavení náleží. Bezobsažný jinak § 408 ř. tr. přestává na tom, že odkazuje tento způsob exekuce k působnosti příslušných orgánů správních.

2. **Zabavení k zabezpečení exekuce.** Zabavení exekuční předpokládá rozsudek odsuzující (nebo nále z objektivný) nabyvší právní moci. Avšak ještě před tím, než řízení trestní dospělo tohoto stadia, může se naskytnouti potřeba zabavení. Vykonatelnost soudního výroku, kterýmž nějaké věci prohlašují se za propadlé nebo nařizuje se, že mají být zničeny nebo učiněny neupotřebitelnými, mohla by být zmařena, kdyby se vyčkávalo, až bude lze pro-

vést zabavení exekuční. Do té doby by věci ty mohly být zničeny, zcizeny, ukryty, spotřebovány a pod., čímž by zmizel nebo se stal nedostupným předmět budoucí exekuce. Jestliže pak i řízení civilní pro případy obdobné poskytuje prostředků k zabezpečení budoucí vykonatelnosti rozsudku odsuzujícího („prozatímná opatření“ podle §§ 378 dd. exekučního řádu), jest úplně odůvodněno, aby podobná možnost byla zjednána i pro účely řízení trestního. Této možnosti poskytuje zabavení. Jím vymyká se věc, na které trest bude třeba vykonati, disposici dočasného držitele a zabezpečuje se tak proti nahodilostem právě dotčeným. Podle účelu svého toto zabavení nemůže trvati déle, než řízení trestní s právní mocí bylo ukončeno. Nebylo-li zrušeno již dříve, poněvadž vyšlo na jevo, že nedostává se podmíněk, aby věc zabavená mohla být stížena některým z trestů nahoře zmíněných, buďsi dotčeným okamžikem úplně pomijí nebo přechází v zabavení exekuční.

Ustanovení práva našeho o tomto způsobu zabavení třeba shledávati po různých zákonech speciálních. Vedle trestního zákona důchodkového, jehož § 552 uvádí mezi účely zabavení „die auf dem Gegenstande und den Hilfsmitteln der Übertretung ruhende Haftung für die den Straffall treffenden Vermögensstrafen... geltend zu machen,“ třeba vytknouti nejprve patent zbrojní. Zabavení („odnětí“) zbraně, o němž mluví § 25 tohoto zákona, má patrně účel, zabezpečiti vykonatelnost trestu propadnutí zbraně uloženého v § 36. Zvláštností¹⁰⁾ jest při tom, že zabavení děje se tu bez rozkazu soudního, z vlastní moci orgánu, který vinníka při činu trestném (neoprávněné nošení zbraně) postihl.

Týž účel processní vytýká § 105 zák. patentního slovy: „... damit durch diese Sicherstellungsvorkehrungen Eingriffsgegenstände und Eingriffsmittel dem künftigen Verfall oder der Umgestaltung¹¹⁾ im Sinne des § 100 und 101 nicht entzogen... werden“.

¹⁰⁾ Zvláštnost vyskytuje se v § 25 ve spojení s § 39. Tu má zabavením zbraně obzvláště toho být dosaženo, aby majetník její byl donucen k zaplacení trestu peněžitého.

¹¹⁾ „Přeměnou“ jest míněna taková, kterou se věc činí neupotřebitelnou k trestnému účelu.

Ne sice výslovně, ale podle smyslu činí totéž i zákon o ochraně známek a zákon o ochraně práva autorského. V § 28 odst. 1 prvního z obou zákonů dává se tomu, jemuž činem trestným bylo ublíženo, právo, „ještě před vynesením nálezu trestního žádati, aby byly zabaveny nebo jinak uschovány věci naznačené v § 27 odst. 1.“ To jsou právě ty věci, v příčině kterých škodující může žádati, aby byly učiněny k účelu svému neupotřebitelnými (nástroje výhradně nebo po výtce upotřebitelné k nápodobení nebo neoprávněnému označování); nebo aby byly zničeny (zásoby snad pohotově jsoucí nápodobených známek a neoprávněně zhotovených známek a označení); konečně pak neoprávněně připojené známky a taková též označení, v jichžto příčině může žádati, aby ze zboží nalézajícího se v držení odsouzeného nebo z obalu byly odstraněny, byť i tím zbožím samo bylo zničeno,“ — t. j. vesměs věci, které mají býti zasaženy tresty tu naznačenými.

Zcela podobně § 59 zákona o právu aukt. dává tomu, komu bylo ublíženo, přechodem naznačeným v § 51, právo, „ještě před vynesením nálezu trestního ... žádati, aby byly zabaveny nebo uschovány věci naznačené v § 56 ...“ K těmto věcem náležejí nejprve ty, jež mohou býti prohlášeny za propadlé, t. j. rozmnoženiny a nápodobeniny určené k odbytu a při neoprávněném provozování také rukopisy, knížky textové, partitury a úlohy; potom ty, o kterých může býti nařízeno, aby byly učiněny neupotřebitelnými, t. j. zařízení výlučně určená k rozmnožování nebo nápodobení (otisky, odlitky, plotny, kameny a formy). Processní účel zabavení jest i tu samozřejmý.

Za to v řadě trestním samém nemáme o tomto způsobu zabavení výslovných ustanovení žádných.

O tom, zdaž ustanovení obsažená v §§ 139 dd. ř. tr., jež týkají se v první řadě zabavení k účelům důkazním, možno rozšiřovati i na tento jeho způsob, lze uvažovati teprve ve spojení s výkladem o dalším způsobu zabavení processního, kterýmž jest právě

3. z a b a v e n í k ú č e l ů m d ů k a z n í m, t. j. zabavení, jež děje se k tomu konci, aby v držení soudu byly přivedeny věcné průvody nebo zjednána mu byla možnost jimi disponovati.

Pokud jde o to, kterak platné právo naše se zachovává co do těchto dvou posledních způsobů zabavení, sluší vytknouti toto:

Řád trestní dává nejprve v § 98 odst. 2 právo soudci vyšetřujícímu konajícímu přípravě vyšetřování, aby, pokud to možná, v z a l v s o u d n í u s c h o v á n í „věci, na nichž nebo jimiž čin trestný byl spáchán, nebo o kterých lze se domýšleti, že jich pachatel zanechal na místě činu, vůbec pak věci, jež mají obviněným nebo svědky býti uznány, anebo kterých lze jiným způsobem užití k vedení důkazu.“ „Vzetí v uschování“, o němž jest tu řeč, jest výkonem, kterýmž provádí se i zabavení; zde však uvádí se — arci nevhodně — ve spojení jen s účely důkazními.¹²⁾

Další sem náležející ustanovení zákon obsahuje v §§ 139 dd., kdež jedná se o tom, jak sluší pátrati po věcech, „jichžto držení nebo prohlednutí může býti důležitě pro určité vyšetřování“ (prohledávání domu a osoby) a (§ § 143 a 144) je zabaviti, byly-li nalezeny. Nemůže býti pochybnost, že tím jsou míněny nejprve věci, které mají povahu věcných průvodů, jako jsou listiny (§ 143, odst. 2) a předměty ohledání (§ 98 odst. 2), a že tedy jde i tu o zabavení k ú č e l ů m d ů k a z n í m.

Avšak soudíme, a zastávali jsme toto mínění již dříve, že široké označení v § 139 zahrnuje v sobě vedle toho i věci, které podle ustanovení hmotného práva trestního mají prohlášeny býti za propadlé nebo mají býti zničeny nebo učiněny neupotřebitelnými, a že tedy, jinými slovy, v tom zahrnuto i zabavení k z a b e z p e č e n í e x e k u c e.¹³⁾ Slovo „vyšetřování“ v § 139 neznamená totiž podle našeho mínění nic jiného, než „řízení trestní“, k tomu pak zajisté náleží také výkon rozsudku nebo nálezu, kterým věc nějaká prohlašuje se za propadlou. Za další doklad toho uvedli jsme §§ 126 a 127 instr. pro soudy tr. obsahující ustanovení o tom, jak mají býti po skončeném řízení

¹²⁾ Sr. naproti tomu § 94 ř. tr. n ě m., kdež označují se věci, jež sluší vzíti v uschování anebo jinak zabezpečiti, slovy: „Gegenstände, welche als Beweismittel für die Untersuchung von Bedeutung sein können oder der Einziehung unterliegen.“

¹³⁾ Sr. Storch, Říz. tr. rak. II. str. 48, pozn. 3.

trestním zničeny nebo nepotřebnými učiněny nebo prodány některé věci, jež byly v soudním uschování. Zvláště pak ukázali jsme k tomu, že podle našeho práva nelze v tomto směru činiti rozdíl mezi prohledáváním a zabavením; ježto § 139 odst. 1 a § 143 odst. 1 navzájem se doplňující nedávají k tomu nijaké příčiny. Dodati by slušelo, že tomu neodporuje ani § 367, kterýž má jen zvláštní ustanovení o věcech náležejících soukromému účastníku v ten rozum, že mají býti vráceny po nastalé právní moci rozsudku. Zabavení, o němž jedná ř. tr. v §§ 139 dd., týká se tedy obojí skupiny případů vytčených nahoře pod č. 2. a 3.

Není bez důležitosti a budiž proto znova zvláště vytčeno, že ř. tr. podle citovaných ustanovení uvádí zabavení ve spojitosti s prohledáváním domu a osoby. Toto prohledávání, jak známo, lze vůbec konati jen k rozkazu soudcovskému, důvody opatřenému, jež vydává soudce pro vyšetřování příslušný (nebo dožádaný), když již řízení trestní (alespoň přípravné vyhledávání) bylo zavedeno (arg. § 139 odst. 1. slova: „für eine bestimmte Untersuchung“). V přípravném vyhledávání policejním dává prohledávání (domu) konati státní zástupce skrze úřady bezpečnosti za podmínek a náležitostí § 88 odst. 3. Mimo to mohou úředníci soudní nebo úřadu bezpečnosti naříditi a dáti vykonati prohledávání domu i bez rozkazu soudcovského, je-li nebezpečnost v prodlení. Ve zvláštním případě § 141 odst. 2 mohou pak dokonce i zřizenci úřadu bezpečnosti z vlastní moci vykonávati prohledávání domu. Zabavení věcí při takovém prohledávání nalezených přísluší tu všude předsebrati tomu orgánu, kterýž byl oprávněn konati prohledávání. Mimo to mohla by se k zabavení naskytnouti příležitost také při výkonu ohledání (§ 98 odst. 2 ř. tr. a § 102 instr. pro soudy tr.). Orgán konající ohledání, t. j. soudce k řízení příslušný, nebo soudce dožádaný, nebo za podmínek § 88 odst. 3 také úřad bezpečnosti, směl by předsevzít i zabavení.

Pro otázky, jimiž vzhledem k tiskopisům bude se nám zabývat, třeba vytknouti zvláště dvojí věc: nejprve, že zabavení podle toho, jakým orgánem se koná, jest z pravidla soudcovské a jen v určitých případech a za určitých podmínek nesoudcovské (administrativní, policejní); potom, že koná se jen, když již řízení trestní pro určitou věc trestní bylo zavedeno.

O tom, co má se státi s věcmi zabavenými, když jich není již třeba k účelu processnímu vytčenému pod. č. 2. a 3., zákon nemá nijakého ustanovení. Toliko § 126 instr. pro soudy tr. ukládá soudu, aby po pravoplatně skončeném trestním řízení „učinil zákonným ustanovením přiměřená opatření“ „o věcech, které jsou buď v úřadě depositním, nebo vůbec v soudním uschování.“ K tomu pak dodává:

„Hiebei ist insbesondere auch zu bestimmen, welche Gegenstände aus dem strafgerichtlichen Depositnamte in das civilgerichtliche zu übertragen, oder einer Partei auszufolgen,“

Kusost tohoto ustanovení jest zřejma z toho, že se netýká otázky, jak má soud sobě počínati, když by již před dobou zmíněnou v cit. § 126 se ukázalo, že není třeba, aby věci dále zůstaly zabaveny. A přece tato otázka vtírá se nám při zabavení, jež bylo předsevzato k zabezpečení exekuce, tenkrát, když se již za trvajících řízení ukáže, že nedostává se podmínek, aby věc zabavenou bylo lze prohlásiti za propadlou, nebo naříditi, aby byla zničena nebo učiněna neupotřebitelnou; při zabavení pak, jež stalo se k zabezpečení důkazu, tenkrát, když důkaz věcmi zabavenými buďsi byl proveden (leč kde by možnost obnovy řízení kázala jinak, sr. cit. § 126), anebo se ukázalo, že jimi ani veden nebude. Avšak i bez výslovného ustanovení věc nemůže býti pochybnou, poněvadž jde o případy, kde pomínil důvod, aby věci déle měly zůstati zabaveny. Mimo to nasvědčuje tomu i ustanovení § 367 ř. tr. týkající se věcí, „o kterých soud se přesvědčil, že náležejí soukromému účastníku“, nebo, jak se vyjadřuje odst. 2., „věcí odňatých škodujícím“. Tyto věci mají zásadně vráceny býti vlastníkovu teprve, až rozsudek nabude právní moci, leč by obviněný svolil, aby se tak stalo ihned (§ 367 odst. 1). I před hlavním přelíčením má takové věci navrátiti již soudce vyšetřující, „není-li třeba je dále uschovávat i k tomu konci, aby byl usvědčen obviněný, některý spoluvinník nebo účastník, a svoluje-li k tomu obviněný a žalobce.“ Zásadně tedy dopouští se i zde vrácení takových věcí ihned, jakmile se ukázalo, že jich k účelu processnímu (vedení důkazu) nebude potřeba. Že vyhledává se k tomu ještě dalších podmínek (svolení obviněného, resp. také

žalobce), vysvětluje se zvláštní povahou těchto věcí. Uznává se tu vrácením jejich zároveň v l a s t n í c t v í soukromého účastníka (škodujícího), čehož tam, kde věci zabavené vracejí se prostě t o m u, u k o h o b y l y z a b a v e n y, není.

4. Zabavení může se také díti za účelem r e s t i t u c e s o u k r o m o p r á v n é, t. j. k tomu konci, aby byla vrácena vlastníku věc, která byla nalezena buď „mezi věcmi obžalovaného, některého spoluvinníka nebo účastníka činu trestného“ nebo „na místě, kam ji tyto osoby položily nebo daly jen k uschování“ (§§ 367 a 375 ř. tr.). I tu však možný jest zároveň účel processní (zabezpečení důkazu), jak vysvětluje z toho, že věci mají býti vráceny z pravidla teprve, až rozsudek nabude právní moci, že však dovoluje se tak učiniti dříve, „není-li jejich uschování třeba k tomu konci, aby byl u s v ě d ě n obviněný, některý spoluvinník nebo účastník“ (§ 367).

C) Zabavení v právu policejním.

Účelem opatření policejních jest, zabrániti nebezpečství, jež by z nějakého faktického stavu mohlo vzejíti pro statky právní a řád právní. Poněvadž tu jde jen o m o ž n o s t právního poškození, tedy o zabránění škodě, která by teprve budoucně mohla vzniknouti, jest tato činnost policejní vždycky povahy p ř e d s t i ž n é, p r a e v e n t i v n é. Avšak možnost aneb i skutečná již existence takového nebezpečství může býti objevena i tím, že byl spáchán nějaký čin trestný. Tím totiž může odůvodněna býti obava, že z takového činu trestného vedle škody již způsobené vzejdou nebo vzejíti mohou další následky záhubné pro statky právní. Tu bude úkolem policie, aby nebezpečství těchto dalších následků odčinila. Poněvadž tu jde o následky již spáchaného činu trestného, můžeme tuto činnost policie nazývatí r e p r e s s i v n ě - p o l i c e j n í, naproti čemuž ona prvnější její činnost, jež spáchání takového činu nepředpokládá, může býti označena jako p ř e d s t i ž n ě - p o l i c e j n í ve vlastním smyslu.

Že také zabavení věcí může se díti k těmto účelům policejním, vysvětlím, tuším, již z výkladu, jež jsme podali v předcházející

statí 4 o propadnutí a ostatních podobných trestech podle ustanovení zákonů trestních. Kdežto však propadnutí atd., i když se děje za účely policejními, alespoň formálně zachovává sobě ráz trestu: zabavení policejní liší se od něho nejprve tím, že nepředpokládá nezbytně dřívějšího spáchání činu trestného, jímž by majetník věcí pro statky právní nebezpečných nabyt držení jejich. Ale i při zabavení r e p r e s s i v n ě - p o l i c e j n í¹⁴⁾ zbývá ještě rozdíl, třebaš jen formální, přece dosti závažný. Nelze totiž činiti je závislým na podmínce, aby spáchání činu trestného bylo zjištěno prve pravoplatným výrokem soudním. Pro činnost policejní stačí, že příslušný orgán j a k ý m k o l i z p ů s o b e m nabyt vědomosti o spáchání takového činu trestného.

Konečně pak třeba vytknouti ještě jednu okolnost, která sice není neklamným příznakem opatření policejních, ale může přece přispěti ke stanovení rozdílu mezi nimi a tresty. Činnost policejní, má-li býti účelnou, může míti místa jen tam, kde zjištěny jsou okolnosti nasvědčující tomu, že určité nebezpečství skutečně nastalo, nebo by nastati mohlo, t. j. kde běží o nebezpečství i n c o n c r e t o. Má-li proto konfiskace míti ráz policejní, byť i jen r e p r e s s i v n ě - p o l i c e j n í, jest proto nezbytno, aby tu byly okolnosti, jež takovému konkrétnímu nebezpečství nasvědčují. K tomu konci však jest třeba, aby orgán konfiskaci nařizující nebo ze své moci vykonávající měl právo uvažovati, zda takové okolnosti tu skutečně jsou, a podle toho se rozhodnouti, zda konfiskace má se předsevzítí či nemá. Jinými slovy: konfiskace ve smyslu ryze policejním nemůže z pravidla býti obligatorní, nýbrž jen f a k u l t a t i v n á. Jestliže tedy zákon nařizuje konfiskaci jen fakultativně, dovoleno jest z toho souditi, že tato konfiskace co do materiálního svého účelu m ů ž e alespoň (jakkoliv nemusí) býti rázu policejního. Naproti tomu o b l i g a t o r n í způsob jejího nařízení spíše zase nasvědčuje tomu, že zákonodárným důvodem buď vůbec nebylo žádné nebezpečství, nebo leda toliko nebezpečství i n a b s t r a c t o. Na tom, kterému orgánu přikazuje se právo konfiskaci nařizovati, potom nezáleží; i konfiskace od soudu vycházející m ů ž e po stránce materiálního míti povahu opatření poli-

¹⁴⁾ Sr. nahoře str. 12.

cejního, jakož naopak bylo by lze mysliti sobě — a shledáme, že právě v příčině tiskopisů věc byla kdysi praktické důležitosti — konfiskaci sice policejní, avšak vzhledem k účelu svému mající materiálně povahu trestu.

Ovšem, jak řečeno, zmíněné právě kritérium není neklamné. Zejména fakultativnost konfiskace (propadnutí, zabrání) přikázané soudům jest srovnatelná i s materiálně-trestní její povanou; neboť i tresty bývají v zákonech ukládány fakultativně, poněvadž zákon chce ponechati soudu, aby uvážil, zda ten neb onen trest v některém případě pokládá za spravedlivý anebo vhodný. Na druhé straně obligatornost nějakého opatření není ještě naprostým popřením jeho rázu materiálně-policejního; můžeť nebezpečností, jež oním opatřením má býti odvráceno, býti takové, že, jak alespoň zákonodárce si věc představoval, nastává za všech okolností, že tedy nebezpečnost abstraktní jest vždy zároveň již také nebezpečnostím konkrétním, z kterých příčiny zakročení policejní nařizuje se tu kategoricky. Fakultativnost a obligatornost jsou tedy jen jedním momentem pro posouzení materiálně-právní povahy příslušného ustanovení. Vedle toho bude však vždy třeba zkoumati také ostatní okolnosti, jako na př. povahu věci, jež má býti konfiskována, účel a povahu zákona obsahujícího ono ustanovení a pod. Tím vysvětluje se, že na př. „zabraní“ nařízené v § 40 zák. tr. německého jen fakultativně, přes to může míti povahu trestu, kdežto „učinění nepotřebným“, jež v § 41 nařizuje se obligatorně, materiálně má nepochybně povahu opatření policejního.

Propadnutí, jež ukládá náš všeob. zák. tr. a nahoře uvedené zákony speciální, má i po této stránce ráz trestu, ježto ukládá se napořád obligatorně.¹⁵⁾ Naproti tomu zabavení jakožto opatření prozatímné může míti účel policejní podle některých zákonů speciálních, byť i bylo nařizováno soudem. Nejzřejměji jest to vyjádřeno v § 105 zák. pat., kdež uvádí se jako účel „soudního zabavení, soudního nebo jinakého uschování nebo opatrování“:

¹⁵⁾ Výjimku činí § 20 zák. o porušování potravin, kdež propadnutí, ukládá se fakultativně, obligatorně pak tenkrát, když bylo shledáno, že dotčené věci jsou zdraví škodlivé. Tu tedy důvodem obligatornosti jsou patrně ohledy policejní.

„zabrániti, aby se čin, který se jako trestný stíhá, dále nekonal nebo neopakoval.“ Podobně § 28 odst. 1 zák. o ochraně známek a § 59 odst. 1 zák. o pr. aukterském mluví o „opatřeních potřebných k tomu konci, aby se zamezilo opakování. (zák. o pr. auk.: „spáchání nebo opakování“) činu trestného“.

Pokud se týká otázky, zdaž a v jakém rozsahu platné právo připouští konfiskaci policejní, nemáme žádného ustanovení, kterým by se úřadům správním (policejním) dávalo všeobecné právo konfiskace k účelům policejním. V literatuře naší sice se o této otázce zvláště neuvažuje, že však se k ní tímto způsobem hledí, zdá se býti nepochybné. Nepřímý doklad toho podává *Pražák* l. c., kterýž připomíná, že se zabavení ospravedlňuje „v ý s l e d k e m řízení trestního, v němž se buďto nařídí propadnutí věci zabavené jako trest vedlejší (§ 240 b zák. tr.), zničení její (§ 37 zák. tisk.), nebo se s ní učiní jinaké opatření (sr. §§ 367, 375 ř. tr.)“. Pokládá tedy *Pražák* konfiskaci — pokud ovšem nevystupuje ve formě propadnutí a pod. podle ustanovení trestních — za přípustnou jen k účelům řízení trestního (resp. restituce soukromoprávné v řízení trestním), čímž patrně konfiskaci k účelům policejním nepřímo vylučuje. I v řízení trestním — scill. administrativním resp. policejním — uznává pak možnost konfiskace ve formě processního zabavení jen potud, pokud některé zákony speciální, jichž výpočet podává,¹⁶⁾ dávají úřadům správním takové právo k tomu konci, aby byla zabezpečena vykonatelnost budoucího nálezu nařizujícího trest propadnutí nějaké věci nebo odnětí její a pod. Máme tu tedy činiti jen s obdobou zabavení k účelům processním, jak o něm bylo pojednáno nahoře pod lit. B, čís. 2.

Vysvětlení toho, proč zákony naše nedávají úřadům policejním všeobecného práva konfiskačního k účelům policejním, můžeme hledati jen v tom, že zákon pokládá tyto účely za dostatečně opatřené a zabezpečené již ostatními způsoby konfiskace. Jednak viděli jsme, že v některých případech konfiskace soudní vykonává se k účelům policejním a nabývá tak povahy

¹⁶⁾ Jsou to zejména: zákon o ochraně vzorků ze 7. pros. 1858; zák. na ochranu zemědělství z 16. června 1872; předpisy policejně-honební; zemské zákony rybářské; zák. o měřácích a váhách z 23. července 1871; patent zbrojní; zák. o porušování potravin.

opatření policejního. Jednak však i konfiskací, jež má povahu trestu nebo se děje přímo jen k účelům processním, dosahuje se zároveň nepřímo i účelů policejních: odstraňuje se nebezpečnoství škody, již by mohly vzítí statky právní, kdyby na př. třaskaviny, zbraně, zkažené potraviny a pod. byly ponechány v rukách posavadního držitele. Tato zastupující účinnost konfiskace soudní činí tedy namnoze zbytečnou konfiskaci policejní. A to jest také žádoucí, ba se stanoviska svobody občanské nezbytno. Jinak by složena byla v ruce úřadů správních moc z míry veliká a do sféry soukromoprávné příliš hluboko zasahující.

D) Odvádění falšovaných veřejných úvěrních papírů a mincí podle § 136 odst. 2. a 3. ř. tr.

Ve spojitosti s úvahami předcházejícími nelze vyhnouti se zmínce o § 136 odst. 2 a 3 ř. tr. Nařizujeť se tam, že falšované veřejné úvěrní papíry sluší po skončeném řízení trestním zaslati ministerstvu financí, falšované bankovky a úvěrní papíry rakousko-uherské banky této bance a falšované kovové peníze příslušnému úřadu mincovnímu, a to se všemi z činu trestného pocházejícími nástroji, látkami a jinými k tomu náležejícími věcmi.

Povaha tohoto opatření jest velmi pochybná. Ukládaje soudu povinnost odvésti tyto věci zmíněným úřadům a ústavům, zákon patrně předpokládá, že soud držení jejich má. Nehledíme-li však k případům více méně nahodilým, kdy věc odevzdal soudu na př. sám držitel nebo nálezce věci, soud nabývá držení toho právě jen zabavením. A tu jest otázka, k jakému účelu a na jakém právním základě soud smí zabavení takových věcí předsevzítí.

Bylo by zajisté zcela vysvětlitelno a jak účely práva trestního, tak z důvodů policejních ospravedlněno, kdyby zákon nařizoval propadnutí těchto věcí. Zákon sám podává pro to obdoby takřka makavé v § 325, kdež pro případ velmi podobný („pozlacování nebo postříbřování mincí a padělání mincí nebo veřejných úvěrních papírů bez úmyslu podvodného“) zcela vhodně se nařizuje „propadnutí všech nezákonných výrobků“. Avšak pro zločiny falšování veřejných papírů úvěrních a mincí podobného zákonného nařízení není! Zabavení věcí zmíněných v cit. § 136 ř. tr. nemůže

se tedy státi k účelu propadnutí trestního a důsledně tedy ani k processním účelům provedení a zabezpečení exekuce (nahore lit. A a B, čís. 1 a 2). Zbývají tedy — poněvadž na zcela singulární účel restituce soukromoprávné (nahore lit. B čís. 4) tu vůbec nelze pomýšleti — toliko účel policejní a důkazní. Pro zabavení k účelům policejním však není rovněž zákonného podkladu, tak že zbývá jen účel důkazní, vzhledem k němuž zabavení jest arcíř ospravedlněno všeobecnými předpisy §§ 98 a 139 dd. tr. ř.

Tu však zase namanuje se neshoda jiného druhu. Samo odvedení falsifikátů atd. nařizené v § 136 tr. ř. děje se patrně k účelům policejním — že soud může za vydání těchto věcí znova žádati, kdyby jich k nějakému výkonu řízení trestního zase bylo třeba, jest důležitosti podřízené — a mělo by tedy zasahovati co možná všechny falsifikáty i nástroje k jejich výrobě určené. Tento účel nemusí zajisté shodovati se s účelem důkazním řízení trestního, ku kterémuž by stačilo snad jen zabavití několik exemplářů oněch falsifikátů. Pro to však, aby byly odváděny i látky, ze kterých falsifikáty byly vyrobeny, na př. kovy a pod., jak nařizuje též § 136, nedostává se ani zmíněného účelu policejního. Tu bylo by si mysliti jen propadnutí jakožto trest, pro kterýž však nedostává se zákonného podkladu. Nezbyvá tedy než vyvozovati ze samého § 136 odst. 2 a 3 i právo soudu věci tam zmíněné zabavití k tomu konci, aby mohl vyhověti příkazu tam obsaženému.

Z toho jest viděti, že toto ustanovení neobsahuje v sobě nijaké jasné myšlenky zákonodárné, zvláště pak, že zákonodárce nebyl sobě náležitě vědom jeho účelu ani poměru, v jakém jest opatření tam nařizené k propadnutí po rozumu zákona trestního ani k zabavení podle řádu trestního.

ODDÍL DRUHÝ.

ÚČEL A ZPŮSOBY ZABAVENÍ
V PRÁVU TISKOVÉM.

A) Konfiskace jakožto trest při deliktech tiskových.

I. Propadnutí tiskopisu vyskytuje se v nynějším našem právu jen výjimečně mezi tresty stanovenými na delikty tiskové. Ojedinele totiž ustanovuje § 23 odst. 4 zák. tisk. při přestupku nedovolené kolportáže a zakázaného plakátování, že „propadají tiskopisy, jež byly přistiženy při nezákonném rozšiřování a proti zákazu byly přibíjeny.“

Naproti tomu ráz trestu povšechného má při deliktech spáchaných obsahem tiskopisu zničení tiskopisu a spojené s tím zmaření sazby, ploten, forem, kamenů a t. d. způsobilých k jejich rozmnožování.

Tento trest může podle § 37 soud trestní pokaždé vyřknouti, kdykoli pro trestný obsah tiskopisu zakázal další jeho rozšiřování.

Oba tyto tresty, zničení i zákaz, mohou býti vysloveny rozsudkem odsuzujícím a nálezem objektivním (§ 492 ř. tr.). Zákaz rozšiřování musí býti vysloven, jestliže soud prohlásil obsah tiskopisu za zločin; prohlásil-li jej toliko za přečin nebo přestupek, jest připojení zákazu toliko fakultativné. Kdykoliv pak byl prohlášen zákaz rozšiřování, jest zároveň (fakultativně) možný i příkaz zničení (§§ 36 a 37 z. tisk.). Rovněž i v řízení objektivním soud, shledal-li obsah tiskopisu trestným, může vysloviti obojí tento trest. Řád trestní zmiňuje se sice jen o zákazu dalšího rozšiřování (§ 493); avšak soudu přísluší, podle § 37 zák. tisk. právo, aby „v každém případě“, kde takový zákaz prohlásil, zároveň nařídil „zničení tiskopisu, jenž shledán byl trestným.“¹⁾

¹⁾ Srv. moje Říz. tr. rak. II., str. 672, pozn. 11.

Naproti tomu trest „propadnutí“, jež má podle § 23 stíhnouti „tiskopisy přistižené při nezákonném rozšiřování a proti „zákazu přibíjené“, může býti vysloven jen v řízení subjektivním, ježto ani § 492 (objektivný nález) ani § 493 (objektivné řízení) o něm se nezmiňují. Opačného mínění jest sice *Lienbacher* II. str. 116, jemuž jest důvodem „objektivná povaha“ tohoto trestu. *Lienbacher* pokládá proto za možné, aby soud v řízení objektivním tento trest vyslovil tenkrát, když vinník (provozovatel zakázaného podomního obchodu s tiskopisy) uprchl. To však jest v patrném odporu s citovanými §§ řádu trestního, jež oba vztahují se výslovně jen k tiskopisům majícím trestný obsah. Jinak však jest tomu v § 23 z. tisk., kdež trest propadnutí ukládá se na přestupek záležející v tom, že nebylo šetřeno určitých předpisů pořádkových práva tiskového nehledíc naprosto k tomu, jaký jest obsah tiskopisu.

O tom, jaké právní povahy jsou zmíněné tresty, zničení tiskopisu a t. d. a zákaz dalšího rozšiřování, platí vše to, co bylo pověděno vůbec o propadnutí a zničení věci v předcházejícím oddíle prvém.²⁾

Ke způsobu, jakým mají se tyto tresty vykonávati, vztahují se tato ustanovení úřední instrukce k zák. tiskovému:

§ 14. „Tiskopisy, jež byly prohlášeny za propadlé, na které „však ani nebyl vydán zákaz ani nebylo nařízeno, aby byly zničeny, buďtež zaslány tomu chudinskému fondu, jemuž podle „ustanovení obecného zákona trestního náleží odváděti tresty peněžité a jiné za propadlé prohlášené cenné věci, kterýžto fond má „je způsobem přiměřeným zpeněžiti.“

§ 16. „Bylo-li soudem trestním nařízeno, že nějaký tiskopis „má býti zničen, budiž to provedeno za dozoru státního zástupce „nebo úřadu bezpečnostního takovým způsobem, aby do té míry „bylo šetřeno hodnoty materiálu, pokud to dovoluje účel co do „práva trestního a obsah trestního nálezu soudního.

„Materiál budiž potom přiměřeně zpeněžen a z výtěžku tolik „odvedeno chudinskému fondu zmíněnému v § 14, co z něho zbývá „po zapravení nedobytných jinak nákladů trestního řízení.“

²⁾ Srv. napřed str. 6 dd.

Mimo to nařizuje § 36 odst. 3 zák. tisk., že má každý soudní nález, kterým se zakazuje rozšiřování tiskopisu, býti vyhlášen úředními listy.

Instrukce pak ustanovuje v § 17 odst. 2 a 3:

„Státní zástupce má neprodleně každý soudní nález, kterým „se vyslovuje zákaz, k tomu konci, aby byl dále vyhlášen a úřady „o něm zpraveny, oznámiti přímo ministerstvům spravedlnosti „a policie, při čemž ani nemusí podávati zvláštní zprávy.

„Ministerstvo policejní dá zákaz vyhlásiti všemi úředními „zemskými novinami.“

II. O s n o v a nezná již trestu záležejícího ve zničení samého tiskopisu, ani v zákazu jeho rozšiřování. Za to zavádí v rozsahu mnohem širším, než tomu jest v právu posavadním, trest propadnutí tiskopisu, dovolujíc zároveň, aby s ním bylo spojeno i zmaření forem a ploten určených k jeho vyrobení. Kdežto však podle platného práva zmíněné dříve tresty (zničení tiskopisu a zmaření sazby a t. d.) jsou možny jen při tiskových deliktech obsahových a tedy ovšem i při přestupku zanedbání povinné péče: podle § 43 osn. (§ 46 osn. vl.) soud může k žádosti žalobcové v rozsudku odsuzujícím trest propadnutí vyřknouti:

1. pro jakýkoli tiskový delikt obsahový;
2. pro tiskové delikty pořádkové vypočtené v § 40 (osn. vl. § 43) č. 1, t. j. delikty záležející v přestoupení předpisů obsažených v §§ 7 (osn. vl. § 8 — povinné označení na tiskopisech, 22 (přestupek záležející v přestoupení předpisů §§ 14—21 o kolportáži — v osn. vl. se sem nepočítá —), 23 (zápověď rozšiřovati a znovuotiskovati tiskopis zabavený, pokud zabavení trvá); podle osn. vl. také §§ 9 (předchozí oznámení o zamýšleném vydávání tiskopisu periodického; vyčkání zákonné lhůty; včasné oznámení změn nastalých ve vydávání), 24 (zápověď rozšiřovati zakázaný tiskopis cizozemský) a 27 (odevzdávání výtisků zkušebních;

3. pro přečiny čl. IX. zák. ze 17. prosince 1862 č. 8 ř. z. z r. 1863, záležející v tom, že byly „tiskem uveřejněny zprávy „o plánu a směru vojenských operací císařského vojska nebo loď „stava; o pohybu, síle a postavení vojska a lodí; o tom, v jakém „stavu jsou opevnění; konečně, kde se chovají nebo jak se dopra „vují potřeby válečné — bylo-li lze poznati z povahy zprávy nebo

„z okolností, jaké tu byly, že tím prospěch státu může býti uveden „v nebezpečství, nebo byl-li vydán zákaz takové zprávy po „dávati“ (podle osn. vl. také pro přečiny čl. VII. a VIII. téhož zákona záležející v tom, že byly tiskem uveřejňovány některé spisy a výpovědi z řízení trestního dříve, než to podle zákona jest dovoleno, a některé úvahy a domněnky týkající se řízení trestního posud neukončeného). Osnova rozhoduje tu ve smyslu pozitivním otázku pochybnou podle platného práva, zda prozatímné zabavení t. j. právě, jak budeme míti příležitost ukázati, zabavení s účelem repressivně-policejním, při těchto deliktech může míti místa.³⁾ Podle osnovy výborové by z toho, že články VII. a VIII. citovaného zákona uvedené v osnově vládní byly vypuštěny, slušelo arci souditi, že k nim prozatímné zabavení vztahovati se nemělo.

Za týchže materiálních podmínek, vyjímajíc případ zde ovšem nepraktický, totiž spáchání přestupku § 31 (zanedbání povinné péče), dovoluje § 44 (osn. vl. § 47), aby soud k návrhu žalobcovu prohlásil propadnutí tiskopisu nálezem objektivním.⁴⁾ Výkon propadnutí sluší provésti způsobem naznačeným v § 241 z. tr. a v § 14 instr. úř. k zák. tisk., t. j. prodejem ku prospěchu fondu chudinského. Poněvadž o s n o v a nepřijala ani trestu záležejícího ve zničení tiskopisu ani v zákazu dalšího rozšiřování, byl by tento způsob výkonu při tiskových deliktech o b s a h o v ý c h naprosto neúčelným.

³⁾ O tom, zda tyto delikty sluší počítati k tiskovým deliktům obsahovým či pořádkovým, pojednáváme zevrubně níže v oddíle III. v kapitole o „podmínkách prozatímného zabavení“. Tuto jen podotýkáme, že druhé z obojího tohoto mínění vedlo by k tomu, že by tresty §§ 36 a 37 zák. tisk. při nich neměly místa (rovněž ne podle dřívějšího práva ztráta z kauce), a že by také ani nebylo lze při nich předsejiti podle §§ 492 a 493 ř. tr. Nelze však zajisté pochybovati, že zmíněné tresty při deliktech záležejících v zakázaném uveřejňování mají alespoň právě tak dobrý smysl a rozumný účel, jako při kterémkoli tiskovém deliktu obsahovém. Rovněž i potřebu nálezu objektivního a řízení objektivního (§§ 492 a 493 ř. tr.) sluší podle intence zákona uznati při oněch deliktech ne méně než při těchto.

⁴⁾ Zdá se tedy zakládati na nedorozumění, tvrdí-li *Rosenblatt*, Ger. Ztg. 1902 str. 402, jakoby osnovou bylo odstraněno řízení objektivní v tom smyslu, že by soud budoucně mohl toliko „zugleich mit der „subjektiven Verurteilung des Schuldigen auf den „Verfall der Druckschrift... erkennen.“

Naproti platnému právu bije tu do očí rozdíl co do rozsahu činů trestných, při kterých osnova připouští trest propadnutí naproti počtu činů trestných, při kterých nynější z. tisk. připouští trest zničení tiskopisu. Zda de lege ferenda lze ospravedlniti, aby onen trest ukládal se nejen na delikty obsahové, na přestupek zanedbání povinné péče a na delikt nezákonného uveřejňování, nýbrž i na některé delikty záležející v přestoupení zvláštních předpisů práva tiskového — to jest otázka, kterou bude se nám níže ještě zevrubně zabývati.

B) Zabavení k účelům processním.

I. Zabavení exekuční.

Povahou trestů zmíněných ve stati předcházející, totiž zničení a propadnutí tiskopisů, jest odůvodněno zabavení jakožto výkon exekuční. Vykonávajíť se tyto tresty na tiskopise samém (§§ 14 a 16 úř. instrukce k zák. tisk.),⁵⁾ tak že orgán exekuci provádějící nemůže než zjednati sobě k tomu konci nejprve jeho držení aneb alespoň možnost jím disponovati.

Avšak § 15 citované instrukce upravuje i výkon trestu záležejícího v zákazu dalšího rozšiřování (§ 36 zák. tisk.) způsobem, jenž zakládá se na téže myšlence. Nařizujeť se tam, že mají tiskopisy, o kterých takový zákaz byl vydán, býti „odevzdány úřadu bezpečnosti, ten pak že má je vydati stranám, „jestliže za to žádají, ale šetře při tom těch opatrností, kterých „jeví se býti potřeba, aby zabráněno bylo nebezpečství dalšího „rozšiřování v tuzemsku.“ I tento způsob výkonu předpokládá držení příslušného tiskopisu, tak že by zabavení bylo krokem tuto exekuci zavádějícím. Avšak⁶⁾ přiznáváme se, že pro tento způsob výkonu neshledáváme ani zákonného podkladu ani rozumného účelu. Soudní zákaz dalšího rozšiřování jest adresován o b e c e n s t v u a chráněn trestním ustanovením § 24, podle něhož dopouští se přečinu, kdo by proti zákazu onomu jednal. Provedení tohoto zákazu není tedy ani vloženo v ruce orgánů úředních, vyjímajíc toliko prohlášení zákazu, jež má se

⁵⁾ Srv. napřed str. 30.

státi způsobem takovým, aby zákaz co nejrychleji a nejbezpečněji vešel v obecnou známost. To jest účelem ustanovení § 36 odst. 3 z. tisk. a § 17 úř. instr.⁶⁾ Ježto pak ani na přečin dalšího rozšiřování zakázaného tiskopisu (§ 24) není ustanoven trest propadnutí (§ 23 odst. 4 míní samozřejmě „nezákonným rozšiřováním jen to, které se děje některým zakázaným způsobem výtčným v témž § 23 odst. 1), ani zničení tiskopisu (§ 37 vzhledem ke svojí spojitosti s § 36 nemůže se týkati než deliktů spáchaných o b s a h e m tiskopisu)⁷⁾ nebo jakýkoliv jiný trest, jež by snad slušelo vykonávati na tiskopise samém: nelze domyslíti se žádného účelu exekučního, k jehož dosažení by úředním orgánům bylo třeba zjednati sobě držení dotčeného tiskopisu.⁸⁾ Že ani instrukci samé nijaký takový účel není znám, vysvítá jasně z toho, co nařizuje o způsobu, jakým má býti naloženo s výtisky dodanými úřadu bezpečnosti. Majíť prostě vydány býti stranám, žádají-li za to. Toto vrácení však nemůže přece býti pokládáno za nějaký výkon exekuční; záleželať by potom taková exekuce prostě v tom, že by tiskopisy soudním nálezem zakázané byly nejprve zabaveny a hned potom, jakmile by strany za to požádaly, jim vráceny. Nanejvýše tedy, kdyžby nebyly splněny zmíněné podmínky vrácení, výtisky zabavené mohly by zůstatí (exekučně) zabaveny, t. j. ponechány v držení úřadu bezpečnostního.

Instrukce vytýká ovšem ještě zvláštní účel další, jenž zdál by se ospravedlňovati dotčené ustanovení. Podle § 13 státní zástupce má i při každém z a k á z a n é m tiskopise, z něhož nebyly odvedeny povinné výtisky, a to i když podle zákona nebylo povinností k jejich odvedení, mimo ty výtisky, jež mají se ponechati při trestních spisech, vyloučiti ještě tolik výtisků dalších, aby po jednom mohli obdržeti: státní zastupitelstvo, úřad bezpečnosti a ministerstvo státní a policejní, a podle nař. min. spr. ze 14. pros. r. 1888 také c. k. dvorní knihovna a příslušná knihovna zemská. Jest však patrné, že zadržení a další odvedení všech těchto výtisků není výkonem exekučním, jímž by měl býti proveden soudní zákaz dalších rozšiřování, ba ani nikterak nesouvisí s tímto zá-

⁶⁾ Srv. napřed str. 31.

⁷⁾ Srv. *Lienbacher* II., str. 165 a *Liszt* L. B. str. 173, 285 dd. a 288 dd.

⁸⁾ K účelu d ů k a z n í m u stačilo by zabaviti třeba toliko j e d i n ý výtisk. V. níže v textu č. 3.

kazem a trestným obsahem tiskopisu, na němž zákaz tento musí se zakládati. Jest to prostě opatření administrativní, jímž doplňuje se nařízení §§ 17 a 18 z. tisk., týkající se odvádění výtisků zkušebních a povinných.

Zabavení exekuční vztahuje se ke všem exemplářům, kterých týká se trest soudem vyslovený. Tedy při propadnutí podle § 23 ke všem těm exemplářům, jež byly „přistíženy při nezákonném rozšiřování“ anebo „proti zakazu byly přibíjeny“; při zničení pak ke všem exemplářům, jež vůbec lze postihnouti vyjmajíc toliko ty, „které již přešly v držení jiných osob k vlastnímu užívání“ (§ 37 odst. 2).

Ve všech případech tuto uvedených zabavení jakožto výkon exekuční má ráz opatření definitivního a trvalého. Předpokládá tedy, že konalo se dříve řízení trestní pro čin trestný, na nějž zákon ukládá některý ze zmíněných trestů, a že toto řízení bylo skončeno nálezem soudním (rozsudkem odsuzujícím nebo nálezem objektivním) takový trest vyslovujícím a právní moci nabyvším. Toto zabavení exekuční náleží do práva processního. Jestíť aktem, kterým se provádí, nebo vlastně prováděti počíná pravoplatný nález soudní obsahující některý z těch zvláštních trestů práva tiskového, jež vykonávají se na tiskopise samém. Z námitek, jež činí se proti t. zv. prozatímnému zabavení tiskopisů,⁹⁾ žádná netýká se tohoto způsobu zabavení. O vhodnosti neb oprávněnosti toho neb onoho ze zmíněných trestů samých možno snad býti různého mínění; avšak se zabavením jakožto aktem směřujícím k vykonání jejich nemá to ničeho činiti.

Ostatně nedostatek pozitivních ustanovení, jež vytkli jsme v předch. oddíle prvém co do zabavení exekučního vůbec, nebyl odčiněn ani co do tiskopisů. Jak viděti, §§ 14, 15 a 16 úř. instr. sice dosti podrobně nařizují, kterak mají orgány úřední naložiti s tiskopisy, které byly prohlášeny za propadlé, nebo jež bylo zakázáno dále rozšiřovati nebo nařízeno zničiti: ale kterak tyto orgány mají sobě opatřiti jejich držení, t. j. kterak a za jakých podmínek mají je exekučně zabaviti, o tom všem neděje se tam zmínka, nýbrž prostě se jen předpokládá, že je úřad již v držení má. Že tato mezera není vyplněna ani všeobecnými předpisy

⁹⁾ Srv. níže v oddíle III.

§ 139 dd. tr. ř., vyplývá z toho, co o jejich účelu a dosahu v témž oddíle bylo pověděno.¹⁰⁾

O vyplnění této mezery nepokusila se ani osnova. Že nařízení obsažená v §§ 39—42 (osn. vl. §§ 42—45), týkající se toliko t. zv. zabavení předchozího, k tomu se nevztahují, jest patrné. Zejména to platí též o § 40 (osn. vl. § 43) č. 3, kterýž zabavení předchozí obmezuje na několik zvláště vytčených deliktů obsahových. Není proč činiti osnově z tohoto nedostatku výtky, ježto ustanovení o tom náleží do řádu trestního. Zabavení exekuční, právě tak jako trest propadnutí, jest podle osnovy možné při všech deliktech obsahových bez výjimky a vedle toho, jak nahoře bylo vytčeno, i při některých deliktech tiskových rázu policejního.

2. Zabavení k zabezpečení exekuce.

V témže rozsahu jako zabavení exekuční možným jest i zabavení k zabezpečení exekuce. Z deliktů tiskových, při kterých tomu tak jest, náleží sem ty, na něž zákon ukládá trest zničení a propadnutí tiskopisu. Avšak i při trestu záležejícím v zákazu rozšiřování jest možné a účelné takové zabavení, jakkoliv podle toho, co jsme nahoře vyložili, zabavení exekuční tam místa míti nemůže. Běží totiž při tomto trestu o to, aby zatím, než bude vynesena a nabude právní moci soudní výrok vyslovující tento zákaz, nebyla zmařena faktická jeho vykonatelnost. To by se zajisté mohlo státi, kdyby v dotčeném mezidobí tiskopis mohl nerušeně dále býti šířen, čímž by snad všesky nebo tak značné množství výtisků mohlo býti odstraněno, ukryto nebo převedeno v držení soukromé, že by tu již nebylo výtisků, jež by zákazem bylo lze postihnouti.

Má-li účelu toho plně býti dosaženo, nebude lze výkon zabavení obmezovati na některé výtisky nebo na určitý počet jejich. Zabavení má se tu zásadně vztahovati ke všem výtiskům, které lze postihnouti.¹¹⁾ Vyňaty jsou jenom ty výtisky, na nichž

¹⁰⁾ V. o tom napřed str. 17 a 18 (Sborník VII., str. 387 a 388).

¹¹⁾ Zakládá se tedy na patrném směšování dvojího rozdílného účelu zabavení, namítá-li Jaques, str. 87 proti zabavení, jímž má býti „zabezpečen trestný předmět pro rozsudek“: „Das Objekt für die Strafe ist

ani zmíněný trest sám nemůže býti vykonán, t. j. ty, „které již přešly v držení jiných osob k vlastní potřebě“ (§ 37 odst. 2 z. tisk.). Skončilo-li se řízení trestní pravoplatným výrokem soudním, kterým se vyslovuje některý z těch trestů, jejichžto vykonatelnost zabavením měla býti zabezpečena, stává se ze zabavení zabezpečovacího zabavení exekuční. Arci to platí jen potud, pokud podle toho, co řečeno v předch. oddíle prvé, jest to trest takový, že zabavení při něm jest možné jakožto způsob nebo prostředek výkonu.¹²⁾ Záleží-li tedy trest v zázazu dalšího rozšiřování, a jsou-li splněny podmínky, aby bylo lze zabavené výtisky „vydati stranám, jestliže za to žádají“ (§ 15 instr.), zabavení pomine úplně.

3. Zabavení k účelům důkazním.

Zabezpečení důkazu může býti účelem zabavení nejen při deliktech spáchaných obsahem tiskopisu, nýbrž i při četných deliktech spáchaných nešetřením zvláštních předpisů práva tiskového. Při některých deliktech této druhé skupiny tiskopis představuje corpus delicti, jehož obyčejně bude třeba, aby mohl býti proveden důkaz o dotčeném činu trestném. Tak jest tomu obyčejně při deliktech vytčených v §§ 9 (nepřipojení povinných označení na tiskopisu), 11 (vydávání tiskopisu periodického počaté bez splnění zákonných podmínek), 22 (otiskování opravy nebo úředního výnosu způsobem tomuto § odporujícím), 25 z. tisk. a § 1 zák. z 9. července 1894 (neoprávněné další vydávání zastaveného tiskopisu periodického). Rovněž při vedení důkazu o deliktech záležejících v nedovoleném způsobu rozšiřování (§ 23) nebo v rozšiřování tiskopisu zakázaného nebo zabaveného nebo ve znovutiskování jeho obsahu (§ 24) sotva bude lze obejít se bez předložení tiskopisu při rozšiřování postiženého nebo otisk obsahujícího. Při deliktech konečně záležejících v tom, že nebyly buď vůbec nebo nebyly náležitě (co do času) dodány výtisky zkušební nebo povinné (§§ 17 a 18), bude třeba příslušných vý-

„mit dem einen Exemplar, welches dem Pressprozesse unterworfen „wird, vollkommen gesichert.“ Jediným výtiskem může býti zabezpečen důkaz, nikoli však vykonatelnost trestu.

¹²⁾ Srv. napřed str. 14 (Sborník VII., str. 384).

tisků k tomu konci, aby bylo lze dokázati totožnost tiskopisu, o nějž jde.

K dosažení tohoto účelu však stačí, zabaví-li se několik málo výtisků, vůbec i toliko jediný. Po skončeném řízení pak nebo, jakmile by se ukázalo, že jich k vedení důkazu nebude třeba, náleželo by je vrátiti majetníku.

C) Zabavení policejní.

I. Zabavení předstižně-policejní.

I. Účel předstižně-policejní lze sobě mysliti při zabavení tiskopisů dvojím způsobem:

Nejprve v tom smyslu, že má tímto opatřením býti zabráněno, aby nějaký delikt tiskový, posud toliko možný, v budoucnosti spáchán nebyl, nebo-li — jak to vyjadřuje *Jaques*¹³⁾ — že má býti zamezeno samo vydání tiskopisu. Pokud jde o takový delikt tiskový (scill. obsahový), který jest spáchán teprve tím okamžikem, kdy počalo se rozšiřování tiskopisu,¹⁴⁾ bude nejbližším účelem tohoto zabavení předstižně-policejního, zabrániti, aby k rozšiřování ani nedošlo. Tím liší se toto zabavení od zabavení repressivně-policejního, jímž má býti zabráněno škodným účinkům deliktu tiskového již spáchaného (srv. níže str. 43 dd.). Účelem tohoto jest jen, aby bylo staveno další rozšiřování tiskopisu, jehož rozšiřování již se bylo počalo.

Z příčin na snadě jsoucích však se nedoporučuje, aby policie byla vyzbrojena právem, prováděti zabavení, jakmile zvěděla nebo i jen nabyla příčiny se domýšleti, že nějaký delikt tiskový

¹³⁾ Srv. Verhandlungen des X. deutschen Jur.-T. (1872), II., str. 103.

¹⁴⁾ Pro právo německé uznává se obecně, že delikty obsahové vůbec pokládáti lze za spáchané teprve tím okamžikem, kdy nastalo rozšiřování tiskopisu. Pro právo rakouské však to platí, jak správně vykládá *Liszt*, L. B. str. 258, jen při těch, při kterých podle obecného zákona trestního rozšiřování náleží ke skutkové jejich povaze, jako při veřejném vyzývání nebo podněcování, zakázaném uveřejňování a pod.

teprve v budoucnosti se chystá. I z faktických příčin třeba vyčkati alespoň toho okamžiku, kdy vytištění spisu bude provedeno, poněvadž do té doby tiskopis neexistuje a zabavení tiskopisu tedy není možné.

Prakticky ovšem policie nabývá možnosti zjednati sobě vědomost o trestném obsahu tiskopisu teprve tím okamžikem, když jí příslušný výtisk zkušební byl předložen (§ 17). Poněvadž pak povinnost předkládati takovéto výtisky při tiskopisech periodických nastává teprve, když počato bylo s rozšiřováním, a jen při tiskopisech neperiodických před touto dobou (§ 17: 24 hodin před rozdělením nebo rozesláním), bude z pravidla zabavení předstižně-policejní možným jen při těchto, při oněch však jen zabavení repressivně-policejní.

V tom smyslu přivádí povinnost k předkládání zkušebních výtisků ve spojení s policejním účelem zabavení *Ullrich*, *Lehrbuch des österr. Verwaltungsrechtes*, 1904, str. 333 a 410. Podobně *Liszt*, který mluví v onom případě o zabavení předstižním „v nejpřísnějším slova smyslu“, kdežto v druhém případě uznává při něm sice možnost účelu praeventivního „v širším smyslu“ (L. B. str. 161), avšak přičítá mu přece „v první řadě“ účel repressivní (R. P. R. § 34, I.). Tomu lze arci přisvědčiti jen s výhradou, že tím není míněno, jako by zmíněná povinnost byla snad ve vnitřní spojitosti s právní povahou zabavení. Jednak zajisté doba předložení těchto výtisků nemusí býti zároveň dobou zabavení, jednak o právní povaze zabavení může rozhodovati jen jeho účel, nikoli doba, kdy bylo nebo mohlo býti fakticky vykonáno. Předkládání zkušebních výtisků nemá jiného významu, než že se jím poskytuje úředním orgánům příležitosti, aby mohli nabýti vědomosti o trestném obsahu tiskopisu. Bylo by proto i při tiskopisech periodických možné zabavení „ryze předstižně“ v tomto smyslu, když by na př. výtisky zkušební byly předloženy prve, než nastala k tomu povinnost, t. j. než počato bylo s rozšiřováním. Různost obojího účelu jest tedy toliko formálná zakládajíc se na tom, zda delikt obsahový jest či není formálně již spáchán. Materiální účel zabavení jest tu však vždycky týž: zabrániti škodným účinkům, které by z rozšiřování (resp. dalšího rozšiřování) tiskopisu majícího trestný obsah mohly vzejíti. Nezbytnou podmínkou toho jest tedy, že alespoň již existuje tiskopis (třebas

ještě nerozšiřovaný) s trestným obsahem. Proto lze zabavení takových tiskopisů uznati za oprávněné jen v týchže mezích, ve kterých podle toho, co níže bude vyloženo (sr. str. 43 dd.), uznáváme oprávněnost zabavení k účelům represivně-policejním. Všeliké dále sahající zabavení policejní k účelům předstízným mělo by ráz opatření ryze administrativního, pro něž by nebylo místa než ve státě krajně policejním.

II. Další účel předstízně-policejní jest ve spojitosti s názorem, v nynější doktríně arci již zavrženým, o nebezpečnosti tisku. Míňna jest tu nebezpečnost, o níž nelze snad souditi z trestného obsahu tiskopisu, vůbec z nijakých konkrétních deliktů tiskových, nýbrž jen z celkového směru, z „tendence“ nějakého tiskopisu, zvláště ovšem periodického.

Hatin I., str. 64 dd. otiskuje z *Locréových* „Discussions sur la liberté de la presse...“ jednání státní rady z r. 1808, z nichž vysvítá, že již tenkrát pokládalo se zabavení tiskopisů v tomto smyslu „nebezpečných“ — tu arci k účelům censurním — za zcela oprávněné a žádalo se jen za některá ochranná opatření proti neobmezenému dotud zabavovacímu právu policie. V tom smyslu *Hatin* I., str. 66 zaznamenává způsob, jak vyjádřil se o věci Napoleon státní radě předsedající.

„... La police — pravil — arrête le débit des ouvrages „dangereux, et jusqu'ici elle a eu sur ce point une influence „incalculable. Mais c'est cet arbitraire même qu'on veut faire „cesser. Il ne faut pas qu'on puisse supprimer par une simple „décision un livre déjà imprimé...“

„Il peut se faire qu'un écrivain qui voit mal compose un „livre dangereux sans avoir intention criminelle, et „alors il n'est pas punissable; mais son livre doit être „supprimé...“

V novější době zejména *Stein* a *Lentner* zastávají se mínění, že tato nebezpečnost tiskopisu jest úplně dostatečným důvodem k jeho zabavení. *Stein* na př. přiznává policii právo zabrániti rozšiřování tiskopisu, „wo dieselbe bei dem Empfang der zur „Veröffentlichung bestimmten Publikation in dem Inhalte der- „selben ein Verbrechen oder eine Gefahr für die öffent-

„lichen Interessen erkennt.“¹⁵⁾ *Lentner* pak str. 106 prohlašuje způsobem, při němž arci bylo by sobě přáti poněkud více jasnosti a určitosti, za nebezpečné v tomto smyslu „... Press- „missbräuche, welche nicht so fast die staatliche Rechtsordnung, „sondern das gesammte, nach den Entwicklungsgesetzen der „Menschheit sich darstellende gesellschaftliche Verhältnis be- „drohen.“ Jakkoli prý nelze přivesti takové útoky „unter den „Rahmen eines bestimmte Merkmale aufstellenden Strafparagra- „phen“, obrana proti nim jest nezbytnou.¹⁶⁾ Avšak tato obrana, soudí *Lentner*, má se díti objektivně, při čemž třeba uvažovati „nicht das Verschulden des Schriftstellers, sondern die „Gefährlichkeit der durch die Presse publi- „zierten sozialen Anschauungen, nicht die Sühne „des in einem bestimmten Erfolge nicht fassbaren verursachten „Übels, sondern die Verhinderung der zu besorgenden weiteren „Nachteile...“ K těmto objektivním obranným prostředkům pak *Lentner* počítá vedle zákazu dalšího rozšiřování také zabavení tiskopisu.

Zabavení v tomto smyslu vyznačuje se tím, že jest opatřením trvalým, jímž má se zabrániti dalšímu rozšiřování tiskopisu. Vedle zvláštních trestů práva tiskového, jimiž jsou: propadnutí, zničení tiskopisu a zákaz jeho rozšiřování, toto zabavení má býti zvláštním, samostatným opatřením, jež srovnává se s nimi potud, pokud i při nich jde o účel policejní, odvrácení totiž nějakého nebezpečnosti. Potud lze přisvědčiti *Friedmannovi* str. 73, kterýž označuje tento způsob zabavení jakožto „definitivní právní účinek činů trestných“. Na zabavení předstízně-policejní ve smyslu námi míněném nehodí se to arci potud, že mluví se tu o účincích činů trestných. Neboť podmínkou zabavení není tu spáchání určitého činu trestného. Proto také nelze v tomto opatření shledávati trest v pravém smyslu slova. Vnitřní podobnost s oněmi vytčenými tresty vztahuje se právě jen k těm žvlům v nich obsaženým, které nejsou rázu trestního, nýbrž policejního.

¹⁵⁾ *Stein*, Innere Verwaltungslehre. Zweites Hauptgebiet. Zweiter Teil. Die allgemeine Bildung und die Presse, 1868. Die Verwaltungslehre, 6. Teil, str. 69 a 70.

¹⁶⁾ O těchto názorech v doktríně a zákonodárství v. *Storch*, Sborník III., str. 415—417.

Staršímu zákonodárství tento způsob a toto pojetí zabavení nejsou nikterak docela neznámy. Ještě v tiskovém řádu rakouském z r. 1852 můžeme najít k tomu výmluvný doklad v § 25. Nařizuje se tu sice, že po provedeném zabavení policejním má teprve býti zavedeno řízení trestní pro delikt tiskový, jenž byl podnětem zabavení, tak že obsah tiskopisu zakládající určitý čin trestný zdánlivě jeví se býti podmínkou a právním důvodem zabavení. Avšak v naprostém odporu s touto myšlenkou upravuje se o věci další zcela samostatný (administrativní) postup jednání, při němž se ustanovuje, že takové zabavení může býti zrušeno jen „řízením politickým“ („im politischen Wege“). Z toho právem usuzuje *Harum* str. 337 přidává se v tom k mínění *Herbstovu*, že politický úřad rozhoduje zcela samostatně o tom, zda zabavení má dále potrvati, byť i zatím soud trestní byl vynesl rozsudek osvobozující pro delikt obsahový. Patrně tedy úřad politický mohl zabavení ponechati v platnosti, i kdyžby soud trestní v obsahu tiskopisu neshledal ani nijakého určitého činu trestného, jímž by toto zabavení mohlo býti odůvodněno.

Byla by sice na snadě domněnka, že snad toto řízení „politické“ má podobný úkol jako t. z. „objektivní nález“ ve věcech tiskových, že totiž má jím býti zjištěn objektivně-trestný obsah tiskopisu v případech, kde soud trestní nemohl pro tento obsah odsouditi žádné určité osoby, t. j. odsouditi subjektivně. Avšak pro tuto domněnku zmíněný zákon neposkytuje žádné opory. Sotva by také asi zákonodárce byl mohl úřad „politický“ pokládati za vhodný orgán, jemuž byl pronášení takového výroku mohlo býti svěřeno. Spíše zdá se, že na správné cestě jest *Lienbacher*, kterýž (II., str. 183—185) zabavení upravenému tiskovým řádem z r. 1852 přičítá povahu instituce ryze policejní odpoutané od předpokladu určitého trestného činu obsahem tiskopisu odůvodněného. Ani v tom zajisté *Lienbacher* se nemýlí, že tento způsob zabavení, alespoň pokud jde o tiskopisy periodické, přivádí ve spojení s jinou institucí povahy zcela nepochybně policejní, totiž s institucí výstrah, o níž (I. c. str. 184) konstatuje: „Die Verwarnung konnte sich auf einen „durch die Strafgesetze nicht verpönten „Inhalt stützen.“ Zmíněnou pak spojitost mezi obojím zařízeními vystihuje (str. 185) velmi příhodně slovy:

„Das Verwarnungssystem stand mit dem Systeme... der „rein politischen, daher unverantwortlichen Beschlagnahme in „Verbindung, so dass selbst Verwerfungsbeschlüsse und Lossprechungen der Gerichte, die keinen strafbaren Tatbestand annehmen, die Beschlagnahme nicht aufheben... konnten.“

Pro zabavení tohoto způsobu v právu nynějším není místa. Toto nynější právo zhostilo se alespoň tou měrou myšlenky o nebezpečnosti tisku, že zavrhlo všeliká opatření proti němu, jež by jednostranně a výlučně na této myšlence se zakládala. Nynější právo zejména nedovoluje již trestně stíhati tiskopisy (periodické) pro celkový jejich směr a vyřadilo ze svojí zbrojnice proti nim systém administrativního zastavování i systém výstrah, důsledně pak nemohlo jinak než zřici se i souvislého s tím ryze policejního zabavování. Nynější právo kloní se k tomu, aby policejních opatření, jež zasahují v právní obor soukromý podobným způsobem jako tresty — a tento účinek má právě zabavení tiskopisů — aby takových opatření jenom tam smělo býti užíváno, kde jest alespoň důvodné podezření spáchaného již činu trestného. Tak jest tomu, jak plyne z výkladu podaného v oddíle prvním,¹⁷⁾ při všech těch trestech, jichžto hlavním nebo vedlejším účelem jest, aby odnětím nebo zničením a pod. některé věci zabráněno bylo nějakému možnému nebezpečství.

2. Zabavení repressivně-policejní.

a) Při tiskových deliktech obsahových.

I. Při deliktech záležejících v trestném obsahu tiskopisu potřeba zabavení může se naskytnouti také k tomu účelu, aby bylo zabráněno škodným účinkům činu trestného obsahu tiskopisu již spáchaného. Byl-li takový čin trestný již spáchan, jest zajisté na snadě obava, že čím dále tiskopis bude rozšiřován, tím obecnější stane se známost trestného jeho obsahu a tím dále také budou zasahovati zhoubné jeho účinky. Zabavením v čas vykonaným zabrání se dalšímu rozšiřování závadného obsahu a odvrátí se nebezpečství oněch účinků. Pokud se tu předpo-

¹⁷⁾ V. napřed str. 11 (Sborník VII., str. 381).

kládá čin trestný již spáchaný, možno mluvíti o účelu repressivním; pokud jde o to, aby bylo zabráněno dalšímu šíření tiskopisu a škodným účinkům, jež by v budoucnosti mohly z toho vzejítí, o účelu předstíženém v širším smyslu (*Liszt* L. B. 161) neboli policejním. Můžeme tedy tento způsob zabavení nazývatí krátce repressivně-policejním.¹⁸⁾

K charakteristice tohoto způsobu zabavení budiž vytčeno toto:

1. Z naznačeného právě účelu plyne, že toto zabavení musí se vztahovati co možná ke všem výtiskům, které lze vůbec postihnouti.

2. Rovněž jest pochopitelno, že zákon, jestliže zabavení k tomuto účelu vůbec připouští, svěřuje výkon jeho z pravidla úřadům policejním. Shodujeť se to úplně s povšechným oborem jejich působnosti. Mimo to dotčený účel vyhledává, aby výkon ten dál se co možná rychle a důrazně, toho však právě při těchto úřadech nespíše lze se nadíti. Rozumí se však, že povaha zabavení se nemění, i když snad v některých případech výkon jeho zůstaven jest soudu. Záležíť právě jen na zmíněném účelu policejním. V tom smyslu můžeme — předstihující výklad pozdější — t. zv. prozatímné zabavení obsažené v § 487 ř. tr. prohlásiti za repressivně-policejní i v případech, kde podle odst. 2 má k návrhu soukromého žalobce býti nařízeno soudem.

3. Tam, kde výkon tohoto zabavení odevzdán jest úřadům policejním, jsou žádoucí ochranná opatření, jimiž by tato působnost policejní byla udržována v příslušných mezích. K nejdůležitějším opatřením tohoto způsobu náleží, že právní účinnost zabavení činí se tu závislou na dodatečném soudním potvrzení a zavedení trestního řízení. Neshledal-li soud trestní v obsahu tiskopisu toho činu trestného, který dal podnět k zabavení, jest tím zjištěno, že nedostává se právního podkladu pro jakýkoli výkon úřední mající účel repressivně-policejní.

¹⁸⁾ Srv. předcházející oddíl prvý lit. C napřed str. 20 dd. — Označením v textu vytčeným nemíníme, jak rozumí se samo sebou, stavěti se ve věcný rozpor s naukou práva správního, jež počítá zabavení tiskopisů k repressivním funkcím policejním. Srv. na př. *Ulbrich*, *Lehrbuch des österr. Verwaltungsrechtes*, 1904, str. 333.

II. De lege ferenda jest v popředí všech úvah otázka, zda jest prakticky potřebno a žádoucí, aby tento účel repressivně-policejní došel v zákoně uznání jako zvláštní, samostatný účel zabavení. Neváháme uznati, že ve velikém počtu případů toho není třeba. Poměry jsou tu zcela obdobné, jako jsme je shledali v oddíle prvém při zabavení jiných věcí, jež podle zákona mají býti prohlášeny za propadlé.¹⁹⁾ Nebezpečství, o něž jde při tiskopisech, vzniká z rozšiřování tiskopisů, tomuto rozšiřování pak má právě zabavením býti zabráněno. Tu pak zase jest dvojí možnost: buďsi pozitivné právo skutečně pokládá takové nebezpečství při všech aneb alespoň při některých (obsahových) deliktech tiskových za dosti vážné, aby bylo třeba zvláštních opatření proti samému tiskopisu jakožto ohnisku tohoto nebezpečství. Anebo podobných obav nemá, aneb alespoň nebezpečství za tak vážné nepokládá. V onom případě by neváhalo uložit na delikty tyto některé z těch trestů, jichžto ne-li hlavním, dojistá alespoň vedlejším účelem jest, aby jejich vykonáním na onom tiskopise tomuto nebezpečství bylo zabráněno. Zákon, který by žádného takového trestu na delikty tiskové neukládal a přece připouštěl pro ně zabavení s účelem repressivně-policejním; anebo který by takové zabavení připouštěl sice při některých deliktech tiskových, ale neukládal by na ně zmíněných trestů — takový zákon zaplétal by se ve zjevný logický odpor sám s sebou. Z toho můžeme vyvoditi negativní požadavek de lege ferenda: žádné zabavení repressivně-policejní při deliktech tiskových, na něž tiskové právo trestní neukládá trestů propadnutí nebo zákazu dalšího rozšiřování! Tento požadavek jest odůvodněn i prakticky. Knyby soud nemohl pro delikt, pro něž zabavení se stalo, vyřknouti žádného z těchto trestů, nemohlo by účelu repressivně-policejního zabavením samým plně býti dosaženo; neboť takové zabavení nemohlo by déle potrvati v platnosti než do pravoplatného skončení trestního řízení, byť i řízení to skončilo se soudním výrokem konstatujícím trestný obsah tiskopisu a byť nebezpečství trvalo i potom.

Ale tím jest zároveň usnadněna odpověď k otázce, zda dotče-

¹⁹⁾ Srv. napřed str. 6 dd. (*Sborník VII.*, str. 376 dd.).

ným účelem repressivně-policejním jest odůvodněna potřeba zvláštního, samostatného způsobu zabavení jakožto zvláštní instituce trvající vedle zabavení, jež majíc účel processní, řídí se obecnými předpisy řádu trestního. Zmíněné zvláštní tresty práva tiskového jsou toho způsobu, že, jak jsme viděli,²⁰⁾ úplně ospravedlňují zabavení tiskopisu, a to, pokud možná, všech jeho výtisků, k účelu processnímu, t. j. k zabezpečení budoucí exekuce.²¹⁾ Tímto zabavením processním dosahuje se tedy zároveň onoho účelu repressivně-policejního, tak že zvláštního zabavení k tomuto druhému účelu není třeba. Není ho třeba ani v tom směru, že nebezpečnoství, jemuž by takovým zvláštním zabavením mělo být zabráněno, vyhledává zasáhnutí co možná okamžitého, zakročení, jež právě proto má být svěřeno nikoliv orgánům soudním, nýbrž policejním;²²⁾ neboť i zabavení processní zákon odevzdává v ruce úřadů a orgánů policejních, jest-li tu nebezpečnoství v prodlení, jak dosvědčuje § 141 ř. tr. ve spojení s § 143.

Avšak to, co zde uvedeno, má sice platnost jako pravidlo, ale možnost výjimek tím přece není vyloučena. Nechceme ani přes příliš veliký důraz dávat na to, že „nebezpečnoství v prodlení“ po rozumu § 141 ř. tr. nemůže být míněno než jako nebezpečnoství v tom záležející, že by jinak výkon exekuce, kterýž právě zabavením má být zabezpečen, byl zmařen; kdežto „nebezpečnoství v prodlení“ při zabavení repressivně-policejním znamená, že by jinak z činu trestného spáchaného obsahem tiskopisu vzešly následky pro řád právní škodlivé; že tedy, jinými slovy, tato podmínka nemá z úplna téhož smyslu při obojím tomto způsobu zabavení. Mohlo by naproti tomu zcela právem být namítáno, že i nebezpečnoství záležející v tom, že by tiskopis mající trestný obsah mohl zatím nerušeně být rozšiřován, hodí se pod pojem „nebezpečnoství v prodlení“ výtčený v citovaném ustanovení řádu trestního. Praktický účel všech těch zvláštních trestů,

²⁰⁾ Srv. nahoře str. 36.

²¹⁾ Účelu důkazního se tu nedotýkáme, poněvadž při něm stačí zabavit jen jediný výtisk nebo několik málo výtisků.

²²⁾ § 141 odst. 1 mluví také o „úřednicích soudních“. Avšak tím jsou míněni úředníci sice soudní, avšak pro řízení nepřislusní a contr. §§ 139 a 140.

jakými při tiskových deliktech obsahových jsou konfiskace, propadnutí, zničení a t. d., jest, aby rozšiřováním tiskopisu trestný obsah jeho nebyl přiváděn v obecnou známost. Sám processní účel, zabezpečiti budoucí vykonatelnost tohoto trestu, vyžaduje tedy toho, aby co možná záhy bylo zabráněno rozšiřování tiskopisu; neboť bylo by málo platno, kdyby dotčené tresty měly být vykonány, až odsuzující rozsudek nabude právní moci, kdyžby však trestný obsah tiskopisu vešel zatím v obecnou známost.

Avšak jest jiná okolnost, která ukazuje, že zabavením processním nelze vystačiti pro účely repressivně-policejní. Nejprve třeba si všimnouti, že podmínky, za kterých podle § 141 odst. 2 a § 143 sami orgánové úřadů bezpečnostních směji z vlastní moci předsevzítí prohledávání domu a zabavení, na obyčejné případy zabavení tiskopisů se nehodí. Náleží totiž k těmto podmínkám, že byl na někoho vydán rozkaz postavovací nebo zatýkácí, nebo že byl někdo přistižen při skutku, nebo veřejným honěním aneb obecným hlasem označen za podezřelého z činu trestného, nebo přistižen v držení věcí, které ukazují k tomu, že v něm měl účastenství. „Nebezpečnoství v prodlení“ samo o sobě nedává dotčeným orgánům podobného práva; toliko úředníci úřadů bezpečnostních (a úředníci soudní) mají tu podle § 141 odst. 1 právo naříditi prohledávání domu, při jehož výkonu vyslanec jejich písemným zmocněním opatřený smí věci nalezené zabaviti (§ 143). Této proceduře nedostává se, jak patmo, potřebné břítkosti a rychlosti, jaké jest třeba při policejním zabavení tiskopisů. Mimo to nehodí se toto ustanovení na případy, kde naskytuje se potřeba zabavit tiskopisy, jež byly nalezeny při jiné příležitosti než — jak zákon předpokládá, při prohledávání domu, na př. zabavení vyvěšených plakátů, nebo — při volné kolportáži — tiskopisů po ulicích a pod. roznášených, vyvolávaných a t. d.

To jsou hlavní důvody, jimiž lze ospravedlniti potřebu zvláštního policejního zabavení k účelům repressivně-policejním. Zda pozitivné právo má se skutečně rozhodnouti pro přijetí této instituce, či přestatí na zabavení ryze processním nadějí se, že i jím dostatečnou měrou budou opatřeny účely repressivně-policejní, — to jest otázka, kterou sotva lze uspokojivě roz-

řešiti se stanoviska jednostranně theoretického. Větší váhy budou tu důvody, skutečné potřeby a praktické zkušenosti, souvisící narmnoze s celkovými poměry kulturními příslušného státu. Zvláště bude záležeti na tom, jakou měrou moc státní staví vůbec v popředí svojí působnosti účely policejní a pokládá za potřebno bráti je v úvahu i pro případy ve skutečnosti poměrně dosti zřídka se vyskytující. Nevykročujeme však zajisté z mezí, jež právem lze stanovit všude tam, kde idea státu policejního nemá ovládnouti nade vši slušnou míru v tomto oboru práva tiskového, žádajíc de lege ferenda, aby zvláštní zabavení repressivně-policejní bylo obmezeno jen na ty případy, ve kterých již zabavení předsevzaté k účelům processním nestačí, aby jím zároveň bylo dosaženo také účelu repressivně policejního. Naproti tomu zavrhuje se s tohoto stanoviska svého naprosto systém, kde poměr mezi obojím zabavením se převrací tak, že zřizuje se instituce zvláštního zabavení, jež uznává se za přípustné všude, kde toho žádá účel repressivně-policejní, tomuto zabavení repressivně-policejnímu pak se zůstává, aby plnilo zároveň účely processní.

Stanovisko, na něž v těchto otázkách staví se zákonodárství, jest zásadně různé. Právo francouzské nezná zvláštní instituce zabavení repressivně-policejního, přestávajíc i ve věcech tiskových na jediném způsobu zabavení, jež pro účely řízení trestního připouští se podle obecných ustanovení řádu trestního, ano ještě je tam velmi podstatně obmezujíc. Naproti tomu platné právo rakouské i německé a rovněž i rakouská osnova přidržely se zásadně druhého z obojího tu vytčeného stanoviska. Německé právo a osnova liší se od platného práva rakouského jen tím, že vytkly některé určité delikty tiskové, při kterých zabavení repressivně-policejní uznávají výhradně za přípustné. Rozbor příslušných ustanovení ukáže, kterak věc v každém z uvedených zákonodárství jest provedena.

III. Jakožto negativnou podmínku pro oprávněnost zabavení k účelům repressivně-policejním vytkli jsme právě, že má být obmezeno na ty obsahové delikty tiskové, na které zákon ukládá některý z těch zvláštních trestů, jež mají s tímto způsobem zaba-

vení společný tž účel repressivně-policejní. Této podmínce platné právo naše vyhovuje sice plnou měrou, ale zároveň takovým způsobem, že v tom nelze spatřovati nijakého podstatného obmezení oné instituce. Nevyklučuje § 487 ř. tr. t. z. „prozatímného zabavení“ při žádném způsobu deliktů tiskových (obsahových), připojuje toliko obmezení, že kromě případů vytčených v odst. 1. zabavení může být nařízeno toliko s o u d e m, když to v obžalobě navrhl soukromý žalobce.

To jest v úplné shodě s §§ 36 a 37 zák. tisk., jimiž dává se soudu právo a z části ukládá se mu i povinnost, aby v každém soudním nálezu, jímž v obsahu tiskopisu shledal nějaký čin trestný, vyslovil zákaz dalšího rozšiřování tohoto tiskopisu, a aby připojil k tomu nařízení, že tiskopis sám i zařízení určená k jeho rozmnožování mají být zničeny.²³⁾

Zároveň však tímto velikým rozsahem policejního zabavení právo naše předstihuje novější zákonodárství cizí způsobem, který vydává svědectví nikoli právě lichotivé o tom, že u nás pořád ještě ponechává se působnosti policejní obor zcela zbytečně a nepřiměřeně široký. V tomto směru jak osnova rakouská, tak i tiskový zákon německý vyznačují se moudrým a povahou věci odůvodněným výběrem a obmezením. V obou splněna jest — v právu německém s výjimkou, o kteréž níže bude pověděno — nahoře zmíněná podmínka negativní, oba však zároveň vybírají ze všech obsahových deliktů tiskových jen některé určité, v jejichžto vynikající důležitosti pro řád právní nebo v jejichžto zvláštní povaze lze shledávati dostatečný důvod tohoto opatření.

Že takového, a to velmi pečlivého výběru mezi činy trestnými jest nezbytně třeba, pokládáme za věc nepochybnou. Proč by — chceme-li přestat na tomto jediném příkladě — na př. při urážkách na cti mělo se připouštět, aby dotýčný tiskopis, byť i jen k obžalobě a návrhu soukromého žalobce (§ 487 odst. 2 ř. tr.), měl být zabavován k účelu repressivně-policejnímu? Jest sice pochopitelno, že uraženému by bylo příjemno, kdyby co možná

²³⁾ Obligatorním jest jen zákaz rozšiřování, a i to jen, když v obsahu tiskopisu byl shledán zločin. V ostatních případech tento zákaz, nařízené zničení tiskopisu a t. d. pak vždycky, jest jen fakultativním.

nejrychleji a nejdůkladněji mohl zabránit dalšímu rozšiřování urážlivého obsahu. Avšak tomuto jeho interestu jest vyhověno s největší částí již zabavením processním k zabezpečení budoucího zákazu rozšiřování nebo i zničení tiskopisu. Pokud tomu tak není, neprospělo by mu zcela ani zabavení repressivně-policejní. Toto zjednalo by mu sice pomoc okamžitou, ale nikoli trvalou, ježto by musilo býti zase zrušeno, kdyby nebylo lze potom provéstí řízení trestní s rozsudkem odsuzujícím. Jest to tedy prospěch velmi skrovný a ceny velmi pochybné, jehož by uražený mohl dosáhnouti tímto způsobem zabavení. Pro zákonodárce jest to tedy důvod více než dostatečný, aby ho na tento delikt nerozšiřoval.

O s n o v a sice, jak zmíněno, nezná zákazu dalšího rozšiřování ani zničení samého tiskopisu; avšak trest p r o p a d n u t í, kterýmž podle ní tiskopis pro trestný svůj obsah může býti stižen, má ve skutečnosti účel i účinek podobný. Tento trest, vedle něhož zároveň může býti nařízeno zničení forem a ploten určených k výrobě tiskopisu, může míti místa při každém tiskovém deliktu obsahovém, zahrnujíc v to i přečin záležející v z a k á z a n é m u v e ř e j ň o v á n í, pokud jest vytčen v čl. IX. zákona ze dne 17. pros. 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863 (§ 43 a § 40 č. 2 osn., podle §§ 46 a 43 č. 2 osn. vl. také přečiny vytčené v čl. VII. a VIII. téhož zákona).²⁴⁾ Prozatímně a bez soudcovského rozkazu tiskopis zabaviti dovoluje § 40 č. 2 osn. (§ 43 č. 2 osn. vl.) při zmíněných deliktech vedle citovaného zákona z r. 1862 a při několika určitých v č. 3 vypočtených deliktech obsahových, mezi nimiž jest 5 (podle osn. vl. 6) zločinů a 2 přečiny.²⁵⁾ Jest tedy toto zabavení možné jen při takových deliktech, na které ukládá se také trest „propadnutí“.

Podobně věc má se i podle práva německého. Trestu „propadnutí“ naší osnovy nebo „zničení“ našeho zákona tisko-

²⁴⁾ V. napřed str. 31 a 32.

²⁵⁾ Delikty jmenované v § 40 č. 3 osn. jsou: zločiny podle §§ 58, 63, 64 (podle § 43 č. 3 osn. vl. také 67) a 122 lit. a) z. tr.; zločin podle § 8 zákona o třaskavinách z 27. května 1885 č. 134 ř. z.; přečin proti veřejné mravopochestnosti podle § 516 z. tr. a přečin § 305 z. tr., pokud záleží ve vyzývání k činu, který se trestá jako zločin, a pokud zároveň jest naléhavé nebezpečství (podle osn. vl. jen „nebezpečství“), že spáchání zločinu bude přímým účinkem (podle osn. vl. jen „účinkem“) tohoto vyzývání.

vého rovná se tam co do povahy a účelu trest záležející v tom, že tiskopis „učiní se neupotřebitelným“. Takový výrok učiniti dovoluje § 41 tr. z. německého všude tam, kde „o b s a h nějakého spisu, vyobrazení nebo znázornění jest trestný“, tedy rovněž při tiskových deliktech obsahových. Z těchto pak § 23 č. 3 německ. zák. tisk. vybírá 5 činů trestných (§§ 85, 95, 111, 130 a 184 německ. zák. tr.), při nichžto dovoluje „zabaviti tiskopis bez soudcovského nařízení.“ Totéž činí citovaný § č. 2 při deliktu § 15 téhož zákona tisk. záležející v tom, že nebylo dbáno zákazu vydaného v době války nebo válečného nebezpečství v příčině uveřejňování zpráv o pohybech vojska nebo obranných prostředcích. Jak již stala se o tom zmínka, v doktríně i judikatuře jest velice spornou otázka, zda takové zakázané uveřejňování má povahu tiskového deliktu obsahového, či tiskového deliktu pořádkového.²⁶⁾ Jen když bychom toto druhé z obojího mínění uznávali za správné, mohli bychom v citovaném ustanovení § 23 č. 2 tisk. zák. německ. shledávati rozpor s negativnou podmínkou, kterou jsme nahoře vytkli pro oprávněnost zabavení repressivně-policejního. Bylo by totiž toto zabavení potom připuštěno při tiskovém deliktu, kterýž není deliktem obsahovým a při němž tedy nemá místa trest „učinění neupotřebitelným“ vytčený v citovaném § 41 tr. z. německého.

IV. Jak právo německé, tak rakouská osnova obsahují však ještě jedno velmi pozoruhodné omezení při tomto způsobu zabavení. Německý zák. tisk. jmenuje v § 23 č. 3 mezi těmi delikty, pro které se dovoluje tiskopis policejně zabaviti, také vyzývání k činům trestným a podněcování různých tříd obyvatelstva k násilnostem (§§ 111 a 130 něm. zák. tr.), připojuje však k tomu omezení: „jedoch nur dann, wenn dringende Gefahr besteht, dass bei Verzögerung der Beschlagnahme die Aufforderung oder Aufreizung ein Verbrechen oder Vergehen unmittelbar zur Folge haben werde“. Podobně naše osnova (osn. vl. § 43 č. 3, osn. výb. § 40, č. 3) dovoluje takové zabavení, když by obsah tiskopisu zakládal přečin podle § 305 zák. tr. spáchaný vyzýváním k činu, který jest trest-

²⁶⁾ V. napřed str. 32, pozn. 3.

ným jako zločin. Zároveň však dodává: „in diesem „Falle aber nur insoferne, als Gefahr (osn. výb.: dringende Gefahr) besteht, dass die Anforderung die Verübung des Verbrechens „zur Folge (osn. výb.: zur unmittelbaren Folge) „haben werde“.

Toto ustanovení bylo by lze posuzovati se stanoviska policejně-předstízného; máf podle něho zabavením býti zabráněno, aby nebyl spáchán čin trestný budoucně teprve možný.²⁷⁾ Avšak i stanovisko policejně-repressivní dochází tu platnosti, poněvadž tento budoucně možný čin trestný jeví se býti následkem již spáchaného deliktu tiskového, kterýžto následek má zabavením býti odvrácen. Máme tu tedy činiti s pozitivním obmezením policejního zabavení v tom směru, že ze všech možných škodlivých následků spáchaného deliktu tiskového má býti hleděno toliko k tomuto jedinému, záležejícímu v nebezpečnosti, že vyzývání (resp. podněcování k násilnostem) povede ke spáchání činu trestného.

Soudíme, že by s institucí policejního zabavení i ti dovedli se spráteliti, kdož ji zásadně zavrhují, kdyby byla obmezena na tento jediný účel. Možnoť sice i potom namítati, že náležejí i tyto delikty tiskové (§ 305 rak. zák. tr. a §§ III a 130 zák. tr. německ.) mezi ty, na kteréž osnova ukládá trest propadnutí (osn. vl. § 46, osn. výb. § 43) a německý zákon tr. § 41 trest záležející v tom, že tiskopis „učiní se neupotřebitelným“, a že by tedy zabavením exekucním a zvláště zabavením k zabezpečení exekuce bylo při nich docela dobře možno zjednati zároveň žádoucí účinek repressivně-policejní. Avšak německý zákon tiskový naznačuje nepřímou ještě zvláštní důvod tohoto zabavení policejního. Tímto důvodem jest obava, že by zabavení přípustné k oněm účelům processním mohlo se opozditi, a že tedy k urychlení věci, t. j. neodkladnému odvrácení přímo nastávajícího nebezpečnosti, jest nezbytno nadati policii právem zabavovacím. To patrně vyjadřují slova: „bei Verzögerung der Beschlagnahme“. Osnova sice těchto slov neopakuje, ale není pochybno, že i jí podobný důvod tanul na mysli; jinak by bylo lze sotva sobě vysvětliti,

²⁷⁾ V. napřed str. 38—40.

proč by mezi případy zabavení vytýkala při přečinu § 305 tr. z. právě ten, kde nastává nebezpečnost, že čin trestný bude spáchán.

Platnost tohoto důvodu nelze zajisté podceňovati. Vzhledem k tomu, co řečeno nahoře (str. 47) o podmínkách zabavení policejního k účelům processním vedle §§ 141 a 143 ř. tr., nelze odkazovati zrovna do říše fantazie případy, kde by nastati mohla vážná obava, že bude spáchán čin trestný, k němuž bylo vyzýváno, avšak podmínek tohoto zabavení processního by se nedostávalo. Poněvadž jest úkolem policie i takovému nebezpečnosti zabrániti a poněvadž zabavení repressivně-policejní jest prostředkem k tomuto účelu zcela způsobilým, bylo by planým doktrinářstvím je i v těchto případech zavrhovati.

V. Platné právo rakouské i německé jakož i osnova rakouská předstíženy jsou daleko zákonodárstvím francouzským co do stupně svobodomyšlnosti, s jakou tam jest upraveno zabavení tiskopisů. Platný zákon tiskový z 29. července 1881 nedovoloval původně vůbec tiskopisy zabavovati, a to nejen k účelům policejním, nýbrž dokonce ani k processním, t. j. ani za povšechných podmínek trestního řádu. Z tohoto velikého, a po našem soudě v tomto rozsahu zajisté neoprávněného, privilegia tisku jedinou výjimku činil čl. 49 dovolující zabaviti čtyři exempláře, když bylo opominuto odevzdati povinné výtisky podle čl. 3 a 10. Zpravodaj o tomto zákoně v sněmovně poslanecké *Lisbonne* vyjadřuje se o tom způsobem nepochybným poznamenávaje:

„... Nous avons voulu interdire d'une façon absolue „la saisie. Nous ne faisons qu'une seule exception... „(t. j. neodevzdání povinných výtisků) ... Et même, dans ce cas, „la saisie devra se borner à quatre exemplaires de l'écrit ou quatre „numéros du journal incriminé...“²⁸⁾

Než, dosti záhy ukázalo se i ve Francii, že nelze úplně obejít se bez zabavení k účelům repressivně-policejním, alespoň při některých tiskových deliktech obsahových. Proto rozšířena možnost zabavení zákony pozdějšími tímto způsobem:

²⁸⁾ *Srv. Poittevin III., str. 525.*

1. Čl. 24 tisk. zák. nově upravený zákonem z 22. prosince r. 1893 prohlašuje v odst. 1 a 3 za trestné některé způsoby veřejného vyzývání k některým činům trestným a veřejného schvalování některých činů trestných. Rovněž čl. 25 prohlašuje za trestné takové způsoby vyzývání směřující k osobám vojenským k tomu konci, aby byly odvráceny od svých povinností vojenských a od poslušnosti, kterou jsou zavázány ke svým představeným.²⁹⁾ Citovaný zákon z r. 1893 dovolil zároveň zabavit tiskopisy pro tyto delikty obsahové, a to za těch podmínek a forem, jak to nařizují příslušná ustanovení obecného řádu trestního. Právě se v dodatku připojeném podle zmíněného zákona k čl. 49 zák. tisk. takto:

„Toute fois, dans les cas prévus aux articles 24, §§ 1 et 3, et 25 de la présente loi, la saisie des écrits et imprimés, des placards, ou affiches aura lieu conformément aux règles édictées par le Code d'instruction criminelle.“

Delikty obsahové právě zmíněné náležejí zároveň mezi ty, na které týž čl. 49 odst. 3 ukládá trest konfiskace a dává soudu právo naříditi „zabavení, potlačení a zničení“ příslušných výtisků.³⁰⁾ Processním účelem předchozího zabavení jest

²⁹⁾ V cit. čl. 24 odst. 1 a 3 praví se takto:

„Ceux qui, par les moyens énoncés en l'article précédent (t. j. „soit... par des écrits, des imprimés vendus ou distribués, mis en vente ou exposés dans des lieux ou réunions publics, soit par des placards ou affiches exposés aux regards du public“) auront directement provoqué soit au vol, soit au crime de meurtre, de pillage et de l'incendie, soit à l'un des crimes punis par l'art. 435 du Code pénal, soit à l'un des crimes et délits contre la sûreté de l'État prévus par les articles 75 et suivants, jusque et y compris l'art. 85 du même Code, seront punis...“

„Seront punis de la même peine ceux qui, par l'un des moyens énoncés en l'art. 23, auront fait l'apologie des crimes de meurtre, de pillage, de l'incendie, ou de vol ou de l'un des crimes prévus par l'art. 435 du Code pénal.“

Citovaný čl. 24 jedná jen o vyzývání, jež nemělo účinku. Avšak doktrína jest zajedno v tom, že to platí i v případě čl. 23, t. j. když vyzývání mělo účinek. Sr. *Poittevin* III. str. 526 a 636.

³⁰⁾ Trest zmíněný jest jednak „konfiskací“ vedle čl. 11 franc. zák. tr., tolik asi co propadnutí podle práva našeho; výkon tohoto trestu

tu tedy patrně zabezpečení exekuce. Tím pak dosahuje se zároveň i účelu zabezpečení důkazu, ježto zabavený tiskopis náleží patrně v obor věcí naznačených v cit. čl. 35 franc. řádu tr. slovy: „... tout ce qui pourra servir à la manifestation de la vérité“.

2. Čl. 28 zák. tisk. vedle znění nově upraveného zákonem z 2. srpna 1882 (od té doby změněným zase zákonem z 16. března r. 1898) prohlašuje v odst. 1 za trestné veřejné porušení mravopolečnosti („l'outrage aux bonnes moeurs“), jež děje se prodejem, nabízením, veřejným vystavováním nebo přibíjením a pod. spisů, tiskopisů a t. d., v odst. 2 pak nařizuje:

„Les écrits, dessins, affiches, etc. incriminés et les objets, ayant servi à commettre le délit seront saisis ou arrachés. La destruction en sera ordonnée par le jugement de condamnation.“

Tímto ustanovením obnovena při zmíněném deliktu obecná ustanovení trestního řádu o prozatímném zabavení.³¹⁾ Processní účel pak, totiž účel zabezpečiti výkon exekuce, vytčen tomuto výkonu tím, že zároveň jako vedlejší trest uloženo na tento delikt zničení („destruction“) výtisků zabavených.

3. Táž ustanovení, jaká nyní platí o prozatímném zabavení při deliktech vytčených nahoře pod č. 1, rozšířena jsou článkem 60 (podle textu upraveného zákonem z 16. března 1893) také na některé jiné delikty rázu politického („le cas de diffamation envers les chefs d'États ou d'outrages envers les agents diplomatiques étrangers“).

Při všech ostatních deliktech obsahových vyloučeno jest všeliké předchozí zabavení naprosto. Tedy všeliké předchozí zabavení k účelům processním a tím více k jakýmkoliv účelům

předpokládá předchozí zabavení. Jednak „zabavení, potlačení a zničení“ výtisků, jež byly rozšiřovány po soudním rozsudku. Tu vlastně zakazuje se rozšiřování spisu majícího určitý trestný obsah a nařizuje se zabavení a t. d. těch výtisků, jež by proti tomuto zákazu byly rozšiřovány. Sr. k tomu *Poittevin* III. str. 524 dd., 636 dd. a *Fabreguettes* I. str. 446 dd., 500, 501, II. str. 372, 373.

³¹⁾ Ten význam příkládá zákonu výslovně *Fabreguettes* II. str. 364: „La loi du 2 août 1882 fit rentrer dans le droit commun... le délit d'outrage aux bonnes moeurs; il (?) ... autorise en conformité du Code d'instruction criminelle la saisie préventive (art. 9 et 35 Code d'instr. crim.)“.

policejním. Předchozí zabavení pak, jež právo francouzské přípouští při skupinách deliktů obsahových vytčených pod čís. 1—3, jest — jak ukázáno — zabavením po rozumu obecných ustanovení řádu trestního. Nebylo tedy ani pro tyto delikty zavedeno nové nějaké zabavení vybočující z rámce obecného řízení trestního. Tím liší se právo francouzské nejpodstatněji od našeho a německého, že v něm není žádných zařízení, jež v právu našem a německém náležejí k význačným zvláštnostem „prozatímného zabavení“, jako jsou: soudní potvrzování a povinnost státního zástupce, toto soudní potvrzení vymoci a učiniti, čeho třeba, aby o deliktu tiskovém, jenž byl podnětem zabavení, bylo zavedeno řízení trestní.

Přes to však pokládáme za nepochybné, že ani zákonodárství francouzské, připustivši při několika deliktech obsahových „předchozí zabavení“, nezůstalo vzdáleno všelikých tendencí repressivně-policejních. Nasvědčuje tomu sám výběr těchto deliktů. Jsou to vesměs takové činy trestné, při kterých jeví se býti zcela důvodnou obava, že by bylo nebezpečno pro řád právní, kdyby se měla ponechati nezkrácená volnost rozšiřování trestného obsahu až do té doby, kdy bude s konečnou platností nařízeno zabavení trestní (konfiskace, potlačení, zničení). V celku však zákonodárce francouzský trvá při předpokládání, že již zabavení vykonané k účelům processním (zabezpečení exekuce a důkazu) vyplní měrou dostatečnou i účel zabavení repressivně-policejního. Pravda sice, že i potom ještě zbývá nebezpečství, jemuž tímto zabavením processním nemůže býti zabráněno. Avšak toto nebezpečství v očích zákonodárce francouzského, který se v tom podstatně uchyluje od našeho i německého, jest tak minimální anebo váhy tak nepatrné, že nevidělo se mu potřebným sáhati proto k instituci zvláštního „zabavení prozatímného“ k účelům výhradně repressivně-policejním.

Jen při deliktech vytčených pod č. 3 zdá se, že i francouzskému zákonodárci šlo výhradně o tento účel repressivně-policejní. Nezáležejí delikty tam uvedené mezi ty, na něž by buď podle zákona tiskového, buď povšechného nařízení čl. 11 franc. zák. tr. bylo lze ukládati trest konfiskace, zničení a pod.³²⁾ Nemůže tedy

³²⁾ Že trest „konfiskace speciální“, o níž jedná cit. čl. 11, může se

zabavení díti se při nich k zabezpečení exekuce. Zabavení processní bylo by tu tedy myslitelné jen k zabezpečení důkazu. Poněvadž však v ustanoveních zmíněných pod č. 3 počet výtisků, jež mají býti zabaveny, není omezen na počet, jaký by postačoval při účelu důkazním, nezbývá než souditi, že alespoň při této skupině činů trestných šlo výhradně jen o účel repressivně-policejní.

Než i toto, jako každé jiné „prozatímné zabavení“ tiskopisů není v právu francouzském ničím jiným, než zabavením ve smyslu a po způsobu obecného řízení trestního, dokonce pak ne zvláštní od toho odlišnou institucí, jakou představuje v našem i německém právu a rovněž i v osnově t. zv. zabavení prozatímné.

b) Při deliktech záležejících v přestoupení zvláštních předpisů práva tiskového.

Při těchto deliktech, t. j. pořádkových, nelze sobě z pravidla představití nebezpečství podobného tomu, jaké jsme právě uvažovali při deliktech obsahových, t. j. nebezpečství záležejícího v tom, že by zhoubné účinky činu trestného mohly se šířiti a dále zasahovati. Záležejí tyto delikty v prosté neposlušnosti k příslušným právním nařízením a zákazům daným hlavně k tomu konci, aby jednak bylo co možná zabráněno páchání deliktů tiskových (obsahových), jednak pak, byl-li takový delikt přece spáchán, aby usnadněno bylo jeho stíhání a potrestání. Platné právo rakouské dává zřejmě na srozuměnou, že — kromě zcela odůvodněné výjimky, o níž ihned bude řeč — při oněch deliktech pořádkových nepokládá podobné nebezpečství za možné, aneb alespoň za tak vážné, aby v něm shledávalo podnět ke zvláštním opatřením; neboť jinak by musilo i na tyto delikty ukládati tresty směřující k zamezení takového nebezpečství, totiž zákaz dalšího rozšiřování, zničení spisu a pod., a nesmělo by jich, jak činí §§ 36 a 37 zák. tisk., obmezovati na delikty obsahové. Z toho plyne, že při těchto deliktech není možné zabavení k dotčenému účelu policejnímu.

ukládati jen tam, kde to zákon výslovně připouští, jest v doktríně francouzské nesporné. V. Trébutien, Cours élémentaire de droit criminel I. 1878, č. 378 (str. 289), Lefort, Cours élémentaire de droit criminel, 1879, str. 137, Ortolan, Éléments de droit pénal I. 1886, č. 1571 (str. 192).

Správného názoru na tuto věc nedostávalo se, jak se zdá ode dávna hlavně při prácech zákonodárných. Zcela převráceně, zajisté pojal věc výbor naší sněmovny posl. r. 1862 žádaje, aby právě při těchto deliktech úřadové policejní byli nadáni větší mocí a směli tiskopis p ř í m o zabavit, při deliktech obsahových však jen k podnětu státního zástupce.³³⁾ Totéž opakovalo se pak i v kommissi říšského sněmu německého z r. 1874, kdež byl přijat návrh, aby zabavení n e s o u d c o v s k é, t. j. policejní, bylo připuštěno při tiskopisech, jež odporují předpisům tiskového práva policejního (§ § 6, 7 a 14 tisk. z. něm.) a při plakátech nedovoleně vyvěšovaných, kdežto jinak mělo míti místa jen při nezákonném uveřejňování (§ 15 téh. z.) a při rozšiřování tiskopisů necudných (§ 184 z. tr. něm.).³⁴⁾

Výjimka jest toliko při přestupku § 23 (zakázané způsoby rozšiřování). Zabavením staví se tu další nezákonné rozšiřování alespoň těch výtisků, které posud nedostaly se v držení osob jiných, při plakátech pak proti zákazu vyvěšených činí se přítrž nezákonnému stavu tím způsobenému. Vhodně proto cit. § 23 odst. 4 nařizuje, že zmíněné výtisky a plakáty mají býti prohlášeny za p r o p a d l é.

Pochybnou jest věc při přečinu § 24 (rozšiřování nebo znovuotiskování tiskopisů zapověděných nebo zabavených). Přes to, že zákon na tento přečin neukládá žádného z trestů dříve zmíněných, nelze upříti, že mohou se vyskytovat škodlivé účinky, jež těmito tresty mají býti zamezeny, a že tedy jest možné i nebezpečství takovýchto účinků. Tak jest tomu tenkrát, když jde o tiskopis z a p o v ě d ě n ý, ježto záповěď předpokládá vždy delikt spáchaný o b s a h e m tiskopisu (§ 36 zák. tisk.); potom když zabavení stalo se pro trestný o b s a h tiskopisu. Bylo by tedy možno připustiti v těchto případech i zabavení k tomu účelu, aby zmíněné nebezpečství bylo odvráceno. Než, prakticky nebude toho potřeba. Pokud zákaz tiskopisu anebo příkaz zabavení trvá, přísluší orgánům úředním beztak právo zameziti rozšiřování takového tiskopisu a k tomu konci zabavit výtisky při rozšiřování postizené. Tím zároveň odčičňuje se již ono nebezpe-

³³⁾ Sr. *Lienbacher* I. str. 198.

³⁴⁾ Sr. *Schwarze-Appelius* str. 219 pozn. 3 a *Marquardsen* str. 213 a 214.

čenství, a bylo by tedy zbytečno, stanoviti další, s a m o s t a t n é právo zabavovací, jímž by tohoto účelu teprve mělo býti dosaženo.

Nejméně pochybností naproti tomu může býti při přestupcích § § 17 a 18 z. tisk. Tu nelze zhola se domysliti nějakého nebezpečství, jež by právě z t o h o mohlo vzejíti, že nebyly odvedeny výtisky zkušební nebo povinné, a jemuž by právě z a b a v e n í m mohlo býti zabráněno. Nanejvýš při přestupku § 17 bylo by lze připustiti možnost takového nebezpečství v tom smyslu, jak *Lienbacher* I., 114 vykládá povahu tohoto opatření poznamenávaje: „Unleugbar ist diese Massregel präventiver Natur, doch „nur insoweit es sich um die Verbreitung einer Druckschrift und „die dadurch bedingte Vollendung der in ihrem Inhalte liegenden „strafbaren Handlung handelt...“ Avšak toto nebezpečství by potom, jak viděti, podle názoru *Lienbacherova* mělo základ zase jen v trestném obsahu tiskopisu a nikoli v tom, co jest podstatou přestupku § 17, totiž v neodvedení zkušebního výtisku.³⁵⁾

³⁵⁾ Budiž ostatně připomenuto, že *Lienbacher* sám nečítá přestupku § 17 k těm, jež míněny jsou slovy § 487 tr. ř.: „gegen die Vorschriften des „Pressgesetzes ausgegeben oder verbreitet“. — Proti právu zabavovacímu při těchto přestupcích prohlašují se také *Steinbach*, Conc. Prot. str. 9 a *Pappafava* str. 229.

ODDÍL TŘETÍ.

ZABAVENÍ PROZATÍMNÉ.

A) Náčrtek historický.

I. Počátky této instituce a další vývoj zvláště v době censurní.

I. První předzvěst potomních bouří husitských, jež rozvířily se v první polovině století 15. nad naší vlastí, pojí se k události, jejímžto dějištěm stalo se 16. července 1410 nádvoří domu arcibiskupova na Malé Straně v Praze. Jest to upálení spisů Wiklefových nařízené a provedené arcibiskupem Pražským, Zbyňkem Zajícem z Hasenburka. Svým lapidárním způsobem *Tomek*¹⁾ líčí průběh věci takto:

Nejprve papež Alexander V. vydává 20. prosince 1409 bullu k arcibiskupovi, kterouž mu nařizuje (str. 478), „aby žádal „vydání sobě knih Wiklefových ode všech, „kdož by které měli, aby mohly s očí věřících „býti vzdáleny, i aby proti všem, kdož by se tomu protivili, nastoupil na prostředky kázně s vyloučením dalšího od „volání.“ Arcibiskup zřizuje kommissi ze čtyř mistrů theologie a dvou doktorů práv ku prozkoumání knih Wiklefových, jak bylo v bulle nařízeno (479), a podle úsudku jejich „a v doroz „umění se svými suffragány i s děkanem a kapitulou Pražskou „jakož i jinými praelaty“ dává na synodě „ohlásiti svůj roz „sudek, dle něhož všechny knihy Wiklefovy jemu odevzdané, „aby byly dle slov bully s očí věřících vzdáleny, měly býti spá-

¹⁾ *Tomek*, Dějepis města Prahy, sv. III. 1875, str. 477 dd. Ještě obsírnější vypsání těchto událostí *Tomek* podává ve spisech: Děje university Pražské I. 1849, str. 164—171 a Geschichte der Prager Universität 1849, str. 59—78.

„lenny ohněm...“ (480). Po některých průtazích konečně arcibiskup „přistupuje k vykonání svého nálezu.“ Ve středu 16. července „svolal praelaty a jiných duchovních mnoho do domu arcibiskupského na Malé Straně, dal dům odevšad zavřítí a hlídati branným lidem, potom pak exempláře knih Wiklefových sobě odvedené „položiti všecky na hranici ve dvoře uprostřed domu, kterouž „svou rukou zapálil a odevzdal knihy tím způsobem ohni. Když „hořely, zpíváno při tom hlučné Te deum laudamus a zvoněno „na zvony jako za mrtvé...“ (485).

Toto utracení spisů kacířského obsahu ohněm neliší se účelem a účinky svými podstatně od toho, čím jest v dnešním právu zničení, propadnutí nebo zabránění tiskopisů, neboli k o n f i s k a c e jejich ve smyslu hmotného práva trestního. Podnětem jest trestný (kacířský) obsah spisů, formálním základem pro výkon pravoplatný rozsudek, účel pak jest rázu repressivně-policejního, jak to vyjadřují slova bully: aby knihy „byly vzdáleny s očí věřících.“ Vedle toho ukazuje se spojitost i se zabavením jakožto výkonem k e x e k u c i n á l e ž e j í c í m, j i p r í p r a v u j í c í m, a n o z č á s t i j i ž p r o v á d ě j í c í m: jest to vyzvání arcibiskupovo týkající se „vydání sobě knih „Wiklefových odevšech, kdož by které měli.“

Takové ničení knih ohněm pro jejich trestný obsah nebylo v dějinách nijakou novinkou. Poučují nás dějiny, že již ve starém Řecku byly spalovány spisy podrývající víru v bohy, rovněž jako v době císařské v Římě spisy velezrádné a ve středověku i mimo případ zmíněný spisy kacířské.²⁾ Rovněž i doby pozdější dochovaly toto zařízení, jež udrželo se téměř až do samého konce století 18. O Francii jest známo, že veřejné spalování odsouzených knih rukou katovou dalo se tam až do dob revoluce.³⁾ Podobně i u nás Constitutio Criminalis Theresiana v čl. 101, § 7 ustanovuje trest pro spisovatele a rozšiřovatele hanopisu nařizuje zároveň, že má „anbey allemal vorläufig „der Schandbrief, oder Schandkarte durch den Scharfrichter

²⁾ Hojně doklady toho přivádí *Kloepfel*, Das Reichspressrecht 1894, str. 8 dd.

³⁾ Sr. *Hatin*, Manuel théorique et pratique de la liberté de la presse... I. 1863, str. 11 a *Stein* v díle *Warnkönig-Stein*, Französische Staats- und Rechtsgeschichte III. 1846, str. 629.

„öffentlich verbrennet... werden.“ Zvláště drastická jsou však ustanovení pruského Landrechtu z r. 1794, jehož díl II. titul 20 vedle vlastní konfiskace trestní ve formě zákazu rozšiřování tiskopisu a jeho zničení uvádí i veřejné jeho upálení, roztrhání a pošlapání.⁴⁾

Nechceme tvrditi, že by i ve všech tuto zmíněných případech spalování spisu bylo v témže poměru k trestní konfiskaci tiskopisů jako v obšírně vylíčeném případě spálení spisů Wiklefových. Zhusta zajisté šlo jen o to, aby skutečně aneb symbolicky byl vykonán trest na spisu jakožto výrobku a nástroji zločinném, a aby veřejnou auktoritou způsobem co možná důrazným projeven byl nesouhlas s jeho obsahem a vyslovena jeho zavrženost. Tak jest tomu zejména tam, kde se přestávalo na utracení jediného exempláře, jak dalo se zajisté obyčejně v dobách starších, zvláště před vynalezením knihtisku, dokud spisy vyskytovaly se jen v počtu poměrně nevelikém. Jiné povahy však věc nabývala, jakmile šlo o to, aby byl úplně se světa shlazen a nepřístupným učiněn celý závadný obsah. Tu bylo třeba rozšířiti spálení na všechny exempláře, jež by vůbec bylo lze postihnouti, k tomu konci pak bylo nezbytno, tyto exempláře prve opatřiti, je sebrati, neboli — jak bychom nyní řekli — z a b a v i t i.

II. Avšak i konfiskaci trestní v pravém smyslu slova znalo při tiskopisech právo starší. Objevujeť se nám tu ve spojení

⁴⁾ Příslušná ustanovení obsahují: § 151, jenž jedná o tom, kdož „durch frechen unehrerbietigen Tadel, oder Verspottung der Landesgesetze und Anordnungen im Staate, Missvergnügen und Unzufriedenheit: „der Bürger gegen die Regierung veranlasst...“ a § 153 nařizující takto „Verkauf und Verbreitung solcher Schandschriften muss... verboten „und der ganze Vorrat der vorgefundenen Exemplare vernichtet „oder nach Beschaffenheit der Umstände öffentlich verbrannt „werden.“ Další ustanovení pak jsou obsažena v témže tit. 20, oddíle 10. (o urážkách na cti), kdež §§ 618 a 619 jednájí o „pasquillech“ a jejich trestání, dodává pak se v § 620: „Die Schmähschrift selbst soll der Gerichtsdiener in Gegenwart des Verfassers und drei von dem Beleidigten gewählt, wählen Zeugen vor dem versammelten Gerichte zerreißen und „mit Füßen treten,“ a v § 621: „Hat der Verfasser sich nicht „genannt, so soll das Pasquill auf Verlangen des Beleidigten durch den „Henker auf öffentlichem Platze verbrannt „werden.“

s institucí censury a těmi předpisy právními, jichžto účelem bylo; zjednati a zabezpečiti dozor státní k tiskopisům. Tím zatemnila se spojitost její s trestným obsahem tiskopisů a stal se z ní trest ukládaný, nikoli v první řadě pro onen trestný obsah, nýbrž proto, že při vydávání tiskopisů nebylo šetřeno nařízení censurních nebo jiných předpisů pořádkových práva tiskového. Tímto způsobem věc upravena zejména pro obecné právo německé říšským řádem policejním z r. 1548 („Der Römischen Kayserlichen Mayestät Ordnung und Reformation guter Policey“⁵⁾ v odstavci nadepsaném „Von Schmähschriften, Gemählten und Gemächten“ (str. 424 dd.).

Nejprve se tu zakazuje knihtiskařům „bei Niederlegung „ihres Handwerks, auch einer schweren Peen, nemlich N. Gulden, „ihren ordentlichen Oberkeiten unablässig zu bezahlen“ vydávati knihy bez předchozího povolení censurního. Zároveň se jim pod týmže trestem ukládá „in alle Bücher, so sie also mit Zulassen „der Oberkeit, hinfüro trucken werden, den Auktoren oder Dichter „dess Buchs, auch seinen dess Truckers Namen, dessgleichen die „Statt oder das Ort, da es getruckt worden, unterschiedlich und „mit Namen zu benennen und zu vermelden.“

Všelikým vrchnostem pak se zároveň příkazuje, aby toho dbaly, aby nic, což by odporovalo dotčeným nařízením, nebylo „gedicht, geschrieben, in Truck bracht, gemahlt, geschnitzt, „gegossen und gemacht, sondern wo solche und dergleichen „Bücher, Schriften, Gemählde, Abgüss, Geschnitzt unnd Gemächt, in Truck oder sonst vorhanden weren, oder künfftiglich „aussgiengen unnd an Tag kämen, dass dieselbe nit feylgehabt, „gekauft, umbgetragen, noch ausgebreit, sondern den Ver- „käuffern genommen, unnd soviel immer „möglich, undergetruckt werden...“⁶⁾

Podobně věc se má podle censurních a trestních zákonů rakouských. Konfiskace ve formě propadnutí a zničení

⁵⁾ Ve sbírce: Aller des heiligen Römischen Reichs gehaltener Reichstäg Ordnunug... Mayntz 1642. V témže smyslu prohlašuje se také sněmovní usnesení Špýrské z r. 1570 v téže sbírce, str. 695.

⁶⁾ Podobná ustanovení práva francouzského ze stol. 16. a dd. uvádí Poittevin, Traité de la presse, I., str. 6 dd. a ze stol. 18. (řád censurní z 28. února 1723), Hatin, I., str. 14.

tiskopisu, s čímž spojuje se i zmaření sazby, jest tu trestem na přestoupení předpisů censurních. Ustanovení tohoto smyslu obsahuje zejména § 4 odst. 2 (ve sbírce Kropatschkově odst. 3) obnoveného censurního řádu z 22. února 1795,⁷⁾ kdež se nařizuje takto:

„Hätte Jemand ohne dieses imprimatur einzuholen und „erhalten zu haben, oder ohne sich nach dessen Beisätzen oder „Beschränkungen zu achten, etwas, es sei was es wolle, in Druck „geleget: so wird nicht nur die ganze Auflage, mit Zerstörung „des Schriftsatzes, konfiszirt, und eingestampft, „sondern es wird auch der Übertreter sogleich mit Verlust des „Gewerbes, und überdies mit 50 Guld. für jedes in Umlauf ge- „setzte Exemplar gestrafet“⁸⁾

Mimo to § II zakazuje vésti s knihami podomní obchod, je kolportovati a potají s nimi živnost provozovati, dodávaje zároveň: „Die Übertreter werden nebst Konfiskation aller bei denselben vorgefundenen Bücher, in Verhaft gezogen, je nach dem die also verkaufften Bücher im hohen Grade sittenverderbend sind, mit schwerer angemessener Strafe . . . belegt werden.“⁹⁾

I tu, jak patrně, formálním právním důvodem konfiskace není nikde trestný obsah tiskopisu, nýbrž jen přestoupení dotčených zvláštních předpisů zákona censurního. Obsahu přičítá se jen v cit. § II účinek na výměru trestu, jinak však § 9, pokud jde o trestný obsah, odkazuje ke všeobecným ustanovením zákonů trestních.¹⁰⁾

⁷⁾ V „politische Gesetzsammlung“: Ser. k. k. Maj. Franz des zweyten politische Gesetze und Verordnungen . . . VI. Bd. Vídeň 1795, č. 25 (ve sbírce Kropatschkově sv. V., č. 1742).

⁸⁾ § 8 rozšiřuje platnost těchto ustanovení také na znovuotiskování spisů již tištěných.

⁹⁾ Pro Záp. Halič vydána jsou podobná ustanovení dekretu halič. dv. kanceláře z 10. června 1801 v téže „sbírce zákonů politických“ sv. XVI., 1802, č. 32.

¹⁰⁾ Cit. § 9 ustanovuje: „Wer solche Schriften in Geheim druckt oder „nachdruckt, die nach den Strafgesetzen in die Kategorie „der Verbrechen gehören, macht sich derjenigen Strafen theilhaft, welche „in den Gesetzen auf die Verfassung dergleich Schriften bestimmt sind.“

Zcela podobně zákon trestní z r. 1803 prohlašuje v díle II. § 57 za těžký policejní přestupek, „wenn ein Buchdrucker oder „Buchhändler ein Werk, Flugschriften, oder einzelne Blätter „von was immer für einem Inhalte oder Umfange ohne Zensur „druckt oder verkauft.“ V § 58 pak stanoví se na tento čin trest peněžítý a trest vězení „nebst Zerstörung des Schriftsatzes und „dem Verfalle der Auflage oder der davon vorhandenen Exem- „plare.“ Rovněž podle § 59 jest těžkým policejním přestupkem, „wenn ein Buchdrucker ein Werk, das von der Zensur im Ganzen „verworfen worden ist, druckt oder nachdruckt: wenn ein Buch- „händler ein solches Werk, es sei im Lande oder auswärts, ver- „kauft, verbreitet oder sonst auf eine Art in Umlauf bringt.“ A i tu § 60 ukládá trest peněžítý a trest vězení „nebst dem Ver- „falle der vorhandenen Exemplare.“

Jak z cit. § 57 vyplývá, a jak také *Kudler*, I., str. 149 při tomto § vysvětluje, nezáleží při tom na obsahu díla. Výjimku obsahují §§ 62 a 63, z nichž onen ukládá ještě další trest, „daferne „das gegen das Verbot der Zensur gedruckte oder verkaufte Werk „zum Verderbnisse der Sittlichkeit gereicht,“ kdežto druhý ustanovuje takto:

„Wäre der Inhalt des verbreiteten Werkes die öffent- „liche Ordnung und Ruhe zu stören geeignet, „so geht die Übertretung in ein Verbrechen über, für welches „im ersten Teile die Strafe bestimmt ist,“ — což *Kudler*, I. c., str. 158 (při § 63) rozšiřuje také na zločiny velezrady a rušení náboženství.

2. Vývoj zabavovacího práva policejního.

I. Již z předcházejícího náčrtku jest zjevno a bylo v záležitosti knih Wiklefových k tomu poukázáno, že konfiskace trestní sama sebou vede také ke konfiskaci processní neboli k z a b a v e n í k účelům řízení trestního. Zejména pak v době censurní i přes nedostatek výslovných ustanovení nelze pochybovati o tom, že orgánům úředním musila příslušetí moc zjednati sobě držení tiskopisu, jehož propadnutí, zničení atd. bylo pravoplatně soudem nařízeno. Takovéto z a b a v e n í e x e k u č n í jest prostě processním korrelátem oné konfiskace trestní. Neméně

jest nepochybně, že takové zabavování dalo se i před zahájením řízení trestního nebo za jeho trvání k tomu konci, aby opatřeno bylo corpus delicti (z a b e z p e č e n í d ů k a z u) a předmět budoucí konfiskace trestní (z a b e z p e č e n í e x e k u c e).¹¹⁾ V těchto směrech zajisté obecná ustanovení řádů trestních o zabavení věcí k účelům processním platila také o zabavení tiskopisů k dotčeným účelům. Pro právo rakouské nasvědčuje tomu i výklad, jež k § 304 II. dílu zák. tr. z r. 1803 podává *Kudler*, II., str. 68, dotýkaje se výslovně této otázky slovy: „Wenn bei „der Vornahme des Augenscheines 2. Sachen, welche die „Übertretung darstellen, z. B. ohne Zensur-Bewilligung gedruckte Bücher, sich vorfinden, so „sollen sie ordentlich beschrieben und in gerichtliche „Verwahrung genommen werden,“ při čemž výslovně jako účel zabavení, pro který právě jest třeba, aby věci zabavené zůstaly v soudním uschování, označuje budoucí jejich „konfiskaci nebo zničení,“ tedy účel zabezpečení exekuce.

Jako však konfiskace trestní vedle vlastního účelu trestního sama sebou jeví účinky předstižné, zabraňujíc dalšímu rozšiřování spisu majícího trestný obsah: podobně i zabavení processní, byť i dalo se původně jen k účelům processním, fakticky působí předstižně, zatarasujíc tiskopisu cestu k dalšímu rozšiřování a vnikání obsahu jeho v obecnostvo. Jest pochopitelno, že zvláště v době státu absolutního a policejního tyto faktické účinky předstižné mohly státi se věcí hlavní a vtisknouti konfiskaci znenáhla ráz policejní. Konfiskace trestní sice zachovala si alespoň formálně ráz trestu, ježto podmínkou její byl pravoplatný soudní výrok tento trest nařizující. Za to zabavení processní stávalo se čím dále, tím zřejměji samostatnou, od původního svého účelu processního odpoutanou institucí policejní. Přeměna tato byla valně usnadněna, ne-li přímo způsobena tím, že provádění tohoto způsobu zabavení bylo vloženo v ruce orgánů policejních.

II. Pro právo rakouské poskytuje i v tomto směru dostatečných dokladů zákon trestní z r. 1803. V díle II. tohoto

¹¹⁾ „Nalezení“ zásob tiskopisů, o němž mluví v pozn. 4) citované ustanovení § 153 pruského landrechtu, zahrnuje v sobě patrně zabavení ve smyslu processním.

zákona vyskytují se zvláštnosti, jež mají místa v řízení trestním o přestupcích censurních, kteréžto zvláštnosti záleží ponejvíce v opatřeních rázu policejního. *Kudler*, II., str. 27 vykládá k § 286, že hlavně jest třeba učiniti „opatření proti dalšímu „rozšiřování spisu, jenž má nezákonně býti přiveden „v oběh,“ a že jest na zemské správě, „die erforderlichen politischen Massregeln zu ergreifen, um den weiteren „Folgen der Übertretung zu vorzuzukommen.“

Že tato přeměna nebyla na prospěch tisku, netřeba doličovat. V době censury podnět k zabavení nemohl, jak patrně, ani příliš zhusta se vyskytovat, ježto nemohlo se tak snadno státi, že by spis trestného obsahu byl censurou propuštěn k vytištění. Trestní stíhání mohlo se všeobecně, jak již napřed bylo vylíčeno, vztahovati jen k tiskopisům, jež byly vydány bez povolení censury nebo vůbec s porušením předpisů censurních.¹²⁾ Trestní obsah byl sotva jinak možný než při tiskopise vydaném proti předpisům censurním, kdež arci potom bylo činiti s konkurrencí deliktu obsahového se zvláštním deliktem censurním.¹³⁾ Ale proto přece neobmezené policejní právo zabavovací tísnilo tisk a bylo jím pocitováno jako nespravedlivé privilegium odiosum.

Ještě větší měrou to platilo v době po zrušení censury. Faktická možnost vydávati tiskopisy s trestným obsahem vzrostla měrou nebyvalou, a tím přibýlo také podnětů k zabavení. V této době tím větší oprávněnosti nabyl požadavek, aby ona veliká moc policejní byla obmezena a aby poskytnuty byly zákonné záruky, že jí nebude nadužíváno. Ve Francii dostalo se těmto snahám částečného úspěchu již za platnosti censury, u nás a v Německu teprve po jejím zrušení.

¹²⁾ V praxi udávaly se sice také případy, kde byl stíhán tiskopis censurou propuštěný; avšak to byly přece jen výjimky. Sr. *Berner*, *Lehrb. des deutschen Pressrechts*, 1876, str. 30 a *Kloppel*, str. 64, č. 45.

¹³⁾ Poměrnou vzácností takovýchto případů vysvětluje se, že zákonodárství této doby méně se zabývá opatřeními proti trestnému obsahu tiskopisů, leč pokud — jako na př. vidíme již v tiskových zákonech francouzských z počátku stol. 19. (sr. zákon ze 17. května 1819 u *Hatina*, II., str. 279 dd.) — pokládá za potřebné vymeziti jednotlivé delikty obsahové. Příkladem jest rak. zák. tr. z r. 1803, který z deliktů obsahových vytýká jedině, a to způsobem dosti neurčitým, jednání proti veřejné mravopoctnosti a rušení veřejného řádu a pokoje. Sr. nahoře str. 68.

3. Právo francouzské.

Dějiny přeměn dotčených ve stati předcházející a dalšího vývoje v instituci tiskového práva zabavovacího nebyly sice posud napsány. Ale z bohatého materiálu obsaženého v díle *Hatinově* můžeme alespoň pro právo francouzské sestrojiti si o tomto vývoji obraz dosti určitý. Jakkoli *Hatin* sám, jak povahou a účelem díla jeho vysvětluje se samo sebou, dotýká se této věci jen ve spojení s celkovým vývojem práva tiskového ve Francii, přece již v tom odrážejí se dosti zřetelně obrysy několika mezi sebou se odlišujících období, ve kterých vyvíjela se instituce zabavování tiskopisů. Podle povahy, jaké zabavovací právo v každém tom období nabývá, můžeme rozeznávati:

I. Období neobmezeného policejního práva zabavovacího.

II. Období policejního práva zabavovacího, zákonně obmezeného a zákonnými zárukami proti nadužívání opatřeného.

III. Období processního práva zabavovacího po rozumu obecného řízení trestního.

IV. Období práva zabavovacího processního, avšak ve prospěch tisku zákonně obmezeného.

K čís. I. Již ve stol. 18. pokládalo se ve Francii patrně za věc zcela nepochybnou, že policie smí bez všelikého soudního řízení, prostě jen cestou administrativní, zameziti rozšiřování tiskopisu vydaného bez úředního povolení, t. j. jej konfiskovati. *Hatin* vypravuje v díle I., str. 25 a 26 o *Brissotově* prospektu politického žurnálu „Le patriote français“ z r. 1789. O tom pak, jak vláda se zachovala, praví: „L'autorité „vit dans le projet de Brissot „le dernier degré de l'audace „enhardie par l'impunité,“ et mit toute la police sur „pied pour empêcher la distribution de ce „prospectus et du journal dont la permission „n'avait été ni demandée ni accordée...“ Není sice pochybné, že vládě šlo o to, aby byl potlačen jí nepříjemný obsah rozšiřovaných tiskopisů. Že by však obsah ten byl trestný, se

nepraví: formálním podnětem činnosti policejní bylo tedy jen porušení tou dobou ještě platných předpisů censurních.¹⁴⁾

Tento právní stav došel také výslovného uznání v tiskových zákonech francouzských století 19., pokud v nich ještě censura byla zachována v platnosti, a co do časopisů i po jejím odstranění, pokud vydávání jejich bylo činěno závislým na povolení vládním. Tak jest tomu nejprve v tiskovém dekretu z 5. února 1810 (otištěn u *Hatina*, II., str. 291 dd.), jehož čl. 26 ustanovuje takto:

„La vente ou circulation de tout ouvrage dont l'auteur ou imprimeur ne pourra représenter un tel procès-verbal (míni se tu protokol, jež podle článku 24 censor vydává spisovateli nebo tiskaři, jestliže povolil vytištění spisu), pourra être suspendue ou prohibée, en vertu d'une décision de notre ministre de la police.... et, en ce cas, les éditions ou exemplaires pourront être saisis ou confisqués entre les mains de tout imprimeur ou libraire.“

Téhož rázu jsou ustanovení tiskové ordonance Karla X. z 26. července 1830. Podle čl. 2 tohoto zákona bylo třeba vládního povolení k vydávání „časopisů nebo spisů periodických, nebo poloperiodických,“ kteréžto povolení dávalo se vždy jen na tři měsíce a mohlo býti odvoláno. Rovněž podle čl. 5, odst. 1 a 2 bylo třeba (zvláštního) povolení k vydání tiskopisu držícího méně než dvacet listů tiskových. S tím pak souvisí toto ustanovení:

Čl. 4. „Les journaux et écrits publiés en contravention „à l'article 2 seront immédiatement saisis.“

„Les presses et caractères qui auront servi à leur impression „seront placés dans un dépôt public et sous scellés, ou mis hors „de service.“

Totéž ustanovuje čl. 5, odst. 3 a 4, co do spisů zmíněných v tomto čl. 5, odst. 1 a 2.

Nejinak jest tomu v tiskovém zákoně z 9. září 1835 (u *Hatina*, II., str. 308 dd.), jehož čl. 20 přivádí přestoupení předpisů censurních ve zjevnou spojitost s institucí policejního zabavení. Ustanovuje se tam takto:

¹⁴⁾ O podobném svědčí také, co vypravuje *Hatin*, I., str. 31.

„Aucun dessin, aucunes gravures, lithographies, medailles et „estampes, aucun emblème, de quelque nature et espèce qu'ils „soient, ne pourront être publiés, exposés ou mis en vente, sans „l'autorisation préalable du ministre de l'intérieur.... — En cas „de contravention, les dessins, gravures, lithographies, medailles „et estampes ou emblèmes pourront être confis- „qués....“

Zcela podobné ustanovení pak obsahuje ještě čl. 22 tisk. zák. ze 17. února 1852 (décret organique sur la presse, journaux et écrits périodiques, délits de la presse) otištěného u *Hatina*, II., str. 318 dd.

Ano, můžeme říci, že právě policejní zabavení vtiskuje nejzřetelněji a nejhluběji ráz policejní celému zákonu tiskovému, jak to tak trefně vystihuje týž *Hatin*, podáváje I., str. 134 tuto charakteristiku o projektu zákona tiskového předloženém r. 1817 sněmovně poslanecké: „.... il (le projet) n'avait été conçu „que pour prévenir cest-à-dire pour que le public ne „connût jamais les livres arrêtés, et que tout se passât „entre l'autorité qui saisit et les tribunaux qui condamnent....“

K čís. II. V boji za svobodu tiskovou bylo velikým úspěchem, když dosaženo toho, že poskytnuty byly zákonné záruky proti možnému nadužívání práva zabavovacího. Tyto záruky záležely nejprve v tom, že řízení zabavovací, jež dalo se posud způsobem ryze administrativním, bylo upraveno v určité zákonné formy. Při tom bylo důležitosti zvláště vynikající, že vytčeny jsou povinnosti, jichž mají šetřiti orgánové úřední, i práva, jež přísluší stranám, scudu pak že přikázáno rozhodovati o provedeném zabavení. Zejména jest důležité, že vyměřeny jsou zároveň pevné, krátké lhůty, do kterých nařízení zabavovací a protokol o tom mají býti dodány straně (24 hodin) a do kterých, když strana podala odpor proti zabavení, má soudem býti rozhodnuto (8 dnů).

První zákon upravující řízení zabavovací podle těchto zásad jest z 28. února 1817 (otištěn u *Hatina*, II., str. 296). Jeho charakteristiku podává *Hatin*, I., str. 128 těmito slovy: „Cette nouvelle „loi sans supprimer la saisie préventive, la régularisait, du moins,

„et en atténuait les effets; elle portait que, lorsqu, un écrit aurait été saisi, le procès-verbal devait être, sous peine de nullité, notifié dans les vingt-quatre heures à la partie saisie, et qu'en cas d'opposition formée par elle, il serait statué sur la saisie dans la huitaine.“

V podobném smyslu upravují toto řízení články 7—11 zákona z 26. května 1819 (u *Hatina*, II., str. 299).¹⁵⁾

K čís. III. Radikální změna v samých základech a povaze práva zabavovacího způsobena byla dekretem z 25. února 1852 (u *Hatina*, II., str. 231), jehož čl. 3 ustanovuje stručně:

„Les poursuites (scill. ve věcech tiskových) seront dirigées selon les formes et les règles prescrites par le code d'instruction criminelle.“

Bez nadsázky možno říci, že tímto ustanovením proveden úplný převrat celého řízení ve věcech tiskových a tedy i řízení zabavovacího, jež obojí postaveno jím na půdu obecného řádu trestního. Policejní právo zabavovací, jež vyvinulo se v obou obdobích předcházejících zcela mimo rámec obecného řízení trestního, odstraněno tím nadobro. Policii mělo od té doby příslušet právo zabavovati tiskopisy jen za těch podmínek a jen do té míry a v těch formách, jak to o zabavování jakýchkoli jiných věcí k účelům processním ustanovuje řád trestní. Ochranná opatření a záruky stanovené v období předcházejícím na prospěch tisku staly se arci zbytečnými a pozbyly své platnosti. Náhradou za to bylo, že policie byla i ve věcech tiskových odkázána v meze jí v řízení trestním vůbec vyměřené.

K čís. IV. Od zásady, jež došla platnosti v tomto období třetím, právo francouzské se již nikdy neuchýlilo. Ano, ještě učiněn krok další v tom směru, že i jediné zabavovací právo, jež při tiskopisech mohlo mítí místa, t. j. zabavovací právo podle

¹⁵⁾ Čl. 7 tohoto zákona mluví jen o zabavení, jež nařizuje soudce vyšetřující. Zda tím zabavení policejní mělo býtí vyloučeno, nedovedu posouditi. — Pozdější zákon z 27. července 1849 (*Hatin* II., str. 314), čl. 16, odst. 3 má jen toto stručné ustanovení:

„Dans le cas où une saisie aurait été ordonnée ou exécutée, copie de l'ordonnance ou du procès-verbal de la dite saisie sera notifié au prévenu en tête de la citation à peine de nullité.“

obecných pravidel řádu trestního, bylo na prospěch tisku podstatně obmezeno. Nyní platný zákon tiskový z 29. července 1881 vyňal dokonce tiskopisy i z tohoto processního práva zabavovacího skoro úplně, připustiv z toho výjimku v čl. 49 jen při dvou přestupcích pořádkových čl. 3 a 10 a jen k účelu zabezpečení důkazu. Ukázali jsme arci již v předcházejícím oddíle druhém,¹⁶⁾ že pozdější zákonodárství francouzské bylo přinuceno, rozšířiti tuto výjimku i na několik málo deliktů obsahových. Rovněž o tom učiněna tam zmínka, že sice při těchto posléze zmíněných deliktech, aneb alespoň při některých mezi nimi, zabavení bylo znova zavedeno s dosti průhlednou tendencí repressivně-policejní, že však nicméně i v těchto případech zůstalo instituci processní spravující se výhradně obecnými pravidly, jež o zabavení vůbec stanovena jsou řádem trestním.¹⁷⁾ Výjimka z těchto pravidel jest — ale zase jen na prospěch tisku — potud, že tiskový zákon z r. 1881 při obou deliktech policejně-tiskových zmíněných v čl. 49, odst. 1. dává jen soudci vyšetřujícímu právo tiskopis zabaviti.¹⁸⁾ Co do deliktů obsahových vytčených v člancích 24 odst. 1 a 3, 25, 28, odst. 1 a čl. 60, přísluší právo zabavovací orgánům nesoudcovským, t. j. policejním jen potud, pokud výkon jeho náleží k působnosti soudní policie podle povšechných ustanovení trestního řádu.

Poznámka. Dodatkem budiž ještě učiněna zmínka, že také belgické právo — podle svědectví *Schuermansova*, I., str. 238—240 — nezná při tiskopisech nijakého zabavení, jež by se vymykalo z rámce obec-

¹⁶⁾ Viz napřed str. 55—57.

¹⁷⁾ Povahy administrativní jest v právu francouzském jenom zabavení, jež vojenský velitel může naříditi při prohlášeném „obležení“ („l'état de siège“). *Fabreguettes*, *Traité des délits politiques*, I., str. 358 poznamenává o tom: „Le général peut interdire non seulement la vente, le colportage, mais encore les publications elles-mêmes et pour cela prendre les mesures qu'il juge convenables: saisie, destruction des exemplaires etc. etc.“

¹⁸⁾ Pravda sice, že podle francouzského názoru i soudce vyšetřující jest orgánem soudní policie, pročez by se mohlo namítati, že ani citovaným nahoře článkem 49 odst. 2 zabavovací právo co do tiskopisů není vyňato z působnosti této policie. Avšak výhoda pro tisk jest přece v tom, že ostatní orgánové této policie podobného práva zabavovacího nemají.

ného řízení trestního, nestanovic o něm pravidel zvláštních a to — na rozdíl od práva francouzského — ani v neprospěch, ale také ani ku prospěchu tisku. Má se totiž o deliktech tiskových konati řízení „à l'instruction „comme en matière criminelle“ (dekr. z 19. července 1831), k čemuž podotýká *Schuermans*: „Aucune exception d'aucune sorte n'a donc été faite „pour les saisies et visites domiciliaires . . .“ a dále: „Tant qu'une loi „n'interviendra pas à cet égard, le droit de la police judiciaire de rechercher „les délits et d' en empêcher la continuation, par voie de saisies, ou de „toute autre manière, doit rester reconnu . . .“ Pokus ještě dále sahající učiněný v parlamentu belgickém r. 1847, aby jen soudci vyšetřujícímu bylo vyhrazeno právo zabavovati tiskopisy, a to jen v takovém počtu výtisků, jakého vyhledává účel d ů k a z n í, podle vyličení *Schuermansova* eod., str. 243 selhal.

4. Právo rakouské a německé.

I. V právu rakouském a německém snahy směřující k ochraně tisku proti zabavovacímu právu policejnímu dodělaly se úspěchů značně skrovnějších než ve Francii. Jen v některých partikulárních zákonodárstvích německých, jako v H a m b u r k u, S a s k o - M e i n i n g s k u a S a s k o - K o b u r s k u, dosaženo toho, že stalo se přípustným jen soudcovské zabavování tiskopisů.¹⁹⁾ Jinak však možno říci, že vývoj tiskového práva zabavovacího nepokročil tu za meze toho, období vývojového jež jsme byli při právu francouzském označili jako období d r u h é. Ponecháno tu totiž všude v tiskových zákonech doby pocensurní v platnosti zvláštní zabavení policejní, vybočující z rámce obecného řízení trestního, avšak proti jeho nadužívání poskytnuty zároveň zákonné záruky rázu processního. Tyto záruky záležely v tom, že státnímu zástupci uložena dvojí povinnost. Nejprve povinnost, opatřiti policejnímu zabavení soudní potvrzení. Potom, po dosaženém soudním potvrzení, podati obžalobu trestní pro delikt, který byl podnětem zabavení. Zvýšené účinnosti dostalo se těmto zárukám tím, že stanoveny jsou zákonné lhůty, ve kterých bylo třeba za soudní potvrzení žádati nebo je vymoci, resp. obžalobu podati, tak že byla-li některá z těchto lhůt zmeškána, zabavení samo sebou pomíjelo nebo mělo k žádosti strany býti zrušeno. Týž účín nastával, bylo-li soudní potvrzení odepráno.

¹⁹⁾ Sr. *Marquardsen* str. 210.

Zabavení policejní nabylo tím zároveň povahy zabavení „p r o z a t í m n é h o“. Mimo to některá zákonodárství stanovila také povinnost státu k náhradě škody vzešlé neospravedlněným zabavením. Konečně pak v některých zákonodárstvích obmezeno zabavovací právo „nesoudcovské“ na několik málo tiskových deliktů z části obsahových, z části pořádkových zákonem samým určitě vypočtených.

II. Toto „prozatímné zabavení“ nacházíme také již v rakouských zákonech tiskových let 48 a 49tých. Hned v prozatímném zák. tisk. z 31. března 1848 bylo prozatímné zabavení policejní upraveno tímto způsobem a připuštěno jen jako výjimka z pravidelného jinak zabavení soudního (§ 42). Podobně jest tomu v min. nař. z 14. květ. 1848 č. 1151 s. z. s. (říz. tisk.), kdež § 5 ještě určitěji vymezuje případy, ve kterých úřad policejní („die zur Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Sicherheit bestellte Ortsbehörde“) má povinnost tiskopis zabavit, a stanoví se naproti tomu v § 6 pravidlo, že „ve všech jiných případech zabavení může býti nařízeno jen soudem k návrhu státního zástupce nebo soukromého žalobce.“ S tím srovnávají se podstatně i §§ 5 a 6 cís. pat. z 13. břez. 1849 č. 164 ř. z. a §§ 500 dd. ř. tr. z 17. led. 1850. Ve všech těchto zákonech stanoví se zároveň za příslušných podmínek povinnost státu nahraditi škodu vzešlou neoprávněným zabavením.

Reakční tiskový řád z 27. květ. 1852 uchýlil se od těchto svých předchůdců způsobem, který vtiskuje policejnímu zabavení ráz definitivního opatření policejního. Nařizuje sice § 25 odst. 1: „Über jede Beschlagnahme ist die vorschriftsmässige „Behandlung einzuleiten,“ t. j. má býti zavedeno řádné řízení trestní o činu trestném, který byl podnětem zabavení, avšak ani zachování tohoto příkazu ani dodatečné soudní potvrzení není tu podmínkou, na které by záviselo další trvání provedeného zabavení. Také o ostatních shora zmíněných zákonných zárukách proti nadužívání není v tomto zákoně řeči. Rovněž neuznána v něm povinnost státu nahraditi škodu za neoprávněné zabavení. Zákon o řízení tiskovém ze 17. pros. 1862 vrátil se proto právem zase k ustanovením dřívějším (§§ 6 dd.), a také nynější úprava této instituce (§§ 487 dd. ř. tr. z r. 1873) provedena jest týmže způsobem.

III. Týž ráz má co do hlavní věci i „prozatímné zabavení“ v tiskovém zákoně německém (§§ 23—27) a rovněž v osnově rakouské (osn. vl. §§ 42—45, osn. výb. §§ 39—42). Nejzávažnější rozdíl jeví se v tom, že německý zákon nestanoví povinnosti státu k náhradě škody za neospravedlněné zabavení, kdežto jak platné právo rakouské (§ 491 ř. tr. a § 4 zák. z 9. července r. 1897, č. 161 ř. z.), tak osnova (osn. vl. § 45, osn. výb. § 42) tuto povinnost výslovně uznávají. Na druhé straně však liší se od platného práva rakouského zákon německý (§ 23) a osnovy (osn. vládní § 43, osn. výb. § 40), v tom, že obmezují prozatímné zabavení nesoudcovské na několik málo určitě vypočtených deliktů tiskových.²⁰⁾

Poznámka. Zvláštní zmínky zasluhuje v této spojitosti právo uherské. Řád trestní uherský z r. 1896 dovolující v § 567 zabavovati tiskopisy nezmiňuje se sice o účelu, k jakému se tak smí státi, avšak z celé tendence jest patrno, že se účel repressivně-policejní alespoň nevyklučuje. Při tomto zabavení pak, které jinak spravuje se obecnými předpisy řádu trestního, stanovena jest důležitá výjimka ve prospěch tisku v ten způsob, že připouští se toliko zabavení soudcovské. Kdežto totiž podle § 177, odst. 2 jiné věci může zabaviti — ovšem jen k účelům processním — i úřad policejní konající pátrání: zabavení tiskopisů, jejichžto obsah má povahu zločinu nebo přečinu, smí naříditi a vykonati jen soudce, a to vůbec jen příslušný soudce vyšetřující nebo soud tiskový, při nebezpečnosti v prodlení pak kterýkoli soudce vyšetřující nebo soud okresní. Ráz policejně-repressivný tohoto zabavení jeví se v tom, že může se státi jen pro obsah tiskopisu zakládající zločin nebo přečin (§ 567, odst. 1, a to „po učiněném oznámení nebo s ním zároveň jen k návrhu žalobcovu“), avšak může se vztahovati i k výtiskům, které „jsou v zásobě u redaktora, vydavatele, tiskaře nebo jiné osoby“ (týž § odst. 3). —

Jiné povahy jest zabavení tiskopisů podle zákonodárství chorvátsko-slavonského. Zák. o řízení ve věcech tiskových ze 17. května 1875 (Sborník zákona i naredaba č. 34) přidržuje se

²⁰⁾ Zdá se, že ani anglické právo není úplně bez instituce zabavení repressivně-policejního. Má totiž policie právo i bez soudcovského rozkazu zabaviti publikace obsahu velezrádného. Naproti tomu při t. zv. „obscen libels“ zabavení má jen připraviti budoucí zničení spisu a musí zakládati se na rozkazu vycházejícím od úředníka policejního anebo dvou soudců smířčích a opírajícím se o seznání stvrzené přísahou. Sr. *Fischer and Strahan* str. 243, *Marquardsen* str. 193, 194 a *Pappajava*, Die moderne Pressgesetzgebung, aus dem Italienischen übersetzt und ergänzt von A. Simon (bez letopočtu), str. 71 a 75.

většinou doslovně ustanovení našeho řádu trestního z r. 1873 a ustanovuje v § 6 podmínky (prozatímného) zabavení policejního a — při deliktech soukromožalobných — soudního týmže způsobem jako § 487 cit. zák. rak. Tomuto ustanovení dostalo se však zcela nové úpravy zákonem ze 14. května r. 1907 (č. 41 téhož Sborníka), hlava II., čl. I., § 6, podle kteréhož zabavení policejní jest možné, jen: 1. když rozšiřuje se tiskopis v době, po kterou jest zabaven, nebo periodický tiskopis cizozemský, jehož rozšiřování bylo báním zakázáno, nebo tiskopis obsahující zprávy zakázané v § 3. zák. tiskového ze 17. května 1875 (zprávy o pohybech vojska, opevněních atd. jako u nás v čl. IX. zák. ze 17. prosince 1862 č. 8 ř. z. z r. 1863). 2. při tiskových deliktech obsahových podle těchto §§ zákona trestního z 27. května r. 1852 platícího posud v Charvátsku: 58, 63, 64, 65, 67, 122 lit. a, 516 a 305 (tento poslední jen když vyzývání týká se skutku, který jest zločinem, a když jest nebezpečnosti, že vyzývání skutečně povede ke spáchání zločinu). Vzor § 23 německého zák. tisk. jest tu patrny. — (Při této příležitosti budiž mi dovoleno opravit nesprávnost, jež o zákonodárství tiskovém v Charvátsku a Slavonsku obsahuje můj článek „Pressrecht“ Oesterr. Staatswörterb. 2. vyd. sv. III. str. 974. Tiskové právo jest tam upraveno třemi zákony ze 17. května 1875, čís. Sborníka 32—34, t. j. zákonem o užívání tisku, zákonem o zdělávání seznamů porotních v řízení tiskovém a zákonem o řízení tiskovém. První a třetí z těchto zákonů byly rozsáhlou měrou doplněny a změněny zákonem ze 14. května 1907 čís. Sborn. 41. Až do zákonů z r. 1875 platil tam tiskový řád rakouský z r. 1852).

B) Názory doktriny na tuto instituci.

I. Názor zavrhuječi zabavení tiskopisů vůbec.

V posudku, jež *John* podal 6. sjezdu německých právníků (Verhandlungen I. 1865, str. 335), čteme o zabavení tiskopisů úsudek, s nímž i jinak v doktríně často se setkáváme. Prohlašuje *John* krátce a určitě, že tato instituce „v každé době jest nesrovnatelná se svobodou tiskovou“. Svým způsobem, který dovede tak ostře zasáhnouti jádro věci, poznamenává o tom *Liszt* L. B. str. 162:

„Wenige Einrichtungen des Presspolizeirechtes wurden so oft, so heftig, von so bedeutenden Autoritäten bekämpft, wie die Beschlagnahme. Von beiden Seiten wurde in der Hitze der Debatte wiederholt weit über das Ziel hinausgeschossen, von beiden Seiten wurde dabei von den in allen pressrechtlichen

„Fragen immer wiederkehrenden Schlagworten ein überreichlicher „Gebrauch gemacht.“

Mnohé z těch výtek, jež byly činěny instituci zabavení v právu tiskovém, docházejí alespoň částečného vysvětlení v tom, že ani strana útočící, ani strana obhajující nebyly sobě vždy jasně vědomy povahy této instituce a nerozlišovaly náležitě různých při ní možných účelů. Mimo to mnohý přestřel na straně útočné možno vysvětliti, ne-li dokonce ospravedlniti, nepopíratelnými zlořády, jichž snad ve všech zemích dopouštěla se *p r a x e k o n f i s k a č n í*, proti jejíž zvlášť a ze všech mezi vybočující horlivosti málo výdatné ochrany poskytovala tisku namnoze nedostatečná úprava řízení zabavovacího.

II. Zmíněnou nejasnost názorů na povahu a účely prozatímného zabavení ilustruje prudký boj proti této instituci, jenž byl podniknut na X. sjezdu německých právníků (1872), kdež podařilo se výmluvností *Jaquesově* soustřediti všechny zbraně, jimiž až dotud proti ní bylo útočeno, a způsobiti, že alespoň v odboru trestním přijat byl jeho návrh formulovaný takto:

„Die vorläufige Beschlagnahme von Druckschriften, so „wohl die richterliche als die administrative, ist unzulässig,“ kteréžto usnesení arci přičiněním praesidenta *Kühna* nedošlo schválení schůze plenární.¹⁾

Z důvodů *Jaquesových* nelze ani docela určitě poznati, zda zavrhuje zabavení tiskopisů nejen k účelům policejním, nýbrž i processním a zda při onom zavrhuje nejen účel policejně-předstižný, nýbrž i policejně-repressivný. Výroky jeho zmiňují se sice výslovně jen o účelu policejně-předstižném, ale při tom zároveň znějí tak všeobecně, že neobmezují se na žádný určitý způsob zabavení a že proto také žádného z těchto způsobů nevyjímají. Tato radikálnost a neobmezenost zamítavého úsudku *Jaquesova* zakládá se však na tom, že *Jaques* patrně pokládá při zabavení tiskopisů za možný jenom účel policejně-předstižný. V tomto smyslu prohlašuje²⁾: „Die Beschlagnahme ist... ent- „weder eine Präventivmassregel, oder sie ist eine ganz zwecklose

¹⁾ Viz Verhandlungen des X. deutschen Juristentages (1872), II., str. 102 dd., 285 dd. a 311.

²⁾ Též tam str. 103.

„Massregel.“ Tuto „praeveni“ pak představuje si jako možnou jen do té doby, než tiskopis byl vydán, t. j. tak, že má zabavením býti zamezeno samo vydání jeho. Z toho jest viděti, že *Jaques* pojímá účel zabavení příliš úzce. Jeho tvrzení, že by zabavení, pokud není odůvodněno účelem předstižně-policejním, bylo „opatřením zcela bezúčelným,“ nemůžeme přiznati žádné váhy; neboť o důkaz, že by při něm byl možný právě jen tento jediný účel, ani se nepokusil.³⁾ *Jaques* sice nerozpakoval se vedle toho všeho i v referátu svém i v jednání samém⁴⁾ opětovně ubezpečiti, že trvá na zabavení tiskopisů „podle zásad řízení trestního,“ ano že by „všecka jeho přání bezvýmínečně byla splněna,“ kdyby sjezd prohlásil zásadu: „o zabavení mějtež platnost všecka ustanovení řádu trestního, a nežádáme pro tisk postavení výjimečného...“ Avšak z vývodů jeho jest viděti, že vlastně přeje sobě zachování obecných předpisů řádu trestního jen při takových delikttech, jež ani podle jeho vlastního mínění nenáleží k deliktům tiskovým. Myslí při tom, jak vyjádřil se v plenární schůzi sjezdové (l. c., II., str. 287), na případy, kde bylo tiskem vyzváno ke zločinu. Tu prý jest vlastně činiti s dvojím deliktem, z nichž jedním jest delikt tiskový, druhým pak „návod k obecnému zločinu“. Proto prý zavádí se dvojí vyšetřování (?), vyšetřování pro obecný zločin pak počíná se ihned zabavením tiskopisu, „poněvadž spis jest nástrojem ku spáchání z tohoto zločinu.“ I vysvětluje věc do slova takto: „... das aber, m. H., „ist gar nicht die vorläufige Beschlagnahme bei Pressdelikten, „sondern das ist die definitive Beschlagnahme, „dort, wo die allgemeine Strafprozessordnung erklärt, dass Beschlagnahmen wegen Verbrechen vorzunehmen seien.“ Tato ustanovení mají prý zůstatí v platnosti a jen všeliké prozatímné zabavení má býti odstraněno. Jakožto protivu těchto případů uvádí pak⁵⁾ ty, jež pokládá za delikty výlučně tiskové, totiž případy, „wo das Delikt, welches begangen wird, mit der Ver-

³⁾ Podobnou nejasnost jest znamenati i při usnesení, jež učinil sjezd žurnalistů v Mnichově r. 1872, kdež zavrženo bylo zabavování tiskopisů beze všeho obmezení, ba, jak se zdá, i všeliké zabavení k účelům processním. Sr. *Marquardsen* str. 203.

⁴⁾ Verhandlungen I. str. 308, II. str. 287 dd.

⁵⁾ Verhandlungen II. str. 289.

„öffentlichung einer strafbaren Druckschrift vollständig perfekt, „vollständig konsumiert ist, wo nicht zwei Delikte vorliegen, „ein Pressdelikt und ein in Aussicht genommenes gemeines Verbrechen, eine vorbereitete weitere strafbare Handlung, sondern „wo nur ein einziges Delikt, und zwar ausschliesslich ein Pressdelikt vorliegt, wo die strafbare Druckschrift also nicht das „instrumentum delicti ist, sondern wo sie das corpus delicti, „das Object des Verbrechens ist...“ Jakožto příklady uvádí z německého zákona tr. při onom případě § 131 (vyzývání k činu trestnému), při tomto pak § 131 (uvádění vlády v opovržení).

Neujasňenost a nesprávnost těchto vývodů jeví se v několika směru. Nejprve jest patrné, že to, co *Jaques* uvádí o zabavení podle obecných ustanovení řádu trestního, není vůbec zabavením processním, nýbrž buď konfiskací trestní nebo opatřením ryze policejním. Zabránití tomu, aby nebyl spáchán nějaký zločin, k němuž bylo vyzýváno, jest účel, kterýž nemá zhola ničeho činiti s řízením trestním, a jest zrovna nepochopitelno, kterak *Jaques* mohl obojí tento účel tak dokonale smísiti, jak učinil (l. c., II., str. 288) větou: „Diese Beschlagnahme geschieht im Interesse der Untersuchung, „im Interesse der Verhinderung der Ausübung des Verbrechens...“ Jen tímto spletením účelů mezi sebou základně se lišících lze vysvětliti, že mohl zabavení processní prohlásiti za definitivní, kdežto přece zabavení k processním účelům zabezpečení důkazu a exekuce jest vždy prozatímným v tom smyslu, že nemůže trvati déle než samo řízení trestní.⁹⁾

Ale ani to nelze uznati za správné, že *Jaques* vyzývání k činům trestným, jež stalo se tiskopisem, konstruuje jako dvojí delikt, tiskový a obecný, zavádí dvojí vyšetřování atd. Povaha činu trestného se přece nemění tím, že k jeho spáchání jako prostředek byl zvolen tisk. Jestliže v takovém vyzývání lze shledávati toliko jediný čin trestný, když stalo se řečí nebo spisem netištěným, nelze v témže projevu spatřovati dvojí čin trestný, jakmile byl učiněn tiskem. A jiný žádný čin trestný, pokud nic jiného se nestalo, než toto vyzývání, spáchán nebyl, zejména ne ten,

⁹⁾ Viz napřed str. 15 (Sborník VII. str. 385).

k němuž bylo vyzýváno. Nemělo by tedy ani smyslu zaváděti dvojí vyšetřování, t. j. nejen pro ono vyzývání učiněné tiskem, nýbrž i pro tento druhý delikt. A míní-li *Jaques* skutečně do opravdy svoji analogii s „paličskými listy“, o nichž (II., str. 288) pokládá za nepochybné, že lze o nich užití ustanovení řádu trestního o zabavení dopisů (sic?), nemohl by odmítnouti otázku: myslí skutečně do opravdy, že by se tu mělo zaváděti dvojí řízení trestní, jedno pro nebezpečné vyhrožování a druhé pro žhářství, a kdyby tomu tak bylo, že by potom k zabavení paličského listu nebylo zákonné příčiny v onom prvním, nýbrž teprve v tomto domnělém druhém vyšetřování? Nemožnost této odporů plné konstrukce jest na bílé dni.⁸⁾

Ze všeho toho jest alespoň tolik vidno: *Jaques* sám odnímá všeliký podklad svému tvrzení, že by obecná ustanovení řádu trestního o zabavení měla platnost i ve věcech tiskových; snaží se dovoditi, že takové zabavení jest možné jen při vyzývání k činům trestným, že však potom neděje se pro delikt tiskový tím spáchaný, nýbrž pro ten „druhý“, tím podle jeho mínění spáchaný delikt obecný, a že vztahuje se jen k onomu „druhému“ řízení trestnímu pro tento netiskový delikt konanému. V pravdě odpírá při deliktech tiskových všelikému zabavení naprosto, tedy jak zvláštnímu zabavení „prozatímnému“, tak i zabavení podle obecných předpisů řádu trestního. Jeví se to ostatně i v tom, že některé z námitek, jež proti zabavení tiskopisů činí, směřují zřejmě právě proti tomuto druhému jeho způsobu.⁹⁾

2. Zabavení ryze processní.

I. Bylo by úkolem nevalně vděčným, kdybychom chtěli ty četné a různé námítky, jež tu větším, tu menším právem, někdy pak i zcela neprávem, bývají nebo byly pronášeny proti instituci

⁷⁾ Podmínky a způsob zabavení při dopisech (§§ 146—149 ř. tr.) jsou značně odchylné od zabavení „věcí pro vyšetřování důležitých, a nehodí se naprosto na zabavení tiskopisů.

⁸⁾ Opatrněji vyjadřuje se *Jaques* v Abhandlungen str. 58, kdež zmiňuje se již o možnosti dvojího vyšetřování, při vyzývání k činům trestným, jež stalo se tiskopisem.

⁹⁾ Sr. následující stať „Zabavení ryze processní“.

prozatímného zabavení, spořádati a podle povahy a souvislosti jejich roztržiti. Nedostáváť se podmínky k tomu konci naprosto nezbytné: jasného a co možná určitého vymezení předmětu, proti němuž námitka jest namířena. Jest zajisté patrné, že nemohou býti rovné platnosti všechny námitky při všech způsobech zabavení. Co lze namítati proti zabavení majícím účel policejní, sotva může platiti o zabavení ryze processním; co proti zabavení nesoudcovskému, zajisté ne v plném rozsahu o zabavení soudcovským.

Nejméně poměrně, zdálo by se, lze namítati proti zabavení tiskopisů ryze processnímu, t. j. zabavení, jež děje se k účelům processním (zabezpečení důkazu a exekuce) a způsobem, jenž upraven jest řádem trestním pro zabavení věcí vůbec. Jestliže zákon dává soudci a za určitých podmínek též orgánům administrativním právo zabavit věci, jichž k některému z dotčených účelů processních jest třeba, nelze se domyslití důvodů, pro které by z toho měly býti vyňaty právě tiskopisy.

Přehlédáme-li literaturu, vyznáváme, že jsme neshledali proti tcmuto způsobu zabavení nijakých námitek zásadných, jež bychom mohli uznati za odůvodněné.

Nejradikálnější jest stanovisko, jež ve svém posudku podaném 6. sjezdu německých právníků zastupuje *John*, kterýž — *Verhandlungen I. 1865, str. 336 dd.* — zabavení k účelům exekučním navrhuje prostě proto, že pokládá za zničení tiskopisu za trest, jež nelze ospravedlniti. Do této otázky nelze se nám však tuto pouštět, ježto nemůžeme než hleděti k tomu, jak tiskové právo trestní ve skutečnosti jest upraveno a jaké způsoby trestů v něm skutečně došly přijetí.

Co se týká ostatních námitok povahy zásadné, sluší opakovati, co dříve již bylo vytčeno, že totiž odpůrci nebyli sobě vždy jasné vědomí povahy a účelu zabavení. Platí to zvláště o projevech, jež učinil *Jaques* v plenární schůzi X. sjezdu německých právníků.¹⁰⁾ Nejprve hned o jeho výroku, že toto zabavení ani nemůže býti na prospěch vyšetřování, poněvadž prý by k tomu stačilo zabavit jen jediný exemplář. Tu patrně *Jaques* myslí jen na účel důkazní, zapomínaje na druhý účel processní směřující k za-

¹⁰⁾ *Verhandlungen II. str. 289.*

bezpečení exekuce, kterýžto druhý účel činí nezbytným rozšířiti zabavení co možná na všechny (k rozšiřování určené) výtisky, jež vůbec možno postihnouti.

Nejinak má se věc i s dalšími jeho vývody.

Nelzeť prý dovoliti, aby se hned přistupovalo k „opatřením exekučním“ („Exekutionsmassregeln“), ježto by tu byl potom soudcovský nálezh bez kontradiktorního řízení“. Jinak prý by soudce nebyl činným jako soudce, nýbrž jako úřad policejní, působil by předstízně, aby zabránil dalšímu rozšiřování. Tu zase směšuje se zřejmě výkon exekuci již provádějící s výkonem ji toliko zabezpečujícím, při čemž ještě podivným způsobem přikazuje se výkon exekuční a tedy patrně processní k funkcím policejním. Toto pojetí arci zase odporuje tvrzení dalšímu, jímž prohlašuje se takovéto zabavení za trest, ovšem za „trest před rozsudkem“ a tedy za trest formálně neodůvodněný.

II. Ostatní důvody jsou rázu jen opportunního, zakládajíce se na tom, že povšechné předpisy trestního řádu o zabavení věcí nehodí se dobře na tiskopisy anebo že by jejich prováděním působena byla podniku tiskovému nepřiměřeně veliká a účelem opatření neodůvodněná škoda. Většina těchto námitok však jest namířena jen proti zabavení nesoudcovskému, o němž budeme míti ihned příležitost pojednati. Zbývalo by tedy uvést v této spojitosti jenom jedinou závažnější námitku, již dotýká se *Koller*, *Reichs-Pressgesetz, str. 207* takto: „Es mag in dieser Beziehung zunächst darauf hingewiesen werden, dass nach den strafprozessualen Bestimmungen, sobald der Inhalt einer Druckschrift strafbar ist, schon aus dem Gesichtspunkte der Sicherung des Beweises jedesmal die vollständige Beschlagnahme der ganzen Auflage statthaft erschiene, obwohl für den angegebenen Zweck die Beschlagnahme eines einzelnen oder weniger Exemplare genügte.“ Avšak zdá se nám, že ustanovení trestního řádu německého, rovněž tak jako našeho, nedávají příčiny k takovému výkladu. Onen označuje v § 94, odst. 1. předmět zabavení slovy: „Gegenstände, welche als Beweismittel für die Untersuchung von Bedeutung sein können.“ Podobně pak § 143, odst. 1 rak. ř. tr. praví prostě,

ale nevytýkáje zvláště účelu důkazního: „Werden Gegenstände . . . „gefunden, welche für die Untersuchung von Be- „deutung sein können.“ Z toho přece nikterak nelze vyvozovati, že by zabavení mělo se dít ve větším rozsahu, než toho žádá účel. Stačí-li tedy k účelu důkaznému, jak i *Koller* uznává, zabavití toliko „nějaký nebo několik exemplářů“, není v oněch ustanoveních důvodu, aby se jich zabavoval počet větší, než toho k tomu účelu jest třeba.

3. Zabavení „nesoudcovské“.

I. Valná část důvodů, jimiž útočí se proti instituci zabavení v právu tiskovém, jest namířena na zabavení „nesoudcovské“ neboli „policejní“, „administrativní“, t. j. na zabavení vycházející od státního zastupitelství nebo od úřadů bezpečnostních. Za odpůrce tohoto způsobu zabavení prohlašují se na př. *Liszt*, L. B., str. 166, *Marquardsen*, str. 36, *Sládeček*, II., str. 466 a 467, *W. Zucker*, Conc. Prot., str. 100 a 101, *Lenz*, Ger. Ztg. 1905, str. 213. Zásadně náleží sem také *Berner*, str. 308, který však uznává překážky praktické, ježto soudům nedostává se takových zařízení, aby mohli sobě počínati s potřebnou rychlostí. Také kommise říšského sněmu německého z r. 1874 přidržela se tohoto mínění navrhnuvši, aby tiskopisy směl zabavovati toliko příslušný úřad soudcovský.¹¹⁾ Podobně učinil již před tím Vratislavský sjezd žurnalistů.¹²⁾

Ze zásadných námitek, jež činí se proti zabavení nesoudcovskému, některé opírají se o domnělé základné zásady práva tiskového, jako jest zásada volnosti tiskové a zásada vyloučení praevence z tohoto oboru právního. Podobně s oblibou opakované srovnávání tohoto právního opatření s censurou.¹³⁾

¹¹⁾ *Thilo*, Das Pressgesetz für das deutsche Reich, 1874, str. 96.

¹²⁾ *Marquardsen* str. 202.

¹³⁾ To činí na př. *John* v posudku podaném 6. sjezdu německých právníků slovy: „... In dem Wesentlichen der Sache, nemlich in dem „Verbote, dass etwas gelesen werde, stimmt der Strich des Censors mit der Beschlagnahme der Polizei überein.“ (Verhandlungen I., 1865, str. 335.) Sr. také, co namítá v tomto směru proti *Herbstovi Lienbacher* I., str. 200.

Těmito námitkami nemíníme zevrubněji se zabývati. Počítáme s *Lisztem* dotčené zásady k heslům bez určité vymezeného obsahu, z nichž proto nelze vyvozovati nijakých konkrétných důsledností.¹⁴⁾

Spíše zasluhují povšimnutí námitky, jichžto podkladem jest sama domnělá právní povaha prozatímného zabavení. Toho způsobu jsou vývody, jež pronesl *W. Zucker*, l. c. takto: „... Es ist dies „um so schlimmer, als sonst bei provisorischen Massregeln es „immer der Richter ist, welcher eine provisorische Massregel „ausspricht und dann eine Verhandlung einleitet und die pro- „visorische Massregel rechtfertigen lässt. Hier ist es aber kein „richterliches, sondern ein dem richterlichen Stande und seiner „Funktion diametral entgegengesetztes Institut — so fasse ich „die Polizei auf —, welchem ein Recht gegeben ist, das sonst nur „dem Richterstande erlaubt ist, eine so einschneidende provisorische Massregel zu verfügen und dann durch ein anderes Organ, „durch den Richter, bestätigen zu lassen.“ — Tyto vývody patrně mylně předpokládají, že prozatímné zabavení tiskopisů jest co do svého účelu totožno se zabavením ryze processním, zapomínajíce naprosto na jeho účel repressivně-policejní, kterýž — jak bylo již dříve ukázáno — sám sebou odůvodňuje působnost policejní. Mimo to jest uvážiti, že to, co *W. Zucker* uvádí o povaze prozatímných opatření, má sice platnost v řízení civilním, nikoli však v trestním. Jestliže soudnictví trestní ani v jiných směrech nemůže obcházeti se bez spolupůsobnosti a přispění úřadů bezpečnostních, bylo by s podivem, kdyby právě ve věcech tiskových mělo se jí zříkati. Že pak náleží k této působnosti také předsebrání prozatímná opatření, zejména pak i zabavení věcí „pro vyšetřování důležitých“, ukazují §§ 140 a 141 ve spojení s § 143 a § 88 ř. tr. nade všechnu pochybnost jasněji. Myslíme proto, že zásadných námitek proti zabavovacímu právu policie činiti nelze, a to ani pokud jde o zabavení tiskopisů k účelům repressivně-policejním, ani k účelům ryze processním.

II. Ostatní námitky zakládají se vesměs na důvodech vhodnosti a slušnosti. Bývá totiž ukazováno k tomu,

¹⁴⁾ Námitkou nesrovnatelnosti zabavení repressivně-policejního se svobodou tiskovou zabývá se nejzevrubněji a ji vyvrací *Schuermans* I., str. 240—243.

že orgánům policejním nemůže býti zůstaveno, aby usuzovali o tom, zda tiskopisem byl spáchán čin trestný, poněvadž nedostává se jim potřebných k tomu vědomostí právních ani žádoucí samostatnosti a nestrannosti, pročež by byla na snadě obava přehmatů a libovůle. Rovněž i nepoměrně veliká škoda, již neodůvodněné zabavení působí podniku a jiným osobám účastněným (předplatiteli, inserentu atd.), bývá uváděna jako důvod proti policejnímu zabavení svědčící.¹⁵⁾

Uznáváme, že to vše jsou závady, jichž nelze podceňovati. Avšak v celku přece jen nemůžeme než říci: jestliže stát dovoluje zmíněným orgánům, aby — za zvláštních arci podmínek — zbavili člověka osobní svobody, aby předsebrali prohledávání domu a zabavovali jakékoli věci pro řízení trestní důležité, sotva lze domyslit se příčiny, aby právě k zabavování tiskopisů měli pokládání býti za nezpůsobilé. I všechny tyto výkony předpokládají důvodné podezření spáchaného činu trestného, jehož rozpoznání právě při tiskopise činí nesnáze poměrně menší, poněvadž alespoň objektivný podklad jeho dán jest po výtce již samým tiskopisem a tedy způsobem tak zjevným, jaký při jiných deliktech ne právě zhusta se vyskytuje.

III. Za nejzávažnější z těchto výtek podle našeho soudu lze pokládati tu, již ukazuje se k nepoměrně veliké škodě a t e r i e l n é konfiskací působené. Sluší sice dosah i této výtky podstatně obmeziti. Nejprve jest patrné, že o takové škodě lze mluvit jen při tiskopisech, jejichžto výlučným aneb alespoň hlavním obsahem jsou zprávy a úvahy č a s o v é. V ruchu a shonu moderního života, kde události druhu nejsensačnějšího stíhají jedna druhou s takovou rychlostí a v takovém množství, že dojmy sebe mocnější, sotva vznikly, již zatlačují se novými a novými, — cena oněch zpráv a úvah jest prchavá a pomíjející zmenšujíc se tím více, čím jsou časově vzdálenější těch událostí a poměrů, k nimž obsah jejich se vztahuje. I kdyby zabavení uznáno bylo soudem za nedůvodné a bylo zrušeno, výtisky, jež se potom majetníku vracejí, nerovnájí se co do hodnoty majetkové těm, jež byly

¹⁵⁾ Sr. vývody *Laskerovy* v říšském sněmu německém u *Marquardsena* str. 220 a 221 a k tomu, co uvádějí: *Liszt* L. B. str. 166, *Koller*, Das Reichspressgesetz, 1888, str. 208 a *Thilo*, Pressgesetz, 1874, str. 208.

zabaveny.¹⁶⁾ Jinak jest tomu však při dílech rázu vědeckého nebo uměleckého, pokud snad nejde o publikace ryze příležitostné. Cena těchto děl není všeobecně tou měrou závislá na době vydání, že by mohla vzítí vážnou škodu prodlením té poměrně krátké doby, než by se skončilo řízení zabavovací. Mimo to i při samých tiskopisech periodických není bez důležitosti, k čemu ukazuje *Lenz*,¹⁷⁾ že totiž „kulturní a obchodní cena“ („Bildungs- und Geschäftswert“) jednotlivého výtisku jest poměrně malá.

V celku však bylo by bláhovým popírati, že pro žurnalistiku možnost poškození, jež jí může způsobiti policie bezohledným vykonáváním práva zabavovacího, jest na snadě. My zvláště majíce neblahé zkušenosti z dějin utrpení českého časopisectva let šedesátých a sedmdesátých minulého století, nemůžeme ani to pokládati za nemožné, že by policie mohla nadužití tohoto práva svého k tomu, aby opětovným a systematickým stíháním způsobila podniku samému skutečně vážné škody, ba snad jej i úplně zničila.¹⁸⁾ Tytéž zkušenosti poučují nás dokonce i o tom, že ani požadavek soudního potvrzení policejní konfiskace není proti tomuto nebezpečnosti ochranou dostatečnou, a že i zavedení povinnosti státu k náhradě škody způsobené neodůvodněným

¹⁶⁾ Velmi případně vyjadřuje se o tom zpráva sněmovní tiskové kommisie německé z r. 1873 uvádějíc toto: „Eine Zeitung dagegen, die „heute konfisziert und nach einiger, wenn auch verhältnismässig kurzer Zeit „wieder freigegeben wird, ist so gut, wie wertlos; denn der grösste Teil „ihres Inhalts ist inzwischen veraltet. Und nicht blos der Verleger wird „dadurch in seinem materiellen, der Redakteur sammt seinen Mitarbeitern „in seinem geistigen, idealem Eigentum schwer geschädigt, auch Dritte, „ganz Unbeteiligte und Unschuldige, können durch eine solche Beschlag- „nahme empfindliche, bisweilen kaum wieder gut zu machende Nachteile „erleiden, z. B. der Inserent, der durch die Unterdrückung seines Inserats „gegenüber einem Konkurrenten in eine ungünstige Lage versetzt wird, „der Arbeitsuchende, dem die Gelegenheit, solche mittelst der gedruckten „Nachfragen nach Arbeitern zu finden, verkümmert wird, der Geschäfts- „mann, der durch die ihm entzogene Kenntnisnahme von einer Konkurs- „anzeige, einer Generalversammlung oder dgl. vielleicht die grössten Verluste erleidet.“, (Cituje *Heilborn*, Das deutsche Reichspressrecht, 1891, str. 68 a *Schwarze-Appelius*, str. 219 pozn. 3.)

¹⁷⁾ Ger. Ztg., 1905, str. 214.

¹⁸⁾ Důvodné stesky na praxi konfiskační novější doby pronášejí *Steinbach*, Conc. Prot. str. 96 a *Bacher* též tam str. 108.

zabavením tiskopisu jest v tomto směru ceny a účinnosti více než pochybné.¹⁹⁾ Avšak při všem tom nemůžeme smlčeti otázky: zasluhuje stát, ve kterémž by takovéto tendence v působnosti jeho orgánů byly nejen trpěny, nýbrž snad uznávány a podněcovány jakožto shodné s celkovým směrem státní správy, zasluhuje takový stát ještě názvu státu právního? A jaké záruky proti nadužívání práva zabavovacího v takovém státě byly by vůbec ještě možny? Nebylo by snad potom bláhové čekat spásy od výměny orgánů policejních za soudcovské? Kde jest záruka, že soudce, který při potvrzování konfiskace policejní osvědčil tak málo soudcovské „samostatnosti a nezávislosti“, byl by této vlastnosti svojí více pamětliv, kdyby jemu výlučně příslušelo zabavení nařizovati nebo o návrzích na jeho vykonání rozhodovati? Že zabavení nesoudcovské není ani jedinou ani neúčinnější zbraní proti tisku, toho doklad podává úžas všeho vzdělaného světa vzbuzující stíhání, jemuž za našich dnů vydán jest tisk slovenský v Uhrách, v zemi, jejíž zákonodárství tohoto způsobu zabavení při tiskopisech nezná!

IV. Myslíme tedy, že ve spořádaném, skutečně právním státě nemůže býti žádné zásadné námitky proti zabavovacímu právu policejnímu, a že i výtky, jež se mu činí z důvodů domnělé vhodnosti a slušnosti, buď nemají té váhy, jaká se jim přičítá, aneb alespoň s největší částí pozbývají účinnosti, zjedná-li se proti možnému nadužívání příhodná ochrana nejpečlivější co možná úpravou řízení zabavovacího. Za těchto podmínek nebylo by zajisté bezcenným ani zavedení povinnosti státu k náhradě škody způsobené neoprávněným zabavením, ježto by snaha ušetřiti státní pokladny byla protiváhou náklonnosti soudu k větší přísnosti při soudním potvrzování policejního zabavení.

Při tom arci dokonce nemíníme stotožňovati se s těmi, kdož snaží se ospravedlniti policejní zabavení dokazují, že i opatření administrativní jsou oprávněna a že jest úkolem státu zabrániti

¹⁹⁾ Sr. *Mirička*, Delikty tiskové ve vědě, zákonodárství a judikatuře (Knihovna Sborníku věd právních a státn.) 1908, str. 26 a 27, *Jaques*, Abhandlungen, str. 58 pozn. 9 a *Liszt*, L. B. str. 365, 366, *Sládeček* II., str. 497 a 498, *Berner* str. 311. Některé z těchto námitek ovšem z části odčiněny zákonem ze 6. července 1894, podle kteréhož povinnost k náhradě není vyloučena již tím, že zabavení bylo soudně potvrzeno.

nebezpečností z tisku vycházejícímu.²⁰⁾ Vůbec nemůžeme naprosto shledávati vůdčí myšlenky, podle které by právo tiskové slušelo upravit, v domnělé „nebezpečnosti tisku“, rozumí se nebezpečnosti, již by bylo lze usuzovati a k něčemu jinému vztahovati než k deliktu tiskopisem již spáchanému. Kdyby orgánům zabavení nařizujícím nebo z vlastní moci vykonávajícím mělo býti zůstaveno, aby nehledíce k tomu, zda lze za to míti, že takový čin trestný skutečně již byl spáchán, uvažovali jen domnělou nebezpečnost tisku: potom by instituce tato vybočila nadobro z rámce řízení trestního a stala se opatřením ryze administrativním, pro něž by direktivou nemohl býti jednotlivý delikt tiskový, nýbrž celkový směr, tendence tiskopisů²¹⁾.

Kdyby tyto naše předpoklady byly splněny, nemohli bychom námitkám shora uvedeným přiznati nijaké váhy. Se stanoviska zásadného nemůžeme neuznati, že jde při prozatímném zabavení o opatření repressivně-policejní, které již z této příčiny náleží k působnosti orgánů bezpečnostních. Se stanoviska prospěšnosti pak mohli bychom potom za jedinou okolnost rozhodující považovati jen to, že zvláštní povaha tiskopisů činí možným, aby se rozšiřovaly s rychlostí co možná největší, na místa nejvíce vzdálenější a v množství téměř neobmezeném. Tam, kde při zabavení jde o to, aby jím byly postiženy co možná všechny výtisky, tedy při zabavení, jež děje se k zabezpečení exekuce nebo k účelu repressivně-policejnímu, jeví se zajisté býti žádoucím, aby výkon jeho byl svěřen orgánu, který snadnou svojí pohyblivostí a vystupováním, jež není vázáno přísnými formálnostmi, jeví se býti k tomu nejzpůsobilejším. Že to jest právě policie, pokládáme za nepochybné.²²⁾

Předpokládajíce tedy splnění podmínek o působnosti policie ve státě právním nahoře vytyčených můžeme soud svůj shrnouti v tyto věty:

I. Pokud podle toho, co vyloženo napřed str. 310 dd. uznati lze potřebu zvláštního zabavení tiskopisů k účelům re-

²⁰⁾ *Lentner* str. 49 a 50.

²¹⁾ Viz, co jsme o tom vyložili ve Sborníku III. (1903) str. 416.

²²⁾ Podle toho, co tvrdí *Lenz*, *Ger. Ztg.* 1905, str. 213 a *Mirička*, l. c. str. 27, arci i soudcovské zabavení může býti, ano podle *Miričky* dokonce jest zařízeno tak, že co do rychlosti a pohotovosti vyrovná se zabavení policejnímu.

pressivně-policejním, nelze ničeho namítati proti tomu, že se toto zabavení přikazuje k působnosti úřadů a orgánů policejních.

2. Není podstatných příčin, aby při zabavení k účelům processním stanovena byla ve prospěch tisku výjimka z ustanovení obecného řádu trestního, a to ani ne z těch, kterými se v případech výjimečných právo zabavovací přikazuje policii.

4. Účel a povaha prozatímného zabavení ve světle doktriny.

I. Z neurovnané směsi různých mínění a projevů, s nimiž setkáváme se v doktríně o účelu a právní povaze prozatímného zabavení, proniká na povrch sice jen mlhavě, ale přece dosti znatelně základný rozpor v nazírání na tuto instituci. Jest to boj, jenž točí se o to, zda máme při prozatímném zabavení činiti s institucí processní či s institucí policejní. Můžeme hned připomenouti — a z části to vysvítá již z výkladů předcházejících —, že většina přiklání se k tomuto druhému mínění pokládajíc účel policejní za vlastní aneb alespoň za rovně oprávněný vedle processního. Že se při tom nešetří vždy náležitě rozdílu mezi policejní působností předstíznou a repressivnou, nelze zamlčovati.

Velmi poučná jest v této příčině polemika, kterou proti *Herbstovi* vede *Lienbacher* (I., str. 200 a 201). Onen zastává se myšlenky, že o zabavení tiskopisů nemohou platiti než povšechná ustanovení řádu trestního vůbec, usuzoval v jednání sněmovny poslanecké r. 1862, že „po odstranění opatření předstízných“ zabavení nelze ospravedlniti než jako prostředek zabezpečující vykonatelnost budoucího soudního výroku, kterým se zakazuje rozšiřování nebo nařizuje zničení spisu. *Herbst* vůbec přivádí zabavení tiskopisů v nerozlučnou spojitost s řízením trestním a popírá naprosto, že by se smělo díti k tomu účelu, aby tiskopis, t. j. patrně obsah jeho nemohl býti přiváděn ve známost obecnstva; neboť to prý by byla prostě „censura“. (Sten. Prot. des Abg.-H. 1861, str. 1957 a 1862, str. 2386.)

Kdežto tedy, jak viděti, *Herbst* obmezuje působnost zabavení na účely (vlastně na jediný účel) processní, *Lienbacher* již v definici, jakou podává o zabavení, klade důraz výlučně na účel repressivně-policejní. Vidíť v něm (l. c., str. 200) „... jene

„Massregel, welche... eine Druckschrift aus dem Verkehr setzt, um die durch die Herausgabe verübte oder „doch unternommene strafbare Handlung in ihrer weiteren „Entwicklung oder Verbreitung des ihr „innewohnenden Übels zu verhindern.“ Na tom stanovisku pak trvá i proti *Herbstovi*, namítaje proti jeho vývodům: „Allerdings soll die Beschlagnahme den Zweck des „zu gewärtigenden strafrechtlichen Erkenntnisses erreichen helfen, „aber der Zweck beider ist auch gegen die Verbreitung „einer sträflichen Druckschrift überhaupt... „gerichtet.“ A jestliže na tomto místě činí alespoň ten ústupek názoru *Herbstovu*, že účel processní klade vedle účelu policejního, na str. 201 zase prohlašuje onen první účel se stanoviska právníckého za vedlejší a podřízený. Pronášit se o věci takto:

„Die juristische Rechtfertigung der Beschlagnahme liegt „also gerade darin, wo sie nach der Ansicht des „Dr. *Herbst* auf keinen Fall sollte gesucht „werden, nemlich in dem Rechte und in der Pflicht der „Staatsgewalt, bereits existent gewordene strafbare Handlungen „zu unterdrücken und deren schädliche Fortwirkung zu ver- „hindern, was bei Druckschriften strafbaren Inhaltes nur durch „die Verhinderung ihrer Verbreitung zum „Zwecke der Vereitlung der Kenntnissnahme „ihres Inhaltes seitens des Publikums ge- „sehen kann.“

Při tom *Lienbacher* za důvod de lege lata uvádí § 23 t. z., podle kteréhož mají propadnouti tiskopisy při nezákonném rozšiřování postížené a proti zákazu přibíjené. Tu prý jest možné zabavení tiskopisu o sobě nezavadného, jakkoliv tu nemůže běžeti ani o zákaz rozšiřování ani o zničení. Mimo to prý — dodává na str. 201 — zákaz tiskopisu není závislý na předchozím zabavení a zvláště při tiskopisech cizozemských má svůj účel úplně samostatný.

Avšak, co se týká prvního z obou důvodů, jest patrné, že účel zabezpečení exekuce jest možný právě tak při přestupku § 23, jako při tiskových deliktech obsahových, jež měl na mysli *Herbst*; neboť jest na tento přestupek ustanoven trest propadnutí, jehož vykonatelnost lze právě tak vhodně zabezpečiti zabavením

jako při trestu záležejícím ve zničení tiskopisu. Naproti tomu druhý důvod Lienbacherův jest správný a dokazuje přílišnou jednostrannost názoru Herbstova, kterýž přikazuje instituci zabavení toliko působnost processní, a i tu ji obmezuje na jediný účel processní.

II. Týž rozpor myšlenkový, jako jest vyjádřen v této polemice *Lienbacherově* proti *Herbstovi*, vyznívá z celé literatury práva tiskového, z úvah publicistických i jednání parlamentárních. V doktríně sboro napořád setkáváme se s míněním, že zabavení má buď výhradně anebo vedle účelů processních účel zcela samostatný, totiž co možná rychle odkliditi nebezpečství, jež by šířením tiskopisu majícího trestný obsah mohlo býti způsobeno. Se zvláštním důrazem vytýkal na př. v jednáních říšské rady r. 1862 (u *Lienbachera*, I., 198) vládní zástupce tento účel a ráz prozatímného zabavení.

Této myšlenky zastávali se o 10 let později na 10. sjezdu německých právníků *Zachariae*, *Bingner*, *Götting* a j., kdežto *Jaquesovi* byla neúčinnější zbraní k potírání instituce samé.²³⁾ Podobně v l. motivy k něm. zák. tisk. snaží se ospravedlniti zabavení policejní z účelu, jež přikazují policii kriminální, totiž „die weitere gemeinschädliche Wirksamkeit be-„gangener Verbrechen und Vergehen zu „hemmen,“ jež staví jako samostatný účel zabavení vedle účelu processního směřujícího k zabezpečení důkazu a exekuce.²⁴⁾

Ohlasy těchto názorů podává nám řada jiných spisovatelů, kteří buď theoreticky tímto způsobem věc pojímají, anebo platné právo v tomto smyslu vykládají. Na př. *Kayser*, jenž (v *Holtzendorffově Handbuch des deutschen Strafrechts IV.*, str. 624) vytýká podivným způsobem účel processní („zabezpečení trestního stíhání“) jen při tiskových deliktech policejních, kdežto při deliktech obsahových spatřuje význam zabavení v tom, že policie má působiti k tomu, aby „veřejné nebezpečství“ bylo odvráceno. Potom *Marquardsen*, str. 194, 195, *Berner*, str. 300 a *Delius*, *Das Reichsges. über die Presse*, 1895, str. 92, kteří jako rovnoprávné kladou

²³⁾ Verhandlung II., str. 105, 108, 114, 303 a 306.

²⁴⁾ *Marquardsen* str. 210 a 211 a *Thilo* str. 96 a 97.

vedle sebe: účel processní (zabezpečiti budoucí vykonatelnost rozsudku) a účel repressivně-policejní.

Z ostatních spisovatelů *Schwarze-Appelius*, § 23, str. 222 pokládá sice při všech druzích deliktů tiskových za účel zabavení „zabezpečení trestního stíhání,“ ale vedle toho při deliktech obsahových staví v popředí jakožto nejdůležitější moment „n e-„b e z p e č n o s t t i s k u“ jevíci se v tom, že další rozšiřování tiskopisu „rozšiřuje objem právního porušení, kteréž v deliktu „jest obsaženo.“

Liszt, L. B., str. 161, 162 a R. P. R. § 34 I. klade rovněž vedle obou účelů processních (zabezpečení výkonu a důkazu), účely policejní. Jdeť podle něho o to, aby zabavením buď bylo bráněno rozšiřování tiskopisu a tím samému vzniku deliktu tiskového, anebo aby bylo zabráněno „faktickému dalšímu účinkování“ a takořka „dalšímu vznikání deliktu“. Naproti tomu v R. P. R., § 36, VI. mluví již jen o účelích processních uváděje zabavení jakožto výkon, kterýmž má býti zabezpečeno, aby v budoucím řízení trestním mohl býti veden důkaz, nebo aby rozsudek mohl býti vykonán.

Kdežto však tito spisovatelé — kromě výjimky zmíněné při *Lisztovi* — staví účel policejní vedle účelu processního, jiní shledávají podstatu zabavení výlučně jen v oné působnosti repressivně-policejní aneb alespoň vytýkají toliko tento jediný účel při něm. Tak činí zejména, jak právě bylo ukázáno, *Lienbacher*, I., str. 200, s nímž v tom jsou za jedno i *S. Mayer*, komm. III., § 487 č. 1 a *Mitterbacher* a *Neumayer*, komm., str. 936. V podobném smyslu táže se *Wahlberg* (*Sebr. spisy*, I., str. 166): „Ist etwa „der Zweck der vorläufigen Beschlagnahme ein anderer, als die „Schädlichkeit des inkriminierten Artikels oder der vermeintlichen „Brandschrift zu unterdrücken?“

Z novějších hlásí se podstatně k témuž mínění na př. *v. Kries*, jenž — *Lehrbuch des deutschen Strafprozessrechts*, 1892, str. 284 — od zabavení k účelům řízení trestního odlišuje „diejenige Weg-„nahme, welche andere, insbesondere v e r h ü t e n d e Zwecke „verfolgt, welche z. B. im Interesse der Erhaltung der öffentlichen „Ruhe, Sicherheit und Ordnung stattfindet. Diese verhütende „Natur besitzt auch die in dem Gesetze über die Presse vom „7. Mai 1874, §§ 23—28 geregelte Beschlagnahme von Druck-

„schriften ohne richterliche Anordnung.“ Podobně prohlašují se z rakouských spisovatelů *Sládeček*, II., str. 466, pozn. 3 a str. 486 a *Lenz*, Ger. Ztg. 1905, str. 214.

Ano i účel policejně-předstižný nalézá své zastavatele, totiž účel, zabrániti nebezpečství, které by mohlo vzejíti, nikoli z jednotlivého činu trestného tiskem spáchaného, nýbrž z celkového směru tiskopisu, ze samého jím projevovaného a rozšiřovaného určitého smýšlení. Nechceme tvrditi, že by citovaný právě výklad *Lenzův* v tomto smyslu byl míněn, jakkoliv by k takovému pojmání doajista mohl alespoň dáti podnět. Zcela nepochybně však sluší sem zařaditi *Lentnera*, jenž ve spise *Die Grundlagen des Presstrafrechts*, 1873, str. 50 prohlašuje zabavení za nepostrádatelné při těch publikacích, jimiž se rozšiřují některé zásady obecně „nebezpečné a nemravné“. K němu pak dlužno připojiti i *Ojnera*, jenž — *Conc. Prot.*, str. 107 — hlásí se patrně k témuž mínění, uváděje jako důvod oprávněnosti prozatímného zabavení také větu: „Ich glaube, es heißt das auch die Presse „verkennen, wenn man davon ausgeht, daß die Verbreitung „einer Gesinnung im großen Volke nicht möglicherweise „eine wirkliche Gefahr hervorbringen könnte.“

V jiném poněkud smyslu pojímá účel policejně-předstižný v právu zabavovacím *Hrubý* ve svojí obsažné studii „O zabavení vedle práva tiskového“, *Právník* 1890, str. 501 dd. Uznáváť za důvod k zabavení nejen čin trestný spáchaný tiskem, nýbrž i nebezpečství, jež by vůbec pro veřejný pořádek mohlo vzejíti obsahem, byť i ne trestným, tiskopisu. Na rozdíl od předešlých spisovatelů *Hrubý* neobmezuje domnělého nebezpečství na to, jež vzniká celkovým směrem, tendencí tiskopisu, nýbrž má na mysli konkrétní obsah tiskopisu mající onu povahu.²⁵⁾

²⁵⁾ *Gläsera*, jehož na různých místech svojí práce dovolává se *Hrubý*, sem řaditi nemůžeme. Jest sice pravda, že *Gläser* v příslušné stati — míněn jest posudek podaný 6. sjezdu německých právníků z r. 1865 a otištěný také v *Ger. Ztg.* 1865 v příloze k čís. 30 a v *Sebr. spisech*, I., 2, vyd., str. 339 dd. o tom, „jak nakládati s přečiny tiskovými“ — při „objektivních opatřeních“, jež na místo trestu doporučuje při svých „vlastních přečinech tiskových“. klade důraz na působnost předstižnou, a že k těmto opatřením počítá také policejní zabavení. Avšak uvažujeme-li tyto výklady v souvislosti s naukou *Gläserovou* o deliktech tiskových, shledáváme pro to vysvětlení. *Gläser*, jak známo, přičítá deliktům, jež nazývá „vlast-

V zásadné protivě k těmto spisovatelům stojí ti, kteří buďsi de lege ferenda nebo i de lege lata připouštějí při prozatímném zabavení výlučně jen účely processní. Buďtež z nich uvedeni: *Kloepffel*, str. 457, *Heilborn*, str. 67 a 71, *Friedmann*, str. 71 a 72 a *Miřička*, *Delikty tiskové*, str. 9.

II. Zvláštní stanovisko zaujímá pro právo belgické *Schuermans*, *Code de la presse*, 2. vyd. I., 1881, str. 238—245. Za vlastní účel při zabavení tiskopisu pokládá zabrániti, aby delikt tiskový již spáchaný dále nepokračoval, což by se stalo, kdyby se mělo vyčkávati, až by spáchání jeho bylo zjištěno pravidelným způsobem, t. j. odsuzujícím rozsudkem. Konati k tomuto účelu zabavení a prohlídky domovní náleží podle něho k řádné působnosti soudní policie, kteráž má podle čl. 36 a dd. belgického ř. tr. právo „de saisir le-corps de délit, et de faire à cet égard toutes „les perquisitions nécessaires.“ Při tom *Schuermans* s důrazem připomíná, že podle zákonů belgických řízení o deliktech tiskových spravuje se obecnými pravidly řádu trestního, jimiž upravuje se řízení o zločinech, i dodává, že v tom směru není úchyly ani co se týká zabavení a domovních prohlídek.

Přičítá tedy *Schuermans* zabavení účel repressivně-policejní. Zvláštní však a sotva správné jest, že tuto působnost repressivně-policejní počítá mezi úkoly kriminální policie v řízení trestním povšechně přikázané, důsledně pak onon účel pokládá za účel processní, jehož dosažení má sloužiti zabavení tiskopisů právě tak jako zabavení jiných věcí, podle terminologie našeho a německého řádu trestního „pro vyšetřování důležitých“.

5. Analogie s vazbou vyšetřovací.

I. Nejasnost názorů co do právní povahy a účelu prozatímného zabavení jeví se měrou zvláště vynikající v tom, jak bylo se na ospravedlnění této instituce dovoláváno domnělé obdoby

ními delikty tiskovými“, povahu bezprávní policejního a proto i opatření „objektivná“, jež proti nim navrhuje, prohlašuje za opatření policejní. V pravdě však míní opatření repressivně-policejní, ježto předpokládá, že takový „vlastní delikt tiskový“ již skutečně byl spáchan, a že tedy jde jen o to, aby bylo zabráněno nebezpečství z toho vycházejícímu.

její s vazbou vyšetřovací. Ve vazbě vyšetřovací spatřováno jakési majus, z něhož argumentací ad minus vyzovována i oprávněnost zabavení. Toto mínění projevil *Kühne* na X. sjezdu německých právníků prohlásiv (Verhandlungen II., str. 297): „... Aber wenn man dem Richter gestattet, daß er „Jemanden die persönliche Freiheit entzieht, weil nach den vorliegenden Verdachtsgründen ein Verbrechen vorliegt, wenn man „also gestattet so praeventiv vorzugehen, so sehe ich absolut „nicht ein, weshalb man ihm nicht gestatten soll, die anderen „Personen gegen die Fortsetzung von Injurien „und sonstigen Verbrechen zu schützen.“ Podobné jest i jádro projevů, jež v tomto směru učinili na př. *Lasker* v jednáních říšského sněmu německého r. 1874,²⁶⁾ nebo v novější době *Sládeček*, II., str. 466 a *Lenz*, Ger. Ztg. 1905, str. 213.

Pokud nebylo nebo není projevy těmi zamýšleno než ukázati, že jest mezi obojí institucí nějaká podoba, nelze proti tomu ničeho namítati. Ale právě v tom směru, ve kterém tuto podobu hledá *Kühne*, dojistá jí není. Mluví *Kühne* o vazbě, kterou ukládá soudu, a nemůže tedy míti na mysli jiné vazby, než té, kterou má být zabezpečena přítomnost obviněného k účelům řízení trestního, t. j. k účelům důkazním anebo k zabezpečení budoucí exekuce. Vazbou, ač nemá-li pozbyti povahy svojí jako vazba processní, má být zabráněno nepříznivým, účinkům, jež by jinak mohly nastati pro samo řízení. Proto i důvod vazby musí být ve spojitosti s těmito účinky (podezření útěku a kolluse).²⁷⁾ Kdyby tedy měla být skutečná paralela mezi vazbou a zabavením, mohlo by se to týkati jen účelů processních a tedy jen toho zabavení, jež děje se k účelům processním. Avšak účel, jež *Kühne* vytyká při

²⁶⁾ U *Marquardsena* str. 220.

²⁷⁾ Výjimku nikterak chvály hodnou činí na př. řád tr. rakouský svým §. 175, č. 4, kdež řadí se mezi důvody vazby také obava, že čin trestný bude proveden nebo opakován. Sr. o tom: *Zucker*, Untersuchungshaft III. 1879, str. 59 dd., *S. Mayer*, kommentář I. 1881, str. 651, *Vargha*, Das Strafprozessrecht, 1885, str. 164 a 165, *Mitterbacher*, kommentář, 1882, str. 282, *Ullmann*, Lehrb. 2. vyd. 1882, str. 435, *Storch*, Řiz. tr. rak. II., 1897, str. 12 a *Suess*, Ger. Ztg. 1899, str. 64.

zabavení tiskopisů, („die anderen Personen gegen die Fortsetzung von Injurien und sonstigen Verbrechen zu schützen“), jsa rázu toliko policejního nemá s řízením samým ničeho činiti. Při tom ještě veliká mlhovitost výrazu, jehož *Kühne* užívá, činí pochybným zda pojímal tento účel ve smyslu repressivně- či dokonce snad i ve smyslu předstíženě-policejním.

Pokud jde o zabavení tiskopisů k účelům processním, jest ovšem paralela mezi ním a vazbou nepopíratelná. Alespoň pokud jde o účel zabezpečení exekuce. Jako vazbou má být zjednána a zabezpečena přítomnost obviněného k tomu konci, aby na něm mohl být vykonán obsah budoucího rozsudku trestního: tak zabavením tiskopisu má být opatřen a zabezpečen předmět pro budoucí výkon trestu záležejícího v propadnutí a zničení tiskopisu. Dostí blízká jest tato paralela i po té stránce, že přítomnosti obviněného jest třeba v řízení trestním také k tomu konci, aby se tím a zvláště jeho výsledkem přispělo k vyhledání pravdy, že se tedy vazbou zabezpečuje přítomnost obviněného ku provedení důkazu. Ale v obojím směru třeba připojiti obmezení. Podobnost může se týkati jen vazby, která má zabezpečiti přítomnost obviněného v řízení trestním t. j. aktivnou aneb alespoň passivnou spolupůsobnost jeho k dosažení účelu řízení trestního, tedy jen vazby odůvodněné podezřením útěku. K vazbě kollusní však tato analogie již nesahá. Tou má totiž být zabráněno positivně, pro průběh nebo výsledek processu nepříznivé působnosti obviněného, již podobné nelze sobě mysliti při tiskopise ať již podnět k zavedení trestního řízení dán byl obsahem jeho, ať přestoupením zvláštních předpisů práva tiskového.

Mohli bychom tedy uznati tuto analogii jen při zabavení, jež děje se k účelům processním a i to jen s obmezením na vazbu odůvodněnou podezřením útěku. Jestliže tedy na př. *Friedmann* obmezuje de lege ferenda prozatímné zabavení tiskopisů jen na účely processní a jestliže potom (str. 75) vzhledem k účelu zabezpečení exekuce poznamenává: „Die Analogie der „Praeventivhaft (der Verwahrungs- und der Untersuchungshaft) „ist hier nicht von der Hand zu weisen. Diese Haft dient zur „Sicherung der persönlichen Haftung, wie die Beschlagnahme „zur Sicherung der sachlichen...“ — není v tom té neshody,

jako u těch, kdož při zabavení prozatímném uznávají buď výhradně, buď alespoň vedle účelu processního též účel policejní. Pro právo positivné však ukázali jsme z části již v předcházejícím náčrtku historickém, z části pak budeme míti ještě příležitost zevrubněji to dovoditi, že právě tento účel policejní (alespoň repressivně-policejní) jest pro instituci prozatímného zabavení podstatným a vtiskuje jí příznačný její ráz. Tu domnělá tato paralela selhává naprosto. To, co tento způsob zabavení má společného s vazbou vyšetřovací, jest — mimo důvodně předpokládané spáchání činu trestného — toliko účel, zabrániti některým budoucně možným nežádoucím účinkům, to jest právě ta „předstízná“ působnost, již dovolává se *Kühne*. Ale již ve způsobu těchto účinků jeví se zásadný rozdíl mezi obojím. Nepříznivé účinky, jimž má býti zabráněno vazbou, týkají se s a m é h o řízení; účinky však, jimž má býti zabráněno dotčeným způsobem zabavení (šíření se trestného obsahu, další působnost deliktu tiskopisem spáchaného a pod.) jsou zúplna mimo dosah řízení. Nebo úhrnem: vazba vyšetřovací pozbývá smyslu a rozumného základu, odloučíme-li ji od řízení trestního; prozatímné zabavení však plní svůj (repressivně-policejní) účel samo o sobě, byť ani ničím nepřispívalo k dosažení účelu řízení trestního.

II. Další námitky proti obdobě vazby vyšetřovací pronesli *Jaques* v jednání X. sjezdu německých právníků²⁸⁾ a *Frydmann* v rozpravě, jež o vládní osnově tiskového zákona byla konána v Právnické Jednotě Vídeňské.²⁹⁾ Onen namítá, že při vazbě má teprve býti zjištěn subjekt činu trestného, kdežto při zabavení tiskopisu jde o předmět, který již existuje a jest v rukou soudcových, a že mimo to při tiskopisu stíhání jest zabezpečeno již prvním výtiskem, který byl postižen. Tato námitka plyne patrně z představy, že účelem vazby vyšetřovací jest jen opatření a pojištění důkazu, tímto účelem však že nelze odůvodniti zabavení tiskopisů, poněvadž trestný čin jím spáchaný jest zjevný již z tiskopisu samého, anebo proto, že alespoň není třeba k tomuto účelu zabavovati více než jediný exemplář. Avšak právě v tomto

²⁸⁾ Verhandlung II., str. 104, 105 a 310. }

²⁹⁾ Jur. Bl., 1903, č. 2.

směru, a ovšem také jen v tomto rozsahu, t. j. co do zabavení jediného exempláře, analogie mezi obojí institucí popírati nelze. Shledávati rozdíl v tom, že by snad při deliktu tiskovém nebylo třeba tiskopisu ke zjištění skutkové povahy, jest naprosto nedůvodno. Dosvědčujet to *Jaques* sám, připouštěje, že alespoň zabavení jednoho výtisku k tomu konci jest třeba.

Jiného druhu jest námitka, kterouž obrací se *Frydmann* proti analogii mezi obojí institucí. Vyjadřujet se o tom takto: „Die Untersuchungshaft tötet den Häftling nicht; die nicht-richterliche Beschlagnahme tötet die Druckschrift. Wenn in dem Entwurfe auch der Fortschritt zu verzeichnen ist, dass in diesem Falle das subjektive Verfahren eingeleitet werden muss (? sr. osn. vl. §§ 47 a 48, osn. výb. §§ 44 a 45, kdež se, arci jen za zvláštních podmínek, stanoví zvláštní řízení objektivné k tomu konci, aby soud mohl zjistiti trestný čin tiskopisem spáchaný a vysloviti propadnutí téhož tiskopisu), „so ist doch Alles, was auf die provisorische Beschlagnahme folgt, nichts anderes als eine juristische Leichenfeier, eine entreprise des pompes judiciaires.“ Kdož by pochyboval o tom, že zabavení může skutečně postihnouti tiskopis tak těžce, že se to rovná jeho zničení? Intencí zákona zajisté tento účinek býti nemohl. Nelze proto tento účinek uváděti jako domnělou závadu analogie vyvozovanou z účelu a právní povahy jednak vazby vyšetřovací, jednak prozatímného zabavení.

C) Prozatímné zabavení v právu tiskovém.

I. Jeho účel a právní povaha.

a) Účely, jež třeba předem vyloučiti.

I. Zkoumáme-li různé v předcházejícím oddíle druhém uvedené způsoby zabavení tiskopisů a srovnáme-li s nimi t. z. zabavení prozatímné, shledáváme, že mezi nimi jsou některé, od nichž toto liší se podstatně a zásadně. Jsou to nejprve konfiskace trestní a zabavení exekuční. Obojí liší se od zabavení prozatímného již tím, že mají ráz opatření trvalého. O konfiskaci trestní jest to samozřejmo. O zabavení exekučním pak

platí to alespoň v tom směru, že není omezeno na nijakou určitou dobu, nýbrž přechází, jakmile bylo provedeno, v konfiskaci trestní. O zabavení prozatímném však právem poznamenal již *Friedmann* str. 73, že mu zákon vtiskl ráz opatření platného jen až do soudního rozhodnutí věci hlavní, nebo snad ještě určitěji, ne déle než do tohoto rozhodnutí. S právní mocí soudního rozhodnutí věci hlavní prozatímné zabavení buď pomíjí nebo přechází v zabavení exekuční resp. konfiskaci trestní. Onen prvnější účinek však nastává — arci jen při zabavení policejním (§ 487 odst. 1) — i před tím, nebylo-li v čas žádáno za soudní potvrzení, nebo bylo-li soudní potvrzení odepřeno, nebo nebyl-li po soudním potvrzení v čas v zákonné formě dán podnět k zavedení pravidelného řízení trestního.

Zabavení předstízně-policejní konečně, dokud v pozitivním právu tiskovém bylo připouštěno, mělo rovněž ráz opatření trvalého. Mimo to lišilo se od zabavení prozatímného podstatně i tím, že nenáleží k nezbytným jebo podmínkám čin trestný spáchaný buď přestoupením zvláštních předpisů pořádkových práva tiskového nebo tiskový delikt obsahový. Mohloť při účelu předstízně-policejním jíti jen o to, aby bylo zabráněno činu trestnému, který by teprve budoucně mohl býti spáchán, nebo nějakému nebezpečství, jehož pramen může býti i jiný než spáchaný již čin trestný.¹⁾

II. Obsírněji třeba ještě zmíniti se o poměru prozatímného zabavení ke konfiskaci trestní. Již v oddíle prvém jsme vytkli, že tento způsob zabavení slučuje v sobě účel trestní s účelem policejním. Se zabavením prozatímným naproti tomu účel trestní jest zásadně a naprosto nesrovnatelný. Již proto, že policii ani státnímu zástupci nemůže příslušet právo, ukládati jakékoli tresty pro skutky, které jsou činy trestnými po rozumu zákona trestního. Ale i všechna úprava řízení zabavovacího, zvláště pak časové omezení vykonaného zabavení, neboli jeho „prozatímnost“, přiči se účelu a povaze trestu způsobem tak pronikavým, že netřeba o tom ztráceti slova.

Pro naše právo rakouské můžeme pokládati za zcela ne-

¹⁾ Podrobnější výklad o této věci podáváme v další stati 3. „Podmínky prozatímného zabavení“.

pochybnou, že alespoň tendencí jeho dokonce nebylo a není, aby prozatímné zabavení snad škodou, vzházející zvláště při časopisech přímo nebo nepřímo podniku, z části pak i jiným interestům působilo jako trest. Dějiny dob nepřiliš vzdálených podávají sice dosti dokladů, že praxe konfiskační řídila se nezřídká takovými snahami; avšak zákonu v tom viny přičítati nelze. Budiž v tom směru zvláště ukázáno k tomu, že již v prvních našich zákonech tiskových (sr. § 10 pat. ze 14. března 1849) i v řadě tr. z r. 1850 (§ 506) a po přestávce způsobené řádem tiskovým z r. 1852 znova v zákoně o řízení tiskovém z r. 1862 (§ 10) bylo přijato a posud zachováno ustanovení o povinnosti státu k náhradě škody za neospravedlněné zabavení. Byť i praktická cena tohoto zařízení byla dosti pochybná, tolik přece z něho jasně vysvítá, že zákonodárce, jenž zavázal stát k náhradě škody vzešlé neospravedlněným zabavením, nemohl zamýšleti takovou škodu způsobovati, a že mohl, kde skutečně nastala, spatřovati v ní jen účinek sice faktický, avšak intencím jeho odporující.

Jestliže tedy v doktríně útočí se proti instituci prozatímného zabavení důvodem, že jest „trestem bez rozsudku“²⁾ a pod., jest v tom správné jádro jen potud, pokud jde o tyto účinky, jež sice fakticky nastávají, ale zákonem samým jsou zřejmě pokládány za nežádoucí.

b) Ostatní účely: opatření důkazu a zabezpečení exekuce a účel repressivně-policejní.

I. Ze všech možných účelů zabavení zbývají nám tedy tři v nadpisu označené. Rozhodnouti otázku, který z nich máme pokládati za účel prozatímného zabavení a kterak podle toho souditi o právní povaze této instituce, není právě snadno. Nesnáž jest v tom, že ustanovení zákonná nejsou v tomto směru dosti jasná a zvláště že řád trestní, kterýž účel zabavení v řízení trestním vůbec v §§ 98, 139 a 143 dosti zřetelně označil, o účelu

²⁾ Tohoto názvu užívá *Jaques*, Verhandlungen des X. deutschen Jur.-T., II., str. 103. Podobně *Steinbach*, Conc. Prot. str. 99 prozatímné zabavení označuje slovy: „Strafe der Präventivkonfiskation“.

zabavení prozatímného ani slůvkem se nezmiňuje. Jen dvě věci poskytují nám tu poněkud pevnější opory: dějinný vývoj instituce a způsob, jakým zákon upravuje řízení zabavovací.

Historický vývoj napřed nastíněný zdá se nám dosti určitě potvrzovati domněnku, že při zavádění prozatímného zabavení bylo pomýšleno na instituci rázu repressivně-policejního. Policii měl tím býti dán, vlastně v pozmeněné podobě z doby starší zachován prostředek, jímž by mohla staviti zhoubné účinky deliktu tiskového.

Naproti tomu způsob, jak upraveno jest řízení zabavovací, vykazuje arci některé momenty, které by zdály se nasvědčovati tomu, že bylo zamýšleno učiniti z toho zabavení instituci rázu processního. Okolností zvláště důležitou jeví se po této stránce nejprve, že zákon účinnost každého zabavení policejního činí závislou na budoucím soudním potvrzení. Můžeť přece toto zařízení — tak mohlo by se usuzovati — míti smysl jen, předpokládáme-li při prozatímném zabavení účel processní; jinak bychom příkazovali soudu působnost vrchního úřadu policejního, kterýž by měl rozhodovati o tom, zda byly na snadě dostatečné důvody, aby ospravedlňovaly zabavení jakožto opatření repressivně-policejní. Avšak proti tomu stojí skutečnost již zmíněná, že zákon účelu prozatímného zabavení nikde výslovně nevytýká a také nedává soudu právo zkoumati, zda vůbec jevílo se býti v daném případě prostředkem způsobilým k dosažení nějakého určitého účelu. Z toho soudíme, že zákonná podmínka prozatímného zabavení, jež může býti podrobena soudnímu zkoumání, jest toliko jediná: čin trestný naznačený v § 487 odst. 1 ř. tr.³⁾ Podle toho jest nepochybně, že soud, shledal-li, že tato podmínka jest splněna, zabavení potvrditi musí, byť i měl proč domnívati se, že ho ani k nijakému určitému právnímu účelu nebylo třeba. Poněvadž tedy otázka účelnosti v případě konkrétním vymyká se z posuzování soudního, nezbyvá než připustiti, že repressivně-policejní účel a povaha

³⁾ Zda nastala i druhá podmínka, platící ovšem jen pro oficiálně delikty obsahové a záležející v tom, že policie resp. státní zástupce řídili se správně zásadou opportunity, to soud zkoumati nemůže. Viz níže stať 3 b („Podmínky prozatímného zabavení“).

prozatímného zabavení nejsou nikterak nesrovnatelný s institucí soudního potvrzování.

II. Mimo to třeba uvážiti ještě jednu věc. Obecné naše řízení trestní nezná podobného zařízení, kterým by platnost zabavení předsevzatého úřadem policejním činěna byla závislou na dodatečném soudním potvrzení, za něž žádati a jež vymoci bylo by třeba v pevných, nepřekročitelných lhůtách. Právě tak obecné právo nestanoví při zabavení ani při jiném výkonu předsevzatém úřady policejními další podmínky právní účinnosti záležející v tom, že má státní zástupce v určité krátké lhůtě předsevzítí určité výkony k tomu konci, aby bylo zavedeno (pravidelné) řízení trestní. Konečně zabavovací právo policejní vyznačuje se při tiskopisech i tou zvláštností, že není, jak to pro obecné řízení trestní ustanovuje § 141 ř. tr., omezeno na případy, ve kterých nastává nebezpečství v prodlení.

Všecky tyto zvláštnosti jsou takové, že jich sotva lze uspokojivě vysvětliti processním účelem zabavení.

Pokud se týká nejprve obou prvních zvláštností prozatímného zabavení, nelze sice tvrditi, že by takové zařízení s a m o o s o b ě odporovalo účelům processním. Jdeť tu o výkony, jež vůbec přísluší předsebráti resp. nařizovati soudci a jen výjimkou a za zvláštních podmínek úřadu bezpečnostnímu. Což přirozenějšího, než že tam, kde taková výjimka nastala, soud má alespoň rozhodovati, zda tohoto výkonu k účelu processnímu jest či není třeba? A pokud jako další podmínka právní účinnosti tohoto výkonu jest určeno, že byly v příslušné lhůtě učiněny formální kroky k zavedení řízení trestního, bylo by lze i to vysvětliti dobře processním jeho účelem. Tím teprve stává se dodatečně alespoň pravděpodobným, že zabavení stalo se skutečně k účelům processním, a zachovává se mu ráz opatření prozatímného, kdežto by jinak zabavení soudně potvrzené představovalo trvalé, účelem k němuž bylo předsevzato, neodůvodněné zasažení v soukromé právo vlastnické. Avšak při tom přece zůstává pochybnot velmi vážná. Kde najíti vysvětlení pro to, že zákonodárce, jenž tyto záruky nepokládá za potřebné ani při zabavení ani při žádném jiném výkonu processním v rámci obecného řízení trestního, stanovil je při processním zabavení tiskopisu? To by

arci bylo privilegium⁴⁾ pro tisk tak zvláštní a neobyčejné, že by bylo třeba také zvláštních důvodů, abychom mohli uvěřiti, že něco takového skutečně bylo zamýšleno. Této víry však — vyznáváme — se nám nedostává. V žádném z těch zákonů, jimiž u nás od let 1848tých bylo upraveno řízení ve věcech tiskových, nemůžeme postřici tendence, zjednati tisku výhody ve formě podobných úchylek od obecného řízení trestního. Výhody tisku poskytnuté jsou toliko obžalovací forma řízení trestního a — vyjímajíc období od r. 1852 do r. 1869 — soudnictví porotní. Avšak obě tyto výhody byly vlastně jen anticipací zásad provedených řády tr. z r. 1850 a 1873 v řízení trestním vůbec, kdež byly přijaty spíše jako požadavky dokonalého řízení trestního, než jako výhody pro některé druhy věcí trestních. Že při tom soudnictví porotní zvrhlo se v ochrannou hradbu, za kterou tisku stalo se možným, dopouštěti se beztrestně nejhrubších útoků zvláště na čest jednotlivců, nelze popírati; že však zákon nic podobného nezamýšlel, jest nepochybné, ježto by byl nemohl přikázati soudům porotním zároveň i řadu jiných činů trestných, zejména pak všechny t. z. zločiny těžké.

V skutku také za všecku dotčenou dobu nenalzáme v našem řízení tiskovém žádného ustanovení toho smyslu, že by při některém výkonu processním měla míti místa nějaká podobná úchylka na prospěch tisku. Co zvláštního jest v tomto řízení, buď nemá vůbec tendence, aby bylo tisku s výhodou nebo se

⁴⁾ Německý ř. tr. ukládá arci v § 98 odst. 2 i pro obecné řízení trestní povinnost úředníku, který bez soudcovského příkazu nařídil zabavení, žádati za soudcovské potvrzení. Ale jednak nezachování lhůty třídenní tu vyměřené nečiní zabavení neplatným, jednak tato povinnost nastává jen za zvláštních podmínek („wenn bei der Beschlagnahme weder „der davon Betroffene noch ein erwachsener Angehöriger anwesend war, „oder wenn der Betroffene und im Falle seiner Abwesenheit ein erwachsener „Angehöriger desselben gegen die Beschlagnahme ausdrücklichen Wider- „spruch erhoben hat.“). Mimo to dává se tu postíženému právo „kdykoliv žádati za soudcovské rozhodnutí“. Bylo-li však zabavení předsevzato „státním zastupitelstvím nebo úředníkem policejním nebo bezpečnostním“ v době, kde „veřejná žaloba“ již byla podána, t. j. kde již byl učiněn návrh na přípravné vyšetřování nebo podán spis obžalovací, — tu netřeba žádati za soudcovské potvrzení, nýbrž stačí oznámiti soudci do tří dnů vykonané zabavení a odevzdati mu věci zabavené, aby s nimi naložil, jak uzná za vhodné (§ 98, odst. 3).

škodou — jako ustanovení o místní příslušnosti (jež arci někdy v tomto smyslu bývá vykládáno); anebo dokonce jest míněno spíše k jeho škodě než prospěchu — jako nález objektivný a řízení objektivné.

III. Ale ani rozšíření zabavovacího práva policejního při tiskopisech za meze vyměřené v § 141 nezdá se nám býti vysvětlitelné účely processními.

Co nejprve se týká účelu důkazního, zdá se spíše naopak, že potřeba zabavení vůbec a potřeba zabavení policejního zvláště jest při tiskopisech značně menší než při kterýchkoli věcech jiných. Máť úřad bezpečnostní a z části i státní zastupitelství v držení svém po výtisku zkušebním každého tiskopisu (§ 17 z. tisk.). Poněvadž pak ke zmíněnému účelu stačí i jediný výtisk, soud může kdykoliv požádati za vydání tohoto výtisku, čímž důkaz jest zabezpečen. Kde však výjimkou by zabavení přece bylo třeba, na př. proto, že výtisky zkušební nebyly odevzdány, nebude alespoň třeba jednání mimořádně zrychleného ani — ježto z pravidla nemůže činiti zvláštních nesnází, aby soud opatřil sobě potřebné výtisky — zvláště důrazného.

Při zabavení, jehož účelem má býti zabezpečení exekuce, mohlo by se již spíše připustiti, že podle intence zákona prozatímné zabavení má sloužiti tomuto účelu. To již proto, že právě tak jako zabavení prozatímné i toto zabavení má postihovati co možná všechny výtisky.⁵⁾ Ovšem nehodí se tento účel na tiskové delikty pořádkové; avšak na ty, jak ještě bude ukázáno, nehodí se v celku ani účel repressivně-policejní, tak že výtka nedůvodnosti stíhá tu zákon rovnou měrou vzhledem k bojím zabavení. Také nelze popírati, že alespoň některé z těch důvodů, pro které lze uznati za oprávněno, aby zabavení k účelům policejním bylo odevzdáno úřadům policejním,

⁵⁾ Podivná jest argumentace, kterouž *Wahlberg*, *Schriften I.*, str. 166 odpírá tvrzení, že by prozatímné zabavení podle zákona ze 17. prosince 1862 mělo ráz „repressivný“ (správně: processní). Praví: „Wäre der Zweck „der Beschlagnahme blos die Sicherung der Angklage und der Bestrafung „gewesen, warum begnügte man sich denn nicht mit der Beschlagnahme eines Exemplars, welche für diesen Zweck ausgereicht haben würde?“ Tu *Wahlberg* patrně myslí jen na jediný účel processní, zabezpečení důkazu, zapomínaje na zabezpečení exekuce, pro niž by zabavení jediného výtisku nestačilo.

svědčí tomu, aby se tak stalo i se zabavením k tomuto účelu processnímu. Jsou to: potřeba jednati rychle a důrazně a snaha, aby zabavením byl zasažen co možná největší počet výtisků, snad po nejružnějších místech roztroušených. Avšak myslíme, že by i těmto všem ohledům vyhovělo se úplně, kdyby působnost policie zůstala omezena na případy, ve kterých nastává nebezpečnoství z prodlení, a že tedy ani v tom směru nebylo by důvodu k úchytkám od obecných ustanovení řádu trestního.

IV. K témuž výsledku vede nás také srovnání s právem francouzským. Tam, jak ukázáno v předcházejícím náčrtku historickém, potřeba zvláštních obmezení a zákonných záruk pro tisk pocitována jen dotud, dokud zabavení tiskopisů mělo ráz instituce policejní s účelem (repressivně-)policejním (období druhé). Jakmile však zabavení postaveno bylo na půdu obecného řízení trestního — období třetí — ony výhody a záruky pominuly samy sebou a teprve v období čtvrtém, posledním, zavedeny ve prospěch tisku některé úchytky od tohoto obecného řízení trestního. Avšak tyto úchytky jsou tu způsobu docela jiného a jiné povahy týkající se zejména toho, jaký počet výtisků smí býti zabaven, a kterým orgánem úředním zabavení tiskopisů smí býti nařízeno. Obojí výjimka však platí jen při dvou tiskových deliktech pořádkových, kdežto při těch několika deliktech obsahových, pro které zabavení tiskopisů vůbec se připouští, neviděla se potřeba úchytek ani toho ani onoho druhu. Tím spíše zajisté můžeme i pro zákonodárství naše, jež dokonce nemá v celku té tendence tisku příznivé jako právo francouzské, pokládati za pravděpodobné, že zmíněných záruk proti nadužívání práva zabavovacího zamýšlelo poskytnouti jen při tom zabavení, jež není upraveno obecným řádem trestním a neděje se tedy k účelům processním, nýbrž k účelu zvláštnímu, repressivně-policejnímu.

c) Prozatímné zabavení v zákonodárství rakouském z období 1848—1873.

I. Různé okolnosti nasvědčují tomu, že prozatímné zabavení již v prvých dobách zákonodárství tiskového u nás počínajíc rokem 1848 mělo povahu instituce repressivně-policejní.

První zvláště v oči bijící okolnost toho druhu jest impera-

tivná stylisace těch zákonných norem, jimiž se tato instituce upravuje. Již v § 5 min. nař. z 18. května 1848 č. 1151 s. z. s. praví se: „Die zur Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Sicherheit bestellte Ortsbehörde ist angewiesen, jede Druckschrift mit Beschlag zu belegen...“ Podobně v § 5 cís. pat. z 13. března 1849 č. 164 ř. z.: „Die zur Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Sicherheit bestellte Behörde hat entweder unmittelbar selbst oder auf Anweisung des Staatsanwaltes jede Druckschrift mit Beschlag zu belegen, welche...“, což se do slova opakuje v § 501 ř. tr. z r. 1850. Nechceme říci, že by byl smysl podstatně jiný, kdyby byl zákon přestal na prostém vytčení podmínek, za kterých by policie měla předsebráti dotčený výkon. Ale přece zdá se nám, že tendence (repressivně-)policejní sesiluje se důrazně imperativnou formou tohoto poukazu („ist angewiesen“, „hat... zu belegen“). Při tom není také nezávažno, že nařizuje se zabavit i každý tiskopis tam naznačený, tedy netoliko takový „jenž by mohl býti důležitým pro vyšetřování“, jak o zabavení k účelům processním ustanovuje § 143 odst. 1 ř. tr. Nelze v tom neznamenati i shody se způsobem, jak stylisován jest § 3 odst. 2 cís. nař. ze 6. července 1851 č. 163 ř. z. („... Die zur Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Sicherheit bestellten Behörden sind zur Beschlagnahme verbotener ausländischer, oder denselben gleichgehaltener Druckschriften verpflichtet“) kdež nařizuje se zabavení k tomu účelu, aby provedeno bylo opatření rázu nepochybně policejního.

Arci toto ustanovení nepřešlo v této podobě do zákona o řízení tiskovém ze 17. pros. 1862, jehož § 6 odst. 1 právě onu imperativnou stylisaci zaměnil za znění toliko fakultativné „(Druckschriften... können von der Sicherheitsbehörde... mit Beschlag belegt werden“), čímž s něho byl setřen ráz příkazu povahy policejní. Avšak tento účinek paralysován byl zároveň dokonale způsobem, jak označeny tu tiskopisy, k nimž zabavovací právo policejní mělo se vztahovati. Stalo se tak slovy: „Druckschriften, welche gegen die Vorschriften des Pressgesetzes ausgegeben oder verbreitet werden, oder welche ihres Inhaltes wegen im öffentlichen Interesse zu verfolgen sind...“ Jak ve stati následující jednající o podmínkách pro-

zatímného zabavení pokoušíme se vyložit, tato podmínka připojená při zabavení pro tiskové delikty obsahové, znamená dvojitou věc: nejprve, že toto ustanovení dávající právo zabavovací úřadům policejním vztahuje se jen k deliktům oficiálním; vedle toho však také, že tím povinnost stíhání oficiálního zmírněna jest ve smyslu zásady *opportunitní*. Podle toho má jak policie, než zabavení z vlastního počínu předsevezme, tak i státní zástupce, než jí zabavení uloží, uvažovati, zda jsou tu okolnosti, pro které by stíhání takového činu jevílo se býti žádoucím v *prospěchu veřejném*, tedy zda jsou tu důvody obecné prospěšnosti. Povážíme-li, že i ř. tr. z r. 1853, za jehož platnosti byly vydány zákony ze 17. prosince 1862, i nynější ř. tr. z r. 1873 co do stíhání trestního stanovily zásadu právě opačnou, zásadu *oficiálnosti*, a že „veřejný prospěch“ vyžadující trestního stíhání deliktu spáchaného tiskem sotva může záležeti v něčem jiném než v tom, aby bylo zamezeno nebezpečství, jež by z dalšího šíření takového tiskopisu a ve známost uvádění trestného jeho obsahu mohlo vzejíti: nemůžeme pochybovati, že v těchto slovích skrývá se jen jiné označení téhož účelu repressivně-policejního, jež jiným toliko způsobem vytýkaly zákony dřívější.

II. Materiálle zákonů z r. 1862 nepodávají nám sice zcela jasného světla o tom, z jakých důvodů stala se tato změna stylisace naproti zákonům dřívějším. Ale tolik z nich přece poznáváme, že tendence repressivně-policejní neměla jí býti dotčena. V osnově vládní jest totiž příslušný § 31 (u *Lienbachera* I., str. 196) navržen takto:

„Jede Druckschrift, welche gegen die Vorschriften dieses Pressgesetzes hinausgegeben oder verbreitet wird, oder welche ihres Inhaltes wegen von Amtswegen zu verfolgen ist, kann von der Sicherheitsbehörde entweder unmittelbar oder auf Veranlassung des Staatsanwaltes mit Beschlag belegt werden.“

Tu jest tedy sice již stylisace fakultativná („kann... mit Beschlag belegt werden“), ale policii dává se výslovně právo zabavovací při každém tiskopise způsobu tam naznačeného, tak že jinak co do věci srovnává se toto ustanovení úplně s § 501 tr. ř. z r. 1850. Nikde také nenalézáme zmínky, že by se tím byla zamýšlela podstatná nějaká změna v instituci prozatímného

zabavení a jejím rázu repressivně-policejním. Ano, vládní zástupce, sekční šef *Rizy* neváhal při jednáních v poslanecké sněmovně říšské rady tento účel její výslovně a slovy zcela nepochybnými dotvrditi. Prohlásil totiž, „dass die Sicherheitsbehörde, wenn sie von gefährlichen Druckschriften „Kenntnis erlangt, augenblicklich die Hand darauf legen müssen, wenn das Übel nach der Absicht des Gesetzes und nach der Aufgabe der Regierung vermieden werden soll.“⁶⁾ Ze slov „legen müssen“ vyplývá také zjevně, že změna nebyla zamýšlena ani co do povinnosti policie k výkonu zabavení, přes to že znění imperativné bylo nahrazeno fakultativným.

Výbor sněmovny poslanecké navrhl v § 7 svojí osnovy toto znění:

„Druckschriften, welche gegen die Vorschriften das Pressgesetzes ausgegeben oder verbreitet werden, können von der Sicherheitsbehörde unmittelbar oder auf Veranlassung des Staatsanwaltes, Druckschriften aber, welche ihres Inhaltes wegen im öffentlichen Interesse zu verfolgen sind, nur von dem Staatsanwalte oder auf dessen Veranlassung durch die Sicherheitsbehörde mit Beschlag belegt werden.“

V tomto znění zaměněna tedy sice slova „jede Druckschrift“ prostým „Druckschriften“, ale zároveň při deliktech obsahových označení „von Amtswegen“ nahrazeno slovy „im öffentlichen Interesse“, čímž, jak již dříve ukázáno, účel repressivně-policejní došel zcela zřejmého vyjádření. Nejzávažnější změna v návrhu výborovém jest ta, že zabavení pro delikty obsahové mělo býti zůstaveno iniciativě státního zástupce. Zpravodaj výboru *Isseczeskul* odůvodňoval to v poslanecké sněmovně větou: „Was nun den ersten Punkt betrifft, so bringt es schon der Begriff des Rechtsstaates, in welchem wir gegenwärtig leben, mit sich, dass polizeiliche Massregelungen in allen nur möglichen Fällen vermieden werden.“⁷⁾ Přílišná neurčitost a všeobecnost tohoto odůvodnění činí nemožným poznati, zda tím skutečně bylo mířeno na samu povahu této

⁶⁾ V. stenogr. protokoly sněmovny poslanecké, 1862, str. 2403.

⁷⁾ Též tam str. 2385.

institute v tom smyslu, že by její ráz repressivně-policejní měl býti zaměněn za ryze processní, jak — patrně však jen de lege ferenda — tomu chtěl *Herbst*.⁸⁾ Ale právě tato změna návrhu vládního byla přičiněním zástupce vládního zase odstraněna a ustanovení přijato ve formě, jakou nalézáme v § 6 zák. z r. 1862 a v § 487 nynějšího řádu tr. z r. 1873, to jest ve formě, kdež se nečiní rozdíl mezi obojí kategorií deliktů tiskových.

III. Ale nejen tato souvislost zákonodárství tiskového z r. 1862 se zákony let 1848, 1849 a 1850 utvrzuje nás v přesvědčení o repressivně-policejní povaze prozatímného zabavení, nýbrž i jeho srovnání se stavem právním, jaký byl přímo před tím, t. j. za platnosti řádu tiskového z r. 1852 a řádu trestního z r. 1853.⁹⁾ Tento posléze zmíněný zákon má v § 102 povšechná ustanovení o zabavení věcí k účelům processním. Při tom v odst. 1. zcela zřetelně rozeznává abezpečení exekuce a účel důkazní, mluvě o „nástrojích a věcech, jimiž nebo na kterých čin trestný „byl spáchán, nebo které z něho pocházejí,“ potom o věcech, „jež mají býti uznány obviněným nebo svědky, nebo jež by mohly „sloužiti za důkaz.“ K tomu pak dodává v odst. 2, že týmž způsobem sluší se zvláště také zachovati, když jde o tiskopisy trest- „ného obsahu, k nimž vztahuje se trestní vyšetřování.“

Vedle tohoto zabavení processního trvalo však v platnosti ještě zabavení tiskopisů upravené v § 25 tisk. ř. z r. 1852. Toto druhé zabavení mělo zcela zřejmě ráz policejní, a to, jak již napřed (str. 42) bylo vytčeno, nejen repressivně-policejní, nýbrž z části alespoň i ryze předstízně-policejní. Ani při tomto zabavení policejním, ani při onom zabavení processním platnost výkonu zabavovacího nebyla vázána dodatečným soudním potvrzením. Po-

⁸⁾ Též tam str. 2386, 2387. Viz také napřed str. 92.

⁹⁾ Ustanovení trestního řádu z r. 1850 byla zrušena, nikoliv sice výslovně, ale mlčky ř. tiskovým z r. 1854, jak plyne ze srovnání § 501 onoho zákona s § 25 tisk. ř. Téhož mínění jest patrně také *Harum*, vykládaje str. 337, že při deliktech soukromožalobných policii nepřisluší právo zabavovací (scill. podle § 25 cit. ř. tisk.), nýbrž možno toliko dovolávat se soudu, aby takové tiskopisy zabavil nebo vzal v uschování podle § 102 tr. ř. Obmezujee tedy *Harum* patrně platnost těchto ustanovení řádu tr. na zmíněné delikty soukromožalobné, předpokládaje, že co do činů trestných oficiálních byla nahrazena řádem tiskovým.

dobnost mezi zabavením podle cit. § 25 tisk. ř. z r. 1852 a nynějším zabavením prozatímným jest sice v tom, že i při onom má býti zavedeno zákonné řízení pro delikt tiskový, který byl podnětem zabavení (§ 25 odst. 1 cit.: „Über jede Beschlagnahme ist die „vorschriftsmässige Behandlung einzuleiten“), t. j. při tiskových deliktech pořádkových před zeměpanským úřadem policejním, při deliktech obsahových však a při nastalé spojitosti i při oněch před soudem trestním. Při tom však není ani vyměřena nijaká lhůta, do které by toto pravidelné řízení trestní mělo býti zavedeno, ani zabavení již vykonané nepozbývá platnosti, nebylo-li tohoto nařízení také skutečně šetřeno. Ano, jak již nahoře bylo poznamenáno, toto řízení trestní jest pro zabavení samo tou měrou beze všeho účinku, že i kdyby skončilo se rozsudkem osvobozujícím, zabavení tím nepomíjí, nýbrž může býti zrušeno zase jen, jako ve všech jiných případech, „cestou politickou“.

Zákon o řízení ve věcech tiskových ze 17. prosince 1862 obnovil co do zabavení tiskopisů ve hlavní věci ta ustanovení, jež nalézáme v tiskovém zákonodárství našem let 1848, 1849 a v ř. tr. z r. 1850. Nejzávažnější rozdíl naproti ř. tisk. z r. 1852 záleží v tom, že opět zaveden požadavek soudního potvrzení a že povinnost dáti počín k zavedení řízení trestního uložena jest státnímu zástupci zároveň s vytčením lhůty, po jejímž zmeškání zabavení k žádosti strany musí býti zrušeno. Ukázali jsme však již dříve, že ani ta ani ona z těchto zvláštností není v neshodě s repressivně-policejní povahou prozatímného zabavení, aneb alespoň není v nijaké souvislosti s účely processními, tak že by snad činila z něho instituci rázu processního. Podstatný význam těchto zvláštností jest jenom ten, že jimi zabavení učiněno opět opatřením prozatímným, kdežto zabavení podle ř. tiskového mělo ráz trvalý.

Tím jest pro nás otázka rozřešena i co do prozatímného zabavení v právu platném. Přeslat ustanovení §§ 6 dd. zákona z r. 1862 bez všelikých změn, jež by v tomto směru mohly býti důležité, i do §§ 487 dd. nynějšího ř. tr. z r. 1873. Nemůžeme tedy než i prozatímné zabavení v tomto zákoně obsažené pokládati za instituci s účelem repressivně-policejním.

d) Prozatímné zabavení v právu německém a v rakouských osnovách.

Německé právo (§§ 23—26) a rakouské osnovy (osn. vl. §§ 43 a 44, osn. výb. §§ 40 a 41) neliší se podstatně od platného práva našeho. Nehledíme-li k tomu, že formální způsob řízení zabavovacího jest tam upraven poněkud odchylně, zvláště pak že lhůty tam vyměřené jsou kratší, jeví se hlavní rozdíl v tom, že policejní („nesoudcovské“) právo zabavovací obmezeno jest na některé taxativně vypočtené činy trestné.¹⁰⁾ Nemáme proto příčiny pochybovati o tom, že toto zabavení jak v německém právu, tak podle osnovy má též ráz repressivně-policejní jako v nynějším právu našem. Mimo to však i sám výběr těchto činů trestných, pokud arci jsou to delikty obsahové, utvrzuje nás v tomto přesvědčení. Jsouť to vesměs delikty, při kterých měrou zvláště vynikající jest nasnadě obava, že by již samo uveřejnění a rozšiřování tiskopisu s takovým obsahem mohlo způsobiti vážné škody a nebezpečnosti pro řád právní. Zvláště pak účel repressivně-policejní bije v oči při deliktu záležejícím ve vyzývání k činům trestným (podle německého práva také při podněcování různých tříd obyvatelstva k násilnostem), ježto prozatímné zabavení dovoluje se tu jen, když jest odůvodněno nebezpečností, že by jinak čin trestný, k němuž bylo vyzýváno, skutečně (a podle něm. pr. a osn. výb. „bezprostředně“) byl spáchán. Že alespoň tato okolnost nemá zhoľa ničeho činiti s účely processními, netřeba doličovati.

e) Prozatímné zabavení při deliktech soukromožalobných.

Zkoumajíce účel a právní povahu prozatímného zabavení měli jsme posud na mysli jen zabavení, jehožto podnětem jest tiskový delikt oficiální. Řád trestní však — podobně jako již i všechny zákony předcházející vyjímajíc jediné tiskový řád z roku 1852 — připouští v § 487 odst. 2 i prozatímné zabavení při

¹⁰⁾ Viz napřed str. 49—53. Německé pr. liší se také tím, že nepřijalo povinnosti státu k náhradě škody za neospravedlněné zabavení, jež podržely jak osn. vl. § 45, tak osn. výb. § 42.

deliktech soukromožalobných.¹¹⁾ Toto zabavení vyznačuje se některými zvláštnostmi. Nejprve tím, že toliko soudu přísluší právo je naříditi, tak že není to zabavení policejní, nýbrž soudní. S tím souvisí, že nemá místa žádné dodatečné potvrzování vykonaného zabavení. Podmínkou, aby mohlo býti nařízeno, jest, že byla podána soukromá obžaloba a že soukromý žalobce zabavení navrhl.¹²⁾ Prvá z obou těchto podmínek jest příčinou, že nemůže tu míti obdobné platnosti ani požadavek stanovený v § 490, podle něhož státní zástupce má v určité lhůtě po soudním potvrzení učiniti kroky, jichž třeba k zavedení trestního řízení.

Jest otázka, zda i toto zabavení má též účel repressivně-policejní a tedy tutěž povahu jako prozatímné zabavení, o němž posud jsme jednali, či zda tu máme činiti s institucí odchylnou rázu snad výlučně processního. Odpovídáme k ní ve smyslu prvé z obou alternativ. Důvodem jest nám hlavně to, že zákon zůstavuje sice soudu, aby nařídil zabavení, ale činí to závislým na návrhu soukromého žalobce. Jest sice pravda, že řád trestní, jakkoli jinak došla v něm platnosti zásada oficiálnosti, při některých výkonech processních zůstavuje stranám, aby samy dohodly se o tom, zda mají či nemají býti předsevzaty, nebo jak se to má státi (sr. § 247 odst. 3 — dohodnutí o tom, že svědkové ve hlavním přelíčení nemají přísahati, nebo mají přísahati teprve po výsledku —, a § 252 č. 4 — že mají se tam čísti některé spisy řízení přípravného); ano ve stadiu obžalovacím zůstavuje se dokonce i nařízení vazby vyšetřovací iniciativě žalobcově (§ 207 odst. 5). Avšak to přece nelze srovnati s kategorickým ustanovením § 487 odst. 2, kdež návrh žalobcův jest přímo vytčen jako podmínka soudního nařízení zabavovacího. Kdyby toto zabavení mělo míti účel ryze processní, t. j. zabezpečení důkazu a exekuce, byla by to tak hluboce zasahující výjimka z oficiální působnosti soudní, že jí podobné sotva lze najíti v ostatním řízení trestním, a pro niž vysvětlení

¹¹⁾ *Rulf*, komentár, 2. vyd., str. 461 nepokládá toto zabavení za prozatímné. Proti tomu *Liszt* L. B. str. 170 pozn. 6 a *Ullmann*, Lehrbuch, str. 856.

¹²⁾ Sr. moje Říz. tr. II., str. 657 pozn. 2.

podati bylo by velmi nesnadno. Musili bychom se přece tázati, proč by zákon tuto podmínku byl stanovil při zabavení tiskopisů, při zabavení jakýchkoli věcí jiných jí však nepokládal za potřebnou, byť i řízení dalo se k obžalobě soukromé. Naproti tomu uspokojivé vysvětlení podává se samo sebou, vložíme-li v toto ustanovení účel repressivně-policejní. Potom znamená tato podmínka, že zákon zůstává soukromému žalobci, aby sám uvážil, zda by mu dalším rozšiřováním tiskopisu, na př. tiskopisu urážlivého obsahu, vzešla vážná nějaká újma, a zda proto pokládá za žádoucí, aby toto další rozšiřování bylo zamezeno.

Proti tomu mohlo by se sice namítnouti, že ne sice v samém řádě trestním, ale v některých zákonech zvláštních, o nichž stala se zmínka v předcházejícím oddíle prvním, zabavení činí se podobně závislým na žádosti soukromého žalobce, jakkoli lze tam předpokládati sotva účel jiný než processní. Tak jest tomu v § 100 odst. 1 zákona patentního, v § 28 odst. 1 zákona o ochraně známek a v § 56 zákona o právu auktorském. Pro prvé z těchto ustanovení podává vysvětlení zákon sám, připouštěje v § 100 odst. 2, aby škodující s odsouzeným se dohodli, že věci, jež byly prohlášeny za propadlé, mají onomu býti ponechány na srážku náhrady jemu snad příslušející. Podobná dohoda jest zajisté možná i podle obou druhých uvedených zákonů, jakkoli to v nich není výslovně prohlášeno.¹³⁾ Tímto účelem vysvětluje se dostatečně zvláštní, zákonem uznaný o s o b n í a m a j e t k o v ý zájem soukromého žalobce na zabavení a pojící se k tomu právo návrhu.

Ani německé právo ani rakouské osnovy nepřípouštějí při deliktech soukromožalobných prozatímného zabavení, a to ani soudcovského ani soudcovského. Zabavení tiskopisů mohlo by se tu tedy díti jen podle povšechných ustanovení řádu trestního. Některá zvláštní ustanovení, která se vztahují ke všem způsobům zabavení tiskopisů, platí ovšem i tu. Jsou to v německém právu § 27, v osn. výb. § 39, v osn. vl. § 42 týkající se rozsahu, v jakém zabavení smí býti provedeno.

¹³⁾ Srv. *Pospišil*, Výklad zákona o právu auktorském 1905, str. 272.

2. Poměr zabavení prozatímného k zabavení podle povšechných ustanovení řádu trestního.

a) Kumulativná platnost obojího zabavení.

I. Jestliže jsme v úvahách předcházejících dospěli k výsledku, že prozatímné zabavení jest institucí povahy repressivně-policejní, jest tím sama sebou dána odpověď k otázce po zásadném poměru mezi ním a zabavením podle povšechných ustanovení řádu trestního. Odpověď ta jest, že vedle zabavení prozatímného i při tiskopisech trvá v platnosti zabavení vedle povšechných ustanovení řádu trestního (§§ 139 dd. a 143), t. j. zabavení k účelům processním. Prakticky arci potřeba tohoto druhého zabavení naskytne se jen zřídkka. Zabavením prozatímným dosahuje se totiž fakticky zároveň také účelů processních, tak že zvláštního zabavení vzhledem k nim nebude již třeba. V zásadní protivě tedy k právu francouzskému, kdež zabavení i při tiskopisech řídí se jen obecným právem processním, avšak implicity plní a podle úmyslu zákona plniti má i funkci repressivně-policejní,¹⁾ právo naše — podobně i německé a osnova — postavilo prozatímné zabavení vně rámce obecného řízení trestního jakožto zvláštní instituci repressivně-policejní, která však fakticky zároveň zastává funkci zabavení processního, nebo vlastně činí je většinou zbytečným.

Přes to však nejsou nikterak nemožny případy, kdy mohla by se naskytnouti potřeba zvláštního zabavení k účelům processním. Tak by tomu bylo všude tam, kde prozatímné zabavení nemohlo býti vykonáno, protože se nedostávalo k tomu zákonných podmínek, na př. „veřejného zájmu“ při obsahovém deliktu oficiálním nebo předchozího podání soukromé obžaloby a návrhu soukromého žalobce při deliktu soukromožalobném. Měrou ještě rozsáhlejší tato potřeba může se naskytnouti v právu německém a podle osnovy. V obou jest totiž zabavení prozatímné omezeno na několik málo deliktů obsahových a to vesměs oficiálních. Jakmile by šlo tedy o některý jiný delikt obsahový oficiální aneb o jakýkoli obsahový delikt soukromožalobný, potřeba zabavení processního mohla by nastati. A to nejen k účelům

¹⁾ Sr. napřed str. 75.

důkazním, nýbrž i k zabezpečení exekuce; neboť jak právo německé (zák. tr. něm. § 41), tak osnova (osn. vl. § 46, osn. výb. § 43) ukládají na delikty spáchané obsahem tiskopisu (něm. pr. vůbec „spisu, vyobrazení nebo znázornění“, „Schrift, Abbildung oder Darstellung“) trest propadnutí (něm. pr. „učinění neupotřebitelným“), jenž nemůže býti vykonán než na tiskopise samém.

Ale potřebu a oprávněnost zabavení processního sluší zajisté uznati i tam, kde sice podmínky prozatímného zabavení byly splněny, avšak zabavení toto z příčin jakýchkoli skutečně nebylo předsevzato. Trváme-li na svém názoru, že má místa při tiskopisech obojí zabavení, nemůžeme jinak než připustiti v takovém případě v plném rozsahu zabavení processní, a to nejen soudcovské, nýbrž za podmínek § 141 ř. tr. právě tak i nesoudcovské.

Pro německé právo zdá se býti obecným míněním, že jen prozatímné zabavení může býti předsevzato orgány nesoudcovskými, tak že naproti tomu zabavení podle obecných předpisů trestního řádu může při tiskopisech býti jen zabavením soudcovským. Tím jest zároveň řečeno, že zabavení nesoudcovské i k účelům řízení trestního může býti předsevzato jen za podmínek a záruk zabavení prozatímného.²⁾ Za důvod toho pokládá se tam patrně stylisace § 23 tisk. z.: „Eine Beschlagnahme von „Druckschriften ohne richterliche Anordnung findet nur „statt...“ Tento důvod platil by právě tak pro osnovu výborovou, jejíž § 40 podobně ustanovuje: „Eine vorläufige „Beschlagnahme von Druckschriften ohne richterliche Anordnung kann nur stattfinden...“³⁾ Má-li tomuto důvodu vůbec příznána býti váha, sluší jej ovšem uznati i v prvém z obou případů nahoře zmíněných. Podle toho by potom všeliké jiné zabavení tiskopisů než prozatímné, tedy každé zabavení

²⁾ Tak vykládají na př. *Schwarze-Appelius*, str. 220, *Marquardsen* str. 225 č. 1, *Thilo* str. 99 č. 2, *Delius*, *Das Reichsgesetz über die Presse*, 1895, str. 93, v. *Liszt*, *R. P. R.* str. 121, *Koller* str. 209 č. 4 a 210 č. 2, *Heilborn* str. 69 a 70. Totéž prohlašuje i pro právo rakouské *Mirčička* str. 26. Také *Hrubý*, *Právník*, 1890, str. 501 zmiňuje se alespoň výslovně o zabavení tiskopisu podle obecných ustanovení řádu tr. jen, pokud se děje „k příkazu soudce vyšetřujícího a soudu vůbec.“

³⁾ Osn. vl. § 43 neobsahuje slůvka „nur“ pravíc prostě: „Eine (jako osn. výb. až:) Anordnung findet statt...“

tiskopisů podle obecných ustanovení trestního řádu, mohlo býti jen soudcovské. Platila by tedy tato zvláštnost i. tam, kde běží o některý z těch činů trestných, při kterých podle něm. zák. a osn. výb. prozatímné zabavení jest přípustno, avšak fakticky nebylo předsevzato, a 2. všeobecně při všech ostatních deliktech tiskových, při kterýchž zabavení jest možné jen podle obecných ustanovení trestního řádu. Podle našeho mínění, k němuž nás s naprostou nezbytností vede předcházející výklad o účelu a právní povaze prozatímného zabavení, slůvko „nur“ nemůže znamenati než obmezení případů, ve kterých se přípouští zabavení prozatímné, tedy zabavení repressivně-policejní. K výkladu, že by tím měla při tiskopisech býti obmezena platnost obecných ustanovení o zabavení processním, neshledáváme příčiny.

II. Pro právo rakouské máme ještě další důvod pro uznání tohoto zásadného poměru mezi zabavením prozatímným a zabavením processním. Jest to důvod historický.

Ustanovení našich řádů trestních o zabavení jsou dosti kusá. Zákon trestní z r. 1803 má ve svém díle I. povšechné ustanovení jen v § 244, kdež však se nepraví nic jiného, než že věci, jež „byly nalezeny“, mají „býti vzaty v soudní uschování“. Jako takové věci jmenují se zvláště: „nástroje, jimiž zločin byl „spáchán, kusy zločin představující, statek ukradený nebo „uloupený“ a „věci pachatelovy zanechané na místě zločinu.“ Nepřímo dotýká se zabavení také § 272 jednající o domovní prohlídce, již dovoluje konati, jest-li odůvodněno podezření, „že by snad bylo lze najíti u obviněného⁴⁾ věci, které mají vztah „ke zločinu,“ pro něž vyšetřování se koná. Processní účel tohoto výkonu jest v citovaných §§ vyjádřen zcela nepochybně. Rovněž platí o něm, že má právo jej naříditi soudce kriminální a podle všeobecných ustanovení §§ 276 a 277 také „úřad politický“ konající „pátrání“.

Podobně věc má se podle řádu tr. z r. 1850. Jeho § 102 jest obdobný citovanému § 244 zák. tr. z r. 1803, jenže všeobecněji mluví o věcech, „na kterých nebo jimiž čin trestný byl spáchán,

⁴⁾ *Jenull* ve svém komentáru III., str. 87 a 88 pokládá to za možné i při jiných osobách.

„nebo jež obviněný zůstavil na místě činu, nebo jež obviněný „nebo svědkové mají uznati.“ O domovní (a osobní) prohlídce tento zákon má sice již zevrubnější ustanovení (§§ 144 — 149), avšak o výkonu zabavení obšírněji se nezmiňuje. Toliko jako podmínku prohlídky uvádí § 144 „pravděpodobnost“, že budou nalezeny věci, „jež mohou býti důležitými pro vyšetřování“. I v těchto ustanoveních vyjádřen jest zcela nepochybně processní účel a ráz dotčeného výkonu, jenž proto přikázán jest k působnosti soudce vyšetřujícího, kdežto úřadové bezpečnostní jsou k němu oprávněni jen za zvláštních podmínek § 49 (obdobného nynějšímu § 24 ř. tr.) a, pokud jde o domovní prohlídku, § 147 (nynější § 141). Úchylek pro zabavení tiskopisů k účelům processním neobsahuje ani zák. tr. z r. 1803 ani řád tr. z r. 1850.

Zvláštní zabavení tiskopisů bylo však v této době zavedeno zákony upravujícími řízení ve věcech tiskových, a to jednak dříve zmíněnými zákony tiskovými z let 1848 a 1849, jednak §§ 501—506 řádu tr. z r. 1850, konečně pak řádem tiskovým z r. 1852. Toto zvláštní zabavení však má ráz a účel zvláštní od zabavení processního rozdílný, totiž repressivně-policejní (v tisk. ř. z r. 1852 pak z části také předstižně-policejní). Domýšleti se, že by byl zákonodárce chtěl toto zabavení rozšířiti také na účely processní a nahraditi jím tedy, pokud jde o tiskopisy, zmíněná ustanovení povšechná, k tomu není příčiny.

Ještě jasnější jest věc za platnosti trestního ř. z r. 1853. Tento zákon neuvádí již zabavení ve spojení s prohlídkou, nýbrž s ohledáním (§ 102) Zároveň však výslovně prohlašuje, že, co tam nařízeno o zabavení vůbec, platí také o tiskopisech trestného obsahu (§ 102 odst. 2).⁵⁾ Processní účel, sám o sobě nepochybný, vyjádřen i tu zřejmě slovy: „... tiskopisy trestného obsahu, ku kterým se vztahuje soudní vyšetřování trestní.“ Za platnosti tohoto zákona bylo tedy při deliktech tiskových zcela nepochybně možným zabavení dvojí:

⁵⁾ O tiskových deliktech pořádkových neděje se tu zmínka. To však vysvětluje se patrně tím, že podle § 42 odst. 2 tisk. ř. soudům trestním vůbec nepřislušelo o nich jednat, leč bylo-li zároveň zavedeno řízení trestní pro delikt obsahový.

a) zabavení k účelům processním; toto spravovalo se obecnými předpisy řádu trestního; a

b) zabavení k účelům repressivně-policejním, o němž byla ustanovení zvláštní v § 25 tisk. ř.

V tom nezměnilo se podstatně nic ani, když na místo tisk. ř. z r. 1852 nastoupil zákon o řízení tiskovém ze 17. prosince 1862. Ustanoveními tohoto zákona o zabavení tiskopisů byla prostě vystřídána ustanovení tiskového řádu o této materii, aniž byla tím jakkoli dotčena platnost ustanovení trestního ř. z r. 1853 o zabavení processním. Týž poměr potrval pak i podle trest. ř. z r. 1873. Tento zákon sice neopakuje výslovně ustanovení § 102 odst. 2 tr. ř. z r. 1853, ale zachoval posavadní spojení processního zabavení s ohledáním (§ 98 odst. 2), zjednav toliko zároveň znova spojení mezi ní a prohlídkou domovní a osobní. Co do zabavení prozatímného ř. tr. z r. 1873 přejal ve hlavní věci prostě příslušná ustanovení ze zákona z r. 1862, dávaje tím patrně na srozuměnou, že nezamýšlel ničeho měniti na (repressivně-policejním) účelu této instituce a tedy ani na jejím poměru k zabavení podle §§ 139 a 143.

b) Prozatímné zabavení jakožto domnělé privilegium tisku.

I. V německé literatuře všeobecně bývá zastáváno mínění, že prozatímné zabavení jest institucí tisku příznivější než zabavení podle obecných ustanovení řádu trestního, a vypočítávají se výhody tisku z toho vyplývající.⁶⁾ Pro právo rakouské prohlašuje se v témže smyslu *Liszt* L. B. str. 174 a nejnoveji *Mirička* str. 26. Onen zejména vypočítává jako takové výhody:

1. požadavek neodkladného soudního potvrzení; pominutí zabavení, jež nastává ipso jure, nebylo-li užito krátké lhůty, ve které má zabavení soudem býti potvrzeno; povinnost státu k náhradě škody;

⁶⁾ Sr. na př. *Marquardsen* str. 200, 201, *Thilo* str. 97 (z vl. motivů spolkové rady), *Koller* str. 207. Sr. také, co napřed str. 85 a 89 bylo vloženo o nepříznivých účincích, jež by domněle vzcházely tisku, kdyby při něm měla míti platnost obecná ustanovení řádu tr. o zabavení.

2. přísnější podmínky policejního zabavení tiskopisů, zejména v tom směru, že „při porušení předpisů z. tisk. třeba vyčkatí počátku vydání nebo rozšiřování, tedy dokonání deliktu“;

3. iniciativu státního zástupce nebo soukromého žalobce.

Mířička jmenuje z těchto výhod pod č. 1 a 3 jen ty, jež tuto jsou vytčeny pod č. 1, k tomu však připojuje:

2. že policejní zabavení samo sebou také pomíjí, nebylo-li do určité doby po jeho potvrzení zavedeno trestní řízení, a

4. pro právo německé a rakouskou osnovu, že tiskové zabavení bez soudcovského nařízení jest obmezeno na určité činy trestné v zákoně taxativně vypočítané, tak že ve všech ostatních případech jest vyloučeno.

Ještě dále jde *Sládeček* II., str. 465, podle jehož mínění, „kdyby měly zásady, které trestní řád § 143 obsahuje o zabavení, „bezpodmínečně býti upotřebeny též vůči tisku, znamenalo by to „zničení tiskové svobody.“

Po různu ozývají se však i hlasy projevující mínění opačné. S britkostí sobě vlastní prohlásil se v tom smyslu již *Jaques* ve svém referátu pro X. sjezd německých právníků (1872), kdež zabavení tiskopisů (scill. prozatímné) označuje jakožto „privilegium odiosum“ tisku žádaje proto, aby pro ně platila jen obecná ustanovení trestního řádu.⁷⁾

Rovněž i v novější době bylo ukázáno k tomu, že právě některá z těch zvláštních ustanovení o zabavení tiskopisů, jež bývají pokládána za zvláště příznivá pro tisk, mají pro něj také svou stinnou stránku. Na př. *Austerlitz* str. 43 shledává ji v tom, že soudní potvrzování vykonává, rozumí se v neprospěch tisku, nebezpečný účinek na nepředpojatost soudu, který má potom rozhodovati o samém činu trestném.

Liszt L., B. str. 165 vytýká těmto názorům a snahám nedůslednost, poněvadž prý se tu žádá, aby zabavení jakožto „opatření praeventivní“ bylo odstraněno, zároveň však aby všeobecná ustanovení řádu trestního měla platnost i při tisku. I dodává:

⁷⁾ Ukázali jsme arci již napřed na str. 80 dd., že v tomto mínění, jak alespoň jest podáno a zastáváno *Jaquesem*, jest mnoho neujasněného a nedomyšleného.

„Als ob hier die Prävention nicht eine viel „bedeutendere Rolle spielte, als ob hier die „Beschlagnahme nicht in viel weiterem (166) „Umfange und unter geringeren Garantien „zulässig wäre, als nach den Anordnungen „der meisten Pressgesetze.“

Proti této námitce *Lisztově* přestáváme prozatím na vytčení jediné věci. Užíváme-li slova „praevence“ o výkonech processních, k jakýmž náleží také zabavení podle obecných ustanovení trestního řádu, a zároveň o zabavení prozatímném, nesluší zapomínati, že toto slovo nemá v obojím případě téhož smyslu. V řadě trestním vůbec praevence může znamenati jen předchozí zabezpečení nějakého budoucího účelu processního. Proti této „praeveni“ nelze zajisté ničeho namítati, oprávněnost její jest nepochybná. Naproti tomu, jak jsme viděli, „praevence“ při prozatímném zabavení má ráz repressivně-policejní a směřuje tedy k účelům které jsou úplně mimo rámec řízení trestního. Že by výkony processní měly směřovati i k takovýmto účelům, „praeventivním“, to alespoň není věcí tak samozřejmou. Doktrina rakouská vyslovuje se dosti jednomyslně a právem proti ustanovení § 175 č. 4 ř. tr., kdež také připouští se výkon processní (prozatímná vazba) k účelům praevence, jež s řízením trestním a jeho účely nemá ničeho činiti.⁸⁾ Právě tak by zásadně všechny výkony processní měly zůstatí prosty všelikých účelů praeventivních, jež nejsou zároveň účely processními. Těm tedy, kdož bojují proti prozatímnému zabavení jakožto opatření „praeventivnímu“, žádající zároveň, aby i zabavení tiskopisů řídilo se obecnými předpisy trestního řádu, nelze vytýkati nijakou nedůslednost; neboť mají na mysli „praeventivnost“ ve smyslu mimoprocessním, ve smyslu, v jakémž při výkonech processních zásadně jest vyloučena.

II. Má-li vypočítávání výhod napřed zmíněných a vůbec srovnávání obojího způsobu zabavení míti rozumný smysl, nelze patrně než předpokládati, že obojí zabavení jest podstatně totožné, a že t. z. prozatímné zabavení tiskopisů liší se od zabavení, jež

⁸⁾ Sr. napřed str. 98 pozn. 27.

upraveno jest obecnými předpisy řádu trestního, jen některými zvláštními formami řízení, soudním potvrzováním, povinností k náhradě škody atd. Připustíme prozatím, že tomu tak jest, a srovnávejme obojí způsob zabavení! Rozdíl ve prospěch tisku shledáme toliko jediný, a to při deliktech s o u k r o m o ž á l o b n ý c h, při nichž § 487 odst. 2 připouští jen prozatímné zabavení s o u d c o v s k é. Jinak však naskytují se nám tu rozdíly sice dosti značné, ale takové, o kterých sotva bude lze tvrditi, že by byly na prospěch tisku. Zejména:

1. Řád trestní dovoluje vůbec zabavití jen takové věci, při kterých jeví se toho potřeba k zabezpečení důkazu a exekuce. Tím již jest řečeno, že tato potřeba a způsoblost oněch věcí k označeným účelům musí v konkrétním případě zvláštními okolnostmi býti o d ů v o d n ě n a. V tom směru zajisté soudce vyšetřující má právo i povinnost zkoumati zabavení nařízené nebo provedené bez jeho rozkazu (§ 141), a v tom směru i strany mají nepochybné právo stížnosti podle § 113. Při prozatímném zabavení tiskopisů soudcovské zkoumání věci může se díti jen v tom směru, zda spáchán byl některý z těch deliktů tiskových, při kterých zákon dovoluje tiskopis prozatímně zabavití.

2. Pokud by zabavení tiskopisu jevílo se býti potřebným toliko k tomu konci, aby zabezpečeno bylo vedení d ů k a z u, stačilo by vůbec přestatí na zabavení toliko j e d i n ě h o v ý t i s k u. Zabavení prozatímné naproti tomu zasahuje vždy v š e c k y v ý t i s k y, které lze postihnouti.

3. Řád trestní nadal právem zabavovacím vůbec jen soudce vyšetřujícího pro vyšetřování příslušného a, pokud jde o přípravné vyhledávání, také soud okresní toto vyhledávání konající (§ 98 odst. 2 a § 88 odst. 2). Úřadům bezpečnostním přísluší jen všeobecné právo vytčené v § 24, t. j. právo, „kdyžby nemohlo „býti způsobeno, aby neprodleně zakročil soudce vyšetřující, „učiniti přípravná opatření nedovolující odkladu, kterých jest „třeba k tomu konci, aby věc byla objasněna anebo se zabránilo „tomu, aby známky činu trestného nebyly odstraněny anebo „pachatel neuprchl.“ Že by zabavení věcí bylo lze počítati k těmto „přípravným opatřením“, nezdá se nám býti zcela nepochybné. Tolik však alespoň jest patrné, že zabavovací právo

policejní, jest-li v těchto přípravných opatřeních zahrnuto, vázáno jest podmínkami znamenajícími určitý způsob „nebezpečnosti v prodlení.“ Tyto všeobecné podmínky a toto obmezení platí patrně pro úřad bezpečnostní i tenkrát, když k nařízení státního zástupce koná přípravné vyhledávání; neboť § 88 odst. 3 neobsahuje v tomto směru nijakých ustanovení zvláštních.⁹⁾ Mimo tyto případy zákon jedná o zabavení jen ve spojitosti s předpisy o prohlédávání domu a osoby (§ 143). I tyto výkony smí nařizovati, pokud se týče předsebrání vůbec jen soudce pro vyšetřování příslušný (§ 139 odst. 1 a § 140 odst. 3). Jiným úředníkům soudním a úředníkům bezpečnostním dává § 141 odst. 1 takové právo jen při nebezpečnosti v prodlení, samým orgánům bezpečnostním pak týž § odst. 2 jen za podmínek zcela zvláštních, ještě přísnějších a to takových, že právě při tiskopisech jen v nejdřívších případech mohou se vyskytovat.¹⁰⁾ V policejním přípravném vyhledávání pak státní zástupce může dáti předsevzítí ohledání a prohlédávání domu úřadem bezpečnostním jen, když tu není soudní osoby k úřednímu jednání oprávněné a nastává potřeba, aby se jednalo neodkladně (§ 88 odst. 3 ř. tr.).

Žádné takové podmínky a žádného podobného obmezení však zákon neukládá úřadům bezpečnostním, pokud jde o prozatímné zabavení tiskopisů. Nelze tedy ani v tomto směru tvrditi, že by ustanovení o prozatímném zabavení byla tisku příznivější než příslušná obecná ustanovení řádu trestního.

⁹⁾ Nemůžeme tedy souhlasiti s tvrzením *Miříčkovým* str. 25, jest-li míněno v tom smyslu, že by policejní právo zabavovací tam, kde nevyžaduje se k němu prohlédávání domu, zcela beze všech obmezujících podmínek příslušelo úřadům bezpečnostním.

¹⁰⁾ K těmto podmínkám totiž náleží, že „byl na někoho vydán rozkaz „postavovací nebo zatýkácí, nebo že byl někdo přistižen při skutku, „veřejným honěním aneb obecným hlasem označen jeho podezřelý „z činu trestného, nebo byl přistižen v držení věcí, které k tomu ukazují, „že se takového činu účastnil.“ Také *Miříčka* str. 25 výslovně uznává, že v tomto směru prozatímné zabavení „vykazuje... úchytku od obecných ustanovení v neprospěch tisku.“ Ovšem dodává, že „nesluší, „hledíc ke pružnosti pojmu „nebezpečí v prodlení“, význam této úchytky „přečeňovati, zejména ano posouzení, zda tu takové nebezpečí jest, samým „příslušným úředníkům státního zastupitelství vztažně úřadu policejního „zústaveno býti musí.“

Vedle těchto úchylek od práva obecného, jejichžto nevýhodnost pro tisk jest samozřejmá, ostatní rozdíly, byť i jinak mu byly sebe příznivější, jsou malé váhy. Zejména to platí o požadavku soudního potvrzení, srovnáme-li jej, jak učiněno nahoře pod čís. 1., s obecnými předpisy §§ 139—141 tr. ř. a uvážíme-li zároveň důvod uvedený *Austerlitzem* a osvětlující jej s druhé stránky, pro tisk patrně méně příznivé. Z ostatních výhod napřed vypočtených, pokud nejsou vyváženy úchytkami dalšími tisku neprospěšnými, jež vytkli jsme pod č. 2. a 3., vynikající a zásadné důležitosti jest toliko stanovená zákonem povinnost státu, poskytnouti náhrady za neospravedlněné zabavení.

Jest však jednomyslně uznáváno, že způsobem provádění, jaký v praxi se vyvinul, výhoda tato pozbyla valně ceny a účinnosti.¹⁴⁾

Než, byť i tyto a snad i jiné výhody byly prakticky ceny mnohem větší, než tomu jest ve skutečnosti: za skutečné výhody bylo by lze je považovati jen za tou podmínkou, že by prozatímné zabavení mělo buď výhradně, aneb alespoň zároveň vedle svého zvláštního účelu repressivně-policejního též účel processní, jako ono obecné zabavení řádu trestního. Potom by arcit zabavení tiskopisů i k účelům processním mohlo se díti jen se všemi těmi kautelami a obmezeními, jež jsou nařízena pro zabavení prozatímné. Jestliže však tomu tak není — a viděli jsme, že není —, potom máme při tiskopisech stále ono zabavení dvojí: jedno podle všeobecných ustanovení řádu trestního a vedle toho zvláštní zabavení prozatímné. Toto druhé zabavení, byť i jinak bylo upraveno způsobem pro tisk sebe šetrnějším a opatřeno výhradami a zárukami sebe účinnějšími, jest přece jenom náda v k e m, kterýž nemaje místa v jiných věcech trestních představuje již sám o sobě nemalé zatížení v neprospěch tisku.

3. Podmínky prozatímného zabavení.

a) Při tiskových deliktech pořádkových.

I. Základnou podmínkou prozatímného zabavení podle § 487 odst. 1 jest čin trestný spáchaný buďsi přestoupením těch zvláštních předpisů, jimiž se upravuje vydávání a rozšiřování

tiskopisů, buďsi obsahem tiskopisu. Ani v jednom ani v druhém směru tato podmínka není vyjádřena v zákoně způsobem, který by vylučoval všelikou pochybnost o jejím smyslu a dosahu.

Značná jest nejprve různost mínění o tom, které tiskové delikty pořádkové náležejí k těm, jež podle zákona mohou dáti podnět k prozatímnému zabavení. *Liszt* L. B. str. 169 počítá sem bez výjimky všecka trestná přestoupení předpisů obsažených v zákoně tiskovém. *S. Mayer* v komentáru k ř. tr. III. § 487, č. 3 a *Mitterbacher* a *Neumayer*, komm. str. 938 citují při tom §§ 3, 9, 11, 17, 18, 21, 22, 23, 24 a 25 zák. tisk., podobně *Hrubý*, Právník 1890, str. 789, kterýž jen připojuje ještě § 12. Naproti tomu *Lienbacher*, II., str. 105 a *Ingwer* str. 28 vylučují §§ 17 a 18, *Austerlitz* str. 26 §§ 22 a 24, *Sládeček*, II., str. 486 — což však zdá se býti jen nedopatřením — nejmenuje § 21. Historická spojitost se zákony staršími zdála by se nasvědčovati tomu, že míněny jsou v s e c k y příslušné §§ zák. tisk. Patent z 13. března r. 1849 č. 164 ř. z. jmenoval výslovně jen čtyři §§ patentu tiskového, totiž §§ 4, 6, 7 a 14 obdobné s §§ 9, 11 a zrušeným nyní § 16 platného zák. tisk. Avšak § 501 ř. tr. z r. 1850 připojil k tomu ještě §§ 15—19 téhož patentu. Tiskový řád z r. 1852, § 25 ne cituje však již jednotlivých §§, nýbrž praví všeobecně: „Každý „tiskopis, který se vydává nešetříc ustanovení tohoto patentu.“ Vládní osnova z r. 1861, § 31 změnila to jen potud, že vedle vydávání vytkla také rozšiřování, na čemž přestal i § 6 zák. o řízení tisk. ze 17. prosince 1862, kterýž pojat jest doslovně i do § 487 nynějšího řádu trestního. Na druhé straně však není také bez důležitosti, že se v citovaných zákonech mluví o „v y d á v á n í a r o z š í ř o v á n í“ tiskopisů. Sluší připustiti, že to dokonce není označení, jež by vylučovalo všelikou pochybnost. Ale přece jen zdá se, jako by v tom byl obsažen pokyn, že zákon myslil jen na některé tiskové delikty pořádkové nezamýšleje tedy zahrnouti sem ty, při kterých nelze dopátrati se nijaké spojitosti s vydáváním nebo rozšiřováním tiskopisů. Myslíme proto, že ve shodě s touto myšlenkou můžeme sem počítati tyto §§ tisk. zákona:

§ 3 (povinnost oznámiti místnosti, kde zamýšlí někdo prodávati tiskopis vydaný vlastním nákladem);

§ 9 (povinná označení na tiskopise);

§ 11 (počaté vydávání tiskopisu periodického před projitím lhůty § 10 posl. odst. a neoznámení změn nastalých ve vydávání takového tiskopisu v zákonné lhůtě);

§ 17 (povinnost odváděti výtisky zkušební);

§ 23 (zákaz kolportáže);

§ 24 (rozšiřování tiskopisu zakázaného nebo zabaveného a znovuotiskování jeho obsahu);

§ 25 (další vydávání zastaveného tiskopisu periodického).

Naproti tomu můžeme z toho právem zajisté vyloučiti:

§ 18 (odvádění výtisků povinných);

§ 21 (nedůvodné zdráhání redaktorovo otisknouti v tiskopise periodickém zaslané opravy nebo úřední výnosy, nařízení a nálezy);

§ 22 (otištění takových spisů způsobem, který nevyhovuje zákonným náležitostem).

II. Novější zákony připouštějí sice prozatímné zabavení také jen při některých tiskových deliktech pořádkových, ale zároveň je při tom zcela určitě vypočítávají, tak že není třeba podobného dohadování jako podle našeho platného práva.

Tisku nejpriznivější jest právo francouzské, jehož čl. 49 dovoluje zabavit, a to jen po čtyřech výtiscích tiskopisu („spisu, časopisu nebo kresby“), toliko tenkrát, když bylo opominuto odevzdati povinné výtisky podle čl. 3 a 10.

Ani to však, jak jsme již ukázali v předcházejícím oddíle druhém (napřed str. 53), není prozatímným zabavením po způsobu práva našeho nebo německého, nýbrž zabavením podle obecného řádu trestního a děje se jen k účelům processním.

Německý zákon tiskový z r. 1874 dopouští v § 23 č. 1 zabavit tiskopis bez soudcovského nařízení jen: když takový tiskopis „nevyhovuje předpisům §§ 6 a 7 nebo se rozšiřuje proti předpisům § 14“. Z tiskových deliktů pořádkových německý zákon vybírá tedy jenom dva: opominuté připojení povinných označení na tiskopise (§§ 6 a 7) a rozšiřování zakázaného tiskopisu cizozemského.

Rovněž rakouské osnovy obmezují přípustnost prozatímného zabavení jen na některé určité vytčené delikty této

kategorie. Osn. vl. § 43 č. 1 vypočítává jich pět, osn. výb. § 40 č. 1 tři. Které delikty to jsou, o tom bude pojednáno v následující stati o „zabavení při t. z. deliktech pořádkových práva tiskového“.

b) Při tiskových deliktech obsahových.

I. Ježto platné právo rakouské nestanoví žádného obmezení co do tiskových deliktů obsahových, může zásadně každý takový delikt býti podnětem prozatímného zabavení. Za to připojuje § 487 odst. 1 zvláštní podmínku při prozatímném zabavení příslušejícím státnímu zástupci resp. úřadům bezpečnostním (proz. zabavení „policejní“). Tu nestačí prostě, že tiskopis má trestný obsah, nýbrž vyhledává se, aby stíhání jeho pro tento obsah jevílo se býti třeba „v prospěchu veřejném“. O smyslu tohoto dodatku vyskytly se pochybnosti. Většina spisovatelů srovnává se v tom, že dotčeným označením nebylo zamýšleno nic jiného než obmeziti zabavovací právo policejní na ty tiskové delikty obsahové, které jsou zároveň činy trestnými oficiálními. Tím vyjádřen zároveň rozdíl naproti témuž § 487 odst. 2, kdež zabavení „ve všech jiných případech“, t. j. při deliktech soukromožalobných, činí se závislým na návrhu soukromého žalobce. Tak pojímají věc zejména: *Glaser*, *Schriften* II. (2. vyd.), str. 386 (vzhledem k § 8 zák. o řízení ve věcech tiskových z r. 1862 přejatému do slova do § 487 tr. ř.); *S. Mayer*, *komm.* III., str. 732 č. 3, 743 č. 6, 744 č. 9 a 11; *Rulf*, *komm.* (2. vyd.), str. 489 č. 2; *Ullmann*, *L. B.* str. 855 a 856; *Liszt*, *L. B.* str. 170 (kterýž výslovně vylučuje z policejního zabavení delikty soukromožalobné); *Storch*, *Říz. tr. rak.* II., str. 657 pozn. 3; *Austerlitz* str. 21.

II. Nicméně i v literatuře i v praxi domohlo se uznání také mínění odchylné, odůvodněné zvláště obšírně a důmyslně *Hrubým*, *Právník* 1890, str. 573 dd., jemuž také přisvědčuje *Matyáš* též tam 1892, str. 578.¹⁾ Podle těchto spisovatelů není podmínkou

¹⁾ Spisovatel posléze zmíněný dovolává se pro toto mínění také *Lienbachera*, II., str. 1 a *Lisza*, *L. B.* str. 35 a 36. Oba tito spisovatelé však jenom tolik — a to zajisté zcela právem — prohlašují, že tiskovým zákonem nepozbyla platnosti ta zvláštní ustanovení starší, jimiž některé

zabavení pro obsah tiskopisu, že by tento obsah záležel v činu trestném oficiálním, ba ani, že by záležel v takovém činu trestném, k němuž se vůbec vztahuje působnost řádu trestního, t. j. zločinu, přečinu nebo přestupku po rozumu obecného práva a řádu trestního. Pokládají zabavení podle § 478 odst. 1 za možné, i když obsah ten nezahrnuje v sobě ani nijakého činu trestného, nebo jen delikt policejní, administrativní, důchodkový atd., jakmile jen lze stíhání odůvodniti „veřejným prospěchem“. Důsledně pak připouštějí toto zabavení i při deliktech soukromožalobných.

Než, proti tomu výkladu mluví zřejmě nejprve důvody historické. Již první, ve skutečnou platnost arci nevstoupivší, náš zákon tiskový (proz. nař. z 31. břez. 1848) připouští v § 42 lit. b) prozatímné policejní zabavení, „wenn durch den Inhalt „der Schrift, mit deren Ausgabe bereits begonnen worden ist, „eine von Amtswegen zu verfolgende strafbare Handlung begangen wurde“. Následující pak tiskový zákon daný min. nařízením z 18. května 1848 č. 1151 sb. z. s. užívá v § 5 lit. b) slov: „wenn der Inhalt einer Druckschrift... eine solche Übertretung begründet, welche im „öffentlichen Interesse von Amtswegen verfolgt werden kann,“ kteréhož obratu přidržuje se také § 5 lit. b) cís. pat. z 31. března 1849, č. 164 ř. z. („deren Inhalt eine Übertretung begründet, die im öffentlichen Interesse „verfolgt werden kann“). K tomu pojí se ustanovení § 6 obsažené již v obou zákonech předcházejících a týkající se deliktů soukromožalobných: „In allen anderen Fällen kann „der Beschlag nur von dem Gerichte über eine Klage und den „darin gestellten Antrag des Staatsanwaltes oder eines Privat-

skutky byly prohlášeny za trestné, jako § 11 cís. nař. z 20. dubna 1854 (demonstrativní jednání proti vládě) a (Lienbacher také) § 1339 všeob. obč. zák. (ubližení na cti). Liszt k tomu dodává, a v tom arci již sotva mu lze přisvědčiti, že výhradně příslušnými pro tyto činy, jestliže byly spáchány obsahem tiskopisu, stávají se soudy trestní. (Proti tomu právem Pražák, Rak. právo ústavní III. 2. vyd. 1902, str. 132.) Ani Lienbacher ani Liszt však netvrdí, že by také zabavení pro tyto delikty bylo možné, jakkoli příznáváme, že by alespoň u Liszta takové mínění bylo důsledné. — S výkladem mnou l. c. podaným shoduje se také Sládeček II., str. 487 pozn. 2.

„anklägers angeordnet werden“.²⁾ Totéž ustanovení pojato bylo co do hlavní věci do ř. tr. z r. 1850, §§ 501 a 502. Tiskový řád z r. 1852 vrátil se zase k označení staršímu, mluvě v § 25 o tiskopisu, jehož obsah „eine von Amtswegen zu „verfolgende strafbare Handlung begründet,“ podobně jako — ve formě arci poněkud pozměněné — § 31 vl. osn. z r. 1862 („welche ihres Inhaltes wegen von Amtswegen zu verfolgen ist.“ U Lienbachera I., str. 196). Z důvodů blíže neobjasněných však výbor sněmovny poslanecké zvolil stylisací prostředkující mezi tímto návrhem vládním a zmíněnými zákony z let 1848—1850 a navrhl v § 7 slova: „welche ihres Inhaltes wegen im öffentlichen Interesse zu verfolgen sind.“ Tato stylisace byla také skutečně pojata do § 6 zák. o řízení tiskovém, odkudž dostala se i do § 487 nynějšího řádu trestního.

Vidíme tedy, že slova zákonů neustále se střídají, že jednou se mluví o činech trestných (obsahových), jež „sluší stíhati z úřední povinnosti.“ nebo „v prospěchu veřejném z úřední povinnosti,“ podruhé, zdánlivě arci všeobecněji a neurčitěji, o obsahu, pro něž sluší tiskopis „stíhati v prospěchu veřejném.“ Materiále dotčených zákonů nepodávají nám ničeho, z čeho bychom mohli souditi, jaké byly zákonodárné důvody tohoto kolísání. Že však co do rozsahů činů trestných obojímu znění příkládán byl povždy týž smysl, pokládáme za nepochybné. Můžeme se tu dovolati auktority Würthovy. Ten na str. 745 svého komentáru opatřuje slova § 501: „přestupek, jenž může býti stíhán v prospěchu veřejném,“ poznámkou: „V protivě k těm přečinům tiskovým, kteréž lze vyšetřovati a trestati jen k žádosti uraženého.“ V žádném období zákonodárného jednání pak nevyšlo nic na jevo, čím by platnost tohoto výkladu Würthova byla popřena nebo v pochybnost uvedena.

²⁾ Že se jmenuje také státní zástupce, to neznamená, že by tu zákon myslil také na delikty oficiální, nýbrž vysvětluje se tím, že podle § 11 odst. 2 téhož zák. stíhání deliktů soukromožalobných dalo se sice také státním zástupcem, avšak „jen k žádosti uraženého“.

III. Jako další oporu tohoto mínění lze uvést, že i samo řízení zabavovací jest upraveno jak v zákoně z r. 1862, tak i v nynějším ř. tr. způsobem, který teprve při tomto výkladu dochází uspokojivého vysvětlení. Platí to zvláště o soudním potvrzování provedeného zabavení. I kdybychom prozatím chtěli připustiti, že by byl zákon chtěl uložití soudu, aby při tomto potvrzování zkoumal, zdaž zabavení jest odůvodněno oním veřejným prospěchem, přece nemůžeme sobě tento veřejný prospěch mysliti zcela odloučený od činu trestného. Má-li soudní potvrzování vůbec míti rozumný účel, musí dojísta vztahovati se vždy alespoň k otázce, zda tiskopisem byl či nebyl spáchán čin trestný. Tu pak jest nejprve patrné, že tento čin trestný musí náležeti v obor těch, k nimž vztahuje se vůbec působnost řádu trestního (čl. I. úv. zák. k ř. tr.), a že tedy všeliké jiné činy trestné, jako jsou delikty policejní, administrativní, důchodkové a pod., jsou z toho naprosto vyloučeny. To vyplývá již z toho, že co do příslušnosti věcné § 488 odst. 1 odkazuje k § 485, podle něhož rozdělena jest tato příslušnost mezi sborové soudy první instance a soudy okresní v sídle jejich zřízené tak, že oněm přísluší ve věcech tiskových řízení o zločinech a přečinech, těmto o přestupcích. Tímto označením nemohou býti míněny jiné činy trestné, než ty, které má na mysli i citovaný čl. I. úv. zák. k ř. tr. Jakmile by se tedy zabavení nestalo pro nějaký takový čin trestný, nebylo by ani žádného soudu trestního věcně příslušného pro jeho potvrzení.³⁾

³⁾ Opačného mínění zastává se nejdůrazněji *Hrubý*, Právník, 1890, I. c., jemuž podmínkou zabavení není obsah trestný, nýbrž jen „obsah blaho veřejné vůbec ohrožující a prospěchu občanské společnosti nebezpečný“ (str. 790, 792, 794, 839 a j.). Proto vykládá, že soud trestní, jemuž přísluší zabavení potvrditi, toliko „přezkoumá, zdali toto policejně praeventivní opatření jako takové zákonem jest odůvodněno...“ (str. 538), t. j. „zdali obsah blaho veřejné... ohrožuje“ (str. 847), kdyby soud pouštěl se v rozhodování otázky, zda obsah tiskopisu zavírá v sobě čin trestný, byl prý „by to patrný praejudic pro nález objektivní, o nějž „teprv v 8 dnech po potvrzení zabavení žádati lze; ba byl by to už „objektivní nález (alespoň po stránce deklaratorní), neboť další „část nálezu, že se tiskopis zapovídá atd., jest jen trestní sankcí, již soud „z povinnosti úřadu jako zákonný následek odsouzení vyřknouti má.“ Všecky tyto námitky však pozbývají váhy, povážíme-li že na př. i v právu

Ale způsob, jak upraveno jest toto řízení, dosvědčuje nade vše jasněji ještě jednu věc. A to jest, že podnětem prozatímného zabavení podle § 487 odst. 1 nemůže býti než čin trestný oficiální. Ukládá § 490 ř. tr. státnímu zástupci povinnost, aby do osmi dnů po soudním potvrzení učinil, čeho třeba k zavedení (pravidelného) řízení trestního. Smysl toho není, že by bylo prostě dáno na vůli státnímu zástupci, zda chce či nechce zachovati se podle této povinnosti nemaje se obávati leda toho, že zabavení jinak pomine. Nikoli, povinnost ukládá se tu státnímu zástupci kategoricky, a stanoví-li se jako účinek jejího nesplnění, že zabavení pomíjí, není tím řečeno, že by státní zástupce měl míti na vybranou: buď si povinnost splniti, a nebo způsobiti dotčený účinek. Ukládá-li zákon orgánu svému nějakou povinnost, potom zajisté předpokládá, že tento orgán má alespoň in abstracto, t. j. nehledíc k překážkám faktickým nebo právním in concreto, možnost jí vyhověti. Nemohl tedy ani řád trestní ukládati státnímu zástupci povinnosti k iniciativě řádného řízení trestního leč pro takové skutky, v příčině kterých tato iniciativa vůbec jest vyhrazena státnímu zástupci, t. j. pro delikty oficiální. Tím jest tedy řečeno, že tato povinnost a tedy ani zabavovací právo podle § 487 odst. 1 nevztahují se:

- a) k takovým skutkům, které nejsou činy trestnými podle čl. I. úv. zák. k ř. tr., jako delikty policejní, důchodkové a pod.; ani
- b) k takovým, jež nejsou delikty oficiálními.

německém děje se soudní potvrzování (nesoudcovského) zabavení (§ 24 tisk. z. něm.), a že rovněž i tam žalobce má povinnost navrhnouti potom v určité lhůtě zavedení řízení trestního „ve věci hlavní“ (§ 26), t. j. podle okolností i řízení objektivního (sr. *Liszt* R. P. R. § 36, V.). A přece tiskový zákon německý vypočítává výslovně určité činy trestné jakožto podmínku (nesoudcovského) zabavení, ku kteréžto podmínce tedy zcela nepochybně musí se vztahovati soudní zkoumání. To platí také o rakouských osnovách. De lege lata zdá se nám odporovati výkladu *Hrubého* i to, že dává se jim potvrzovacímu právu soudcovskému docela jiný obsah a účel podle toho, zda jde o tiskový delikt obsahový či pořádkový. Při těchto není podmínkou zabavení „veřejný prospěch“, pročež ani nelze pochybovati, že soudní zkoumání může se vztahovati jen k tomu, zda takový delikt byl spáchán.

IV. Tím vším není však míněno, že by slova „v e v e ř e j n é m p r o s p ě c h u“ v § 487 odst. 1 ř. tr. neměla vůbec zvláštního svého smyslu. Naše námitky čelí jen proti mínění, že by dotčenými slovy dávalo se státnímu zastupitelstvu a policii právo zabavovací pro jakékoli jiné skutky, než takové, které jsou delikty oficiálními vedle obecného řádu trestního. Jestliže však zákonodárce po různých stylistických změnách v zákonech a zákonodárných návrzích na konec rozhodl se pro ponechání těchto slov, kdežto všude jinde k označení deliktů oficiálních užívá důsledně označení zcela nepochybných, jako: „činy trestné, které sluší stíhati z úřední povinnosti,“ nebo „činy trestné, které se nemají stíhati (vyšetřovati a trestati) jen k žádosti toho, jehož se týče“ nebo „toho, komu jimi bylo ublíženo,“ a pod. (sr. §§ 34 odst. 1; 84 odst. 1; 86 a j.): nelze než souditi, že nestalo se zcela bez příčiny, když právě na tomto místě zvolil rčení odlišné. Povšimneme-li pak si ještě, že celé toto ustanovení jest stylisováno fakultativně (slova: „k ö n n e n . . . mit Beschlag belegt werden“), neuchýlíme se asi od pravdy soudíce, že zákon chtěl uložiti dotčeným úřadům povinnost, aby zároveň také uvažovaly, zda prospěch veřejný takového opatření vyhledává. To znamená, že chtěl pro ně stanoviti úchylku od platné jinak zásady legality ve prospěch zásady opportunity.⁴⁾

Není tedy v těchto slovích obsaženo nijaké rozšíření práva zabavovacího co do rozsahu deliktů, pro něž prozatímné zabavení podle § 487 odst. 1 se připouští. Spíše naopak sluší v tom spatřovati jeho o b m e z e n í v tom smyslu, že k oné první podmínce připojuje se p o d m í n k a d a l š í ukládající dotčeným orgánům povinnost, aby při rozhodování svém byli dbalí také veřejného prospěchu. Kdežto však na soudu jest, aby zkoumal, než zabavení potvrdí, zdaž ona prvá z obou podmínek — tiskový delikt obsahový — skutečně nastala, co do této podmínky mu nepřisluší právo podobného zkoumání; neboť státní zástupce

⁴⁾ Sr. *moje* Říz. tr. rak., II., str. 658. V témže smyslu vykládají: *O. Fr. (Friedmann)*, Ger. Ztg., 1888, č. 8 a *Sládeček* II., str. 487 a 488. Táž otázka vyskytuje se i při řízení objektivním podle § 493, o čemž viz rovněž *moje* Říz. tr. rak., II., str. 671 a 672, zvláště pozn. 5 a 6 a literaturu tam uvedenou, k tomu pak ještě *Austerlitz*, Pressfreiheit und Pressrecht, str. 22 a 23.

odpovídá jenom svým představeným z toho, kterak plní povinnosti, jež mu ukládá zásada legality, a kterak užívá práv, jichž mu poskytuje zásada opportunity. Poněvadž pak také na něm jest, aby pro zabavení, jež úřad bezpečnosti, předsevzal sám od sebe, buď vymáhal soudní potvrzení nebo nařídil, aby zabavení bylo zrušeno, vztahuje se tato jeho odpovědnost v tomto směru i k působnosti policie. Jakákoli kontrola se strany soudu jest tedy po této stránce naprosto nepřijatelná.⁵⁾

V. O právu německém i rakouských osnovách bylo již poznamenáno (napřed str. 50—52), že z počtu všech možných tiskových deliktů obsahových vybírají jen několik, při kterých prozatímné zabavení prohlašují za přípustné. Rovněž bylo již vytčeno, že jsou to vesměs delikty oficiální (v. napřed str. 116). Ani zákon německý ani rakouské osnovy nepřipojují podmínky záležející v tom, že stíhání to jeví se býti potřebným „v prospěchu veřejném“. Za to při jednom z těchto činů — vyzývání k činům trestným (německé právo také při vyzývání k násilnostem) — zabavení (nesoudcovské) činí se závislým ještě na zvláštní podmínce další. Vyhledává se totiž, aby tu bylo naléhavé nebezpečství, že by jinak čin trestný byl spáchán.

V literatuře i v judikatuře německé uznává se, že o tom, zda takové nebezpečství nastalo v případě konkrétním, rozhodovati přísluší státnímu zastupitelství nebo úřadu bezpečnostnímu podle vlastního uvážení.⁶⁾ Ti spisovatelé, kteří se o věci vůbec prohlašují, uznávají arci také, že soud, který zabavení potvrzuje, má při tom také uvažovati, zda tato podmínka prozatímného zabavení byla splněna (*Schwarze-Appelius, Delius, Koller, Kayser*).

⁵⁾ Totéž vyjadřuje *Glaser* ve svém dříve citovaném posudku slovy: „... Es handelt sich um eine ihrer Natur nach polizeiliche Massregel, „über deren Notwendigkeit die Administration, „über deren Berechtigung das Gericht zu entscheiden hat...“ (Ger. Ztg. 1865, č. 30, příloha str. 8 a Sebr. sp. 2. vyd., I., str. 366). V témže smyslu prohlašuje se vzhledem k řízení objektivnímu *Lammasch*, Ger. Ztg. 1887, č. 51.

⁶⁾ Sr. *Berner* str. 307 a 308, *Schwarze-Appelius* str. 227, *Koller* str. 213, *Delius* str. 95, *Kayser*, str. 625.

c) Při „zakázaném uveřejňování“.

I. V doktríně i v praxi stala se pochybnou otázka, zda delikt záležející v tom, že tiskopisem byl uveřejněn obsah některých spisů úředních vztahujících se k nedokončenému posud řízení trestnímu, nebo některé zprávy a posudky, jež tímto způsobem uveřejňovati jest zakázáno, má se pokládati za tiskový delikt obsahový či pořádkový. Jsou to přečiny vyloučené v zákoně ze 17. prosince 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863, čl. VII. (když se tiskem uveřejní spis obžalovací dříve, než obžaloba byla přednesena ve hlavním přelíčení; nebo obsah listin průvodních ke spisům připojených nebo výpovědí obviněných, svědků nebo znalců dříve, než bylo ukončeno vyšetřování a než jich bylo užito ve hlavním přelíčení), VIII. (když se za příčinou neukončeného posud řízení trestního v tiskopisech uvažuje o moci průvodů, vyslovují se domněnky o tom, jak se jednání skončí, nebo překrucují se výsledky řízení, tak že by to mohlo míti na veřejné mínění účinek výrok soudu předstihující) a IX. (když se v tiskopisech uveřejňují zprávy o plánu a směru vojenských operací císařského vojska nebo císařského loďstva, o pohybu, síle a postavení vojsk a lodí, o tom, v jakém stavu jsou opevnění, konečně o tom, kde se chovají nebo jak se dopravují potřeby válečné — vše to však jen, bylo-li lze poznati z povahy zprávy nebo z okolností, že tím může v nebezpečení býti uveden prospěch státu, anebo bylo-li zvláště zakázáno takové věci oznamovati, ač neshledá-li se v tom čin trestnější). Tiskový zákon německý obsahuje ustanovení obdobné citovanému článku VII. v § 17, článku IX. pak v § 15.

Jest patrné, že otázka, zda máme tu činiti s delikty obsahovými či pořádkovými, jest v nejednom směru důležitou. Závisí na tom, jak správně vykládá *Miricka* str. 109 a 110, i rozhodnutí otázky další, zda příslušnými jsou pro ně soudy porotní či sborové soudy první instance; zda jest možno pro ně zakázati další rozšiřování tiskopisů a naříditi, aby tiskopis byl zničen a aby bylo zmařeno zařízení sazby způsobilé k jeho rozmnožování, ploten, forem, kamenů atd. (§§ 36 a 37 zák. tisk.), rovněž otázka, zda vzhledem k nim jest možný přestupek zanedbání povinné péče.

Také otázka pro nás nejdůležitější s tím jest ve spojení, totiž otázka, zda tyto delikty mohou býti zákonným podnětem

prozatímného zabavení. Právnem *Miricka* str. 110 a 111 usuzuje, že to možné není, pokládáme-li je za delikty pořádkové, ježto § 487 odst. 1 ř. tr. mluví jen o těch předpisech upravujících vydávání a rozšiřování tiskopisů, jež obsaženy jsou v zákoně tiskovém.⁷⁾ Mimo to však soudíme, že, kdybychom i chtěli počítati zmíněné přečiny k tiskovým deliktům pořádkovým, sotva bychom mohli připustiti, že se jimi porušují předpisy o „vydávání a rozšiřování tiskopisů“.

II. V literatuře německé většina spisovatelů počítá delikty §§ 15 a 17 zák. tisk. k obsahovým.⁸⁾ V tom smyslu prohlašují se zejména: *Marquardsen*, str. 167 a 228, *Löning*, Die strafrechtl. Haftung des verantw. Redacteurs, str. 104 *Schwarze-Appelius* str. 107 a 135, *Koller* str. 119 a 131, v. *Liszt*, R. P. R. § 40, IV. 2, *Wahl*, Die strafrechtliche Haftung des verantwortlichen Redakteurs, 1904, str. 4 a 5. Odchylného mínění jsou: *Galli*, Archiv für Strafr. 52 (1905), str. 161 a 162, kterýž uznává sice přestupek § 15 za delikt obsahový, nikoli však (str. 168 a *Deutsche Jur. Ztg.* 1903, str. 531), § 17 (podobně *Delius* str. 70), *Kayser* str. 623, jenž prohlašuje se o deliktu § 15, že trestnost jeho zakládá se „jak v jednání proti příkazu, tak i v povaze obsahu samého“.

Nejurčitěji však zastupuje mínění opačné *Kloppel*, kterýž delikt § 15 (a 16) a to bezvýjimečně prohlašuje za tiskový delikt pořádkový. Základný svůj názor o tom vyjadřuje na str. 309 takto: „Da es keinen Gedanken giebt, der nur durch Ver-„öffentlichung einer Druckschrift öffentlich geäußert werden

⁷⁾ Tím nechceme říci, že by takový předpis nemohl býti obsažen i v zákoně jiném, nějaké novelle zákon tiskový doplňující. Avšak mohl by to býti přece jen zákon vydaný teprve po řadě tr. z r. 1873, neboť, mluví-li § 487 odst. 1 ř. tr. jen o předpisech zákona tiskového o vydávání a rozšiřování tiskopisů, lze to vysvětliti jen dvojím způsobem: buďsi skutečně zamýšlel vyloučiti všeliké takové předpisy obsažené v tehda již existujících zákonech jiných; anebo nepočítal jich ku předpisům upravujícím „vydávání a rozšiřování tiskopisů“.

⁸⁾ Podobně také přečin § 16: v tiskopisech uveřejněná vyzývání k úhradě trestů peněžitých a nákladů řízení uložených pro čin trestný a takto uveřejněná potvrzení o přijetí příspěvků k takovým účelům zaplacených.

„könnte, so hat jedes Pressvergehen notwendig sein nur durch „die Begehungsweise von ihm unterschiedenes Gegenbild, mit „welchem es regelmässig zur einer Strafbestimmung zusammen- „gefasst wird. Dies ist so sehr in der Sache begründet, dass „eine Strafbestimmung, welche die Ver- „öffentlichung eines Gedankeninhaltes nur „trifft, soferne sie durch die Presse ge- „schehen ist, eben dadurch einen polizeili- „chen Charakter annimmt (wie bei den §§ 15, 16, „R. Pr. G. . . .““

Avšak této argumentaci nedostává se přesvědčivosti. Nelze připustiti, že by prostým obmezením trestnosti na projev tiskem učiněný z deliktu obsahového stal se tiskový delikt pořádkový. Jest to asi podobná argumentace, jako ta, již užívá kassační soud pro svoje mínění, že přečiny čl. VII. a VIII. cit. zák. z r. 1862 jsou delikty pořádkovými, nikoli obsahovými. Jestli kassačnímu soudu hlavním důvodem toho, že tyto přečiny mohou toliko tiskem býti spáchány, a že tedy trestným při nich není obsah projevu, nýbrž jeho uveřejnění tiskem. Tento důvod však vyvrací *Miřička* str. 107 namítaje proti němu zcela správně nejprve, že by potom z těchto přečinů staly se ihned delikty obsahové, jakmile by zákonodárci uzdalo se rozšířiti trestnost takového projevu i na případy, kde stal se jiným způsobem než tiskem; opačně zase pak, že by delikty nepochybně obsahové, jako velezrada, urážka veličenstva a pod., staly se ihned delikty pořádkovými, jakmile by trestnost jejich byla obmezena na projevy učiněné tiskem.

Ovšem nemůžeme také přikloniti se k rozřešení, k němuž dospívá *Miřička* sám, kterýž, str. 95, zůstává úplně libovůli zákonodárcově, jak by slušelo vytýčiti hranici mezi tiskovými delikty obsahovými a pořádkovými. Tím, že zákonodárci některý delikt pojmově obsahový zařadí do kapitoly „obsahující předpisy na udržení pořádku ve věcech tiskových,“ prohlašuje prý je „autoritativně za delikty pořádkové.“ Myslíme, že této moci zákonodárci nemá. Či máme do opravdy věřiti, že by prostým zařazením do příslušného oddílu zákona tiskového ze zločinů velezrady, rušení veřejného pokoje, urážky veličenstva, nebo z přečinů pobuřování, vyzývání k nepřátelství nebo k činům

nemravným nebo nezákonným, nebo z urážek na cti atd. mohly se touto manipulací státi tiskové delikty pořádkové?

III. Vybočujeme tím sice z mezí úkolu touto prací sobě vytčeného, ale přece také nemůžeme se úplně vyhnouti otázce zásadné o tom, jak určití pojem deliktu tiskového a jak určití hranici mezi oběma jeho způsoby: tiskovým deliktem obsahovým a pořádkovým.

Tímto úkolem zabývá se také poslední obsažný spis *Miřičkův*, *Delikty tiskové ve vědě, zákonodárství a judikatuře* (Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1908). Srovnáváme se s ním v tom, že z pokusů, jež byly podniknuty k tomu konci, aby delikt tiskový mohl již pojmově býti rozlišen od deliktův obecného práva trestního (*Glaser, Liszt, Buri, Jaques, Loening, Oetker* atd.), žádný nelze pokládati za zdařilý. Po našem soudě nezbývá tedy, než z a s a d n ě uznati, že k a ž d ý skutek, který má náležitosti činu trestného po rozumu obecného práva trestního, nabývá pojmově povahy deliktu tiskového, jakmile byl spáchán obsahem tiskopisu. Jedinou vlastností, která jej činí k tomu přirozeně způsobitelným, jest, že záleží v nějakém projevu myšlenkovém.⁹⁾

⁹⁾ Ve směru negativním jest. arci ještě třeba užšího vymezení podle povahy jednotlivého deliktu. Zejména nelze ani pojmově počítati k deliktům tiskovým (obsahovým):

1. *Falšování veřejných úvěrních papírů*, jež dále se tiskem. Nejen že myšlenkový obsah skládající text na př. bankovky, státní obligace atd. není sám o sobě trestný, nýbrž ani jakýkoli způsob jeho uveřejnění není trestným. Proto dotčený zločin nemůže býti spáchán tím, že se tento text otiskne na př. v časopise nebo v knize nějaké. Teprve když by otisknutí stalo se na papíru, který formátem, barvou, kresbou, zkrátkou vši svojí úpravou má podobu bankovky, státní obligace atd., mohlo by býti řeči o tomto zločinu. I potom však obsah tohoto textu tou měrou stává se nedůležitým, že více než na jeho věrnosti záleží na formálním jeho uspořádání, na př. co do způsobu a velikosti typů, úpravy rádek a pod. Zkrátka, onen slovný obsah má tu jen důležitost jako část té formální úpravy papírů, která teprv ve spojení se všemi ostatními náležitostmi mu dodává vnější podoby veřejného papíru úvěrního.

2. *Patisk*. Trestnost tohoto deliktu nezakládá se ani v obsahu toho, co bylo uveřejněno, ani v tom, že tento obsah byl (tiskem) uveřejněn. Důkazem toho jest, že trestným není k a ž d ě uveřejnění tiskem, nýbrž

Tento výsledek sluší přijmouti i *de lege lata*, jestliže zákonodárství nestanoví nijakých obmezení. Proto podle našeho práva, v němž takových obmezení není, pokládáme za delikty tiskové na př. i podvod a vydírání, jestliže byly spáchány obsahem tiskopisu. *De lege ferenda* však uznáváme s *Mířičkou*, že zákonodárce má možnost vybrati ze všech těchto pojmově možných deliktů tiskových ty, s nimiž podle práva pozitivního má býti nakládáno jako s delikty tiskovými („*methoda enumerativa*“), t. j. jež mají býti podřízeny zvláštním ustanovením práva tiskového, jako jsou na př. o tiskové odpovědnosti, o promlčení, o řízení ve věcech tiskových a pod. Na věci se nic nemění, vidí-li se zákonodárci snad z důvodů prospěšnosti obmeziti vůbec trestnost některého projevu jen na ty případy, kdy byl spáchán tiskem, či chce-li jej zároveň prohlásiti za trestný jako delikt netiskový, totiž když stal se jinak než tiskem. I v onom prvém případě máme činiti se skutkem, který jest trestným ve smyslu obecného práva trestního, byť i trestnost jeho byla prohlášena v zákoně speciálním, třeba snad i samém zákoně tiskovém.

Tiskové delikty pořádkové záležejí v přestoupení zvláštních předpisů rázu policejního, jimiž se buď nařizují některé náležitosti tiskopisů nebo se ukládají některým osobám zvláštní povinnosti vzhledem k vydávání nebo rozšiřování nebo vzhledem k obsahu tiskopisů. Tyto pořádkové předpisy mohou se tedy týkati i obsahu tiskopisu, a pokud tomu tedy tak jest, může ovšem i tiskový delikt pořádkový býti spáchán obsahem tiskopisu. Tak jest tomu nejprve při nařízení § 9, že na tiskopise má býti označeno místo tisku, jméno (firma) tiskaře a nakladatele (nebo vydavatele) a při tiskopisech periodických také odpovědného redaktora. Tu nařízen jest tedy pro tiskopisy určitý povinný obsah, a čin trestný může býti spáchán nejen tím, že bylo opo-

jen takové, jež stalo se s porušením práva auktorského. Uveřejnění obsahu tiskem jest tedy i tu důležitosti podřízené, představující jen formu, kterou bylo porušeno cizí právo auktorské.

3. Některé tiskové delikty pořádkové, jako křivá označení těch skutečností, jež příkázáno jest vytknouti, a to ovšem pravdivě, na tiskopise (§ 9), nebo přestoupení zákazu glossování při opravách a úředních výnosech (§ 22). O tom viz dále v textu.

minuto tato označení na tiskopise připojiti, nýbrž i tím, že tam byla vědomě uvedena označení křivá, s pravdou se nesrovnávající. Alespoň v tomto druhém případě čin trestný byl spáchán obsahem tiskopisu. Ale k deliktům tiskovým nebudeme ho ani pojmově počítati. Jdeť při něm sice o obsah tiskopisu, ale o takový, který jest ve věcné spojitosti s pořádkovými předpisy práva tiskového. I tu platí, že tímto obsahem nemůže býti čin trestný spáchán. Kdyby časopis *A* přinesl vědomě nepravdivou zprávu, že tiskařem, nakladatelem nebo odpovědným redaktorem časopisu *B* jest osoba *X*, není to samo o sobě nic trestného. Ba ani ne, kdyby časopis *B* sám, na př. v rubrice „denních zpráv“ něco takového oznámil. Jinak kdyby na př. na místě, kde včera ještě tato označení byla správně připojena, dnes místo toho byla vytištěna označení vědomě křivá, mohli bychom v tom spatřovati tento čin trestný. Tím jest nejzjevněji dokázáno, že tu jde jen o porušení pořádkových předpisů práva tiskového.

Podobně jest tomu při přestupku zakázaného glossování podle § 22 z. tisk. Ačkoliv glossy bez myšlenkového obsahu nelze sobě představit, přece obsahem glossy samým nebo jeho uveřejněním nepáše se žádný čin trestný. To viděti z toho, že nejen jiný časopis nedopouští se ničeho trestného, uveřejnil-li obsah glossy nýbrž ani ten časopis sám, jemuž platí zákaz § 22, jestliže jej uveřejnil na př. teprve v následujícím nebo některém pozdějším čísle. Proto lze v takovém glossování spatřovati jen porušení předpisů týkajících se formálních náležitostí opravy a tedy jen tiskový delikt pořádkový, nikoliv obsahový.

Podle našeho mínění tedy zákonodárce nemá moci činiti libovolně z deliktu obsahového delikt pořádkový, a dokonce již nemůže tohoto účinku dosahovati prostým systematickým vřaděním některého ustanovení trestního do oddílu obsahujícího předpisy pořádkové práva tiskového. Tiskovým deliktem pořádkovým může býti jen čin trestný záležející v přestoupení těchto zvláštních předpisů pořádkových, avšak nehledíc k tomu, zda k podstatě jeho náleží nějaký obsah tiskopisu čili nic.

IV. Zjednavše si takto potřebný podklad pro svůj úkol můžeme přistoupiti k řešení otázky nahoře položené. Právo

tiskové neobsahuje žádného předpisu pořádkového, jehož porušení by obsahovaly, anebo s nimiž by alespoň nějak věcně souvisely přečiny, o něž jde. Uveřejněním dotčených zpráv, úvah a posudků atd., aťsi se stalo v jakémkoli tiskopise, páše se tento čin trestný, čímž nejlépe se dokumentuje, že moment trestnosti zakládá se tu v samém uveřejnění tohoto obsahu, třebaš tato trestnost byla zároveň obmezena na uveřejnění, jež stalo se tiskem.¹⁰⁾ Systematickému zařadění příslušných u stanovení nemůžeme při tom přičítati váhy. Proto posuzujeme týmže způsobem i obdobné delikty práva německého, jakkoli tiskový zákon německý zařadil příslušné §§ 15 a 17 do kapitoly nadepsané „Pořádek tisku“. Jak jsme také již viděli (sr. nahoře str. 137), doktríně německé toto zařadění nevadilo, aby nicméně převážnou svojí většinou neuznávala tyto delikty za tiskové delikty obsahové.

Pro právo rakouské nasvědčují našemu mínění také ještě důvody historické. Podle vládního návrhu z r. 1861 příslušná ustanovení měla býti pojata do samého zákona tiskového (§§ 21—23), ale do oddílu třetího, t. j. mezi ustanovení o činech trestných páchaných „obsahem tiskopisu“. Tiskový výbor sněmovny poslanecké však je odkázal do zákona zvláštního, což také, jak známo, došlo konečného schválení všech činitelů zákonodárných. Zpravodaj výboru *Herbst* prohlásil také výslovně v plenární schůzi sněmovní, že tato ustanovení náležejí právě tak do (obecného) zákona trestního, „wie z. B. „die Frage, wann ist der Tatbestand des Verbrechens des Hochverrates oder der Störung der öffentlichen Ruhe, oder wann ist der Tatbestand des Vergehens der Aufwiegelung oder der „Ehrenbeleidigung vorhanden.“¹¹⁾

Důslednost vede nás k tomu, že týmže způsobem jako uvedené přečiny posuzujeme i přečin § 24 z. tisk., pokud záleží v tom,

¹⁰⁾ Opačné mínění opírající se právě o tuto okolnost, že totiž trestným není obsah uveřejnění, nýbrž samo uveřejnění, jež stalo se tiskem, přijato jest v nálezech soudu kassačního z 26. ledna a 16. února 1894, 6. listop. 1896, 3. ledna 1897 a 30. října 1900, č. sb. 1742, 1763, 2034, 2073 a 2521). Sr. proti tomu *Mírčka*, str. 104—112.

¹¹⁾ Stenogr. Prot. des Abgeordn. H. des Reichsr. 1861, str. 1958.

že byl tiskem uveřejněn obsah tiskopisu zakázaného nebo zabaveného. Některé okolnosti zdály by se sice nasvědčovati tomu, že tu jde o tiskový delikt pořádkový. Nejprve umístění v oddíle obsahujícím předpisy pořádkové práva tiskového. (Podobně § 23 rak. osn., jinak však již § 28 tisk. z. něm. umístěný ve zvláštním oddíle VI. nadepsaném „Zabavení“.)¹²⁾ Potom stylistické sloučení s deliktem nepochybně pořádkovým záležejícím v rozšiřování takového tiskopisu. Avšak se svého zásadného stanoviska nemůžeme těmto momentům přiznati váhy rozhodující. Podstata činu trestného záleží i tu, právě jako při přečinech dříve zmíněných, v tom, že se něco proti zákazu tiskem uveřejňuje. Zdaž obsah toho, co se uveřejňuje, jest vzat na př. ze spisu obžalovacího, či ze zabaveného tiskopisu, nemůže v tomto směru činiti žádného rozdílu.

V. Německý zákon tiskový i osnova zvolily zcela správnou cestu, obsahující ustanovení, jež zakládá se v názoru, že nemůže sice býti úkolem zákonodárcovým, aby řešil takové ryze theoretické spory, že však jest žádoucí, aby zabránil praktickým důslednostem, jež by z nich pro užívání zákona mohly vzcházeti. Proto nenalzáme ani v dotčeném zákoně ani v osnově ustanovení, kterým by tyto delikty výslovně byly přičítány k té neb oné z obou kategorií deliktů tiskových. Avšak vedle určitých deliktů toho i onoho druhu jmenují se zvláště i ony mezi těmi, pro něž dovoluje se tiskopis prozatímně zabavovati. Nastává tato možnost podle § 23 č. 2 zák. německého, „když tiskopisem „bylo jednáno proti zákazu vydanému podle § 15 tohoto zákona“; „podle § 40 č. 2 osn. (osn. vl. § 43 č. 2), „zakládá-li se tiskopisem čin trestný naznačený v čl. IX. (osn. vl.: v člancích „VII., VIII. a IX.) zákona ze dne 17. prosince 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863.“¹³⁾

¹²⁾ Podle osn., jež nezná zákazu dalšího rozšiřování, jest činem trestným jen znovu otisknutí „místa zabavením postiženého“. Podobně v něm. z. tiskovém.

¹³⁾ Z toho, že osn. uvádí tyto delikty zvláště vedle obsahových, nelze usuzovati, že by jich k nim nepočítala. neboť osnova uvádí vedle nich také ještě zvláště některé delikty pořádkové. Podle toho by dotčené přečiny nenalzáely ani k deliktům obsahovým ani k pořádkovým.

D) Zabavení při t. zv. deliktech pořádkových práva tiskového.

I. Názory doktriny.

I. Když se r. 1874 v říšském sněmu německém jednalo o vládní osnově zákona tiskového, nebyly se žádné strany činěny námitky proti tomu, aby se prozatímné zabavení nepřipouštělo při některých v osnově navrhovaných přestupcích pořádkových práva tiskového.¹⁾ Za tak samozřejmou pokládána tato věc, že i všeliký spor o ni zdál se býti zbytečným. A přece, přemýšlíme-li poněkud o účelu, jež by zabavení při těchto deliktech mohlo míti, shledáváme, že účel repressivně-policejní, který jest právě charakteristickým pro zabavení prozatímné, na ně naprosto se nehodí; neboť nelze se domysleti, jaké škodě nebo jakému nebezpečnosti mělo by býti zabráněno zabavením tiskopisu, při němž nebylo šetřeno ustanovení pořádkových práva tiskového, na př. že nebyl na tiskopise pojmenován tiskař, nakladatel nebo odpovědný redaktor, nebo že nebyl odveden povinný nebo zkušební výtisk a pod. Ale i z processních účelů zabavení lze sobě při těchto deliktech z pravidla mysliti toliko jediný: opatření průvod pro budoucí vedení důkazu, při němž tiskopis představuje corpus delicti. Pokud však zákon neukládá na ně žádného z těch trestů, jež by se vykonávaly na samém tiskopise, nemůže při nich míti místa ani účel exekuční a důsledně tedy ani účel zabezpečení budoucí vykonatelnosti. Poněvadž pak podle mínění, jež jsme se pokusili odůvodniti ve statích předcházejících, zabavení prozatímné může míti toliko účel repressivně-policejní, o zabavení k účelům processním pak i ve věcech tiskových platí ustanovení obecného řízení trestního: není při těchto deliktech vůbec místa pro zabavení prozatímné.

¹⁾ Sr. *Kloppel*, str. 120, *Marquardsen* str. 215, *Thilo* str. 98. — Pozoruhodno jest naproti tomu, že v jednání naší sněmovny poslanecké konaném o osnově zákonů tiskových r. 1861 a 1862, když se mluvilo o důvodu a účelu prozatímného zabavení, stále se buď výslovně uvádělo jen zabavení pro trestný obsah tiskopisu, aneb alespoň patrně jen na toto zabavení se mysliło; ani slůvkem však nebylo zaváděno o prozatímné zabavení pro tiskový delikt pořádkový. V. Stenogr. Protokolle des Abgeordneten-hauses 1861, str. 1957 a 1862, str. 2385 dd. a 2403 dd.

Chtěla-li tedy doktrina odůvodniti přípustnost prozatímného zabavení v těchto případech, nemohla důvod ten shledávati v žádném z účelů posud zmíněných, nýbrž musila pokusiti se o to, aby mu vytkla účel a s ním i důvod jiný. I vidíme, kterak potom operuje účely, jež ani se zabavením prozatímným ani s processním nemají ničeho činiti, anebo bře útočiště k účelům processním, jež se sem zcela nehodí. Tak jest tomu na př. u *Kollera*, kterýž na str. 211 označuje všeobecně jako takový účel „die Aufrechterhaltung der Ordnung der Presse, die Sicherung der strafgerichtlichen Verfolgung der Zuwiderhandlungen gegen die Ordnungsvorschriften.“ Oč snáze lze najíti heslo než věcný důvod! Jako by zabavením tiskopisu mohlo býti dosaženo „zachování pořádku ve věcech tiskových,“ pořádku, který přece deliktem pořádkovým již byl porušen! A co má znamenati frasa, že by zabavení bylo třeba k zajištění trestního stíhání pro takové delikty, když se ani konkrétně nenaznačí příslušný účel processní?

Zvláště při přestupku záležejícím v tom, že na tiskopise nebyla připojena označení zákonem nařízená (pojmenování tiskaře, odpovědného redaktora atd.), podařilo se vypátrati zcela nový účel zabavení. Tiskopisy bez takového označení nevyhovují prý zákonným podmínkám svojí existence a nemají proto ani býti připouštěny k oběhu. Jinak byl by prý zmařen účel, pro který zákon tato označení nařizuje.²⁾ Ano, někteří spisovatelé neváhají ospravedlňovati zabavení i při jiných přestupcích tohoto druhu, zejména i při těch, jež záležejí v neodvedení výtisků povinných nebo zkušebních. Nejdále v tom směru jde italský spisovatel *Stivanello*, jehož myšlenky — zda správně čili nic, nedovedeme posouditi, neznajíce originálu — tlumočí *Pappajava*, Pressgesetzgebung, str. 40 slovy: „... wenn die Beschlagnahme eben nicht drohte, würden diese Unterlassungen sich sicherlich häufen und es könnten wohl Fälle eintreten, in denen der Vorteil der Veröffentlichung grösser wäre als der Schaden der Strafe;... und es würden viele Ver-

²⁾ V tom smyslu prohlašují se na př. *Marquardsen* str. 226, 227 (rovněž kommisie říšsk. sněmu něm. u téhož str. 215), *Kayser* str. 624, *Berner* str. 306, *Frydmann*, Jur. Bl. 1903 č. 3 (zpráva z Wiener Jurist. Gesellschaft).

„öffentlichungen und Zeitschriften, wenn es die Zügelung „durch die drohende Beschlagnahme nicht „gäbe(!), frei und offen trotz der Kontraventionalstrafe er-scheinen und ausdauern, froh ihren Zweck durch Zahlung der „wenn schon in vielen Fällen etwas hoch bemessenen Strafe er-reicht zu haben...“ Konečně také třeba zmíniti se o důvodu, jež pro zabavení při těchto deliktech vytýká *Lienbacher*, I., str. 201 (kterýž ostatně přestupky §§ 17 a 18 výslovně a to i de lege lata z toho vyjímá), důvodu záležejícím v tom, že tu jest na snadě „domněnka trestného obsahu“, a že proto zabavením má se bezpečnostnímu úřadů zjednati potřebný čas, aby dříve, než tiskopis dojde rozšíření, přesvědčil se „o zákonnosti jeho obsahu“.

II. Žádnému z těchto důvodů nemůžeme přiznati oprávněnosti. Ohledáme-li zevrubněji jejich jádro, shledáváme toto:

1. Důvod na prvním místě uvedený dojistá nebyl rozhodným pro zákonodárce. Kdyby zákonodárce byl za své přijal mínění, že tiskopis, jenž není opatřen náležitostmi zákonem nařízenými (pojmenování tiskaře, redaktora atd.) po právu neexistuje, nebyl by zajisté opominul naříditi, že má býti zničen, nebo zakázati jeho rozšiřování a pod. Potom by zabavení (nikoli však „prozatímné“, nýbrž obecné zabavení processní) bylo vhodným a účelným prostředkem, aby vykonatelnost tohoto nařízení nebo zákazu byla zabezpečena. Avšak zabavení „prozatímné“ jest zhola nezpůsobilé k tomu, aby se jím osvědčovala „právní neexistence“ nějakého tiskopisu. Již proto ne, že právní jeho účinnost jest omezena na určitou krátkou dobu. Kterak by zvláště bylo lze srovnati s tímto domnělým důvodem prozatímného zabavení, že na konec zabavené výtisky mají býti vráceny majetníku, byť i existence přestupku, pro nějž zabavení se stalo, byla zjištěna pravoplatným výrokem soudním?

Dotčený důvod měl by alespoň de lege ferenda zdání oprávněnosti, kdyby vydávání tiskopisů bylo vázáno úředním povolením (koncessí). Potom by bylo lze říci: povolení bylo dáno s podmínkou, že bude vyhověno těm a oněm náležitostem, jako jest označení na tiskopisech, odvedení zkušebních a povinných výtisků atd.; nebyla-li tato podmínka splněna,

vydávání děje se neprávem, a tiskopis nemá právní existence. Potom mohlo by — podle okolností — býti odůvodněno jak propadnutí a zničení tiskopisu, tak i jeho zabavení. Věc měla by se podobně, jako kdyby někdo nešetře podmínek ve stavebním povolení vytčených provedl stavbu podle materiálních ustanovení řádu stavebního nepřipustnou, což by bylo důvodem, naříditi, aby nezákonný stav byl odklizen.³⁾ Ovšem i tato „comparatio claudicat“; ani tu se nejde dále, než nezbytně třeba, a ne-nařizuje se snad kategoricky, aby stavba byla stržena, zničena. Tím méně lze něco podobného připustiti při tiskopisech, jichžto vydávání nynější zákonodárství nečiní závislým na nijakém úředním povolení. Zákon může sice vydavateli, nakladateli, tiskaři atd. ukládati různé povinnosti k tomu konci, aby byl zachováván „pořádek ve věcech tiskových“. Avšak to jsou povinnosti docela samostatné, nikoliv podmínky práva k vydávání tiskopisu. Nesplnění těchto povinností budiž proto na vinníkovi trestáno; ale k tomu, aby tiskopis byl považován, jako by po právu neexistoval, a aby bylo nakazováno jeho zabavení a zničení, není důvodu.

2. Náhled *Stivanellův* — ač-li, jak zmíněno, jest podán správně — přičítá zabavení vlastně povahu trestu, očekáváje od výhrůžky jeho účín generálního předstížení, tedy též účín, jenž se přičítá výhrůžce trestu. Nelze neprojevití překvapení, že tiskové zabavení pojímá se tu způsobem, který jak v doktríně dnešní, tak v zákonodárství dávno jest překonán. Rovněž podivení vzbuzuje způsob, jímž tento auktor snaží se odůvodniti potřebu takového trestu, předpokládaje beze všeho dokladu jako věc, kterou snad ani není třeba dokazovati, že by jinak trest pravidelný na dotčený přestupek ukládaný zůstal neúčinným.

3. Důvod *Lienbacherem* uvedený opírá se, jak patrně, o pouhou domněnku a shledává účel zabavení vlastně jen v pohodlí úřadů bezpečnostních. Ostatně tato domněnka a tento účel, kdyby i byly té důležitosti, aby jimi bylo lze odůvodňovati opatření tak důrazné, jakým jest zabavení tiskopisu, právě při

³⁾ Sr. *Gluth*, Baurecht und Baupolizei v *Mischler-Ulbrichově* Österr. Staatswörterb. 2. vyd., II., 1 str. 416.

přestupcích *Lienbacherem* uvedených nemají smyslu. Máť úřad bezpečnostní, ježto s *Lienbacherem* musíme předpokládati, že přestupek § 17 zák. tisk. spáchán nebyl, v držení výtisky zkušební, a není tedy třeba, aby mu zabavením toto držení teprve bylo zjednááno. Zákon určív v § 17 dobu, ve které tyto výtisky mají býti předkládány, považuje ji patrně za dostatečnou, aby ono zkoumání jejich obsahu v čas mohlo býti provedeno.

Také *Liszt*, jak se zdá, nemá žádných pochybností o oprávněnosti prozatímného zabavení při těchto deliktech. Avšak jsa sobě vědom, že účelem processním při nich tohoto opatření nelze ospravedlniti, pokouší se vysvětliti je zároveň účely jinými a to takovými, jež s řízením trestním nemají ničeho činiti a jichžto uznáváním přibližuje se velice zmíněnému mínění *Stivanellovu*. Nejprve v R. P. R. § 25, I. praví o zabavení, jež dovoluje § 23 č. 1 tisk. zák. něm. (opominutí povinných označení na tiskopise nařízených v §§ 6 a 7): „diese (die Beschlagnahme) ist, von der „Bestrafung des Schuldigen abgesehen, das einzige Mittel, welches „der Staatsgewalt zu Gebote steht, um die Beachtung „ihrer Anordnungen wenigstens auf indi- „rektem Wege zu erzwingen.“

Tu, jak patrnó, *Liszt* přičítá zabavení účel donucovací podobný tomu, jenž se stanoviska generálního předstížení přičítá se trestu. Avšak v pozdějším § 35, kdež zabývá se ex professo výkladem na § 23 tisk. z. něm., o onom účelu již se nezmiňuje, za to však vysvětluje (v cit. § 35, II. lit. c) příslušné ustanovení § 23 č. 1 poznámkou: „Hier handelt es sich um die dem Ge- „setze nicht entsprechende Herstellung „einer Druckschrift.“ Smysl těchto slov vysvítá z toho, co vykládá dále též tam, § 38, I., 1. *Liszt* zastává se totiž mínění zajisté správného, že rozšiřování tiskopisu zabaveného jest trestným, i když zabavení se stalo jen pro delikt policejní-tiskový.⁴⁾ Na odůvodněnou pak dodává: „Druckschriften, die „durch ihre äussere Erscheinung allein, ganz „abgesehen von ihrem Inhalte, den Anordnungen des „Gesetzes Hohn sprechen, dürfen schon darum „nicht verbreitet werden, quia mali exempli ea res

⁴⁾ Sr. *Liszt* L. B. str. 335 dd., k tomu níže str. 154.

„est.“ Tento důvod ve své všeobecnosti dojistá není správným. Již proto, že zákon nikde nezapovídá takovéto tiskopisy již p r o o n u f o r m á l n o u z á v a d u (na př. nedostatek nařízeného označení na tiskopise) rozšiřovati. Avšak ani potud nemůžeme mu přisvědčiti, pokud by se měl týkati jen rozšiřování tiskopisů z a b a v e n ý c h. Neboť *Liszt* sám, a to docela správně uznává, že při zmíněných deliktech není možné zabavení jiné, než zabavení processní, jehožto účelem může tu býti toliko z a b e z p e č e n í d ů k a z u. Tu najednou však tento účel ustupuje zcela jinému: zamezení rozšiřování, zabrániti zlému příkladu. Těmito účely nelze přece nikdy ospravedlniti zabavení processní; ony hodí se nejvýše na zabavení, jež by mělo povahu opatření policejního nebo trestu.

III. Jak viděti, doktrína není s to, aby odůvodnila oprávněnost prozatímného zabavení při deliktech pořádkových práva tiskového. Vidouc, že ani účely processními ani repressivně-policejními ho nelze ospravedlniti, namáhá se, aby pro ně nalezla účely docela jiné. V této snaze svojí nedává se mýliti ani tím, že vtiskuje takto prozatímnému zabavení při těchto deliktech ráz instituce docela rozdílné od prozatímného zabavení při deliktech obsahových. Vykládajíc o účelu a právní povaze prozatímného zabavení, o výhodách, jichž domněle se tím dostává tisku atd., přičítá tomu patrně platnost všeobecnou, ve skutečnosti však myslí při tom stále jen na zabavení pro delikty obsahové. Když potom počne zabývati se prozatímným zabavením při deliktech pořádkových, shledává, že nic z oněch výkladů na ně se nehodí. Avšak místo aby důsledně uznala, že tedy prozatímné zabavení při těchto deliktech vůbec nelze ospravedlniti, pokládá jeho oprávněnost i tu již předem za zcela nepochybnou, snažíc se jen, aby je opřela novými důvody a nalezla pro ně nové účely.

Vysvětlení pro zvláštní tento zjev lze po našem soudě hledati jen v tradicích historických. Většina předpisů pořádkových práva tiskového má původ ještě v době censury. Tak jest tomu na př. s nařízením, že na tiskopise náleží pojmenovati spisovatele, tiskaře a místo tisku.⁵⁾ Účel těchto předpisů byl

⁵⁾ Takové nařízení obsahuje říšský řád policejní z r. 1548, kterýž zároveň výslovně ukládá vrchnostem, aby tiskopisy, při nichž by toho nebylo šetřeno, „prodavačům odnímalý a, pokud jen možno, je potlačovaly“.

podobný jako při censuře; šloť po výtce o to, aby vykonávání censure nad tiskopisy bylo tím usnadněno a zajištěno. Tu byla na snadě domněnka, že ten, kdo se provinil proti dotčeným předpisům pořádkovým, zamýšlel zároveň uniknouti povinnosti censurní nebo zmařiti účel její. Z toho pak zdálo se vyplývati samo sebou: jako úřad má právo zabaviti a podle potřeby i zničiti tiskopisy vydávané bez povolení censure nebo vůbec s porušením předpisů censurních, podobně má totéž právo i při tiskopisech, při nichž nebylo šetřeno dotčených předpisů pořádkových. Tím se vysvětluje, že ještě v tiskových zákonech století 19. zachovávaném systém censurní, nařizuje se zabavení tiskopisů i pro tiskové delikty zmíněného druhu. Když pak censura byla zrušena, což bylo více na snadě než myšlenka, že tyto předpisy pořádkové mají býti za ni náhradou a že proto porušení jejich má býti stíháno týmiž následky jako dříve porušení předpisů censurních?

Doklady toho podávají tiskové zákony francouzské z oné doby otištěné u *Hatina*, II., str. 291 dd. Platí to nejprve o tiskovém dekrétu z 5. února 1810, jehož čl. 46 (ve spojitosti s čl. 41 a 45) připouští prozatímné zabavení, když nebylo šetřeno určitých (v čl. 41 vypočtených) předpisů censurních nebo pořádkových.⁶⁾ Podobně jest tomu v čl. 15 tiskového zákona z 21. října 1814.

Úplně týmž duchem provanut jest § 9 pověstného spolkového usnesení německého z 20. září 1819 (*Thilo* str. XIII.), kdež se ustanovuje takto:

„Alle in Deutschland erscheinenden Druckschriften . . . müssen „mit dem Namen des Verlegers und, insoferne sie zur Klasse der „Zeitungen oder Zeitschriften gehören, auch mit dem Namen „des Redakteurs versehen sein. Druckschriften, bei welchen „diese Vorschrift nicht beobachtet ist, dürfen in keinem Bundes- „staat in Umlauf gesetzt und müssen, wenn solches heimlicher- „weise geschieht, gleich bei ihrer Erscheinung „in Beschlag genommen, auch die Verbreiter derselben, „nach Beschaffenheit der Umstände, zu angemessener Geld- „oder Gefängnisstrafe verurteilt werden.“

⁶⁾ Tato spojitost vyniká tu ještě ostřeji tím, že na obojí delikt ukládá se v čl. 41 trest konfiskace a trest peněžítý.

2. Zákonodárství.

I. Novější zákony připouštějí prozatímné zabavení alespoň při některých deliktech této kategorie. Tak činí zejména tiskový zákon německý. V jeho § 23 č. 1 připouští se (nesoudcovské) zabavení při tiskopisech, jež nevyhovují předpisům §§ 6 a 7, t. j. těch §§, jimiž se nařizuje pojmenovati na tiskopise tiskáře, podle okolností i nakladatele (při vlastním nákladu spisovatele nebo vydavatele) a odpovědného redaktora. Z účelů processních nelze tu patrně mysliti na zabezpečení vykonatelnosti trestu; neboť německé právo nestanoví při žádném z těchto deliktů trestu zmíněného v § 41 z. tr. („učinění neupotřebitelným“), tak že po pravoplatném rozsudku (byť i odsuzujícím) sluší výtisky zabavené vlastníkovu prostě vrátiti. Poněvadž pak, jak jsme byli ukázali, ani účel repressivně-policejní nemůže býti při těchto deliktech samostatným důvodem zabavení, nezbývá než jediný účel: zabezpečení důkazu.⁷⁾ Potom však nelze německého zákonodárce ušetřiti dvojí výtky. Jednak, že při těchto deliktech bez platné příčiny zavedl prozatímné zabavení ke zcela jinému účelu, než jaký má tato instituce při deliktech obsahových; potom, že ani nebyl sobě účelu toho náležitě vědom, neboť opominul připojiti obmezení účelu tomu přiměřené, jakéž také vhodně obsahuje čl. 49 francouzského zák. tisk., že totiž sluší zabaviti jen určitý, zcela skrovný počet výtisků.

Poněkud jinak má se věc s dalším ustanovením téhož § 23 č. 1, podle něhož dovoluje se zabaviti i tiskopisy, jež rozšiřují se „proti předpisu § 14,“ t. j. takové tiskopisy cizozemské, jichžto další rozšiřování bylo říšským kancléřem zakázáno. Srovnáme-li toto ustanovení s § 28 něm. z. tisk., shledáváme pozoruhodnou nedůslednost. Podle tohoto § 28 zakazuje se, pokud zabavení trvá, rozšiřovati tiskopis zabavením stížený a prohlašuje se jednání tomuto zákazu odporující za trestné. Obsahují

⁷⁾ To uznávají přímo *Liszt* l. c. a *Thilo* str. 100 č. 5, nepřímě *Schwarze-Appelius* str. 223. Tento praví, že při přestupcích vytčených v § 23 č. 1 německ. zák. tisk. není třeba dalších opatření (t. j. zabavení tiskopisu, k tomu konci, aby zabezpečeno bylo potrestání, ač-li jest zjištěno, od koho přestupek pochází. Tím patrně dává na jevo, že pokládá toto zjištění, t. j. zabezpečení důkazu, za jedině možný účel zabavení při těchto deliktech.

tedy i § 14 i § 28 zákaz rozšiřování tiskopisu. Ale zákaz § 14 jest administrativní, zákaz § 28 pak zákonný, již zákonem samým stanovený. Kdežto však zákon nepokládá za potřebu vřaditi přestoupení tohoto druhého, tedy zákonného zákazu mezi delikty pořádkové dávající podnět k prozatímnému zabavení, učinil tak ovšem při deliktu záležejícím v přestoupení onoho zákazu toliko administrativního. Ježto však německé právo na žádný ze zmíněných činů trestných neukládá trestu vytčeného v § 41 z. tr. (učinění neupotřebitelným), není možné při nich zabavení, jímž by měla býti zabezpečena vykonatelnost rozsudků trestního. Tím pak také podle toho, co pověděno napřed str. 45, jeví se býti při nich i nelogickým zabavení prozatímné s účelem repressivně-policejním. Zbývá tedy možnost jen zabavení k účelům důkazním. K tomu však by stačilo úplna obyčejné zabavení processní a nebylo by třeba zvláštního zabavení prozatímného. Neúčelnost prozatímného zabavení při deliktu § 14 vysvětluje jasně zvláště z toho, že i tu po skončeném řízení výtisky zabavené sluší vrátiti majetníku. To sice popírá na př. *Kloppel* str. 460 č. 4, avšak nejsou s to, aby uvedl pro svoje mínění nějakých důvodů ze zákona. Zabavení, jež by mělo potrvati v platnosti i po skončeném řízení trestním, mělo by povahu výkonu exekučního, kterým se provádí onen administrativní zákaz rozšiřování, nebylo by však zabavením prozatímným podle § 23 tisk. z. něm.

II. Také naše zákonodárství upravuje tuto materii způsobem málo uspokojivým. Ř. tr. § 487 odst. 1 dovoluje prozatímně zabavit tiskopisy, „jež vydávají nebo rozšiřují se proti předpisům tiskového zákona.“ O tom, které tiskové delikty mohou podle toho býti podnětem prozatímného zabavení, bylo již napřed (str. 127 dd.) promluveno. Nechať však rozsah těchto deliktů určíme způsobem jakýmkoli, tolik jest nepochybné, že jen několik málo jest mezi nimi, při nichž zabavení k účelům policejně-repressivním alespoň de lege ferenda bylo by rozumně myslitelné. Nejprve jest to přečin § 24, pokud záleží v tom, že někdo rozšiřuje tiskopis, na nějž byl vydán a řádně vyhlášen soudní zákaz, aneb o němž ví, že byl zabaven.⁸⁾ Rozumí se arci

⁸⁾ Pokud by tento přečin byl spáchán znovuotisknutím obsahu, pokládáme jej za delikt obsahový. Viz napřed str. 142.

samo sebou, že i při tomto přečinu dotčený účel jest možný jen, pokud jde o tiskopis mající trestný obsah, t. j. tedy buď o tiskopis zakázaný (§ 36 z. tisk.) aneb o tiskopis pro takový obsah zabavený (v. napřed str. 104). De lege lata však ani tu něco podobného není možné. Zákon totiž neukládá na přečin § 24 ani trestu propadnutí ani zničení (výjimka byla by jen při znovuotisknutí, jež podle našeho názoru jest deliktem obsahovým, tak že mají při něm platnost §§ 36 a 37 z. tisk.), čímž dává zřetelně na jevo, že při něm neuznává ani za potřebno, aby sáhlo se k opatřením, jimiž by zabráněno bylo nebezpečnosti vzházejícímu z dalšího rozšiřování onoho trestného obsahu. Se stanoviska zákona samého prozatímné zabavení není tedy odůvodněno ani při něm.

Druhou výjimku bylo by lze sobě představit při přestupku § 23, na nějž zákon ukládá zároveň trest propadnutí. Ovšem sluší uznati, že toto propadnutí samo právě při tomto přestupku nemá té povahy repressivně-policejní, jako při jiných činech trestných, při kterých je zákon připouští; nemá tento přestupek ničeho činiti s trestným obsahem tiskopisu, a není tu tedy také nijakého nebezpečnosti, jež by mohlo vzejíti z rozšiřování tohoto obsahu. Propadnutí jest tu tedy ryzím trestem, jenž může ospravedlniti zabavení processní (účel exekuční), nikoli však zabavení prozatímné. Jen ve smyslu zcela zvláštním možno si tu mysliti účel repressivně-policejní. Totiž, jak vytčeno již napřed str. 58, potud, že zabavením a následujícím potom propadnutím staví se další nezákonné rozšiřování a činí se přítrž nezákonnému stavu způsobenému nedovoleným vyvěšováním.⁹⁾

To však jsou jedině tiskové delikty pořádkové, při kterých zabavení prozatímné k účelu repressivně-policejnímu lze alespoň sobě mysliti. Jestliže tedy zákonodárce daleko nad tuto míru připouští prozatímné zabavení při této skupině deliktů tiskových, nelze ho ušetřiti výtky nelogičnosti a zvláště také neúčelnosti.

⁹⁾ Tím nemíníme ovšem tvrditi, že by možnost účelu repressivně-policejního ve smyslu v textu naznačeném činila zabavení prozatímné ve skutečnosti také potřebným. V obyčejných případech vyhoví zajisté účelu tomu měrou dostatečnou již zabavení processní předsevzaté k zabezpečení exekuce co do trestu propadnutí.

Tato neúčelnost jeví se zejména v tom, co bylo nahoře pověděno již o právu německém, že totiž i když obžalovaný byl pro čin trestný odsouzen, zabavené výtisky sluší prostě vrátiti.¹⁰⁾ Ano, běží-li o delikt spáchaný nezákonným v y d á v á n í m (nikoliv také r o z š í ř o v á n í m) tiskopisu, na př. podle §§ 9, 11 a 17, nebylo by možno brániti ani budoucímu dalšímu rozšiřování takového tiskopisu opětným jeho zabavením.¹¹⁾ Nové zabavení bylo by možné jen, pokud takové další rozšiřování samo o sobě prohlášeno jest za zvláštní čin trestný, t. j. buď proto, že dálo se způsobem nezákonným (§ 23), nebo za doby trvajících ještě zabavení (§ 24). Tento čin trestný jest potom arci zcela samostatným pramenem jednak — de lege lata — práva k novému prozatímnému zabavení, jednak nového, samostatného práva žalobního, k jehož vykonání zavazuje státního zástupce § 490 ř. tr. Ani ono právo zabavovací ani toto právo žalobní není v nijaké spojitosti s předcházejícími přestupky §§ 9, 11 nebo 17.

III. Nevhodnost ustanovení, podle kterého prozatímné zabavení připouští se i pro delikty tiskové rázu policejního, dochází zvláštní ilustrace v § 24 zák. tisk. Podle tohoto § dopouští se přečinu, „kdo tiskopis zabavený vědomě dále rozšiřuje nebo jeho obsah tiskem uveřejňuje.“ V doktríně sice někteří, dovolávající se zákonodárného účelu, kterýž jest, „zabrániti dalšímu šíření trestného obsahu tiskopisu v zájmu veřejného pořádku,“ zastávají mínění, že zákon tu má na mysli jen zabavení, jež stalo se pro trestný obsah.¹²⁾ Takové obmezení bylo

¹⁰⁾ Vrácení uznávají za nezbytné na př. *Liszt*, Lehrb., str. 173, *Hrubý*, Právník, 1890, str. 537 a *Friedmann*, Vorschläge, str. 74. Tento vystihuje velmi dobře neúčelnost této důslednosti slovy: „Es ist widersinnig, wegen „des Verdachtes eines Vergehens die Verbreitung einer Druckschrift vorläufig zu hemmen, dann aber, wenn an Stelle des Verdachtes die Gewissheit tritt, wenn durch rechtskräftiges Urteil das Vergehen festgestellt „ist, dieselben Druckschriften wieder freizugeben, ohne jede Ersetzung „der vorläufigen Beschlagnahme durch eine definitive Massregel.“

¹¹⁾ V tom smyslu opravují, co řečeno vmém Říz. tr. II., str. 661 v posl. větě prvního odstavce. — Jiného mínění jest *Lienbacher* II., str. 103, 107 tvrdě, že všeliké další rozšiřování tiskopisu — i mimo případy §§ 23 a 24 z. t. — ospravedlňuje nové zabavení.

¹²⁾ *Lienbacher* I., str. 143, *Sládeček* I., str. 130 a 131 a pro německé právo *Berner* str. 317, *Schwarze-Appelius* str. 238. Opačně *Liszt* L. B. str. 335 dd. a *Kayser* str. 624.

by arci zcela rozumné. Zákon však ho v citovaném § nevykl, a nelze proto odmítati mínění opačného, vztahujícího § 24 i na zabavení, jež stalo se pro tiskový delikt pořádkový. Toto druhé mínění pokládá také za správné soud kassační v nálezech z 11. června 1898 a 23. května 1901, č. sb. 2243 a 2616. Tu kassační soud, zabývá se otázkou, v jakém poměru jest tento § k ustanovení čl. III. zák. z 15. října 1868, č. 142 ř. z., výslovně prohlásil, že trestný obsah tiskopisu nikterak není podmínkou trestnosti podle cit. § 24, jehož intencí spíše jest jen, „chrániti vážnost opatření, jež v příčině výrobku tiskového učinil tiskový úřad nebo tiskový soud.“ Správnosti tohoto mínění nasvědčují také vznikové dějiny tohoto §. Vládní osn. § 18 (u *Lienbachera*, I., str. 141) obsahovala vedle odstavce 1 srovnalého s nynějším § 24 ještě tento odst. 2:

„Begründet der Inhalt einer solchen Druckschrift den Tatbestand einer strafbaren Handlung, so ist der Verbreiter noch „überdies nach dem dritten Abschnitte des gegenwärtigen Pressgesetzes dafür verantwortlich.“

Lienbacher, dovolávaje se zprávy výborové, I. c., str. 142 připomíná, že odstavec tento byl k návrhu výboru vypuštěn a dodává: „Es ist jedoch von Wichtigkeit hierbei zu konstatieren, „dass der Ausschuss diese Weglassung damit begründete, dass „sich der im zweiten Absatze ausgesprochene Grundsatz von „selbst versteht.“ I vládní předloha, i výbor připouštějí tedy takřka výslovně, že trestný obsah není podstatnou náležitostí tohoto deliktu. Jinak by zajisté — kromě výjimky, již ihned vytkneme — byla tu vždy konkurrence, ku kteréž dotčený 2. odstavec ukazuje, t. j. konkurrence s deliktem zanedbání povinné péče, a podmínka stanovená větou: „Begründet „der Inhalt einer solchen Druckschrift den Tatbestand einer „strafbaren Handlung“ neměla by smyslu. Zmíněná výjimka nastávala by tenkrát, když by čin trestný spáchaný obsahem zabaveného tiskopisu byl toliko přestupkem; neboť tu podle pozitivního ustanovení § 33 z. tisk. (nyní čl. III. č. 5 zák. z 15. října 1868) neukládá se nikomu odpovědnost pro zanedbání povinné péče a pozornosti. Avšak jest patrné, že tato výjimka způsobená jen tou okolností nahodilou, a ostatně věcně neodů-

vodněnou,¹³⁾ že zákon pojem tiskové nedbalosti pozitivně obmezil na případy, kde obsahem tiskopisu byl spáchán zločin nebo přečin, že tato výjimka naší otázky nikterak se nedotýká.

Uznáváme-li tedy onen přísnější výklad de lege lata za správný, dospíváme potom k podivné důslednosti. Nejen zákaz dalšího rozšiřování, nýbrž i zákaz reprodukce obsahu musíme potom vztahovati se i na případy, kdy tiskopis byl zabaven pro tiskový delikt policejní. Bylo by tedy přečinem, kdyby někdo reprodukoval tiskem jakoukoli část z obsahu takového tiskopisu, tedy kdyby na př. třeba nějakou docela nezávadnou zprávu otiskl z časopisu, který byl zabaven proto, že na něm nebylo označeno jméno tiskaře nebo odpovědného redaktora.

Tato nesrovnalost ještě vzrostla od té doby, co bylo ustanoveno zákonem z 9. července 1894, č. 161 ř. z. § 5, že má státní zástupce nebo úřad bezpečnosti, bylo-li zabavení nařízeno pro obsah tiskopisu, když zabavení se provádí, oznámíti článek, který dal k tomu příčinu, anebo, stalo-li se zabavení jen pro některá místa článku, že mají se oznámíti tato místa. I tu by zase bylo jediné rozumné, aby toliko znovuotiskování těch článků nebo těch míst pro něž zabavení se stalo, bylo pokládáno za trestné. Avšak onen přísnější výklad nemůže připustiti takového obmezení. Pokládá-li se za přečin podle § 24 i znovuotištění tiskopisu, který byl zabaven jen pro nešetření zvláštních předpisů práva tiskového, a jehož celý obsah jest úplně nezávadný: tím více sluší takto posuzovati věc, jestliže byly otištěny třeba nezávadné části obsahu z takového tiskopisu, jehož jiné části daly příčinu k zabavení.¹⁴⁾

IV. Správně jest po této stránce upravena materie zabavení v právu francouzském. Bylo již poznamenáno, že z tiskových deliktů pořádkových jenom neodvedení výtisků povinných nebo zkušebních jest tam uznáno za důvod zabavení (čl. 49 odst. 1 zák. tisk. z r. 1881). Poněvadž čl. 3 a 10 nesplnění této povinnosti nestíhají trestem propadnutí, není tu možný účel zabezpečení

exekuce. Poněvadž pak účel represivně-policejní vyloučen jest sám sebou, zbývá toliko jediný účel, jež lze předpokládati při tomto opatření, totiž zabezpečení důkazu, neboli — jak to vyjadřuje okružník strážce pečeti z 9. listopadu 1881¹⁵⁾ — zjištění totožnosti inkriminovaného tiskopisu.

3. Osnova tiskového zákona.

I. Zcela jiný ráz vtiskla příslušným svým ustanovením osnova. Přiblíživši se v tom právu německému liší se od našeho platného práva tím, že připouští (prozatímné nesoudcovské) zabavení jen při několika určitých deliktech pořádkových práva tiskového. To jsou podle § 43 osn. vl. delikty záležející v tom, že nebylo šetřeno nařízením obsažených v těchto §§:

§ 8 (povinná označení na tiskopisech);

§ 9 (předchozí oznámení o zamýšleném vydávání tiskopisu periodického; vyčkání zákonné lhůty; včasné oznámení změn nastalých ve vydávání);

§ 23 (zápověď rozšiřovati dále a znovuotiskovati tiskopis zabavený, pokud zabavení trvá);

§ 24 (zápověď rozšiřovati zakázaný tiskopis cizozemský);¹⁶⁾

§ 27 (odevzdání výtisků zkušebních).

Osnova výborová § 40, č. 1 postoupila ještě dále, obmezivši počet těchto §§ toliko na dva: §§ 7 (osn. vl. § 8) a 23, připojila však k tomu nově § 22 (přestupek záležející v tom, že nebylo šetřeno nařízením obsažených v §§ 14—21 o kolportáži).

Vedle toho však osnova zavádí ještě jinou novotu, kterou se podstatně liší nejen od práva posavadního, nýbrž i od německého a francouzského. Právě při těch deliktech totiž, na které, jak uvedeno, osnova obmezuje zabavení, právě při těch také její § 43 (§ 46 osn. vl.) připouští — ovšem jen fakultativně — jako trest vedlejší propadnutí tiskopisu a pojící se k tomu zmaření ploten a forem určených k jeho výrobě. Tím sice nebyla ospravedlněna při těchto deliktech potřeba a oprávně-

¹⁵⁾ U *Fabreguettesa* I., str. 447.

¹⁶⁾ Proti zabavení při tomto přestupku prohlašují se — z důvodů ovšem spíše praktických — na př. *Pappajava*, *Pressgesetzgebung*, str. 229 a 230, *Ingwer*, *Pressreform*, str. 28, *Bacher*, *Conc. Prot.*, str. 109 a s některým obmezením také *Steinbach* též tam str. 99.

¹³⁾ Sr. *Storch*, *Sborník III.*, str. 35 dd.

¹⁴⁾ Závažné námitky proti zákazu znovuotiskování podle § 24 zák. tisk. činí *Austerlitz* str. 45—48.

něnost zabavení prozatímného, avšak zabavení processním u dán jest při nich účel, jehož v právu posavadním nemá, totiž — právě tak, jako při deliktech obsahových — připravit a zabezpečiti budoucí vykonatelnost trestu, pokud by tento trest záležel právě v propadnutí. Že tím samým prospívá se zároveň i zabezpečení důkazu, jest ovšem patrné, poněvadž zabavených tiskopisů možno užiti také k tomuto účelu.

Auktoři osnovy domnívali se patrně, že se jim podařilo takto uniknouti výtek, k nimž dává podnět jak platné právo naše, tak právo německé. Zdánlivě podařilo se jim to tím, že přivedli instituci (prozatímného nesoudcovského) zabavení ve vnější shodu s trestem propadnutí, jež osnova rozšířila právě na ty tiskové delikty pořádkové, při kterých zároveň připouští prozatímné zabavení.

Podle našeho mínění jest to však patrný omyl. Úprava, jakou věci dala osnova, byla by formálně správnou — o věcné stránce její ihned promluvíme —, kdyby prozatímné zabavení tiskopisů mělo účel processní (zabezpečení důkazu a exekuce) a zastupovalo tedy při nich zabavení podle obecných ustanovení řádu trestního. Že však tomu tak není a že prozatímné zabavení jest institucí zvláštní mající svůj samostatný účel repressivně-policejní, to jsme, tuším, v úvahách posavadních dostatečně prokázali. Rovněž jako to, že tento účel při této kategorii činů trestných není možný. Zůstává tedy prozatímné zabavení při nich i podle osnovy bez rozumného účelu a důvodu právě tak, jako podle našeho práva posavadního a německého.

Co pak se týká věcné stránky zamýšleného rozšíření trestu propadnutí na zmíněné tiskové delikty pořádkové, nemůžeme až na ojedinělé výjimky, kteréž níže budou uvedeny, dopátrati se nijakých důvodů, jimiž bylo by lze to ospravedlniti. A konstatujeme také, že ani vládním motivům ani zprávě výborové nevidělo se připojiti slůvka na ospravedlnění nebo vysvětlení této novoty, pro niž vzoru neposkytuje ani právo německé ani francouzské. Podle způsobu, jak věc provedena byla v osnově, nelze ubrániti se dojmu, že jí nešlo o to, aby pro-

zatímné zabavení mohla uznati za přípustné při těchto deliktech k tomu konci, aby mohlo býti zabezpečeno vykonání trestu propadnutí; nýbrž že naopak na tyto delikty ustanovila trest propadnutí prostě k tomu konci, aby mohla za přípustné při nich prohlásiti prozatímné zabavení. Podle obdoby známých slov: „Après avoir confisqué parce que l'on a con-, damné, on condamne pour confisquer.“

Věcnou hodnotu těchto zákonodárných návrhů osvětlí nám nejlépe srovnání trestů, jež na dotčené delikty ukládá osnova, s tresty ustanovenými na ně v platném právu našem a v právu německém. Obraz, který se nám tu jeví, jest tento:

Osnova.	Německé právo.	Nynější zák. tiskový
§ 7 (osn. vl. § 8): 10 až 200 K	§§ 6, 7, 18, 19, z. t.: 1 až 150 M, nebo vazba od 1 dne do 6 týdnů.	§ 9: 40—400 K.
	Při vědomě křivém označení:	
100—2000 K.	3—1000 M nebo vazba od 1 dne do 6 týdnů nebo vězení od 1 dne do 6 měsíců.	40—400 K a zároveň vězení od 1 týdne do 1 měsíce.
§ 9: 10—500 K, při vědomě křivém oznámení 100—2000 K.	—	§ 11: 100—400 K, při vědomě křivém oznámení 100—1000 K a zároveň vězení od 1 týdne do 1 měsíce.
§ 23: 10—200 K.	§ 28 z. t.: 3—500 M nebo vězení od 1 dne do 6 měsíců.	§ 24: 100—1000 K, při opětném odsouzení zároveň vězení od 1 týdne do 1 měsíce.
§ 24: 10—200 K.	§§ 14 a 18 z. t.: 3 až 1000 M nebo vazba od 1 dne do 6 týdnů nebo vězení od 1 dne do 6 měsíců.	—
§ 27: 10—200 K.	§§ 9 a 19 z. t.: 1 až 150 M nebo vazba od 1 dne do 6 týdnů.	§ 17: 20—200 K.
§ 22: 10—200 K; v některých případech fakultativně vězení od 1—8 dnů.	§ 148 živn. ř.: 1—150 M, při nemajetnosti vazba od 1 dne do 4 týdnů.	§ 23: 10—400 K a propadnutí.

II. Ochotně uznáváme veliké zmírnění, kteréž osnova zavádí naproti právu posavadnímu, ba z části také i naproti právu německému. Kdyby však k trestům na penězích a k trestu vězení osnovou stanoveným mělo ještě všeobecně přistoupiti propadnutí tiskopisu a zmaření forem a ploten k jeho zhotovení určených, bylo by to zostření tak značné, že by co do účinnosti a přísnosti mohlo snadno převyšovati i sám trest hlavní. To platí zvláště o přestupcích §§ 7, 9 a 27, poněvadž tu zabavení stihne všechny výtisky vůbec dosažitelné a také zmaření ploten a forem (kteréž by patrně nemělo smyslu při přestupcích §§ 22, 23 a 24), mohlo by tu nastati. Zároveň sluší uvážiti, že německé právo neukládá vydavateli tiskopisu periodického povinnosti ku předchozímu oznámení, ani nezná deliktu naznačeného v § 9 osn. Tyto důvody ve spojení s tím, co vytčeno napřed, str. 158, vedou nás k úsudku, že propadnutí alespoň při těchto třech deliktech jest trestem zcela nevhodným a nepřiměřeným.

Pokud se týká přestupku § 23 osn. (rozšiřování tiskopisu zabaveného), nelze popírati, že osnova ukládá na něj trest zcela nepoměrně, ba snad i nepřiměřeně mírný. Mohlo by se tedy propadnutí zdáti prostředkem zcela způsobilým k jeho zostření. Na druhé straně však třeba povážiti, že tu nejde jen o rozšiřování, jež by se dalo po živnostensku, nýbrž že v tom zahrnuto i rozšiřování třebas jen jediného výtisku. Proto a poněvadž propadnutí může se tu — na rozdíl ode tří deliktů dříve jmenovaných — týkati toliko výtisků při zapověděném rozšiřování postižených, bude toto zostření zhusta jen nepatrné a málo účinné. Mimo to třeba uvážiti, že po dobu, po kterou nařízené zabavení trvá v platnosti, orgánům státním beztak přísluší moc každý při rozšiřování postižený výtisk zabaviti, t. j. nařízení zabavovací na něm skutečně vykonati (sr. napřed str. 58). Dojde-li potom v dalším řízení zabavovacím k nálezu soudnímu konstatujícímu čin trestný, pro který zabavení bylo nařízeno (§ 41 odst. 6 osn., osn. vl. § 44 odst. 6), a prohlášení tiskopis za propadlý (§§ 43 a 44 osn., §§ 46 a 47 osn. vl.), zabavení předchozí přejde v exekuční a vykoná se prohlášené propadnutí. Propadnutí nastane tedy, jsou-li splněny podmínky citovaných §§, byť i na sám přestupek § 23 ani nebylo uloženo. Tím podán jest průkaz, že jest zbytečno tento trest na

zmíněný přestupek ještě zvláště ukládati. Spíše by se tedy doporučovalo trest hlavní při něm přiměřeně zvýšiti (snad: 10 až 500 K, při opětném odsouzení 100—1000 K).

Pravda arci, že námitky, které činíme proti tomuto ustanovení § 23 osn., platí bezvýjimečně jen, když byl rozšiřován tiskopis zabavený pro delikt *obsahový* (osn. § 40 č. 2 a 3, osn. vl. § 43 č. 2 a 3). Byl-li rozšiřován tiskopis, při němž podnětem zabavení byl delikt *pořádkový* (§ 40 č. 1), mělo by to platnost jen potud, pokud by to byl zároveň některý z těch deliktů, při nichž trest propadnutí zavrhuje pokládajíc jej za neúčelný. Tu by potom zabavení nemohlo míti jiného účelu než zabezpečiti důkaz. Avšak ani přijmeme-li stanovisko osnovy, kteráž i při těchto deliktech ukládá trest propadnutí, námitky naše nepozbývají oprávněnosti. Nelzeť zajisté nemožnost účelu represivně-policejního nahraditi prostě tím, že se na některý čin trestný dekretuje trest propadnutí. Tam však, kde takového účelu není, propadnutí může míti jen povahu ryzího trestu a nikoliv zároveň opatření policejního, jímž by se mělo odvrátiti nebezpečení budoucího nějakého poškození ze spáchaného deliktu vzcházející. Za takových okolností může sice tímto trestem býti odůvodněna potřeba zabavení processního k zabezpečení exekuce, nikoli však zabavení prozatímného s účelem represivně policejním.

Naproti tomu neměli bychom námitky proti trestu propadnutí při přestupku § 24 osn. (rozšiřování zakázaného tiskopisu cizozemského) a nesouhlasili bychom s návrhy tiskového výboru, kterýž tu vyloučil nejen zabavení, nýbrž i propadnutí. I tu platí, že trest hlavní stanovený osnovou na tento přestupek (10—200 K) jest příliš mírný (sr. proti tomu §§ 14 a 18 zák. tisk. německého nahoře str. 159). Námitky, které proti jeho zostření trestem propadnutí jsme právě činili při přestupku § 23, nehodí se sem potud, pokud zakládají se na účincích předchozího zabavení a možnosti zabavení nového vzhledem k výtiskům dále rozšiřovaným. Konečně nelze neuznati, že by propadnutí bylo tu zcela příhodným prostředkem, jímž by zákaz rozšiřování nabyl náležitě účinnosti.

Podobně při přestupku § 22 osn. (nešetření zvláštních obmezujících nařízení při kolportáži) pokládáme propadnutí

za zostření zcela ospravedlněné trestu hlavního. Poněvadž tu jde o rozšiřování, jež děje se po živnostensku, bude tím z pravidla postižen značnější počet výtisků a zostření bude dosti citelné. Rovněž ani při tomto přestupku nemají platnosti námitky, jež uznali jsme za oprávněné při přestupku § 24.

Avšak ani při těchto přestupcích nemůžeme uznati potřebu zabavení prozatímného za dostatečně odůvodněnou. Byť i jevílo se tu vhodným prostředkem, aby se učinila přítrž rozšiřování tiskopisu zakázaného anebo rozšiřování, jež děje se způsobem nevyhovujícím zákonným podmínkám: přece nelze neuvážit, že jde o tiskopis, při němž nikterak se nepředpokládá trestný obsah, jehož uvádění v obecnou známost by mělo co nejrychleji býti staveno, a že proto onen účel není té důležitosti, že by sám o sobě mohl ospravedlniti užití prostředku tak důrazného, jakým jest prozatímné zabavení. Pro případy obyčejné vystačí se úplně se zabavením processním k zabezpečení exekuce.¹⁷⁾

Můžeme tedy návrhy a mínění svoje vzhledem k osnově formulovati takto:

1. Na delikty pořádkové práva tiskového nebudiž ukládán trest propadnutí, vyjímajíc toliko přestupky §§ 22 a 24 osn.

2. Prozatímné zabavení nemějš místa při žádném z těchto deliktů.

3. Zabavení processní může při nich míti místa podle všeobecných ustanovení trestního řádu k opatření důkazu, při přestupcích §§ 22 a 24 pak mimo to i k zabezpečení exekuce.

¹⁷⁾ *Steinbach* a *W. Zucker* — tento jen eventuálně — prohlašuje se pro ponechání prozatímného zabavení při přestupcích §§ 23 a 24 osn. Odůvodnění nepodává žádný z nich, jen *Steinbach* (referent) připojuje krátkou poznámku, která zdá se býti míněna jako odůvodnění: „Gerecht, fertig erscheint die Konfiskation meines Erachtens nur im Falle des § 23, in welchem es sich um die Verbreitung einer verbotenen Druckschrift handelt, und im Falle des § 24, wo es sich um die Verbreitung einer Druckschrift handelt, welcher der Ministerrat den Postdebit entzogen hat.“

4. Návrhy *Friedmannovy*.

I. *Friedmann* ve svém spise *Vorschläge zur Umgestaltung des österr. Pressrechts*, 1901, str. 74 a 75 navrhuje trest propadnutí při zakázaném způsobu rozšiřování (str. 115 č. 6) a trest „učinění neznatelným“ („Unkenntlichmachung“) při zakázaném znovuočištění o zakázaném glossování (str. 125 § 35). Poněvadž pak *Friedmann* přičítá prozatímnému zabavení účely processní, jest u něho zcela důsledno, že při těchto deliktech připouští i prozatímné zabavení k tomu účelu, aby byla zabezpečena vykonatelnost obou zmíněných trestů. Vedle toho připouští takové zabavení všeobecně při tiskových deliktech pořádkových, kdykoliv jejich spáchání odůvodňuje podezření obsahu, jenž zakládá takový čin trestný, pro který má za trest dotčený obsah býti učiněn neznatelným. Takové podezření pokládá zvláště za odůvodněné při přestupcích §§ 9 a 17 zák. tisk. Záležit zvláštnost těchto deliktů v tom, že nebylo šetřeno těch předpisů práva tiskového, při nichž běží o to, aby úřadům dozor vykonávajícím onen obsah a osoby za něj odpovědné byly přivedeny k vědomosti. Kdežto proto v § 512 č. 2 svého návrhu (str. 142) dopouští zabavení jen, když jest důvodné podezření, že byl spáchán (obsahem tiskopisu) čin trestný, na který jakožto „právní následek“ (*Friedmann* vyhýbá se tu slovu „trest“) ukládá se učinění neznatelným nebo neupotřebitelným nebo propadnutí: v § 513 posl. odst. prohlašuje předchozí zabavení tiskopisu (bez rozkazu soudcovského) při přestupcích §§ 9 a 17 zák. tisk. za přípustné, byť i nebylo prozatím lze odůvodniti „podezření zločinného obsahu“. Nelze-li však takové podezření odůvodniti ani dodatečně, soud nemůže zabavení potvrditi (§ 516 odst. 3). Toto stanovisko své *Friedmann* str. 74 vysvětluje takto:

„Der hiedurch — t. j. nešetřením předpisů §§ 9 a 17 zák. „prima facie begründete allgemeine Verdacht ver-, brecherischen Inhaltes kann jedoch nur den ersten Angriff, kann „nur solange die Beschlagnahme rechtfertigen, bis die Organe „der Pressrechtspflege zu der hier allerdings indizierten genauen „Prüfung des Inhaltes Zeit gefunden haben. Soll die Beschlagnahme dann noch weiter aufrecht erhalten werden, so (str. 75) „kann dies nur durch den festgestellten strafbaren Inhalt be-

„stimmt bezeichneter Stellen gerechtfertigt werden (§ 516 „Abs. 3).“

II. Nelze neuznati, že by provedení těchto návrhů naproti právu posavadnímu bylo značným obmezením práva zabavovacího. Avšak sama základná myšlenka, kterouž je *Friedmann* ve zjevné shodě s *Lienbacherem* odůvodňuje, z příčin uvedených na str. 146 nemůže nám býti sympatickou. Ve věci samé pak nemůžeme o nich souditi jinak, než o podobných návrzích osnovy, pokud jimi přestupky §§ 7 (vl. osn. § 8) a 27 (v nynějším zák. §§ 9 a 17) mají býti právním důvodem zabavení a propadnutí tiskopisu.

Zvláště však jedna věc zaráží nás v tomto myšlenkovém postupu *Friedmannově*. Podle našeho názoru — a myslíme, že jsme v tom zajedno s veškerou doktrinou i se zákonodárstvím — soudní potvrzení zahrnuje v sobě výrok, že prozatímné zabavení stalo se po právu, t. j., že v té době, kdy bylo vykonáno, byly tu zákonné důvody pro ně, a že proto — předpokládajíc, že snad podmínky tyto zatím nepominuly — má prozatím zůstat v platnosti. *Friedmann* však konstruuje věc asi tímto způsobem: Jakmile jde o přestupek §§ 9 nebo 17 tisk. zák., policie má bez výjimečně právo tiskopis zabaviti. Soudního potvrzení jest sice i tu třeba, ale jen k tomu konci, aby se zjistilo, zda tiskopis má trestný obsah; na tom pak závisí, zda zabavení má potrvati v platnosti čili nic.

Domysleme si tuto konstrukci dále! Právním důvodem při výkonu zabavení bude potom přestupek §§ 9 nebo 17, právním důvodem soudního potvrzení však trestný obsah tiskopisu. Výkon zabavení i soudní potvrzení tohoto výkonu budou se tedy zakládati každé na zcela jiném právním důvodu. Soudní zkoumání pak nebude se ani vztahovati k tomu činu trestnému, který byl podnětem zabavení, nýbrž ke zcela jinému, a soud nebude moci potvrzení odepřítí, i kdyby shledal, že přestupek, pro nějž se stalo, ani spáchán nebyl, jakmile jen uznal obsah tiskopisu za trestný. Policejní zabavení má potom přitčto dvou přestupcích zcela zvláštní účel, odlišný od účelu prozatímného zabavení při všech deliktech ostatních. Ano, jest to vlastně zcela zvláštní způsob zabavení, kterýž liší se účelem i právním důvodem i od toho zabavení, jež nastává,

jakmile bylo vyřčeno soudní potvrzení. Jinými slovy: policejní zabavení předsevzaté pro tyto přestupky nemůže trvati déle než do soudního potvrzení; od toho okamžiku, kdy toto soudní potvrzení se stalo, pomíjí samo sebou, avšak vystřídává se zároveň zabavením novým majícím úplně jiný účel i právní důvod.

Důsledností toho také jest, že i povinnost státního zástupce žádati za soudní potvrzení vykonaného zabavení (§ 488), nabývá při tomto názoru zcela jiného obsahu. Jinak státní zástupce má tuto povinnost, kdykoli shledá, že tu jsou náležitosti toho činu trestného, pro který zabavení se stalo, a — jest-li to delikt obsahový — že zároveň jeho stíhání v obecném prospěchu jeví se býti potřebným. Podle konstrukce *Friedmannovy* však má uvažovati nejen, zda byl spáchán přestupek, jenž byl podnětem zabavení, nýbrž i zda tiskopis má trestný obsah, jehož stíhání v obecném prospěchu jeví se býti potřebným, a teprve, když shledal, že i tato druhá podmínka jest splněna, má žádati za soudní potvrzení.

Konečně pak, abychom ještě jednu nesrovnalost vytkli, podle §§ 5 zák. z 9. července 1894, č. 161 ř. z. státní zástupce a úřad bezpečnosti, když nařídili zabavení pro obsah tiskopisu, mají označiti článek nebo místa článku, jež dala příčinu k zabavení. Jakkoli tím není dotčeným orgánům odňata možnost stíhati tiskopis i pro jiné příčiny, přece z toho plyne nepochybně, že, když zabavení stalo se pro tiskový delikt pořádkový, potvrzení nemůže býti vysloveno pro delikt obsahový, poněvadž by jinak nemohlo býti vyhověno onomu nařízení citovaného zákona. Ukáže-li se dodatečně, že tiskopis zabavený pro tiskový delikt pořádkový má zároveň trestný obsah, může sice býti zabaven znova (šetříc při tom dotčeného právě nařízení), avšak ono zabavení již vykonáno nemůže z této příčiny býti potvrzeno.

Při tomto výkladu neobáváme se námítky, že užíváme věc tak, jako by soud o potvrzení jednající byl výhradně právním důvodem vykonaného zabavení i po stránce právní. Jsme sobě dobře vědomi, že by takový výklad neshodoval se se způsobem a rozsahem, v jakém po této stránce řád trestní provedl zásadu obžalovací a v jakém jest vyjádřena zejména v §§ 262 a 267.

Soud může v těch skutkových okolnostech, jež byly podnětem zabavení, shledávati jiný čin trestný, než úřad bezpečnostní nebo státní zástupce, anebo uznati, že v nich neshledává žádného činu trestného. Avšak nemůže zabavení potvrditi z té příčiny, že jsou tu docela jiné skutkové okolnosti obsahující v sobě čin trestný, který by mohl podle zákona býti rovněž podnětem zabavení.

Jsme tedy zcela oprávněni říci, že by provedením návrhu Friedmannových vnášely se v instituci prozatímného zabavení nesrovnalosti a odpory, jež činí je zhoľa nepříjatelnými.

5. Nové rozšiřování tiskopisu, když prozatímné zabavení pominulo nebo bylo zrušeno.

I. Jak již dříve bylo vyloženo, prozatímné zabavení nemůže potrvati v platnosti než nejpозději do pravoplatného skončení trestního řízení zavedeného podle § 490 ř. tr. Byl-li podnětem zabavení tiskový delikt pořádkový, nemůže ani přejíti v zabavení exekuční, nýbrž zabavené výtisky sluší vrátiti majetníku, nerozeznávajíc, zda řízení skončilo se zastavením nebo rozsudkem osvobozujícím, či rozsudkem odsuzujícím. Týž účinek nastává, jestliže prozatímné zabavení před touto dobou bylo zrušeno nebo pominulo podle §§ 488 odst. 2., 489 odst. 1. a 490. Výjimka jest možná jedině při přestupku § 23 (zákaz kolportáže). Tu by rozsudek odsuzující musil zároveň tiskopisy, jež byly přistiženy při nezákonném rozšiřování nebo byly proti zákazu vyvěšovány (plakáty), prohlásiti za propadlé, čímž by ze zabavení prozatímného stalo se exekuční.

Nemůže býti sporno, že nelze pro nové rozšiřování opětne zabaviti tiskopis, který byl dříve prozatímně zabaven, ale potom majetníku z té příčiny vrácen, že toto zabavení pominulo nebo bylo zrušeno podle některého ze tří citovaných §§ nebo proto, že řízení trestní skončilo se zastavením nebo rozsudkem osvobozujícím. Zda však jest tomu tak i tenkrát, když toto řízení (rozumí se po předčasném soudním potvrzení prozatímného zabavení) skončilo se rozsudkem odsuzujícím?

Odpověď záporná k této otázce zdála by se býti na snadě; neboť — tak mohlo by se souditi — dal-li určitý delikt podnět

k prozatímnému zabavení, a byl-li potom právě tento delikt zjištěn rozsudkem odsuzujícím, jest zcela oprávněno, aby nové rozšiřování takového tiskopisu bylo staveno opětným prozatímným zabavením. Avšak nesluší zapomínati dvojí věci: jednak, že podmínkou každého prozatímného zabavení jest čin trestný ve smyslu § 487 ř. tr., jednak, že rozšiřování (nebo další rozšiřování) tiskopisu může býti trestným jen tam a jen potud, kde a pokud to v zákoně výslovně jest prohlášeno (čl. IV. vyhl. pat. k zák. tr.). Třeba tedy nejprve zkoumati, zda zákonné předpisy takové prohlášení obsahující na případ námi uvedený se hodí čili nic. Předpisy tyto jsou:

1. § 23 zák. tisk. obsahující zákaz „kolportáže“. Z osnovy jak vládní, tak výborové, kteréž kolportáži dovolují, náleží sem § 22 týkající se přestoupení těch zvláštních předpisů, jimiž kolportáže se upravuje. V německém právu obsahuje příslušná ustanovení živnostenský řád z 26. července 1900 v §§ 43 a 148 č. 5. Jest patrné, že trestnost zakládá se tu jen ve způsobu, jakým rozšiřování se dalo, a pokud se týká osnovy a práva německého, v tom, že nebylo šetřeno těch zvláštních předpisů, jimiž tento způsob rozšiřování se upravuje. Trestnost není dokonce podmíněna předchozím zabavením, ale ovšem také jím není vyloučena. Předmět tohoto činu trestného může býti tiskopis jakýkoli, tedy zajisté i takový, který byl dříve prozatímně zabaven. Důvodem a podmínkou trestnosti však není ani tu ono dřívější zabavení, nýbrž výlučně jen tento nedovolený způsob rozšiřování nebo — podle osnovy a práva německého — nešetření předpisů ke kolportáži se vztahujících.

2. § 24 zák. tisk., jímž prohlašuje se za trestné rozšiřování tiskopisu, na nějž byl vydán soudní zákaz, nebo tiskopisu zabaveného. (Podle osnovy a německého práva, jež neznají zákazu dalšího rozšiřování, jen rozšiřování tiskopisu „za trvajících zabavení,“ osn. vl. i výb. § 23, něm. zák. tisk. § 28.) Jest patrné, že tato ustanovení na náš případ naprosto se nehodí. Soudní zákaz může býti vydán jen pro tiskový delikt obsahový (§ 36 tisk. z.), kdežto my předpokládáme, že prozatímné zabavení stalo se pro delikt pořádkový. Rozšiřování „tiskopisu zabaveného“ pak jest podle § 24 trestným patrně jen, pokud zabavení trvá, jak to výslovně praví osnovy i zákon ně-

mecký, a jak jest to nepochybně i podle platného práva našeho. Jestli účelem tohoto ustanovení, zabezpečiti úřední výkon zabavovací proti možnému porušování jeho vážnosti a účinnosti, jež by patrně takovým rozšiřováním nastávalo. Dokonce však nemohlo býti úmyslem zákona prohlašovati za trestné rozšiřování každého tiskopisu, který vůbec někdy zabaven byl. Jinak by musilo to platiti i tenkrát, když takové zabavení bylo — buďsi soudem, kterýž je neuznal za ospravedlněné, ano třeba i nařízením samého státního zástupce — zase zrušeno, nebo podle zákona pominulo, nebo když zavedené řádné řízení trestní skončilo se zastavením nebo rozsudkem osvobozujícím.

3. Čl. III. č. 3 zák. z 15. října 1868. Podle toho dopouští se přestupku zanedbání povinné pozornosti:

a) ten, kdo rozšiřuje tiskopis, jehož obsah zakládá zločin nebo přečin, způsobem v zákoně zakázaným (§ 23), nebo jej rozšiřuje, ač to bylo zapověděno nálezem soudcovským řádně vyhlášeným, nebo kdo vědomě rozšiřuje tiskopis zabavený. Nehledíc k trestnému obsahu tiskopisu jsou tu podmínky trestnosti tytéž jako při deliktech §§ 23 a 24 a platí tedy i tu vše, co bylo řečeno pod čís. 1 a 2. Týž přestupek přičítá se i tomu, kdo

b) rozšiřuje tiskopis, na němž zhola není označeno místo vydání nebo není pojmenován ani spisovatel ani živnostenský nakladatel, nebo při němž bylo lze poznati, že tato označení jsou nesprávná. Ani tu nenáleží k podmínkám trestnosti, že by snad tiskopis pro ony nedostatky nebo nesprávnosti nebo snad pro jakoukoli jinou příčinu byl zabaven býval. Máme i tu činiti s přestupkem docela samostatným, který není v nijaké spojitosti s otázkou, zda tiskopis dříve prozatímně zabaven byl či nebyl.

4. Konečně ještě sluší uvést § 24 obou našich osnov a § 14 tisk. z. něm., jež prohlašují za čin trestný, rozšiřuje-li se tiskopis cizozemský, jenž vládou byl zakázán. Osn. vl. § 43 č. 1 (nikoliv také osn. výb. § 40 č. 1) i tisk. z. něm. § 23 č. 1 dovolují i takovéto tiskopisy prozatímně zabavit. Tu arci sluší každé rozšiřování, jež by se dalo za trvajících ještě zákazu, pokládati za trestné a tedy ovšem i rozšiřování předsevzaté po skončeném řízení trestním. Ale i tu nastává tento účinek zcela nehledíc k tomu, zda prve byl již tento tiskopis pro přestoupení onoho vládního zákazu prozatímně zabaven čili nic.

Souhrnem můžeme tedy říci, že mezi činy trestnými uvedenými pod č. 1—4 není žádného, při němž by trestnost rozšiřování byla v jakékoli spojitosti s předcházejícím, ale zase zrušeným nebo pominuvším prozatímním zabavením. Rozšiřování tiskopisu dříve prozatímně zabaveného, ač neděje-li se v době, kdy toto zabavení ještě trvá (§ 24 zák. tisk. a contr.), s a m o o s o b ě není nikdy činem trestným. Pokud však dalo se za podmínek vytčených v §§ 23 a 24 z. tisk., nebo čl. III. č. 3 zák. z 15. října r. 1868 (nebo § 24 osn., nebo § 14 něm. z. tisk.), jest trestným, nechat prozatímně zabavení předcházelo čili nic, a nechat — v onom případě — řízení trestní o tom zavedené skončilo se způsobem jakýmkoli.

Z toho viděti, že nedostává se tu základné podmínky prozatímně zabavení: některého z těch činů trestných, jež má na mysli § 487 ř. tr. Novému stíhání deliktu, pro nějž ono původní prozatímně zabavení se stalo, jest na závalu zásada *n e b i s i n i d e m*, novým rozšiřováním však nepáše se žádný čin trestný. Jestliže pak § 490 ř. tr. ukládá veřejnému žalobci, jenž vymohl soudní potvrzení vykonanému prozatímně zabavení, povinnost, dáti podnět k zavedení řízení trestního, předpokládá patrně, že mu bude možno tuto povinnost také splniti. Kde však předem jest patrné, že nedostává se základné podmínky řízení trestního, totiž činu trestného, tam zákon takové povinnosti ani nemůže ukládati. Tím pak jest také úplně vyloučen nejen repressivně-policejní účel zabavení, nýbrž i všeliký účel processní.¹⁸⁾

II. Mezi tiskovými delikty pořádkovými jsou však některé, při kterých zdálo by se býti zvláště neracionálním, kdyby tiskopis pro takový čin trestný prozatímně zabavený po skončeném řízení trestním mohl býti beztrestně rozšiřován a ani jeho prozatímně zabavení nemělo býti dovoleno. Jsou to delikty záležející v tom,

¹⁸⁾ V německé literatuře výslovně týmž způsobem rozhoduje otázku *Delius* str. 101. Ostatní se o ní výslovně nezmiňují, což jest vysvětlitelno u těch, kteří rozšiřování a znovutiskování pokládají za trestné jen, stalo-li se zabavení pro trestný obsah. Tak *Berner* str. 317 a *Schwarze-Appelius* str. 238 pozn. 1. Pro právo rakouské *Hrubý*, Právník 1890, str. 537 v pozn. 15 prohlašuje: „...vrácené tiskopisy nejsou sice zapovězeny, avšak pokud mají onen zákonný nedostatek, mohou při každém pokusu rozšiřování opětně s týmž účinkem zabaveny býti (§ 487).“ „To jest patrně účel policejně praeventivní.“

že nebyla splněna některá z těch zvláštních povinností, které zákon tiskový ukládá některým osobám (nakladateli, tiskaři, vydavateli, odpovědnému redaktorovi) vzhledem k vydávání tiskopisu. Než, ani při těchto deliktech nemůžeme připustiti výjimky. Mínění opačné zakládá se na názoru, jež snažili jsme se již nahoře (str. 146) vyvrátiti, názoru, že tiskopis, v příčině jehož nebyly splněny dotčené zvláštní povinnosti, po právu neexistuje a nesmí tedy býti rozšiřován. Zákon však neustanovuje ani o tiskopisech, jež pro některý z těchto deliktů byly zabaveny, že by jejich rozšiřování (rozumí se po zrušení již nebo platnosti pozbyvším zabavení) bylo činem trestným. Ba, ani by, alespoň při některých z těchto deliktů, nemohl tak ustanoviti, poněvadž jsou to namnoze delikty, jichž z tiskopisu samého nelze poznati, na př. neodvedení výtisků povinných nebo zkušebních, nezachování lhůt vyměřených v § 11.

Dotčené mínění vedlo by k tomu, že by zabavení mohlo se opakovati tolikráte, kolikráte by předsevzato bylo nové rozšiřování. To by však odporovalo účelu důkaznímu, jenž při zabavení pro tyto delikty jest jedině možný. K naznačenému účelu stačí totiž zabavení třebas jen jediného výtisku; stálým opakováním však by se mohlo způsobiti, že by se na konec zabavily všechny výtisky, jež vůbec byly rozšiřovány.

Tento důvod platil by i podle osnovy, jakkoliv tam při některých deliktech pořádkových stanoví se trest propadnutí, tak že by zdálo se možným zabavení k účelu processnímu, aby vykonatelnost tohoto trestu byla zabezpečena. Avšak nezapomínejme, že jde o případ, kde, jak předpokládáme, řízení trestní bylo s právní mocí ukončeno. Nemůže-li tedy (pokud nenastaly podmínky obnovy), dojíti k novému řízení pro týž delikt, zabavení nemůže vůbec za žádným účelem processním býti předsevzato, tedy ani k zabezpečení důkazu, ani k zabezpečení exekuce. Ovšem, skončilo-li se ono řízení rozsudkem vyslovujícím trest propadnutí, bude možným zabavení exekuční. I to však jest jen způsobem zabavení processního, k němuž proto nevztahují se ustanovení §§ 487—491 tr. ř., resp. §§ 39—42 osn. (§§ 42—45 osn. vl.).

Seznam spisů zkráceně citovaných.

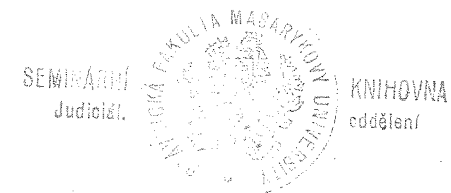
Austerlitz = Pressfreiheit und Pressrecht ... 1902. *Berner* = Lehrbuch des deutschen Pressrechts. 1876. *Conc. Prot.* = Stenogr. Protokoll der Enquête über den Pressgesetz-Entwurf ... veranstaltet vom Journalisten- und Schriftstellerverein „Concordia“. Wien 1903. *Delius* = Das Reichsgesetz über die Presse. 1895. *Fabreguettes* = Traité des délits politiques et des infractions par la parole, l'écriture et la presse. I. II. 1901. *Fisher and Strahan* = The law of the press ... 2. vyd. 1898. *Friedmann* = Vorschläge zur Umgestaltung des österr. Pressrechts. 1901. *Harum* = Die gegenwärtige österr. Pressgesetzgebung. 1857. *Hatin* = Manuel théorique et pratique de la liberté de la presse. I. II. 1868. *Heilborn* = Das deutsche Reichspressrecht. 1891. *Jaques* = Abhandlungen zur Reform der Gesetzgebung. I. Pressgesetzgebung 1874. *Kayser* = Das Reichspressrecht. V Holtzendorffově Handbuch des deutschen Strafrechts. IV. 1877. *Kloepffel* = Das Reichspressrecht. 1894. *Koller* = Das Reichspressgesetz. 1888. *Lentner* = Die Grundlagen des Pressstrafrechts. 1873. *Lienbacher I.* = Historisch-genetische Erläuterungen des österr. Pr. G. 1863. *Lienbacher II.* = Praktische Erläuterungen des österr. Pr. G. 1868. *Liszt L. B.* = Lehrbuch des österr. Pressrechts. 1878. *Liszt R. P. R.* = Das deutsche Reichspressrecht. 1880. *Marquardsen* = Das Reichspressgesetz ... 1875. *Pappajava* = Die moderne Pressgesetzgebung, aus dem Italienischen übersetzt und ergänzt von A. Simon (b z letopočtu). *Poittevin* = Traité de la presse I. 1902, II. 1903. *Schuermans* = Code de la presse, 2. vyd. I. 1881, II., 1882. *Schwarze-Appelius* = Das Reichspressgesetz ... von Dr. Friedr. Oskar von Schwarze ... Seit der dritten, vollständig umgearbeiteten Auflage fortgesetzt von Dr. H. Appelius, 4. vyd. 1903. *Sládeček I.* = Tiskové právo trestní a policejní. *Sládeček II.* = Tiskové právo živnostenské a řízení trestní (bez letopočtu).

Práce tato jest otiskem ze Sborníku věd právních a státních. Oddíl první otiskem byl v roč. VII. (1907), str. 375 dd., oddíl druhý a třetí v ročníku VIII. (1908), str. 75 dd. a 294 dd.

OBSAH.

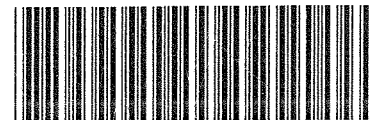
Oddíl první.	
Účel a způsoby zabavení vůbec.	Str.
Úvod	5
A) Konfiskace v právu trestním	6
B) Zabavení v právu processním	14
C) Zabavení v právu policejním	20
D) Odvádění falšovaných veřejných úvěrních papírů a mincí podle § 136 odst. 2 a 3 ř. tr.	24
Oddíl druhý.	
Účel a způsoby zabavení v právu tiskovém.	
A) Konfiskace jakožto trest při deliktech tiskových	29
B) Zabavení k účelům processním.	
1. Zabavení exekuční	33
2. Zabavení k zabezpečení exekuce	36
3. Zabavení k účelům důkazním	37
C) Zabavení policejní.	
1. Zabavení předstízně-policejní	38
2. Zabavení repressivně-policejní.	
a) Při tiskových deliktech obsahových	43
b) Při deliktech záležejících v přestoupení zvláštních předpisů práva tiskového	57
Oddíl třetí.	
Zabavení prozatímné.	
A) Náčrtek historický.	
1. Počátky této instituce a další vývoj zvláště v době censurní	63
2. Vývoj zabavovacího práva policejního	68
3. Právo francouzské	71
4. Právo rakouské a německé	76

	Str.
B) Názory doktriny na tuto instituci.	
1. Názor zavrhuující zabavení tiskopisů vůbec	79
2. Zabavení ryze processní	83
3. Zabavení „nesoudcovské“	86
4. Účel a povaha prozatímného zabavení ve světle doktriny	92
5. Analogie s vazbou vyšetřovací	97
C) Prozatímné zabavení v právu pozitivním.	
1. Jeho účel a právní povaha.	
a) Účely, jež třeba předem vyloučiti	101
b) Ostatní účely: opatření důkazu a zabezpečení exekuce a účel repressivně-policejní	103
c) Prozatímné zabavení v zákonodárství rakouském z období 1848—1873	108
d) Prozatímné zabavení v právu německém a v rakouských osnovách	114
e) Prozatímné zabavení při deliktech soukromožalobných	114
2. Poměr zabavení prozatímného k zabavení podle povšechných ustanovení řádu trestního.	
a) Kumulativná platnost obojího zabavení	117
b) Prozatímné zabavení jakožto domnělé privilegium tisku	121
3. Podmínky prozatímného zabavení.	
a) Při tiskových deliktech pořádkových	126
b) Při tiskových deliktech obsahových	129
c) Při „zakázaném uveřejňování“	136
D) Zabavení při t. zv. deliktech pořádkových práva tiskového.	
1. Názory doktriny	144
2. Zákonodárství	151
3. Osnova tiskového zákona	157
4. Návrhy Friedmannovy	163
5. Nové rozšiřování tiskopisu, když prozatímné zabavení pominulo nebo bylo zrušeno	166
Seznam spisů zkráceně citovaných	171

REV15

ÚK PrF MU

3129S12852